

634 / 3
1970

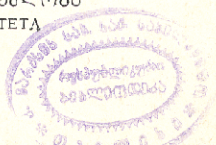
N 12

საქართველო
ბიბლიოთეკა

ცხოველები
და
მეცნიერები
საქართველოში

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა
ИЗДАТЕЛЬСТВО ТВИЛИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА

ТБИЛИССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТРУДЫ КАФЕДРЫ ДРЕВНЕГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА. 12.

Афанасий
Александрійский

Житие
Святого Антония

Грузинский текст издал, снабдил исследованием и словарем
В. И. Имнашвили

Под редакцией А. Г. Шанидзе

თანასი
ლექსადრული
სტოქხადა
ქიდიისა სტოქონისი

255 //

შექმნი ვამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი
დაურთო შახტანგ შმნაიშვილმა

ტ. შანდიის რედაქციით

„ცხოვრება წმიდისა ნეტონისი“ ქართულად სპეციალურად შედგენილია (IX, X, XI სს.), რომელთაგან ორი ტომისაშია დაცული, ხოლო ერთი — სხვაგანაში, ყრიტანეთის მუზეუმში. ტომისაგან შედგენილი ტექსტები ერთ რედაქციას ეკუთვნის, ბრიტანელისა — სხვის.

შართულ გამოკვლევაში დაწვრილებით არას შესწავლილი ამ რედაქციისა რაობა და დამახასიათებელი თავისებურებანი. შრომას ერთვის ვრცელი ლექსიკონიც.

მე პრეკალმზრივ მნიშვნელოვანი ტექსტის გამოცემა ძვირფასი შენაძენია ქართველოლოგიის საკითხებში დაინტერესებულ მკითხველათათვის.

გამომცემლობის რედაქტორი დ. კობახიძე
შეატარი თ. გარეაიძე
ტექნოლოგიური დ. ქვიციანი
კორექტორი ნ. ცაგარეიძე

სელომწერილია დასაბეჭდად 22/VII-70. ქაღალდის ფორმატი 70X108/16
ნაბეჭდი თაბახი 13,65. სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 11,89.
შეცვეთა 499. უე 12052. ტირაჟი 1000.

ფასი 1 მან. 10 კაპ.

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, ი. ჯავახიშვილის პრინციპი, 14.
Издательство Тбилисского университета, Тбилиси, пр. И. Чавчавадзе, 14.

სპი-ს სტამბა, ლენინის ქ., 69.
Типография ГПИ, ул. Ленина, 69.

საქართველოს სსრ-ის სახელმწიფო ბიბლიოთეკა

(ს. 197ა, 4228ა)
საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკის
საქართველოს ბიბლიოთეკის
შეიქმნა სსრ-ის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის
საქართველოს ბიბლიოთეკის

(17)
საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკის
საქართველოს ბიბლიოთეკის

სეთილსა ზედა სიტყუასა დადგ-
მათოვს, რომელნი-იგი წევრებს მო-
ნაზონებდეს ცხოვრებისათს, გინა
თუ წარმატებდით ამათ, გამოირ-
ჩევიდით ბრწყინვალეებისა თქუენისა
მარხვასა, რამეთუ რომელი თქუენ
შორის არიან მონასტერნი და სა-
ხელი მონაზონთა ეწოდების. ესე
გონებაა სამართლად ვინმე აქის.
და ლოცვანიცა ჩუენნი ღმერთმან
სრულ ყვნეს.

ამეთუ გამოიკითხავთ ჩემგან
ცხოვრებისათს ნეტარელისა² სწავ-
ლისა, სწავლის ვინებს, ვითარ-იგი
იწყო³ მარხვად, ანუ ვითარ იყო
ამის⁴ წინა, ანუ რომელი აქუნდა
ცხოვრებისათს აღსასრული.

ნა თუ ჭეშმარიტ არს მისთვის
თქუმული ესე, რათა მისსა მას
ცხოვრებასა მობაძვად იყვნეთ, ხოლო
მე დიდითა გულს-მოდგინებითა შე-
ვიწყნარე თქუენ მიერი ბრძანებაა,
რამეთუ ჩემდაცა დიდ შესაძინელ
და სარგებელ არს სწავლისი მოქსე-
ნებაა; უწყით, რამეთუ თქუენცა გეს-
მეს და გიკვრდეს⁵ (ს. 197ბ) ამის⁶
კაცისაა, ინებეთ თქუენცა მობაძვა⁷

გრომილ ხართ წევრებისა მიმართ მო-
ნაზონთა, ანუ მისწორებად, გინა
თუ წარმატებდით ამას, პირველ
გამორჩიეთ თქუენითა მაგით სათ-
ნოებისა მონაზონებითა, რამეთუ
თქუენნი კერპოცა ამიერთვან მო-
ნასტერები და მონაზონთა სახლები
ითქუმების. ესე გულს-მოდგინებაა
სამართლადმცა სამე აქუნდა, ლოც-
ვითა ჩუენთაებრ ღმერთმან სრულ
ქმენინ.

ამეთუ ითხოვთ ჩემგანცა ცხო-
ვრებისათს ნეტარისა სწავლისა და
სწავლის ვინებს, ვითარ-იგი იწყო
მონაზონებად და რაა-იგი იყო უწი-
ნარქს მისა და რაბამი აქუნდა აღსა-
სრული ცხოვრებისაა.

ნა უკუეთუ ჭეშმარიტად თქუმუ-
ლი იგი მისთვის არიან, რათა თქუ-
ენცა მისა მობაძვად თავნი თვსნი
მოიყვანნეთ, მრავლითა უკუე გულს-
მოდგინებითა შევიწყნარე თქუენ
მიერი ესე ბრძანებაა, რამეთუ ჩემ-
დაცა დიდ შესაძინელ სარგებლის
არს სწავლისი ესე მოქსენებაა, და
ვიცი, რამეთუ თქუენცა გესმის, რაა-
თა შემდგომად დაკვრვებისა მის კა-

1 ქართველთა სახელმწიფო ბიბლიოთეკის. 2 ნეტარისა 4. 3 იწყო — 4. 4 ამისა ს. 5 და-
გაკვრდეს 4. 6 მის 4. 7 მობაძვება 4.
1 სათაური არ იკითხება 4.

მისსა მას გონებსა, რამეთუ არს მონაზონთა¹ დიდ (4228^{რბ}) ხატ მარხვისათჳს წეტონისი ცხორებაჲ, რომელთა-ეგე გესმა მისთვის მახრობელთაგან, ნუ ურწმუნო იქმნებით, ვერე შეპრაცხეთ, რეცა თუ ზოგი რაჲმე გესმა² და არა ყოველი, რამეთუ მათცა ესე არა ყოველი გამოთქუეს, რამეთუ მეიძულა³ თქუენგან, რავდენიცა წიგნითა ვაუწყო⁴, მცირედ რაჲმე მისი მოვაჯსენო და ვაუწყო. **ჟოლო** თქუენ ნუ დაცხრებთ კითხვად მათგან⁵, რომელნი ამიერ მივლენ ნავითა, და თუ თითოეულნი ვითხრობდენ სწორად, ვითარცა იციან, ძნიად მისწუდენ მისსა მას გამოთქუმასა⁶.

ციხა ინებოთ ბაძვად მისსა მას გულს-მოდგინებასა, რამეთუ არს მონაზონთა დიდ ხატ მონაზონებისა წეტონისი იგი ცხორებაჲ, (14) და
 5 [მოხრობ] ელთა მათგან ნუ ურწმუნო იქმნებით, უფროსდა მცირედ ჰგონებდით მათ მიერ სმენასა, რამეთუ მათცა ესოდენი ესე ძნიად ვითხრეს და
 10 რამეთუ მე ბრძანებჲა მოვილე თქუენგან, რავდენი ესე წიგნითა ამით ვაუწყო, მცირედ ოდენ რაჲმე მისი მოვაჯსენო და მოგიძლუანო თქუენ. **ჟოლო** თქუენ ნუ დააცადებთ ამიერ
 15 ნავითა მიმავალთა კითხვად, ვინ უწყის კაცად-კაცადმან რაჲმე, თქუნ⁷, რომელი-იგი იცის, და ესრტყცა ძნიადვე ღირსად მისთვის თხრობაჲ იგი იყოს.

20 **შინდა**, რაჲმს მოვიდე წიგნი ესე თქუენ მიერ, მოწოდებად ვითამე მონაზონთა, რომელნი-იგი ზედას-ზედა ჩუეულ იყვნეს მისლვად მისა, ვინ უწყის, უფროსმცა რაჲმე ვის-
 25 წავე და უკეთესადრე მიგიძლუანე, და რამეთუ ჟამი ნავთა სლვისაჲ დაყენებულ იყო და წიგნისა მიმართუელი ესე ისწრაფდა, ამისათჳს რომელი-იგი მე უწყი, რამეთუ მრავალ-
 30 ვალ-გზის მეხილვა და სწავლაჲ შეუძლე მათგან, რომელნი-იგი შეუდგეს მცირედ ჟამ და წყალსა ჰელთა სცენდეს, ესე მიწერად ღმრთის-
 35 მოშიშებასა თქუენისა, ვისწრაფე ყოვლით კერძოვე ქეშმარიტებისათჳს, ვიზრუნე, რაჲთა არა უმეტესი ვისმე ესმეს და ურწმუნო იქმნეს, ანუ თუ უნაკლულმს ჯეროვ-

1 მონაზონთა 2. 2 კესმა] — 4. 3 მიძულა 4. 4 ვაუწყე 4. 5 ო მათა კითხვად 4. 6 გამოთქუმასა] ცხორებასა გამოთქუმად 4. 7 მონაზონთა 24. 8 ნავით 4. 9 ისწრაფდა 4. 10 მცირედ 4. 11 რომელნიცა 4. 1 ასეა 7.

მე რაათა არა ნაკლულევანად¹ გამოიკითხოს და შეურაცხ-ყოს კაცი იგი².

ნტონი ნათესავით³ იყო მეგვბტელი, შვილი აზნაურთაჲ მდიდართაჲ ფრიად⁴, და რამეთუ⁵ ქრისტიანე იყვნეს მშობელნი მისნი და⁶ ქრისტიანედ⁷ იზარდებოდა იგიცა⁸. შა ყრმაჲ⁹ იბოხებოდა მამა-დედათა მისთა¹⁰ თანა, თუნიერ მათსა და სახლისა¹¹ არარაჲ იცოდა და¹² რამეთუ აღორძნდა და იქმნა ჭაბუკ და წარმატებოდა ჰასაკითა და წიგნის¹³ სწავლაჲ¹⁴ არა თავს-იღვა¹⁵, უნდა, რაათა თავისუფალ იყოს სიმღერისაგანცა ყრმათაჲსა.

ჴოლო გულს-მოდგინებაჲ ყოველი აქუნდა მსგავსად წერილისა, ვითარცა წრფელი დამკვდრებულ იყო¹⁶ სა(19უხ)ხლსა შინა თუსსა.(1) შა²⁰ შევიდის მარადის¹⁷ მამა-დედათა თუსთა თანა კვრიაყესა ეკლესიად. ტრცა¹⁸, ვითარცა ყრმაჲ, მცონარ იყო, არცაღა, ვითარცა ჭაბუკი, მზუავ, არამედ მამა-დედათაცა დამორჩილებულ და სა(4228უხ)კითხავთაცა გულს-მოდგინე¹⁹ და სარგებელად თავისა თუსისა დამმარხველ, არცაღა, ვითარცა ყრმაჲ, ენუკევენ და აწყინებენ მამა-დედათა ფერად-ფერადთა ჭამადითათს²⁰, არცაღა ამისთუს²¹ გული უთქუამენ, გარნა რომელი-იგი ეპოვის²², კმა-ეყვის და მეტსა არა ეძიებენ.

ნისა მის ისწაოს და შეურაცხ-ყოს კაცი იგი.

(2რ) სამეთუ ნტონი იყო ნათესავით¹ მეგვბტელი, აზნაურთაგან მამა-დედათაჲსა² და მონაგები დიდი აქუნდა, და რამეთუ ქრისტიანე იყვნეს იგინი და ქრისტიანებრ აღზრდილ იყო ესეცა. შა ვიდრე ყრმაღა იყო, იზარდებოდა მამა-დედათა წინაშე და თუნიერ მათსა და სახლისა არავინ სხუაჲ იცოდა და აღორძნდა და იქმნა ჭაბუკ და წარმატებოდა ჰასაკითა და წიგნისა სწავლაჲ არა თავს-იღვა, უნდა, რაათა თავისუფალ იყოს ჩუეულებისაებრცა ყრმათაჲსა.

ჴოლო გულს-მოდგინებაჲ ყოველი აქუნდა მსგავსად წესისა მის, ვითარცა წრფელი დამკვდრებულ სახლსა შინა თუსსა³(1). შა შევიდის იგი მამა-დედათა თუსთა თანა ეკლესიად და არცაღა, ვითარცა ყრმაჲ, უდებ იყო, არცა, ვითარცა ჭაბუკი, შეურაცხ-ჰყოფდა, არამედ მამა-დედათაცა დამორჩილებულ იყო და საკითხავთაცა გულს-მოდგინედ ერჩდა და სარგებელად თავისა თუსისად დაიმარხავნ, არცაღა კულად, ვითარცა ყრმაჲ, უდებ იყო, რამეთუ ევოდენტო მონაგებთა ზედა იყო და არა აღრეებდა რას მამა-დედათა თითო-ფერისათუს და პატიონისისა საკმელისა, არცაღა მისგან გემოსა ეძიებენ, არამედ რომელი-იგი ეპოვის, კმა-ეყვის და მეტმე არარას ეძიებენ.

1 ნალოლევად ტ. 2 იგი 4. 3 ნათესავი ტ. 4 აზნაურთა ფრიად მდიდართა 4. 5 რამეთუ — ტ. 6 მშობელნი მისნი და] — ტ. 7 ქრისტიანედცა 4. 8 იგი 4. 9 ყრმა ტ. 10 თუსთა 4. 11 სახლისა ტ4. 12 და] — ტ. 13 წიგნისა 4. 14 სწავლითა ტ4. 15 არა თავს-იღვა] — 4. 16 იყო] — ტ. 17 მარადის] იგი 4. 18 არცაღა 4. 19 გულს-მოდგინე] გულს-მოდგინედ ისმენ 4. 20 ფერად-ფერად და მრავლად ჭამადისათუს ტ. 21 ამითუს 4. 22 იბოხს 4.

1 ნათესავთა 7. 2 მამა-დედათა 7. 3 თუსა 7.

(1) შაბ. 25,27.

შემდგომად სიკუდილისა მამა-
 -დედათაჲსა იგი ხოლო მარტოჲ დაშ-
 -თა უმრწამსისა¹ თანა ერთისა დი-
 -სა. შა იყო იგი ათრვაშეტის² წლის,
 და ვითარ ოცის წლის იქმნა, სახლი-
 -სათჳს და დისათჳს იღუწიდა³. შა
 ვითარ⁴ აღესრულნეს ექუსნი⁵ თთუ-
 ენი სიკუდილისა შემდგომად მამა-
 -დედათაჲსა, ვითარცა ჩუენულებაჲ
 აქუნდა, შევიდა იგი ეკლესიად
 კვრიავესა დღესა და შეკრებულ
 იყო გონებაჲ მისი, განიზრახვიდა
 (220ჲ) ყოველათჳს, ვითარ მოცი-
 ქულთა ყოველივე დაუტევეს და შე-
 უდგეს მაცხოვარსა⁽¹⁾ და მოიჯე-
 ნებდა წერილსა სრაქსისასა, ვითარ-
 -იგი განჰყიდდეს მონაგებაჲ თჳსსა
 და მთართუმიდეს და დასდებდეს
 ღვრქთა თანა მოციქულთასა განსა-
 ყოფელად მათჳს, რომელთა-იგი⁶
 საქმარ უ(4229ჲ)ჩნდა⁽²⁾, ვითარ-მე
 ანუ რაბამ-მე ანათი სასოებაჲ ცათა
 შინა დამარხულ არს.

ითარ ამას განიზრახვიდა, შევი-
 და იგი⁷ ეკლესიად და მოემთხუა
 მას წმიდისა სახარებისა საკითხავი,
 და ესმა უფლისაგან, ვითარ-იგი ეტ-
 ყოდა მდიდარსა მას: უკუეთუ გი-
 ნებს, რაათა სრულ იყო, წარვედ
 და⁸ განყიდე ყოველი მონაგები შე-
 ნი და განუყავ გლახაკთა და მოვედ
 და შემომიდეგ მე და მთილო საფა-
 სმ ცათა შინა⁽³⁾.

ნტონის ვითარცა ღმრთით აქუნ-
 და წმიდათა⁹ ქსენებაჲ და რეცა თუ
 მისთჳს იყო საკითხავი იგი, გამოვი-
 და¹⁰ ეკლესიათ¹¹, რამეთუ აქუნდა
 მას მამა-დედათაჲ ფრიალ მონაგები
 და აგარაკები სამას ნაყოფიერნი და

შემდგომად სიკუდილისა მამა-დე-
 -დათა მისთაჲსა დაშთა იგი მცირისა
 თანა ერთისა დისა. შა იყო იგი ათ-
 რვაშეტის წლის, (24) გინა ოც . . .

5 თჳს იღუწიდა, ვიდრე აღესრულნეს
 ექუსნი თუენი სიკუდილისა შემდ-
 გომად მამა-დედათაჲსა, ვითარცა
 ჩუენულებაჲ აქუნდა შესულად ეკლე-
 10 სიად, და შეიკრიბა გონებაჲ თჳსი
 და განიზრახვიდა იგი ყოველათჳს,
 ვითარ-იგი მოციქულთა ყოველივე
 დაუტევეს და შეუდგეს მაცხოვარ-
 სა⁽¹⁾, და მოიჯენებდა წერილსა მას
 15 საქმესა მოციქულთასა, ვითარ-იგი
 განჰყიდდეს მონაგებაჲ თჳსთა და
 მთართუმიდეს და დასდებდეს ფერქ-
 თა თანა მოციქულთასა განსაყოფე-
 ლად მათჳს; რომელთა-იგი საქმარ
 20 უჩნდა⁽²⁾, და ვითარ-მე ანუ რაბამ-მე
 ამათი სასოებაჲ ცათა შინა დამარ-
 ხულ არს.

ითარ ამას განიზრახვიდა, შევი-
 და ეკლესიად და მოემთხუა მას წმი-
 25 დისა სახარებისა საკითხავი, და ესმა
 უფლისაგან, ვითარ-იგი ეტყჳს მდი-
 დარსა მას: უკუეთუ გნებავს, რაათა
 სრულ იყო, წარვედ და განყიდე ყო-
 30 ველი მონაგები შენი და განუყავ
 გლახაკთა და მოვედ და შემომიდეგ
 მე და მთილო საფასმ ცათა შინა⁽³⁾.

ხოლო ნტონის ვითარცა ღმრთით
 35 აქუნდა წმიდათა ქსენებაჲ და რეცა
 თუ მისთჳს იყო საკითხავი იგი, გა-
 მოვიდა მუცსეულად ეკლესიით და.
 რადგენი აქუნდა მას მამა-დედათა
 მისთა მოგებული ყანები სამასი ნა-

1 უმრწამსისა 4. 2 ათრვაშეტის 4. 3 იღუწიდა 24. 4 ვითარცა 4. 5 ექუსნი 4. 6 რომელთა 4. 7 იგი]—ტ. 8 და]—4. 9 წინთა 4. 10 გამოვიდა მყის 4. 11 ეკლესიით 4.
 (1) შათ. 4,20. (2) საქმე 4,34—35. (3) შათ. 19,21; შარკ. 10,21; ზტკ. 18,22.

ტ4

7

ფრიად კეთილნი¹. ოსე ყოველი მი-
ჰმადლა მდაბურთა, რათა არღარა-
ვინ² (C207b) აურეებდეს³ მას
და დასა, ხოლო სხუა იგი, რა
იყო მათი ჭურჭელი, განყიდა ყო-
ველივე⁴ და შეკრიბა⁵ საფასქ დი-
დი და განუყო გლახაკთა და დაჰმა-
რხა მისგანი მცირედ⁶ დისა თჳს-
სათჳს. შა მერმე შევიდა კვრიაკესა
ეკლესიად, ესმა წმიდისა სახარებო-
საგან⁷, ვითარ-იგი უფალმან თქუა:
ნუ ზრუნავთ ხელისა(!).

ვითარ არღარა⁸ თავს-იღვა მერ-
მე დგომად, გამოვიდა და (C229b)
მისცა იგიცა გლახაკთა და და იგი
თჳსი შეჰვედრა მეცნიერთა მორწ-
მუნეთა ქალწულთა, რამეთუ მისცა
იგი ქალწულებით განზრდად, ხოლო
იგი სახლსა თჳსსა იქცეოდა. შიე-
რითგან მარხვით ეკრძალებოდა თავ-
სა თჳსსა და მღვძარებით იქცეოდა
იგი. არღა⁹ იყო ესრჭთ ჴგვბტეს
სიმრავლქ მონაზონთაჲ, არცაღა
იციოდეს ყოვლადვე¹⁰ მონაზონთა
შორიელი¹¹ უდაბნოჲ, არამედ¹² კა-
ცად-კაცადსა რომელსა უნდა თავი-
სა თჳსისა კრძალვად, არა თუ შორ-
სა¹³ დაბასა თჳსსა განეყენის, არა-
მედ მახლობელად ზინ და იმარ-
ხავნ¹⁴.

შამეთუ იყო მას ეჲმსა მახლობე-
ლად დაბასა ბერი ვინმე¹⁵ სიყრ-
მით თჳსითგან (C204a) მმარხველი¹⁶.
ოსე იხილა ნეტონი და მიჰჰაძვიდა
კეთილსა მისსა სათნოებასა¹⁷; პირ-
ველად იწყო მანცა დადგრომად გა-

ყოფიერნი და ფრიად კეთილნი, ესე
ყოველი მიჰმადლა მდაბურთა, რა-
თა არა აურეებდენ მას და დასა მის-
სა¹, ხოლო სხუა იგი, რა იყო მა-
თი (37) ჭურჭელი, ყოველი განყიდა
და შეკრიბა საფასქ დიდძალი და
განუყო გლახაკთა და დაჰმარხა მის-
განი მცირედ დისა მისისათჳს. შა
მერმე შევიდა ეკლესიად და ესმა მას
წმიდისა სახარებისაჲ, ვითარ-იგი
უფალმან ჰრქუა: ნუ ჰზრუნავთ ხე-
ლისა(!).

ჲლო მან არღარა თავს-იღვა
მერმე შემდგომად, გამოვიდა და
მისცა იგიცა გლახაკთა და და იგი
თჳსი შეჰვედრა მეცნიერთა მისთა
მორწმუნეთა ქალწულთა და მისცა
იგი საქალწულესა განზრდად, ხო-
ლო იგი სახლსა შინა თჳსსა² იქცე-
ოდა. შიერიითგან მარხვით ეკრძალე-
ბოდა თავსა თჳსსა² და მღვძარებით
იქცეოდა იგი. არღა იყო ესრჭთ
ღვბტეს სიმრავლქ მონასტერთაჲ,
არცაღა იციოდეს ყოვლადვე მონა-
ზონთა შორიელი უდაბნოჲ³, არამედ
კაცად-კაცადსა რომელსა უნებნ თა-
ვისა თჳსისა კრძალვად, არა შორს
დაბასა თჳსსა განეყენის, არამედ
მახლობელად ზინ და იმარხავნ.

შამეთუ იყო მას ეჲმსა მახლობე-
ლად დაბასა მას ბერი სიყრმითგან
მონაზონებასა შინა. ოსე იხილა ნე-
ტონი და ჰჰაძვიდა სლვასა და პირ-
ველად იწყო მანცა დადგრომად გა-
რეშე დაბისა ადგილთა და მიერ თუ

1 ა მამა-ღედათა თჳსთა მონაგები ფრიად აგარაკები სამას 4. 2 არღარა 5. 3 აწყინებ-
ლეს 4. 4 ყოველივე] — 4. 5 შეკრიბა 4. 6 მცირედ 4. 7 სახარებისაჲ 4. 8 არა 4.
9 რამეთუ არღა. 10 ყოვლად 5. 11 შორი 5. 12 არამედ] — 5. 13 შორს 4. 14 ილოცავნ 5.
15 ვინმე] — 5. 16 მარხველი 5. 17 მისსა სათნოებასა] — 5.

1 მისა 7. 2 თჳსა 7. 3 ოდაბნოჲ 7.
(1) შათ. 6,34.

რეშე დაბასა ადგილსა მას და მიერ¹ თუ ვისიმე მონაზონებად ესმის, გამოვიდის და ეძიებნ მას², ვითარცა გონიერი ფუტკარი, და არა მიაქციის თვისსა³ ადგილსა, ვიდრემდის-იგი⁴ არა იხილოს და რეცა თუ საგზალი სათნოებისაა გზისა⁵ მისვან⁶ მიიღოს.

შიერთვან მას ადგილსა იქცეოდა და გონებასა თვისსა აღსწონდა⁷, (42294a) რაათამცა მამულსა თვისსა არა მიაქცია, არცაღა ნათესავთა თვისთა⁸ მოიქსენებდა ყოველადვე, სურვილი და წრადფა აქუნდა მონაზონებისათვის, იქმოდა ჟელითა თვისთა, რამეთუ ესმინა, ვითარმედ: რომელი არა იქმოდის ჟელითა თვისთა⁹, ნუცალა ჳამნ⁽¹⁾, რომელსამე საქმელად თავისა თვისისა¹⁰, რომელსამე გლახაკთა განსაყოფელად, და ილოცავნ¹¹ იგი მარადის¹². უსმინა, ვითარმედ თვისგან წეს-არს ლოცვად ყოველსა ჟამსა⁽²⁾, ისმენნ იგი¹³ წიგნთა, სადა ყოველივე დაწერილი¹⁴ არა დავარდებოდა მისვან ქუეყანასა ზედა¹⁵, არამედ დაისწავებდა ზეპირით.

შა მიერთ(2204b)გან ქსენებად იგი წიგნის სწორად აქუნდა და ესოდენ თავით თვისით მარხვასა ჰყუარობდა უფროს ყოველთა¹⁶ წეტონი, და იგი თავადი მოწრადედლა მივიდის, უბიწოდ დამორჩილის და თავით თვისით თითოეულთაგან მოთმინებასა, წრადფასა და¹⁷ მარხვასა ისწავებნ: რომელთაგანმე მხიარუ-

ვისიმე მონაზონისაა ესმის, გამოვიდის და ეძიებნ მას, ვითარცა ბრძენი ფუტკარი, და არა მიაქციის თვისსა ადგილსა, ვიდრემდის-იგი არა იხილის და რეცა თუ საგზლად სათნოებისა გზისა მისვან მიიღოს.

(34) შა მიე
 10 გონებასა აღსწონდა, რაათამცა მამულსა თვისსა¹ არა მიაქცია, არცაღა ნათესავთა მოიქსენებდა ყოველადვე, სურვილი და სწრადფა აქუნდა მას მონაზონებისა «სიმტკიცისათვის, იქმოდა ჟელითა თვისთა, რამეთუ ესმინა: რომელი არა იქმოდის ჟელითა თვისთა, ნუცალა ჳამნ⁽¹⁾, და რომელსამე საქმელად თავისა თვისისა და რომელსამე გლახაკთა განსაყოფელად, და ილოცავნ იგი მარადის. უსმინა, ვითარმედ თვისგან წერილ არს ლოცვად ყოველსა ჟამსა⁽²⁾, რამეთუ ისმენნ იგი წიგნთა, სადა ყოველივე წერილი არა დავარდებოდა მისვან, არამედ დაისწავებდა ზეპირით.

შა მიერთვან ქსენებად იგი წიგნის სწორად აქუნდა და ესოდენ თავი თვისი მისცა და საყუარელ იყო ყოველთაგან წეტონი, და იგი თავადი მოწრადე იყო მათდა, რომელთადა იგი მივიდის, დამორჩილის გულითა და თვისისაგან თითოეულისა მას სწრადფასა და წარმატებასა და მარხვასა განიცდინ: რომლისასამე მხიარულებასა, რომლისასამე ლოცვასა,

1 მერ ტ. 2 მსი] — 4. 3. თვს[თვისსა 4. 4 ვიდრემდის ტ. 5 გზისა] — 4. 6 მათვან 4. 7 აღსწორიდა 4. 8 თვისსა] — ტ. 9 ჟელითა თვისთა] — 4. 10 თვისისათვის 4. 11 ჰლოცავნ 4. 12 მარადის იგი ტ. 13 იგი] — 4. 14 დაწერილი] — 4. 15 ზედა] — ტ. 16 ყოველთასა 4. 16 და] — ტ.
 1 თვისა 4.
 (1) 2 ტესლ. 3,10. (2) 1 ტესლ. 5,17.

ლებასა, რომელთაგანმე¹ ლოცვასა
გონიერებით ხედავენ და სხუათა² ვა-
ნურისხველობასა და რომელთაგან-
მე კაცთ-მოყუარებასა განიცდინ,
რომელთაგანმე (4 229ჟბ) ღამის-
თევასა განიცდინ და რომელთამე
წიგნის-კითხვასა ერჩინ და რომელ-
თაგანმე მოთმინებასა და რომელ-
თამე³ მარხვასა და ქუეყანასა⁴ წი-
ლასა. **დაკვრებულ არს რომელთა-**
თვსმე⁵ სიმშუდისათვის და რომელ-
თათვსმე⁶ სულგრძელებისათვის და-
კვრებულ არს, ყოველთა ერთობით
ქრისტეს მიმართ მსახურებასა და
ურთიერთის სიყუარულსა მას მათ-
სა ისწავებენ და ესრტთ საესემან მი-
აქციის თვისსა⁶ მას სამკვდრებელსა.

(217ჟა) **შიერთგან იგი⁷ თითო-**
ეულთაგან შეიკრებენ⁸ და თავისა
თვისისათვის იწრაფინ⁹ და თავისა
თვისსა ყოვლადვე¹⁰ აჩუენებენ¹¹, რა-
ნეთუ სწორთა თვისთადა მიმართ¹²
არა იყო მაცილობელ, გარნა ესე
ხოლო¹³, რათა¹⁴ არა ნეორედ¹⁵ მა-
თა მიმართ უმჯობესად¹⁶ გამოჩნ-
დეს, და ამას იქმნ, რათა არავინ
შეაწუხოს, არამედ მათცა ამისთვის
უხარინ.

ყოველნივე მდაბურნი და მეგობ-
ბარნი და რომელთა მიმართ აქუნ-
და ჩუეულებაჲ, ესრტთ ჰხედვედ¹⁷
და ჰხადიდ¹⁸ ღმრთის-მოყუარედ:
რომელნიმე ვითარცა შეილსა და¹⁹
რომელნიმე ვითარცა ძმასა მოიკით-
ხვედ²⁰. ხოლო კეთილის-მოძულე-
მან²¹ და მოშურნემან ეშმაკმან ვერ

გულს-მოდგინებასა ხედავენ და სხვასა-
სა განურისხველობასა და რომლისა-
სამე¹ კაცთ-მოყუარებასა განიცდინ
და რომლისასამე¹ ღამის-თევასა და
რომლისასამე წიგნის-კითხვასა ერ-
ჩინ და რომლისასამე მოთმინებასა
და რომლისასამე მარხვასა და (4ჟ)
. . . [რომლ]ისასამე სიმშუდესა და
რომლისასამე სულგრძელებასა ხე-
დავენ. **ყოველსავე ერთბამად ქრის-**
ტეს მიმართ მსახურებასა და ურთი-
ერთის სიყუარულსა მას მათსა შე-
ისწავებენ და ესრტთ საესემ მიიქციის
თვისსა მას ვანსა.

შიერთგან კაცად-კაცადისაგან
რომელი-იგი შეიკრების მან თავსა
შინა თვისსა², ყოვლადვე აჩუენებენ,
და სწორთა მიმართ თვისთადა არა
იყო მაცილობელ, გარნა ესე ხოლო,
რათა არა უნაკლულტს მათსა უმ-
ჯობტსსა მას გამოჩნდეს, და ამას
იქმნ, რათა არაყინ შეაწუხოს, არა-
მედ მათ, რათა მას ზედა უხარო-
დის.

ყოველნი მდაბურნი და მეგობარ-
ნი და რომელთა მიმართ აქუნდა
ჩუეულებაჲ, ესრტ სახედ ზედვიდეს
მას და ხადიდ³ მას ღმრთის-მო-
ყუარით; რომელნიმე ვითარცა
შვილსა, რომელნიმე ვითარცა ძმასა
მოიკითხვედ. ხოლო კეთილის-მო-
ძულემან და მოშურნემან ეშმაკ-

1 რომელთასანე 4. 2 სხუასა 4. 3 მოთმინებასა და რომელთამე]—4. 4 ქუეყანა ზე-
და 4. 5 რომელთამე 4. 6 თვისსავე 4. 7 იგი თვის 4. 8 შეპკრებდა 4. 9 ისწრაფის 4. 10 კაც-
თადვე]—4. 11 აჩუენებენ ურიადვე 4. 12 თ მიმართცა თვისთა 4. 13 ხოლო]—4. 14 რა-
თა]—4. 15 მეორედ]—4. 16 უმჯობესად 4. 17 ხედვედ 4. 18 ხადიდ 4. 19 და]—4.
20 მოიკითხვენ 4. 21 კეთილ-მოძულემან 4.
1 რ-ლსანე 7. 2 თვისა 7. 3 ხადიდ 7.

თავს-იღვა, ხედვიდა რაჲ ჭაბუკი-
სა¹ თანა² ესოდენსა გულს-მოდ-
გინებასა³, არამედ რომელი მო-
პოვა ყოფად, იწყო⁴ მისთვის ბრძო-
ლად, (4230ჟა) პირველად გამოს-
ცდიდა მას დაბრკოლებად მარხვის-
სათვის, აურევებ⁵ წესენებასა აგარაკ-
თასა და⁶ ღისათვის ღუწოლასა, ნა-
თესავთა თვისობასა, ვეცხლის-მო-
ყუარებასა⁷, ზუა(221ჟი)ობასა⁸ ჭა-
მადთა ფერად-ფერადთა⁹ გულის-
თქუმად და სხუათაცა ქებათა ამის
სოფლისათა, და შემდგომად სიფი-
ცხლესა¹⁰ მარხვისასა, რამეთუ¹¹ დიდ
არს ესე შენდა შრომაჲ. ნა ჭორცთა
უძლურებასა მოაწენებ¹² და ჟამთა
განგრძობასა და ყოვლადვე დიდად
აღუდგინებდა მას მტურებასა¹³ გუ-
ლის-სიტყუათასა გონებასა მისსა,
უნდა მისი გამოხეთქაჲ მართლ-ვო-
ნებისაჲ.

მან ვერ თავს-იღვა, ხედვიდა რაჲ
ჭაბუკისა მის თანა ესოდენსა გულს-
-მოდგინებასა, არამედ ესე, რო-
მელ მოიპოვა ყოფად, იწყო მის-
5 თვის ბრძოლად პირველად და გამოს-
ცდიდა მას დაბრკოლებად მარხვისა-
გან, გულსა მოუვლენ წესენებასა აგა-
რაკთასა და ღისათვის ღუწოლასა¹,
ნათესავთა თვისობასა, ვეცხლის-მო-
ყუარებასა, დიდების-მოყუარებასა,
10 ჭამადთა ფერად-ფერადთა, გემოსა
და სხუასაცა (44) ლხინსა . . .
. . . სიფიცხლისა² ამის სათ-
ნობისა და რამეთუ დიდ არს ამისი
იგი შრომაჲ. ნა ჭორცთა უძლურე-
ბასა მოაწენებდა და ჟამთა სიგრ-
ძესა და ყოვლადვე აღუდგინა მას
მტური გულის-სიტყუათაჲ გონე-
ბასა მისსა, რამეთუ უნდა მისი გა-
20 მოშორებაჲ მართლისაგან გულს-
-მოდგინებისა.

ზითარცა იხილა მტერმან უძლუ-
რად თავი თვისი გონებისაგან წეტო-
ნისისა¹³ და უფროხდა მისა მიმართ
ბრძოლად მისისაგან სიმტკიცისა,
25 გარე-შაიქცევნ საწმუნოებითა და
დასცემნ წუსწუთ ლოცვაჲ იგი¹⁴
წეტონისი, მაშინდა¹⁵ უბესა მუც-
ლისა მისისასა¹⁶ და საჭურველსა
თვისსა ესაენ. ნა იქადინ ამით, რა-
მეთუ ესე არს პირველად ჭაბუკთა
მიმართ ბრძოლაჲ. სამოვიდა ჭაბუ-
კისა მისთვის ღამე, აშფოთებ¹⁷, დღი-
სი აურევებ¹⁸; ყოველმან რომელმან
იხილის¹⁷, ცნის ყოფილი იგი ორ-
(4230ჟი)თაჲვე ბრძოლაჲ, ოდესმე
მოაწენებ¹² გუ(221ჟა)ლის-სიტყუა-

ზითარცა იხილა მტერმან მან
უძლურად თავი თვისი გულს-მოდგი-
ნებისაგან წეტონისა და უფროხს-
30 და თავი თვისი მოუძლურებელი მი-
სისაგან სიმტკიცისა, გარე-წარიქ-
ცევინ საწმუნოებითა და დაეცემინ
ზედაჲ-ზედა ლოცვითა წეტონისი-
თა, მაშინ უბესა მუცლისა მისისასა
საჭურველითა ესრინ. ნა იქადინ
ამით, რამეთუ ესე არს პირველად
ჭაბუკთა მიმართ ბრძოლაჲ მისი.
სამოვიდის ჭაბუკისა მისთვის ღა-
მე, აშფოთებ¹⁷ მას და დღისი აურ-
35 ევებ¹⁸, ვითარნედ რომელმანმცა იხი-
ლა იგი, ცნა ყოფილი იგი ურთიერ-
თასი ბრძოლაჲ, რამეთუ იგი მოაწ-

1 ჭაბუკთა 4. 2 თანა]— 4. 3 გულს-მოდგინებასა 2. 4 იწყო 4. 5 აურევებდა 4. 6 და] ს. დაჲ 4. 7 ვეცხლის-მოყუარებასა 2. 8 ზუაობას] 4. 9 ჭამასა ფერად-ფერადთა 2. 10 სიფიცხლისა 2. 11 და რამეთუ 4. 12 მტერ] 2. 13 წეტონისა 4. 14 იგი]— 2. 15 მა- შინ 4. 16 მუცლისა მისისას] მუცლისასა 4. 17 იხილ 2. 18 ღუწოლასა 2. 2 სიფიცხლისა 2.

თა მწინკულევანთა, ოდესმე ლოცვასა აბრკოლებნ¹ და² ოდესმე უგრგენნ, ოდესმე შეისა ავონებნ³, ხოლო იგი სარწმუნოებითა და მარხვითა მოიზღუდავენ⁴ თავსა⁵ თვისსა.

ხოლო ეშმაკი იგი უბადრო არა განეშორებოდა და ვითარცა დედაკაცი ღამე ყოველ გამოეხატებოდა⁶ და⁷ ყოველსავე ჰყოფდა, რაათამცა აცთუნა⁸ ნეტარი წნტონი, ხოლო მას ქრისტესა სურთდა და მისგან აზნაურებასა და მხიარულებასა სულისასა ვანიზრახავნ და ქარშით დაშრეტნ ნაკუერცხალსა მას მაცთურისასა.

შერამე მტერი იგი⁹ მოაწსენებნ შიშულად გულის-თქუმასა, ხოლო იგი განრისხებული და მწუხარმ მიამგავსებნ რისხვასა ცეცხლისასა და მატლისა შეჭამასა. შა ესრშთ ღუაწლსა თავს-იღებნ და შეატყუებნ ამათ და ვარე-წარჰქდის უვნებელად. შა იყოფოდა ესე ყოველი სარცხენელად მტერისა, რამეთუ რომელი-იგი ჰგონებდა მიმსგავსებად ღმრთისა ჰაბუკისა ერთისაგან, მოიკიცხე(С214h)ბოდა, და რომელი-იგი ჯორცსა და სისხლსა ეკადინ, კაცისაგან ჯორციელისა დაეცემოდა, რამეთუ შეეწეოდა მას უფალი, (4230ყა) რომელმან ჯორცნი ჩუენოთს შეისხნა და თავი თვისი მისცა დასამჟობელად ეშმაკისა, რაათა¹⁰ ესრშთ რომელი იღუწიდეს, თქუას: არა თუ მე, არამედ მაღლი იგი ქრისტესი, რომელ არს ჩემ თანა(!).

სენებნ გულის-სიტყუათა მწინკულევანთა, ხოლო ესე ლოცვითა მართლუქუნაქცივენ შათ, ესე აზრზენნ¹, ხოლო მას სირცხულ² უჩნ ესე და სარწმუნოებითა და მარხვითა მოიზღუდავენ გუამსა.

ხოლო ეშმაკი იგი უბადრუცი ესრშთ უმზირდა მას და ვითარცა დედაკაცი გამოიხატავნ ღამე და ყოველითა ხატითა ემსგავსებინ, რაათამცა ვითარ აცთუნა წნტონი, ხოლო იგი ქრისტესა მოიქს(წუ)... რეზასა სულისასა განიზრახავნ და ესრშთ დაშრიტის ნაკუერცხალი იგი მაცთურებისა მისისა.

შერამე მტერი იგი მოაწსენებნ³ გემოთა გულის-თქუმისათა, ხოლო იგი განრისხნებინ და მწუხარე არს დათქმასა და რისხვასა ცეცხლისასა და მატლისა მის საღმობასა მოიქსენებნ. შა წინა აღუდგინის ესე და შეატყუებნ ამათ და ვარე-წარჰქდის უვნებელად. შა იყოფოდა ესე ყოველი სარცხენელად მტერისა, რამეთუ რომელი-იგი ჰგონებდა ღმრთისა ჰაბუკისა მიმსგავსებად ერთისაგან, აწ მოიკიცხებოდა, და რომელი-იგი ჯორცთა და სისხლთა ზედა ეკადის, კაცისაგან ჯორციელისა დაეცემოდა, რამეთუ შეეწეოდა მას უფალი, რომელმან ჩუენოთს ჯორცნი შეისხნა და თავი თვისი მისცა საძღვეველად ეშმაკისა, რაათა ესრშთ რომელი იღუწიდეს, თქუას: არა ხოლო თუ მე, არამედ მაღლი იგი ქრისტესი, რომელ არს ჩემ თანა(!).

1 დააბრკოლებნ 4. 2 დაქ—4. 3 ჰგონებნ 2. 4 მოიზღუდავენ 4. 5 გუამსა 4. 6 დამე ყოველ გამოეხატებოდა გამოიხატებოდა ღამე 2. 7 დაქ—4. 8 აცთუნა 2. 9 იგი—2. 10 რამეთუ 2.
1 აზრზენ 7. 2 სირცხულ 7. 3 მცაწსენებნ 7.
(!) 1 სორ. 15,10.

24

7

2 ამისა შემდგომად ვითარ ვერ შე-
უძლო ნეტარსა წნტონის¹ არცა²
ამით დაცემად ვეშაპმან მან, არა-
მედ ზედვიდა თავსა თუსსა გამოგ-
დებულად გონებისაგან მისისა, უღ-
რქენნ კბილთა, ვითარცა წერილ
არს, და ვითარცა განძებულმან, რო-
მელ არს გონებაჲ³, ესრეთ ამისა
შემდგომად უცნებით⁴ შავად ყრმად
გამოუჩნდა⁵ და რცეა თუ შეუტრდე-
ბინ, არღარა გულის-სიტყუთა⁶ აღ-
ჰსძრვიდა⁷, რამეთუ განგდებულ
იყო⁸ მზაკუარი⁹ იგი. შიერთგან
კაცთა ჳმაჲ მოიბოვა და ეტყოდა:
მრავალნი ვაცთუნენ და მრავალნი
წარგვეყმიდენ და ვითარცა-იგი¹⁰
სხუათა, ეგრეცა (C227a) შენ ზედა
ვიწყე და შენითა შრომიითა უძლურ
იქმენ.

7 წყო წნტონი კითხვად: ვინ ხარ
შენ, რომელი ამას იტყუ¹¹ ჩემდა
მომართ? შა მან მყის¹² სარცხუნელი
ჳმაჲ აღუტევა და თქუა¹³: მე ვარ
სიძვისა მეგობარი. შე ამისთვს
ბრძოლაჲ და ამისთვს გრგენაჲ¹⁴ ჳა-
ბუკთა ზედა მოვაწი¹⁵ და სულ სიძ-
ვის¹⁶ მეწოდების.

8 სავდენთა უნდა გონიერებად¹⁷,
ვაცთუნენ! (4230ყხ) სავდენთა¹⁸ ჳა-
ბუკთა ვარწმუნენ გრგენითა! შე ვარ,
რომლისათვს წინაწარმეტყუელი აბ-
რალეზს დაცემულთა მათ¹⁹, რამეთუ
იტყუს: სულითა სიძვისათა შესც-
თეს²⁰(1), ჩემ გამო იქმნეს იგინი და-
ცემულ. შე ვარ, რომელი მრავალ-
გზის გაურვებდ²¹ შენ და ეგოდენ-

2 ამისა შემდგომად ვითარ ვერ
შეუძლო წნტონის არცაღა ამით და-
ცემად ვეშაპმან მან, არამედ ზედვი-
და თავსა თუსსა¹ გამოგდებულად
გულისაგან მისისა, იღრქენდა კბილ-
თა მის ზედა, ვითარცა წერილ არს,
და ვითარცა განკვრეებული, რაბამ-
ცა არს გრნებითა, ამისა შემდგომად
შავად ყრმად უცნებით გამოუჩნდა
მას და რცეა თუ შეუტრდებოდა
მას, არღარა გულის-სიტყუთა შეუვი-
დოდა, რამეთუ განძებულ იყო მზა-
კუვარი იგი. შიერთგან კაცობრივი
ჳმაჲ მოიბოვა და ესრეთ იტყოდა
5 (54) მრავ
დავამქუნენ და აწ ვითარ-იგი სხუა-
თა ზედა, ეგრეცა შენ ზედა ვაგო-
ნებდ და შენითა შრომიითა მოუძ-
ლურდი.

20 შაშინ იწყო წნტონი კითხვად მი-
სა და ჰრქუა: ვინ ხარ შენ, რომე-
ლი ამას იტყუ ჩემდა მომართ? ჰო-
ლო მან მეყსეულად საგლანობელი
ჳმაჲ აღუტევა და თქუა: მე ვარ სიძ-
ვისა მოყუარე. შე ამისთვს გრგენაჲ
25 ჳაბუკთა ზედა თავს-მიდებვის და
სულ სიძვის მრქვენ მე.

30 სავდენთა უნდა სიწმიდის, და
ვაცთუნენ! სავდენთა შეორგულე-
ბულთა² ვარწმუნენ გრგენითა! მე
ვარ, რომლისათვს წინაწარმეტყუე-
ლი აბრალეზს დაცემულთა მათ და
ეტყუს: სულითა სიძვისათა შესც-
თეს(1), რამეთუ ჩემგან იყვნეს იგი-
ნი დაცემულ. შე ვარ, რომელი მრავალ-
35 ვალ-გზის გაურვებდ შენ და ესო-

1 ნეტარსა წნტონის] — 4. 2 არცაღა 4. 3 გონებაჲ] — 4. 4 უცნებითა 4. 5 გამოჩნ-
და 2. 6 გულის-სიტყუათა 2. 7 აღსძრვიდა 4. 8 ყო 4. 9 მზაკუარი 4. 10 ვითარცა-იგი]
იგი 2. 11 თ იტყუ ამას 2. 12 თმყის მან 4. 13 და თქუა] — 2. 14 მე ამისთვს ბრძოლაჲ და
ამისთვს გრგენაჲ] შესმის ბრძოლაჲ და გრგენაჲ 4. 15 მოვაწიე 4. 16 სული სიძვისაჲ 4.
17 ვანრინებად 4. 18 რავდენთამე 4. 19 მათ] — 2. 20 შესცთეს] + იგინი 4. 21 გაურვებდი 4.

1 თუსა 7. 2 შეუტრდებულთა 7.
(1) ასე 4,12.

ცა უძლურ ვიქნენ¹ შენგან. **ჟოლო** **ნტონი** **ჰმადლობდა** უფალსა² და უშიშ იქმნა მისთვის და ჰრქუა მას: ფრიად შეურაცხ ვიდრემე³ ხარ და შავცა ხარ გონებითა და, ვითარცა ყრმაჲ, უსუსურ ვიდრემე ხარ. **და** აჲ არცაღა ერთი რაჲ არს ზრუნვჲა შენთვის, უფალი არს მწე ჩემდა და მე ვი(227b)ხილო მტერთა ჩემთაჲ(!).

და⁴ ვითარცა ესმა ესე შავსა მას, მკის ივლტოდა მისგან, რამეთუ შეურაცხ-ყო იგი სიტყვთა და შეშინდა მერმეცა მიახლებად მისა. **ესე** პირველი სიმკნმ იყო **ნტონისი** ეშ-მაკისა⁵ მიმართ, უფროჲსლა მაცხ-ხოვრისაჲ, რომელმან ცოდვაჲ⁶ დასაჯა ჯორციითა, რაჲთა სიმართლმ შჯულისაჲ აღესრულოს ჩუენ შორის, რომელნი არა ჯორციელად ვლენან, არამედ სულიერად^(?).

არცაღა **ნტონი** შევრდომასა მას ეშმაკისასა უღებ იქნნა, არცაღა შეურაცხ-ყო იგი, არცაღა რეცა თუ მტერი იგი დაცემულ არს, და⁷ დასცხრა (4231pa) ბრძოლად⁸ მისა მიმართ⁹, მიმოვიდოდა¹⁰ მერმე, ვითარცა ღომი, და¹¹ ეძიებდა რასმე მიზეზსა მისთვის^(?).

ჟოლო **ნტონის** ესმინა წიგნთაგან, ვითარმედ დიდ არიან მანქანებანი მტერისანი⁽⁴⁾, ფიცხლად მოიბოვა¹² მარხვაჲ, განიზრახა და თქუა: დაღათუ ვერ შეუძლო გულის-თქუ-მითა ჯორცთაჲთა ცთუნებად, გამომცადოს მე სხვთაცა¹³ მტერობითა ზაკუვისათა, რამეთუ არს ცოდ-

დენ-გზის უკუნვიქეც შენგან. **ჟოლო** **ნტონი** **ჰმადლობდა** უფალსა და კადნიერ იქმნა მისა მიმართ და ჰრქუა მას: ფრიად შეურაცხის-სა-ყოფელ ხარ ვიდრემე შენ აჲ და შავცა ხარ გონებითა და, ვითარცა ყრმაჲ, უძლურ. **სმიერთგან** არცაღა ერთი რაჲ არს ზრუნვჲა შენთვის, უფალი არს მწე ჩემდა, და მე ვიხილო მტერთა ჩემთაჲ(!).

ვითარცა ესმა ესე შავსა მას, მეყსეულად ივლტოდა და დაჰფრთხა კნისა მისგან მისისა და შეეშინა მერმე მიახლებადცა **ნტონისა**. (5a)

... [ეშმ] აკისა მიმართ, უფროჲსლა მაცხოვრისაგან. **ესე** იყო **ნტონისი** წარმოშართება, რომელმან-იგი ცოდვაჲ დასაჯა ჯორციითა, რაჲთა სიმართლმ შჯულისაჲ აღესრულოს ჩუენ შორის, რომელნი არა ჯორციელად ვალთ, არამედ სულიერად^(?).

არცაღა **ნტონი** შევრდომასა მას ეშმაკისასა უღებ იქნნა და მიერთგან შეურაცხ-ყო თავი თვისი, არცაღა მტერი, დაღათუ დაცემულ იყო, დასცხრა ბრძოლად მისა მიმართ, რამეთუ მიმოვიდოდა მერმე, ვითარცა ღომი, და ეძიებდა რასმე მიზეზსა მისთვის^(?).

ჟოლო **ნტონის** ესმინა წიგნთაგან, ვითარმედ მრავალ არიან მანქანებანი მტერისანი⁽⁴⁾, ფიცხლად მოიბოვა მარხვაჲ, განიზრახა და თქუა: დაღათუ ვერ შეუძლო გულსა ჩემსა გულის-თქუ-მითა ჯორცთაჲთა ცთუნებად, გამომცადოს მერმე სხვთაცა მშობობითა მანქანებისათა,

1 უძლურ ვიქნენ] მოუძლურდი 4. 2 დმერთსა 4. 3 ვიდრე 4. 4 და] — 4. 5 ეშმაკთა 4. 6 ცოდვა 7. 7 რეცა თუ . . . და] მტერი რეცა თუ დაცემული 7. 8 მბრძოლად 7. 9 მიმართ] — 4. 10 მიმოდავიდოდა 4. 11 და] — 7. 12 მოიბო 7. 13 სხვთა 7.

(1) ფს. 117,2, (2) სომ, 8,3—4, (3) 1 სეტრ, 5,8. (4) უფს. 6,11.

ტ4

7

ვის-(C224a)მოყუარე¹ ეშმაკი, უფროასლა და უმეტეს¹ დააბრკოლებდა² ჭორცთა და² დაიმონებდა³, ნუ-
უკუე სხვთ ვსძლე, და სხვთ მაც-
თუნოს.

წანიზრახა უფიცლმსსა⁴ მარხ-
ვასა თავისა თვისისასა⁵ შეჩუევიად,
და მრავალთა ჰკვრნ, ხოლო იგი
ძნიად⁶ შრომათა თავს-იდებდა, რა-
მეთუ გულს-მოდგინებდა სულისა⁷
მრავალ ჟამ დაადგრა მას⁷, კეთი-
ლისა საქმე⁸ მოიპოვა თავისა თვისი-
სა⁹ და მცირედცა¹⁰ მიზეზი მოა-
პოვა მამათა და მრავალი წრათა¹¹
ამისთვს¹¹ აჩუენა, რამეთუ ღამეთა
ათევედა მრავალ-გზის, ღამე ყოველ
დგან უძილად. შა ესე არა თუ ერთ-
გზის, არამედ მრავალ-გზის ყვის და
ჰკვრნ ესე ყოველთა.

შამის მან ერთ-გზის¹² დღესა ში-
ნა დასლვასა ოდენ¹³ მზისასა, ოდეს-
მე მეორესა და ოდესმე მეოთხესა
(4231ჟხ) დღესა¹⁴ მიიღის საზრდე-
ლი. შა იყო მისა საზრდელად პური
და მარილი, სასუმელად¹⁵ მისა წყა-
ლი, ხოლო ჭორცისა და ღვინისა¹⁶
არცაღა შეჰგავს სიტყუად, არცაღა
სხუათა მოწრადე(C224b)თა თანა
იპოვების ეგვეითარი¹⁷. ღოლო სა-
რეცელად მისა იყო ფსიადი, და
უფროასლა ქუეყანასა ზედა წევნ,
ხოლო ცხებად ზეთისა¹⁸ არა თავს-
იდვა, იტყვნ: უფროასლა წეს-არს
ჭაბუკთა გულს-მოდგინედ მარხვა¹⁹
და არა მოაჩილებად¹⁹ მცონარება-
სა²⁰ ჭორცთასა, არამედ შეჩუევიად
შრომათა.

რამეთუ არს ცოდვის-მოყუარე ეშ-
მაკი, უფროასლა და უმეტეს აღი-
კრძალვიდა ჭორცთა წნტონი და და-
იმონებდა, ნუუკუე¹ სხვთ ვსძლე,
5 და სხვთ მაცთუნოს.

წანიზრახა უფიცლმსსა მარხვასა
თავისა თვისისასა შესლვად, და მრავალთა
უკვრნ, ხოლო იგი ადვილად
შრომათა მათ თავს-იდებდა, რამეთუ
10 გულს-მოდგინებდა სულისა, რომელი
მრავალ ჟამ დადგრომილ² იყო:
კეთილი საქმე (64) შექმნ

მე პოვის სხუათაგან, რამეთუ მრავალი
სწრაფთა³ მას ზედა აჩუენის,
15 რამეთუ ღამეთა ათენს ესოდენ, ვითარმედ
მრავალ-გზის ღამე ყოველ დაადგრის⁴
უძილად. შა ესე არა ხოლო თუ ერთ-
გზის, არამედ მრავალ-გზის ყვის, და
უკვრნ ყოველთა.

შამის მან ერთ-გზის დასლვასა
20 მზისასა, ოდესმე მეორესა და ოდესმე
მეოთხესა დღესა მიიღის საზრდელი.
შა იყო მისა საზრდელად პური და მარილი
ხოლო, და სასუმელად წყალი, ხოლო
ჭორცისა და ღვინისა მეტი არს სიტყუადცა,
სადაღათუ სხუათა მოსწრაფეთა თანა
ესევეითარი არა იპოვებოდა. ღოლო
სარეცელად მისა იყო ჭილი, და უფრო-
30 როასლა ქუეყანასა ზედა წევნ, ხოლო
ცხებად ზეთისა არა თავს-იდებდა და
იტყვნ: უფროასლა ჭერ-არს ჭაბუკთა,
რამათა გულს-მოდგინედ აქუნდეს
მონაზონებდა და არა მოპოვნებად
მომამედგრებელი ჭორცთა, არამედ
შეჩუევიად შრომათა შინა.

1 უმეტეს 4. 2 და] ტ4. 3 დაიმონჩილებდა 4. 4 უფიცლმსსა 4. 5 თავისა თვისისა] თავი თვისი 4. 6 ფიცელთა 4. 7 მას] მის თანა 4. 8 კეთილი საქმე 4. 9 თვისისა ტ. 10 მცირედ 4. 11 ნით 4. 12 და ჰკვრნ ესე ყოველთა. შამის მან ერთ-გზის] — 4. 13 ოდენ] — 4. 14 დღესა] — ტ. 15 სასუმელად 4. 16 ღვინისა 4. 17 იპოვების ეგვეითარი] ეგვეითარი იპოვების 4. 18 ზეთის 4. 19 მოპოვნებად 4. 20 მცონარებად 4.
1 ნუუკუე 7. 2 დადგრომილ 7. 3 ია მრავალი სწრაფთა რამეთუ 7. 4 დადგრის 7.

მა იქსენებნი¹ მოციქულისა სიტყუასა: რაჟამს უძლურ ვიქმნი², მაშინლა³ განვძლიერდი⁽¹⁾. შაშინ იტყუნ განძლიერებასა სულისასა და გონებისასა⁴, რაჟამს უძლურ არიედ გულის-თქუანი ჯორცთანი, მაშინ იშუებნ სული იგი მათ შორის⁵. შა იყო მის თანა საკვრველ ნანდვლვე გულის-ზრახვაჲ, რამეთუ არა შეჰრაცხნ ჟამთა მრავლად სათნოებისა გზისათა⁶ და⁷ არცა⁸ მისგან ვანყენებასა, არამედ სურვილსა⁹ და წადიერებასა.

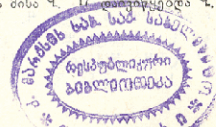
ხოლო მან არასადა მოიქსენნის წარსრულნი იგი¹⁰ ჟამნი, არამედ დღითი-დღედ რეცა თუ მაშინლა იწყებნ მარხვასა, უფროასლა. (4231ყა) სრული¹¹ სურვილი აქუნდა წარსამატებელად. შოაქსენებნ იგი¹⁰ თავსა თვსსა (223ჟა) მოციქულისა სიტყუასა წუსწუთ, რამეთუ: უკუანასა მას დავივიწყებდე¹² და წინასა¹³ მას განმარტებულ ვიყო¹⁴(2). შოიქსენებნ იგი ჯმასა მას წინაწარმეტყუელისა ოლიაასსა¹⁵, ვითარ-იგი თქუა: ცხოველ არს უფალი, რომლისა წინა მე ვდგა¹⁶ დღეს(3). ძამეთუ დაისწავებდა¹⁷, ამისთვსცა „დღეს“ თქვს და არად შეჰრაცხნ წარსრულთა ჟამთა, არამედ რეცა თუ მარადის¹⁸ პირველსა მას შეუტრაცხ-პყოფნ და დღითი-დღედ იწრაფინ¹⁹ და თავსა თვსსა ღმრთისა წარადგინებნ ესრწოთ, რომლისა წეს-არს წარდგინებად ღმრთისა წმიდითა

მა მოიქსენებნ სიტყუასა მას მოციქულისასა: რაჟამს უძლურ ვიქმნი, მაშინ განვძლიერდი⁽¹⁾. შაშინლა იტყუნ განძლიერებასა სულისა მის გონიერებისასა, რაჟამს მოუძლურდიან ვნებანი იგი ჯორცთანი. შა იყო მის თანა საკვრველ ნანდვლვე ესეცა გულის-ზრახვაჲ, რამეთუ არა მოქენე იყო იგი ჟამისა რაცხასა სათნოებისა მის გზისასა, არცაღა მისგან განშორებასა, არამედ სურვილით და გულს (7ჟ) [მოიქსენე]

ბდა წარსრულთა მათ ჟამთა, არამედ დღითი-დღედ რეცა თუ იწყებნ მონაზონებასა, უფროასლა სრული სურვილი¹ აქუნდა წარსამატებელად. მოაქსენებნ იგი თავსა თვსსა მოციქულისა სიტყუასა ზედას-ზედა, რამეთუ: პირველსა მას დავივიწყებ და წინასა მას მივსწულები⁽²⁾. შოიქსენებნ იგი ჯმასა მას წინაწარმეტყუელისა ოლიაასსა², ვითარ-იგი თქუა: ცხოველ არს უფალი, რომლისა წინაშე წარვდეგ მე დღეს⁽³⁾. ძამეთუ შეეკრძალა მას ესე სიტყუად, ვითარმედ „დღეს“, და არა რაცხნ წარსრულთა ჟამთა, არამედ რეცა თუ მარადის პირველსა შეუტრაცხ-პყოფნ დღითი-დღედ, ისწრაფინ და თავსა თვსსა³ ღმრთისა წარადგინებნ ესრწოთ, ვითარ-იგი ჯერ-არს ჩუენებად თავი თვსი ღმრთისა წინაშე წმიდითა გულითა და ვანზზადებულ სმენად ნებასა მისსა⁴ და

1 მოიქსენებნ 4. 2 უძლურ ვიქმნი] მოუძლურდი 4. 3 მაშინ 4. 4 და გონებისასა]—4. 5 მაშინ იშუებნ სული იგი მათ შორის]—ტ. 6 გზისა ტ. გზისა 4. 7 და]—4. 8 არცა-ღა 4. 9 სურვილსა 4. 10 იგი]—ტ. 11 სრული]—ტ. 12 დავივიწყებ 4. 13 წინასა მას 4. 14 იყო 4. 15 ოლიაას 4. 16 წინა მე ვდგა] წინაშე ვდგა მისა 4. 17 დაისწავებდა 4. 18 მარადის]—4. 19 ისწრაფინ 4.

1 სურვილი]—7. 2 ელიაას 7. 3 თვსა 7. 4 მისა 7.
(1) 2 ხორ. 10,12. (2) ფილიპ. 3,14. (3) 3 შუგ. 18,15.

ტა

ღ

გულითა განმზადებულად¹ სმენად ზრახვათა მისთა, და ნურარაჲ² სხუაი. ოცუენ თავით თვისით: უღირს მონაზონსა ესე ცხორებაჲ დიდისა ოლიასი სწავლად, ვითარცა სარკითა თავისა თვისისა³, ცხორებაჲ⁴ მარადის.

ოსრტ შეიმტკიცა თავი თვისი და წარვიდა იგი შორად დაბისაგან, სადაცა იყო სამარეები, და ამცნო ერთსა მას⁵ მეგობარსა თვისსა მრავლისა დღისა შემდგომად (ღ23ჟხ) მირთუმად მისა პური. და იგი შევიდა სამარგსა ერთსა და და(ღ231ჟხ)-ჰქუა კარი სამარისაჲ მის წინაშე მისსა და იყოფოდა მარტოჲ წინაგან, ვითარ ვერ თავს-იდგა მტერმან, არამედ იურვოდაცა, ნუუჟუ⁶ განმრავლდენ უდაბნოსაჲ მონასტერნი⁷.

სამოვიდა დამესა ერთსა მრავლითა ეშმაკებითა⁸, და ესოდენ გუემეს ცემითა ნეტარი ონტონი, რამეთუ უტყუად⁹ იღვა ქუეყანასა გუემისა მისგან და დაამტკიცებდა ესრტით, ვითარმედ ესოდენ დიდ იყო ცემაჲ იგი ნათი, და იტყუნ, ვითარმედ კაცნიცა ვერ შემძლებელ არიან ეგოდენ ცემასა¹⁰ და გუემასა¹¹ ყოფად¹² ღმრთისა ნებითა, რამეთუ არასადა უგულებელს-ყენის უფალმან¹³ მონანი თვისნი.

ესალისა დღე¹⁴ მეგობარი იგი მისი მივიდოდა¹⁵ და მიაქუნდა¹⁶ პური. ოითარ განაღო კარი, იხილა იგი ქუეყანასა ზედა მღებარტ, ვითარცა მკუდარი, აღიკიდა და წარიღო

არავისსა სხვასა. ოცუენ თავსა თვისსა: უღირს მონაზონსა ცხორებისაგან დიდისა ოლიასისა განცდად, ვითარცა სარკითა თავისა თვისისა, ცხორებაჲ მარადის.

ოსრე შეიკრძალა თავი თვისი ონტონი და წარვიდა შორად დაბისა მის სამარებსა და ამცნო ერთსა მეგობარსა მრავლისა დღისა შემდგომად მირთუმად მისა პური. და იგი შევიდა სამარგსა ერთსა და დაჰქუა კარი წინაშე მისა და იყოფოდა მარტოჲ წინაგან, ვითარ ვერ თავს-იდგა (7ჟ) მცირედ უდაბნოცა ქალაქებ იქმნას მონაზონებითა.

შოვიდა დამესა ერთსა მრავლითა ეშმაკებითა, და ესოდენ გუემეს ცემითა, რამეთუ უტყუად იღვა იგი ქუეყანასა გუემისა მისგან და დაამტკიცებდა ესრტით, ვითარმედ ესოდენ დიდ იყო საღობოჲ იგი, ვითარმედ ვერ შესაძლებელ არს იგი კაცთაგან ეგოდენი ტანჯვაჲ და გუემაჲ ყოფად. ესოდენ ღმრთისა წინაშე წარ ცნობითა არასადა უგულებელს-ყენის¹ უფალმან მოსავენი თვისნი.

ესალისა დღე მეგობარი იგი მისი მივიდოდა და მიაქუნდა პური. ოითარ განაღო კარი, იხილა იგი ქუეყანასა მღებარტ, ვითარცა მკუდარი, აღიკიდა იგი და წარიღო დაბად და

1 განმარტებულად ჟ. 2 ნურაჲ ჟ. 3 სარკესა თავისსა თვისსა ო. 4 ცხორებაჲ — ო. 5 მას] — ჟ. 6 ნუაჟუ ჟ. 7 უდაბნოცა მონასტერნი უდაბნოა მონაზონნი ჟ. 8 ეშმაკითა ჟ. 9 უტყუ ჟ. 10 ცემაჲ ჟ. 11 გუემაჲ ჟ. 12 ყოფად] — ჟ. 13 უფალმან] — ო. 14 დღე ჟ. 15 მივიდა ჟ. 16 მიაქუნდა ჟ. 1 ყენის ჟ.

იგი¹ დაბად და შეიღო იგი ეკლესიოდ და დაღვა ქუეყანასა. შრავალნი ნათესავნი და მდაბურნი გარე-
-მოასხდეს²; ვითარცა მკუდარსა; (233ა) ნეტარსა³ წეტონის. შო-
ვა-ღამეს⁷ ოდენ, ვითარ გონებასა
თვსსა მოეგო წეტონი, აღღვა⁵. შო-
თარ იხილნა ყოველნი თანა-მსხდო-
ნარნი მძინარედ, გარნა მეგობარი
იგი ხოლო⁶ მისი მღუძარე იყო,
თჳსა-(4 232 რა)-თუენა მისლვად
მისა, ევედრებოდა მას აღკიდებად
და მიღებად სანარედვე და არავი-
სა⁷ განღვძებად.

ჩარლო იგი⁸ კაცმან მან ნუნუე
სამარედ, ვითარცა⁹ ჩუეულ იყო
იგი¹⁰, დაჰქშა კარი და შინა იყო-
ფოდა მარტოჲ. შიერიოგან დგომად
ვერ შეუძლო¹¹ წყლულებათა მთ-
ვან ეშმაკთაჲსა, მწოლარმ ილოცკენ
და ლოცვისა შემდგომად¹² იტყუნ
დიდითა ჳმითა: აქა ვარ მე¹³, წეტო-
ნი, არა ვიელტი¹⁴ მე ვუემისაგან
თქუენისა. შადათუ უფროასი მო-
აწით ჩემ ზედა, ვერვიწ შემიძლოს
მე განუენებად სიყუარულსა მას
ქრისტჳსსა(1). შერმე ვალობნ: აღ-
-თუ დგეს ჩემ ზედა ბანაკი, არა შეე-
შინოს გულსა ჩემსა(2). შამეთუ
შმარხველი იგი იქმნ და იტყუნ ამას.
ხოლო კეთილის-მოძულესა¹⁵ მტერ-
სა ჰკვრნ, რამეთუ წყლულისა¹⁶ შემ-
დგომად ნერმეცა უშიშად დგან¹⁷,
(233ბ) და¹⁸ მოუწოდა თვსთა ძალ-
თა¹⁹ და მრისხანებით იტყოდა მათ²⁰:
იხილეთ, რამეთუ არცა სულითა სი-

შეიღო ეკლესიოდ და დაღვა ქუეყა-
ნასა. შრავალნი ნათესავნი და მდა-
ბურნი გარე-მოასხდეს, ვითარცა
მკუდარსა, წეტონის. შო-ღამესა
5 ოდენ გონებასა მოღვა წეტონი და
აღღვა. შითარცა იხილნა ყოველნი
თანა-მსხდომნი მძინარედ, გარნა მე-
გობარი იგი ხოლო მღუძარედ, თუ-
-ალ-თუენა მისლვად მისა, ევედრე-
ბოდა მას აღკიდებად და მიღებად
სამარედვე და არავისა განღვძებად.

ჩარლო იგი კაცმან მან მუნვე და,
ვითარცა ჩუეულ იყო, დაჰქშა კარი
და შინაგან იყოფოდა მარტოჲ. შგო-
მად ვერ ეძლო (მუ) წყლულებათა
მათგან ეშმაკთაჲსა, მწოლარმ ილო-
ცვიდა და ლოცვისა შემდგომად იტ-
ყოდა დიდითა ჳმითა: აქა ვარ მე,
წეტონი, არა ვიელტი გუემითაგან
თქუენთა. შადათუ¹ უფროასი
მოაწით ჩემ ზედა, არარამან შე-
მიძლოს მე განუენებად სიყუარულ-
სა ქრისტჳსსა(1). შერმე ვალობდა
და იტყოდა: აღ-თუ-დგეს ჩემ ზედა
ბანაკი, არა შეეშინოს გულსა ჩემ-
სა(2). შამეთუ მონაზონი იგი ეს-
რმთ ზრახვიდა და იტყოდა ამას.
ხოლო კეთილის-მოძულესა მას
მტერსა უკვრდა; რამეთუ წყლულე-
ბისა შემდგომად ნერმეცა უშიშად
მოვიდა და მოუწოდა თვსთა მათ
ძალთა; და განსთქედნობდა გულის-
წყრომითა³ და ეტყოდა მათ: იხი-
ლეთ, რამეთუ არცა სულითა სიძვი-
სათა, არცა წყლულეობითა დაავაცხ-
რვეთ ესე, არამედ გან-ვე-რისხნების

1 იგი]—ს. 2 გარე-მოასხდეს მას 4. 3 ნეტარსა]—ს. 4 შევა-ღამეს 4. 5 და აღ-
ღვა 4. 6 ხოლო] 4. 7 არავისა 4. 8 იგი]—ს. 9 და ვითარცა 4. 10 იგი]—4. 11 ეძლო 4.
12 თ შემდგომად ლოცვისა 4. 13 მე]—4. 14 ვიელტი 4. 15 კეთილისა მოძულესა 4.
16 წყლულებისა 4. 17 თუშიშად დგან ნერმეცა 4. 18 და]—ს. 19 იაღლოთ ს. 20 მას ს.
1 დადათათუ 7. 2 ქ-ა. 3 გ-ლს-წყრომითა 7.
(1) მომ. 8,35. (2) ფს. 26,3.

24

7

ძვისადა, არცა წყლულებითა დავაცხრვეთ ესე, არამედ განრისხებულ არს ჩუენთს¹. შიუქდეთ მას² სხვთა სახითა, რამეთუ ადვილ არს ეშმაკისა³ სიბოროტისათს (4232ჟბ) მინსგავსება. შაშინ ღამე⁴ უცნებასა რასმე ესევეითარსა ჰყოფდეს ესრე სახელ⁵, რეცა თუ ყოველსა მის ადგილსა შესძრვიდეს, ხოლო სახლისა მის ოთხნივე ზღუდენი რეცა თუ განხეთქნეს ეშმაკთა მათ, ჰგონებდეს რეცა თუ მიერ შესლვად. შა მიგმსგავსებოდეს მკეტთა და⁶ ქუეწარმაველთა უცნებით.

შა იყო ადგილი იგი⁷ მყის საგნს⁸ უცნებითა, ღომებითა და დათუებითა, კუროებითა, გუელებითა, ასპიტებითა, ღრიაკლებითა⁹, მგელებითა. შა თითოეულნი ზედა-მიუვიდოდეს მას⁹ თვისთა ხატიითა: ღომი იბრდღუენ¹⁰ და ზედა-მიუვალნ¹¹, კუროჲ აღირებნ რქითა თვისითა¹¹, გუელი¹² ზედა-მიუვალნ და ვერ მისწულებინ, (24ჟა) მგელი ზედა-მიჰმართებნ, და დაბრკოლდის. შა ყოვლადვე ფიცხელ იყენეს ყოველნი უცნებანი ეშმაკისანი¹³ ერთხამად, რისხვანი, ჳმანი და ბგერანი.

ხოლო ნეტარი ნტონი იგუენებოდა და¹⁴ დაიწერტებოდა მათგან და სცნობდა უფიცხლესსა საღმობასა¹ ჳორცთასა, შეუძრველითა სულითა უფროასლა მღვძარედ დგა; კუნესინ იგი საღმობათათს ჳორცთაჲსა, ხოლო ფრთხილ არს იგი გონებითა და რეცა თუ ბას(4232ჟა)-

ჩუენ ზედა. შიუქდეთ¹ მას სხვთა სახითა, რამეთუ ადვილ არს ეშმაკისა უკეთურებად მიმართ ხატისა მინსგავსება. შაშინ ღამე² უცნებით რასმე ბგერასა ჰყოფდეს ესრე სახედ, საგონებელ იყო, რეცა თუ ყოველი ადგილი იძრვოდა, ხოლო სახლისა მის ოთხნივე ზღუდენი რეცა თუ განხეთქნეს ეშმაკთა მათ, და ეგრეცა საგონებელ იყო რეცა თუ ნიერ შესლვად. შა მიგმსგავსენეს მკეტთა და ქუეწარმაველთა უცნებით.

შა იყო ადგილი იგი მეყსეულად საგნს⁸ საცთურებითა, ღომებითა და დათუებითა, ვეფხითა, (8ჟ) კუროებითა, გუელებითა, ასპიტებითა, ღრიაკლებითა და მგელებითა. შა თითოეული იგი ზედა-მიუვიდოდეს მას თვისთა ხატიითა: ღომი იგი იბრდღუენ³ და ზედა-მიუვალნ¹¹, კუროჲ აღირებნ რქითა, გუელი იგი მიუჴრებინ და ვერ მისწუთებინ, მგელი ზედა-მიუვალნ და დაბრკოლდის. შა ყოვლადვე ფიცხელ იყენეს ყოველთა მათ ვანოჩინებულთა გულის-წყრომანი და ჳმათა ოხრანი.

ხოლო ნტონი იგუემებოდა და დაიწერტებოდა მათგან და აგრძნობდა უფიცხლესსა საღმობასა ჳორცთასა და შეუძრწუნებულად სულითა უფროასლა მღვძარედ მიყრდნობილ იყო და კუნესოდა იგი საღმობისათს ჳორცთაჲსა, ხოლო შეუძრწუნებელ გონებითა და რეცა

1 ჩუენ ზედა 4. 2 მიუქდეთ მას| მივიდეთ მისა აჟ 4. 3 ეშმაკთა 4. 4 შაშინდა 5. 5 ესრე სახედ|—ს. 6 ღამე|—ს. 7 მისი 4. 8 ღომებითა და დათუებითა . . . ღრიაკლებითა| გუელებითა, ასპიტთა, ღრიაკლებითა, კუროებითა, ღომებითა, დათუებითა 4. 9 მივიდოდეს მას| მივიდენდ მისა 4. 10 იბრდღუენ 4. 11 რქითა თვისითა| რქითა თვისთა 4. 12 გუელები 4. 13 ეშმაკთანი 4. 14 ღამე|—4. 15 უფიცხლესსა საღმობასა|—ს. 1 მიუქდეს 7. 2 ღამე 7. 3 იბრდღუენ 7.

24

7

რობითა ეტყოდა¹ მათ: უკუეთუ-
ცა ძლიერებაჲ რამე იყო თქუენ
შორის, კმამცა-იყო ერთი თქუენგა-
ნი მოსლვად, რამეთუ დაგცნა თქუენ
უფალმან. **2** **წმისთვის მრავლითა²** გა-
მომცდით მე, მაშინებთ, საცნაურად
უძლურებისა თქუენისა მიმსგავსე-
ბულ ხარო პირუტყუთა.

შერმე ეტყუნ უშიშად³: უკუეთუ
შემძლებელ ხარო და ჯელმწიფებაჲ
მოგიღებეს ჩემთვის⁴, ნუ სდგათ,
არამედ მომიწედიო; უკუეთუ ვერ
შემძლებელ ხარო, რად ცუდად
შფოთებთ? **5** **ჩამეთუ ბეჭედ ჩუენდა**
და ზღუდე კრძალვის⁵ უფლისა
ჩუენისა **7** **ესუ ქრისტეს (24პს)**
სარწმუნოებაჲ არს.

შრავალი მის ზედა იწყეს⁶ და
ულრჭენდეს კბილთა მათთა⁷, უფ-
როასლა⁸ აუცნებდეს იგინი თავთა
თვსთა⁹ და არა თუ მას. **10** **ხოლო უფალ-**
მან არცალა ესრეთ დაივიწყა სიმჭ-
ნწ იგი ნეტარისა **11** **წტონისი,** არამედ
შემწე ექმნა მას, აღიხილნა თუალ-
ნი თვსნი **12** **ზე** **13** **და იხილა სართული**
რეცა¹¹ განღებული და ბრწყინეა-
ლებჲჲ ღმრთეებისაჲ ნათლად გარ-
დამომავალი მისა. **14** **და მყის ეშმაკ-**
ნი **15** **იგი უჩინო ექმნეს¹²,** და სალ-
მობანი ჯორცთა მისთანი დასცხრეს,
და სახლი იგი იპოვა მერმე¹⁴ ყოვ-
ლად¹⁵ ცოცხალი.

ხოლო **16** **წტონი** ვითარცა ცნა
შეწევნაჲ იგი ღმრთისაჲ, უფროას-
ლა¹⁷ სულთ-ითქუნა და აღმცირდა
(4232ჟბ) იგი სალმობათავან, ევედ-

თუ ბასრობით ეტყოდა მათ: უკუე-
თუმცა ძალ რამე იყო თქუენ შორის,
კმამცა-იყო ერთი თქუენგანი მოს-
ლვად, ხოლო აწ დაგცნა თქუენ
უფალმან. **5** **წმისთვის სიმრავლითა**
ოდენ ვამომცდით, ვითარცა შემა-
შინეთ მე, რამეთუ საცნაურად უძ-
ლურებისა თქუენისა¹ მიმსგავსებაჲ
ეგე თქუენი პირუტყუთაჲ არს.

10 **აღშიშად მერმე ეტყოდა მათ:**
უკუეთუ შემძლებელ ხარო და ჯელ-
მწიფებაჲ მოგიღებეს ჩემთვის, ნუ
სდგათ, არამედ მომიწედიო; უკუე-
თუ ვერ შემძლებელ ხარო, რაჲსა
15 **ცუდად შფოთებთ? ჩამეთუ ბეჭედ**
ჩუენდა და ზღუდე კრძალვის უფ-
ლისა ჩუენისა **7** **ესუ ქრისტესი** სარ-
წმუნოებაჲ არს.

(9პ) შრავალი მის ზედა ზმნეს და
20 **ილრჭენდეს** იგინი კბილთა მათთა,
უფროასლა მოიკიცხებდეს იგინი
თავთა მათთა და არა მას. **25** **ხოლო**
უფალმან არცალა ესრეთ დაივიწყა
სიმჭნწ იგი **26** **წტონისი,** არამედ შემ-
წე ექმნა მას, აღიხილნა და იხილა
27 **სართული** რეცა განღებული და
ბრწყინვალეებაჲ ნათლისაჲ გარდამო-
მავალი მისა. **28** **და მეყსეულად ეშმაკ-**
ნი იგი უჩინო ექმნეს, და სალმო-
30 **ბანი იგი ჯორცთა მისთანი დასცხ-**
რეს, და სახლი იგი მერმე იპოვა
ყოვლადვე ცოცხალი.

ხოლო **31** **წტონი** ვითარცა ცნა შე-
35 **წევნაჲ** იგი, უფროასლა სულთ-
ითქუნა და აღმცირდა სალმობათა-
გან და ევედრებოდა მას, რომელ-

1 ეტყუნ 4. 2 მრავლითა] — 4. 3 თუშიშად მერმე ეტყუნ 7. 4 ჩემ ზედა 4. 5 კრძალვების 7. 6 თ იწყეს მის ზედა 4. 7 კბილთა მათთა 7. 8 უფროას 4. 9 თავსა თვსსა 7. 10 ზეცად 4. 11 რეცა თუ 4. 12 ეშმაკი 4. 13 იქმნა მისგან 4. 14 მერმე] — 7. 15 ყოვლად] — 4. 16 ხოლო წტონი] — 4. 17 უფროასლა] — 4.
1 თქუენისა 7.

ც4

7

რებოდა მას, რომელი-იგი გამოუჩინდა მას წათელი, და პრქუა: სადა ხარ და რად არა პირველადვე გამოვჩინდი, რათამცა საღმობანი ჩემნი დააცხრებენ? ¹ შა ჯამა იყო მისა და თქუა: აქა ვიყავ, ² წეტონი, არამედ ³ მოველოდე ხილვად შენსა სიძენესა. ⁴ შამეთუ დაუთმე და არა შევწინდი ⁵, გექმნე შენ მარადის შემწე და გყო შენ სახელოვან ყოველსა ადგალსა.

(244a) ⁶ შითარ ესე ესმა, აღდგა და ილოცვიდა და ესოდენ განძლიერდა, სცნობდა ⁷ იგი, რამეთუ უფროასდა ძალი აქუნდა ⁸ ჯორცთა თუსთა უფროას მისსა, რომელ-იგი პირველად ⁹ აქუნდა. ¹⁰ შამეთუ იყო იგი ოც და ათხუთმეტის წლის. ¹¹ ზვალისა დღე განთვიდა და უფროასდა გულს-მოდგინე იყო იგი ღმრთის-მსახურებასა.

¹² შა ვითარ მივიდა იგი ბერისა მის პირველისა, ევედრებოდა მას განსლვად უღაბნოდ და დამკვდრებად მის თანა, ხოლო მან ვითარცა არა ინება სიბერისაგან და რამეთუ არა იყო ესევეითარი ჩუეულებამ, მყის წარემართა იგი მთად. ¹³ შერმე ვითარცა იხილა მტერმან სწრაფამ ¹⁴ იგი მისი, და უნდა დაბრკოლებამ მისი, დაუდგა მას გზასა ზედა ლანკლამ (4233a) დიდი ვეცხლისაა უცნებით.

¹⁵ ზოლო წეტონი გულისხმა-ყო კეთილის-მოძულისა მის მანქანებამ, დადგა, ლანკლასა ¹⁶ მას ზედვიდა და მას ზედა ეშმაკსა ამხილებდა და ეტყოდა: ვინამ უღაბნოსა ზედა

-იგი გამოუჩინდა ¹ მას ხილვამ იგი, და პრქუა: სადა იყავ, რად არა პირველვე გამომიჩინდი, რათამცა საღმობანი ჩემნი დააცხრებენ? ² შა ჯამა იყო მისა: აქა ვიყავ, ³ წეტონი, არამედ მოველოდე ხილვად შენსა სიძენესა. ⁴ ზოლო აწ, რამეთუ დაუთმე და არა იძლიე, გექმნე შენ მარადის შემწე, და იყო შენ სახელოვან ⁵ ყოველსა ქუეყანასა.

⁶ შითარცა ესე ესმა მას, აღდგა და ილოცვიდა და ესრეთ განძლიერდა, ვითარმედ ცნავა, რამეთუ უფროასდა ძალი აქუნდა ⁷ ჯორცთა თუსთა უფროას მისა, რომელ-იგი პირველად აქუნდა. ⁸ უყო მამინ მიერითგან ოც და ათხუთმეტისა წლისამ. ⁹ შერმე შემდგომად ამისა მოვიდოდა და უფროასდა გულს-მოდგინე იქმნებოდა ღმრთის-მსახურებასა.

¹⁰ შა ვითარ მივიდა ბერისა მის პირველისა, (94) ევედრებოდა მას უღაბნოს ყოფასა მის თანა, ხოლო მან არა ინება ჰასაკისა მისთვის სიკაბუჯისა მისისა, და რამეთუ არღარა იყო ესევეითარი ჩუეულებამ ¹¹ გვკბტეს, მეყსეულად წარემართა იგი და განვიდა მთად. ¹² შრამედ შერმე ვითარცა იხილა მტერმან სწრაფამ იგი მისი, და უნდა დაბრკოლებამ მისი, დაუდგა გზასა ზედა ლანკლამ დიდი ვეცხლისა საუტრად.

¹³ ზოლო წეტონი გულისხმა-ყო კეთილის-მოძულისა მის მანქანებამ, დადგა და ლანკლასა მას ზედვიდა და მას ზედა ეშმაკსა მას ამხილებდა და ეტყოდა: ვინამ უღაბნოსა ზედა

1 და] — C. 2 არანედ] და 4. 3 შეწინდი C. 4 ცნობად C. 5 პირველ 4. 6 ათხუთმეტის C, ოც და ათოთხმეტია 4. 7 დღმ C. 8 დამკვდრე 4. 9 წრაფამ 4. 10 კეთილის-მოძულისა] მტერისა 4. 11 ლანკლასა 4.

1 გამოუჩინდა 7. 2 სახელოვან 7.

ტყ

ღ

ლანკლაა?! ორცა არს ესე გზაჲ მავლთაჲ, არცა არს კუალი კაცისაჲ ვისიმე აქა. შა- თუმცა ვისმე (ს24 ყხ)-ჰვარდა², ვერმცა დაავიწყდა³ სიმწვსითა, და რომელმან წარწყმიდა ესე⁴, მო-მცა-იქცა, ეძიებდა და ჰოვა, რამეთუ უდაბნო არს ადგილი ესე. უსე⁵ უცნებაჲ ეშმაკისაჲ არს. უერ დააბრკოლო გულს-მოდგინებაჲ ჩემი, ეშმაკო.

შა ესე ვითარ⁶ ნეტონი წართქუა, მოაკლდა, ვითარცა კუამლსა და ვითარცა ცვლსა წინაშე ცეცხლსა(2). შერმე კუალად არა უცნებით, არამედ ქეშმარიტად ოქროჲ გზასა ზედა იხილა მიმავალმან, გინა მტერისა ჩუენებითა, ვინა თუ⁷ უშჯობესითა⁸ ძალითა გამოსაცდელად სიმწნისა მისისა, საჩუენებელად ეშმაკისა, რაათა ცნას, რამეთუ არცა ქეშმარიტად იღუწის საფასისათჳს, რომელ არცა მან გვთხრა, არცა⁹ ჩუენ ვცანთ, რამეთუ ოქროჲ იყო, რომელი-იგი¹⁰ იხილა.

ჰოლო ნეტონის სიმრავლმე იგი დაუკვრდა და ვითარცა ცეცხლსა გარე-წარჰვდა და ესოდენ სწრა-(4233ჰხ)ფით წარვიდა, არცაღა გარე-უყუენოისტუანა¹¹, არამედ სრბით და¹² სწრაფით ესოდენ, რაათამცა ადრე¹³ დაეფარა და დაივიწყა¹⁴ ადგილი იგი. შა¹⁵ უფროჲს და უმეტეს¹⁶ ხოლო განემართა გულს-მოდგინედ და (ს25ჰა) წარემართა იგი

ლანკლაა?! ორცა არს ესე გზაჲ ტკბნელი¹, არცა კუალი კაცთაჲ ვისიმე აქა. შა- თუმცა ვისმე -ჰვარდა², ვერმცა დაავიწყდა სიმწვსითა, და რომელმანცა წარწყმიდა ესე, მო-მცა-იქცა, ეძიებდა და ჰოვა, რამეთუ უდაბნო არს ადგილი ესე. უსე უცნებაჲ ეშმაკისაჲ არს. უერ დააბრკოლო გულს-მოდგინებაჲ ჩემი, ეშმაკო, ეგე შენ თანავე იყავნ წარსაწყმედელად შენდა(!).

შა ესე ვითარ ნეტონი თქუა, მოაკლდა, ვითარცა ცვლსა წინაშე ცეცხლსა(2). შერმე კუალად არღარა უცნებით, არამედ ქეშმარიტად ოქროჲ გზასა ზედა იხილა მიმავალმან, გინა მტერისა ჩუენებითა, გინა უშჯობესისა ძალითა გამოსაცდელად მოღუაწისა მის, რაათა უჩუენის ეშმაკსა, რამეთუ არცაღა (10ჰ) ქეშმარიტისა ფასისა ზრუენვიდეს, რომელ არცაღა მან გვთხრა, არცაღა ჩუენ ვცანთ, რამეთუ³ იყო ოქროჲ, რომელ-იგი იხილა.

ჰოლო ნეტონის სიმრავლმე იგი უკვრდა და ვითარცა ცეცხლსა გარე-წარჰვდა და ესოდენ სწრაფით წარვიდა, არცაღა გარე-უყუენოიხილა, არამედ სრბით და სწრაფით წარვილო, რაათა დაეფაროს და დაავიწყდეს ადგილი იგი. ჰოლო უფროჲსა და უმეტეს განემართა გულს-მოდგინებასა და წარემართა იგი მთად და შევიდა უდაბნოდ. შა მრავ

5
10
15
20
25
30
35

1 ლანკლაა 4. 2 შა თუმცა ვის დაჰვარდა ტ. 3 დაივიწყა 4. 4 ესე] — 4. 5 გარნა ესე 4. 6 თ ვითარ ესე 4. 7 თუ] — 4. 8 უშჯობესითა 4. 9 არცა 4. 10 რომელ-იგი 4. 11 გარე-უყუენიხილა 4. 12 და] — ტ. 13 ადრე] — ტ. 14 და-მცა-ავიწყდა 4. 15 და უმეტეს] — 4. 16 შა] — ტ.
1 ასეა ლ. 2 ჰვარდა] დაჰვარდა ლ. 3 ხოლო (6) ლ.
(1) საქმე 8,20. (2) ფს. 67,3.

მთად და პოვა ნაბაკევი ოჭერი, მრავლით ქამით საესქ ქუეწარმავალითა¹.

შეირ² მდინარესა მუნ წიაღქდა იგი³ და⁴ დაემკვდრა მუნ შინა⁵. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

შამეთუ აქუნდა მას წყალი შინაგან, და ვითარცა მეყურწუმ¹⁰, შორისლა შთაქდის¹¹, ევრე-სახედ მონასტერსა დაადგრა მარტო მუნ შინაგან¹², არცალა იგი გამოვიდის, არცალა მიმავალი იხილის. **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362**

ზითარ სარკუმლით¹ შთაჰხედეს², არავინ იხილეს. შაშინ განიზრახეს და თქუეს მათ³: ესე ეშმაკნი არიან. შეშინდეს იგინი⁴ და წნტონის უქმობდეს.

ხოლო წნტონი უფროასლა ამათი⁵ ისმინა და მოვიდა მახლობელად კართა მათ, ნუგეშინის-სცემდა კაცთა მათ და ეტყოდა: წარვედით და ნუ შეშინდებით, რამეთუ ესრჳთ უთხრობდა, ვითარმედ: უცნებასა ჰყოფედ⁶ ეშმაკნი მოშიშთათჳს, ხოლო თქუენ დაიბეჭდენთ⁷ თავნი⁸ თჳსნი⁹ ჭუარითა ქრისტჳსითა¹⁰ და წარვედით უშიშად და ესენი აცადენით უცნებად თავთა თჳსთა¹¹.

ხოლო იგინი წარვიდეს მოზღუდვილნი სასწაულითა ჭუარისა¹² უფლისაათა¹³, ხოლო ნეტარი წნტონი დგა და არაჲ ევენბოდა (ს25ჲა) მათგან, არცა დაშურებინ ღუწოლასა¹⁴, რამეთუ შეძინებაჲ იგი, რომელ იყოფოდა მისა¹⁵ ფრიად, მხედვარად და მტერთა¹⁶ გარე-მიმქცეველად¹⁷ იყოფოდა და უფროასლა გულს-მოდგინედ განეშა-(4233ჲს) დებინ.

სამეთუ წესწუთ მოვიდიან მისა მეცნიერნი მისნი და ჰგონებედ, ვითარმედ პოლონ¹⁸ იგი მკუდარი¹⁹, და ესმინ მისი გალობაჲ ესე²⁰: აღდეგინ ღმერთი, და განიბნინედ²¹ ყოველნი მტერნი მისნი, ივლტოდეთ მოძულენი მისნი პირისა მისისაგან, ვი-

ვინამე შთაჰხედნეს და არავინ იხილეს, მაშინ ცნეს და თქუეს: ესე ეშმაკნი არიან. შეშინდეს იგინი და წნტონის უქმობდეს.

5

10

15

ხოლო იგი უფროასლა ამათ ერჩიდა, ვიდრე მათსა, და ზრუნვიდა და მოვიდა მახლობელად კარსა, ნუგეშინის-სცემდა კაცთა მათ და ეტყოდა: წარვედით და ნუ შეშინდებით, რამეთუ ესრჳთ ეტყოდა, ვითარმედ: უცნებასა ჰყოფედ ეშმაკნი მოშიშთათჳს, ხოლო თქუენ დაიბეჭდენით თავნი თქუენნი და წარვედით უშიშად და ესენი აცადენით სიმღერად თავთა თჳსთა.

20

25

ხოლო იგინი წარვიდოდეს მოზღუდვილნი სასწაულითა ჭუარისაათა, და იგი იყოფოდა და არაჲ ევენბოდა მათგან, არცა დაშურებოდა ღუაწლსა მას, რამეთუ შეძინებაჲ იგი, რომელ იყოფოდეს მისა მიმართ ხილვათანი¹ და მტერთა უძღურებაჲ მრავალთაგან შრომათა განსუენება-სცემდა მას და უფროასლა გულს-მოდგინებასა განჰმზადებდა.

30

35

სამეთუ ზედას-ზედა მოვიდიან მეცნიერნი იგი და ჰგონებდეს, ვითარმედ პოლონ იგი (11ჲ) მკუდარი, და ესმინ მისი გალობაჲ: აღდეგინ ღმერთი და განიბნინენ ყოველნი მტერნი მისნი, ივლტოდეთ მოძულენი მისნი პირისა მისისაგან, ვი-

1 სარკუმლით 4. 2 შთაჰხედნეს 4. 3 მათ — 4. 4 იგინი — 4. 5 ამით 4. 6 ჰყოფენ 4. 7 დაიბეჭდით 4. 8 თავნი თავნი 4. 9 თქუენნი 4. 10 ჭუარითა ქრისტჳსითა] — 7. 11 თჳსთათჳს 4. 12 ჭუარისაათა 4. 13 უფლისაათა] — 4. 14 ღუაწლსა 4. 15 მისი 24. 16 მტერისა 4. 17 გარე-მიმქცეველ 2. 18 პოლონ 4. 19 მომკუდარი 4. 20 ესე] — 7. 21 ვანიბნენ 4.

1 შეძინებაჲ... ხილვათანი] ასეა 7

თარცა მოაკლდის კუამლსა, ეგრე¹ მოაკლდედ, და ვითარცა დადნის ცკლი წინაშე ცეცხლსა, ეგრეთ² წარწყმდედ³ ცოდვილნი⁴ პირისაგან ღმრთისაჲსა(1), და მერმე: ყოველი თესლები გარე-მომადგა მე, და სახელითა უფლისაჲთა ვერეოდე მათ.⁵(2).

აცი წელი აღასრულა ესრეთ, არცა გამოვიდის და⁶ არცა იხილის ვინ წუხსწუთ. წმისა შემდგომად მრავალთა ენება⁷ და მრავალთა უნდა მიბაძეა² მარხვისა მისისაჲ, (2254b) და რომელნიმე⁹ მეცნიერნიცა¹⁰ მისნი¹¹ მოვიდეს და კარი მისი დაარღვეს¹² და ევედრებოდეს მას. შა გამოვიდა ნეტარი ნეტონი რეცა თუ უძლური სწაველად მათა და ღმრთით-შემოსილი.

შაშინ პირველად ნაბაქევისა მიიგან ეჩუენა, რომელნი მისრულ იყვნეს მისა. ღოლო მათ ვითარცა იხილეს, დაჰკვრდა, ჰხედვიდეს რაჲ, ვითარ-იგი ჯორცი (4234ჟა) მისნი პირველებრ¹³ ევენეს; არცალა დამჰქნარ იყო, ვითარცა გამოუცდელი-საჲ¹⁴, არცალა მკლე მარხვითა და ბრძოლითა ეშმაკისაჲთა¹⁵, ეგრევე¹⁶ იყო, ვითარცა პირველად¹⁷ განსლვადმდე იცოდეს იგი, და სულისა მისისაჲ კუალად ჩუეულებჲჲ, წმიდაჲ, არცალა კაცთაგან შეურავებულ არნ, არცალა გულის-თქუმათაგან¹⁸ განბნეულ, არცალა ღმილისაგან გინა მღვდარებისაგან შეპყრობილ, არცა-

თარცა მოაკლდის¹ კუამლსა, მოაკლდედ, და ვითარცა დადნის ცკლი წინაშე ცეცხლსა, ეგრე წარწყმდენ ცოდვილნი პირისაგან ღმრთისა(1), და მერმე: ყოველი თესლები გარე-მომადგა მე, და სახელითა უფლისაჲთა ვერეოდე მათ(2).

10 უსრთ უკუე ოცი წელი აღასრულა თვისისაგან შრომათა და მარხვითა შინა, არცა გამოვიდის, არცა იხილის ვინ ზედაჲს-ზედა. წმისა შემდგომად მრავალთა ენება და² უნდა ბაძეა მონაზონებისა მისისაჲ, და რომელნიმე მეცნიერნი მისნი მოვიდეს და ძლით კარი მისი დაარღვეს და ევედრებოდეს მას. შა გამოვიდა ნეტონი რეცა თუ დაუვალთაგან რათმე საიდუმლოთა სწავლული და ღმრთით-შემოსილი.

25 შაშინ პირველად საყოფლისა მისგან ეჩუენა, რომელნი მისრულ იყვნეს მისა. ღოლო მათ ვითარცა იხილეს, დაუკვრდა და ხედვიდეს, ვითარ ჯორცი მისნი პირველებრ ევენეს: არცალა დამჰქნარ იყო, ვითარცა გამოუცდელისაჲ, არცა მკლე მარხვითა და ბრძოლითა ეშმაკთაჲთა, ეგრევე იყო, ვითარცა პირველად გამოსლვამდე იცოდეს იგი, და სულისა მისისაჲ კუალად ჩუეულებჲჲ წმიდა, რამეთუ არცალა ვითარცა მოღწინებისაგან შევრდომილ, არცალა გულის-თქუმისაგან განბნეულ, არცა სიცილისაგან გინა მწუხარებრ-საგან შეპყრობილ, (114) არცალა

1 ეგრე] — 2. 2 ეგრე 4. 3 წარწყმდენ 4. 4 ცოდვილნი] — 4. 5 მათ]+მომადგეს მე, ვითარცა ფუტკარნი, და შეიწუნეს იგინი, ვითარცა ცეცხლითა, და ამათ ყოველთა ვსლუ ნე ძალითა ჭრისტმითა 4. 6 და] — 4. 7 ევენებოდა 4. 8 მიბაძევაჲ 4. 9 მრავალნი 2. 10 მეცნიერნი 4. 11 მისნი] — 12 დაარღვიეს 2. 13 პირველებრეუ 4. 14 გამოუცდელი 4. 15 ეშმაკთაჲთა 4. 16 ეგრე 2. 17 პირველ 4. 18 გულის-სიტყუთაგან 4.

1 მთაკლდეს 7. 2 ენება და] ევენებოდა 7.
(1) ფს. 67,2—3. (2) ფს. 117,12.

24

7

და რაქამს იხილის ერი, შეშფოთნის, (267ა) არცა ამბორის-მყოფელთაგან განლაღნის, არამედ ყოვლადვე სწორ იქმნის მათდა¹, რეცა თუ სიტყვთა ზოლო წინამძღუარ არნ და ბუნებასავე ზედა ჰგეინ².

შრავალნი ვნებულნი, რომელნი³ მოსრულ იყვნეს უძღურებით⁴, განკურნა იგინი უფალმან მისგან, და რომელნიმე ეშმაკთაგან განწმიდნეს, ზოლო უფალმან მადლი მოსცა სიტყუასა წეტონისსა და მრავალთა მწუხარეთა ნუგეშინის-სცემნ და მრავალთა ლალულთა დააგებნ სიყუარულით, ყოველთა ეტყუნ: ნურარას⁵ ამის სოფლისასა უფროას შეჭრაცხთ სიყუარულისათს უფლისა. ოტყუნ და მოიქსენებნ მერმეთა მათ კეთილთა და ჩუენთს ყოფილსა მას სიყუარულსა ღმრთისასა, ვითარ-იგი არა ჰრიდა თსსა მას ძესა, არამედ ჩუენ ყოველთათს მისცა იგი(!), არწმუნებდა (4234რხ) მრავალთა დამკვდრებად უ(267ბ)დაბნოს.

და ესრჭთ მიერითგან იყვნეს მათა ზედა მონასტრები⁶ და უდაბნოა იქმნა ქალაქ მონაზონთაგან. ლანვიდოდეს იგინი თსსაგან⁷ და აღიწერებოდეს ცათა შინა მოქალაქედ.

საქმარცა⁸ რაამე იყო გახსლვაჲ მისი წრსენოიტით⁹ კერძო მდინარისა ხილვად, და საესე იყო მდინარჭ იგი ხვთქებითა. და, ვითარ ილოცა, აქდა¹⁰ იგიცა და ყოველნი, რომელნი იყვნეს მის თანა, და

რაქამს იხილა ერი იგი, შეშფოთნა, არცალა ეგოდენთაგან მოკითხვათა¹ თავი სონდა, არამედ ყოვლადვე იყო სწორ, ვითარცა სამეზისაგან ლუწლილი, და ბუნებასა ზედა ეგო.

შრავალნი ვნებულნი, რომელნი მოსრულ იყვნეს მისა, განკურნა უფალმან მის მიერ, და რომელნიმე ეშმაკთაგან განწმიდნა, რამეთუ უფალმან მადლი მოსცა სიტყუასა წეტონისსა და მრავალთა მწუხარეთა ნუგეშინის-სცემდა, მრავალთა ლალულთა დააგებდა მეგობრად და ყოველთა ეტყუნ: ნურარას ამის სოფლისასა უფროას შეჭრაცხთ სიყუარულისა წინაშე უფლისაჲსა². ოტყოდა და მოაქსენებდა მერმეთა მათ კეთილთა და ჩუენდა მომართ ყოფილსა მას სიყუარულსა ღმრთისასა, ვითარ-იგი არა ჰრიდა თსსა მასცა ძესა, არამედ ჩუენ ყოველთათს მისცა იგი(!) და არწმუნებდა მრავალთა გამორჩევიად და ყოფად უდაბნოსა.

და ესრჭთ მიერითგან იყო მათა ზედა მონასტრები, და უდაბნოა იქმნა ქალაქ მონაზონთაგან. ლანვიდოდეს იგინი თსსაგან³ და აღიწერებოდეს იგი ცათა შინა მოქალაქედ.

საქმარ რაამე იყო განსვლაჲ მისი წრსენოიტისა მდინარესა, რამეთუ ვმდა ხილვაჲ ძმათაჲ, და საესე იყო მდინარჭ იგი ხვთქებითა. და, ვითარ ილოცა, აქდა იგიცა და ყოველნი, რომელნი იყვნეს მის თანა, და განე-

1 ყოვლადვე სწორ იქმნის მათდა — 4. 2 ჰგეინ 4. 3 რომელ 4. 4 უძღურებათაგან 4. 5 ნურარას 4. 6 მონასტრები 2. 7 თსსაგან 2. 8 საქმარ 4. 9 წრსენოიტით 2. 10 აქდა 2. 1 მოკითხვასა 7. 2 თსსა 7. 3 თსსაგან 7. (!) სომ. 8,32.

ტ4

ღ

განვლეს¹ უვნებელად. შითარ მო-
 აქცია მან თვისავე მონასტერსა,
 აქუნდა ბრწყინვალედ² და სიმკნედ
 შრომა³ და ეტყუნ მათ წუსწუთ,
 რომელთაზე მონაზონთა გულს-მოდ-
 გინედ აღაორძინებნ და რომელთა-
 მე უმრავლშსთა⁴ სურვილსა მარ-
 ზვისასა მოაწენებნ და ესრტთ
 მწრაფლ სიტყვთა შეიპყრობნ. შა
 განმრავლდებოდ⁵ მონასტერი და
 ყოველთა მათ, ვითარცა მამაჲ, წი-
 ნა-უძღოდა მათ*.

5

10

ლეს უვნებელად. შა მოაქცია მან
 თვისავე (12ჟ) მონასტრად. ტქუნდა
 იგივე ღირსი და ჭაბუკებრი შრომაჲ
 და ეტყოდა მათ ზედაჲს-ზედა ეს-
 რტთ და მონაზონთა გულს-მოდგინე-
 ბასა აღაორძინებდა და რომელთამე
 სხვათა უმრავლშსთა სურვილად მო-
 ნაზონებისა აღადგინებდა და ესრტთ
 აღრე მოიყვანებნ სიტყვთა. შა მიე-
 რითგან იქმნა მონასტრები, და ყო-
 ველთა მათ, ვითარცა მამაჲ, წინა-
 მძღუარ იყო ნეტარი ტნტონი.

ღ

15

20

ღრთსა შინა ღღესა მოვიდეს მისა მონაზონნი და ევედრებოდეს სმენად
 მისგან სიტყუასა და ეტყოდა მათ ეგვრტელებრითა ჯმითა ამას, ვითარმედ: წიგ-
 ნნი ძლიერ არიან სასწავლელად, ხოლო ჩუენდა კეთილ არს ნუგეშინის-ცემად,
 სარწმუნოებაჲ და მოძღურებაჲ სიტყვთა. შა თქუენ აწ, ვითარცა შეილთა, მოი-
 ღლეთ წინაშე მამისა და იტყოდეთ, რაჲ-იგი იცით, და მე, ვითარცა ჰასაკით
 უხუცესმან თქუენსა, რომელი ვიცი და რომელსა გამოცდილ ვარ, მიგცემდე
 თქუენ. სეჲვენ უკუე აწ ყოვლისა წინა ყოველთა ზოგადი სწრაფად, რაჲთა
 იწყით და ნუ დააცადებთ და ნუცა გეწყინებინ შრომასა შინა, ნუცა იტყვთ,
 ვითარმედ: დავყოვნეთ მონაზონებასა, არამედ უფროჲს ღღითი-ღღედ ვიწყებ-
 დეთ გულს-მოდგინებასა და აღვაორძინებდეთ, რამეთუ ყოვლადვე კაცთა
 ცხორებაჲ მცირე არს და განზომილ წინაშე მერმეთა მათ საუკუნეთა.

25

30

(12ჟ) ჴგრევე ყოველნი ჟამნი ჩუენნი არარაჲ არიან საუკუნესა მას თანა
 ცხორებასა, და ყოველივე საქმშ სოფელსა შინა რავედენ ღირნ, ეგოდენისცა
 განისყიდების და სწორის-სწორად განიცვალების. ჰოლო აღთქუმაჲ იგი ცხო-
 რებისა საუკუნოჲსაჲ მცირითა რაჲთმე მოიყიდების, რამეთუ წერილ არს:
 ღღენი ცხორებისა ჩუენისანი მას შინა სამეოც და ათ წელ, უკუეთუ უმეტშს,
 ოთხმეოც წელ, და უმრავლშსი მათსა შრომით და საღმობით(!). ტწ დაღათუ
 ყოველსა მას ოთხმეოცსა, გინა თუ ასსა წელსა ვმეუფებდეთ და ქუეყანასა
 ჴედა ვილუაწოთ, არა ქუეყანაჲ დავიმკვდროთ, არამედ ცათა შინა ვუაქუს აღ-
 თქუმაჲ.

35

ჰერმე ხრწნილნი განვიძუარცნეთ ჴორცნი და უხრწნელნი შევიმოსნეთ.
 შა აწ, შეიღნო, ნუცა მოგუეწყინების, ნუცა ჰკონებთ დაყოვნებასა, რეცა თუ
 დიდ საქმედ, რამეთუ არა ღირს არიან ვნებანი ამის ჟამისანი მერმეთა მათ

1 გავლეს 4. 2 ბრწყინვალეებაჲ ტ. 3 შტრომაჲ ტ. 4 უმრავლესთა 4. 5 განმრავლდებოდეს 4.

(1) ფს. 89,10.

* აქ თავდება 4 ხელნაწერის ტექსტი. ტ ხელნაწერს (ღ-სთან შედარებით) შუი ნაწილი აკლია, მერმე კი ისევ გრძელდება და მიჰყვება ღ-ს ბოლომდე.

7

დიდებათა, რომელნი გამოცხადებად არიან ჩუენდა(1), და ნუცადამცა სოფელსა ამას ვხედავთ და ვგონებთ, რეცა თუ დიდსა რასმე დაუტევობთ. ძამეთუ ესეცა ყოველი ქუეყანაჲ მცირევე არს ყოველთა ცათა წინაშე: დაღაცათუმცა აწ ყოველსა ქუეყანასა უფალ ვიყვებით და დაუტევით ყოველი, არამე ღირს არს მერმესა მას სასუფეველსა თანა ცათასა.

5

(13პ) ჩითარცა ვინ შეურაცხ-ყვის სასწორი ერთი რვალი, რაჲთამცა შეიძინა ასი სასწორი ოქროჲ, ეგრეცა რომელი ყოველსა ქუეყანასა ზედა უფალიგოს და დაუტევოს იგი, მცირე დაუტევოს და ასი წილი მიიღოს(2), არცაღა ყოველი ქუეყანაჲ ღირს არს ზეცისასა მას თანა. წუ უკუე რომელმან დაუტევა მცირედი აგარაკი, რეცა თუ არარაჲ დაუტევა, გინა თუ სახლი, გინა თუ ოქროჲ ფრიადი, არა უღირს სიქადული, არცა მოწყინებაჲ, არამედ უფროჲს გვლირს განზრახვაჲ. შადაცათუ არა დაუტევით იგი სათნოებისათჳს არამედ ანისა შემდგომად მოვსწყდეთ და დაუტევით იგი, ვინ უწყის, რომელთაჲ გვრდეს, ვითარცა მოიგნენა სკლესიასტემან, რად არა აწ ჩუენ სათნოებისათჳს დაუტევით, რაჲთა სასუფეველი დავიძკვდროთ? წმისთჳს ნუცალა მოპოვნე-ბად ჩუენგანსა ვისმე გული ეტყჳნ. ძამე სარგებელ არს, უკუეთუ ესე მოვიპოთ, რომელი ჩუენ თანა-ვერ-წარვიძლუანთ, ანუ რად არა იგი უფროჲს მოვიპოთ, რომელი ჩუენ თანა-წარვიძლოთ, რომელ არს სიბრძნე, სიწმიდე, სიძარბო, სიძინე, გულისხმის-ყოფაჲ, სიყუარული, გლახაკთ-მოწყალებაჲ, განურისხველობაჲ, სტუმრის-მოყუარებაჲ¹ და სარწმუნოებაჲ უფლისა ჩუენისა სესუ ქრისტესი? ესე მოვიგოთ და ეპოთ იგი წინაშე ჩუენსა მუნ სავანედ ჩუენდა. ქუეყანასა მას მშუდთასა.

10

15

20

(13ყ) წუ უკუე ამათგან ვინმე არწმუნენ თავსა თჳსსა² და ნუ სულმოკლე იქმნებინ, უფროჲსდა, უკუეთუ განიზრახოს მონა ყოფად თავი თჳსი უფლისადა, რამეთუ თანა-აც მონებაჲ უფლისაჲ. ჩითარცა-იგი მონამან ვერ იკადრის სიტყუად, ვითარმედ: გუშინ ვქმენ და დღეს არა ვიქმოდი, არცა წარსრულთა ჟამთასა რაცხდეს და დააცადოს მერმესა დღესა, არამედ დღითი-დღედ, ვითარცა სახარებასა წერილ არს, მასვე გულს-მოდგინებასა აჩუენებდინ, რაჲთა უფალსა სათნო-ეყოს და არა პატიჟსა შევარდეს.

25

ეგრეცა ჩუენ დღითი-დღედმცა დავადგრებით მარხვასა; უწყითმცა, უკუეთუ დღე ერთცა უდებ ვიქმნეთ, არა თუ წარსრულთა ჟამთათჳს ჩუენ შეგვრდოს, არამედ უდებებისათჳს განრიხსნეს ჩუენ ზედა. ესრეთ უხეკიელისგან გუესმა(3), ესრეთცა უდა დამესა ერთსა წარწყმიდნა წარსრულთა ჟამთა შრომანი(4).

30

შა-უკუე-ვადგრეთ, შევილნო, მონაზონებასა და ნუმცა მოვიწყინებთ, რამეთუ გუაქუს ჩუენ ამას შინა შემწედ უფალი, ვითარცა წერილ არს: ყოველმან რომელმან გამოიჩინოს კეთილი, შეეწიოს ღმერთი კეთილისათჳს(5), ხოლო სულმოკლებისათჳს კეთილ არს ჩუენდა მოციქულისა იგი სიტყუაჲ წუერთად. ვითარმედ: დღითი-დღედ მოვსწყდებით(6). ძამეთუ ჩუენცა, ვითარცა დღითი-დღედ მოსიქ(14პ)უდიდნი, ეგრე ვცხონდებოდით, არასადა ვცო-

35

40

1 სტუმრის-მოყუარებაჲ 7. 2 თჳსა 7.

(1) ძომ. 8,18. (2) შათ. 19,29, (3) უხეკ. 33,13, (4) შათ. 26,47-50. (5) ძომ. 8,28,

(6) 1 ზორ. 15,31.

ღ

დღით. ხოლო არს სიტყუაჲ ესე ესრეთ, რაჲთა აღ-რაჲ-ვდგებოდით დღითი-
-დღედ, ვჰგონებდეთ ვერ მიწვევანდ მწუხრადმდე; და მერმე დაწოლასა ვჰგო-
-ნებდეთ: არა აღდგომად, რამეთუ უჩინო არს ბუნებაჲ ცხოვრებისა ჩუენისაჲ და
აღრაცხილ დღითი-დღედ წინამსწარ ცნობისაგან. **მ.ყ.კუეთუ** ესრეთ ვიქცეო-
5 დით დღითი-დღედ და ესრეთ ეცხონდებოდით, არცა ვცოდოთ, არცა გული
რასმე გვთქუმიდეს, არცაღა განგრიხსნეთ ვისთჳსმე, არცაღა ვიუნჯებდეთ ქუე-
-ჯანასა ზედა, არამედ რეცა თუ დღითი-დღედ მოვსწყდებით და უბოვარ² ვიყ-
-ვნეთ და ყოველთაჲე ყოველიჲე შეუწდოთ. **ხოლო** გულის-თქუმიასა დედათასა,
გონა სხჳსასა მწინკულებენებასა ჯორცთასა ნუმცა ვიპყრობთ ყოვლადეჲე, არამედ,
10 ვითარცა წარმავალისაგან, გარე-მოვიქცეთ, გუეშინოდენ და წინამსწარ ვხედ-
-ვიდეთ დღესა მას საშჯელისასა, რამეთუ უფროსმან შიშმან და ღუაწლმან
ტანჯვათამან განაქარვის გემოჲ იგი გულის-თქუმისაჲ და სული მიდრეკილი
აჰმართის.

ნა აწ უკუე ვიწყოთ და შევიდეთ გზასა მას სათნოებისასა და მიესწყუ-
15 დებოდით უფროს, რაჲთა მივიწინეთ, და ნუეინ გარე-უკუხნედაგენ, ვითარ-
-ცა-იგი ცოლი ზოთისი(1), (14უ) უფროსდა, რამეთუ უფალმან თქუა: არავინ
წელი დასდვის ერქუანსა და გარე-უკმოიქცის, და წარემართოს სასუფეველსა
ცათასა(2). **ხოლო** გარე-უკმოიქცევაჲ არა³ თუ სხუაჲ რაჲმე არს, გარნა შენა-
-ნებაჲ და სოფლისაჲ⁴ ზრახვაჲ.

ხოლო ნუ გეშინინ, რაჲემს გესმეს სათნოებისათჳს, ნუცაღა გიკვრს სა-
ხელისა მისისათჳს, არა თუ შორს რაჲმე არს ჩუენგან, არცაღა გარეშე ჩუენ-
სა მყოფ არს, ჩუენ შორის არს საქმჳ და ადვილ არს ყოფად, უკუეთუ
გვწდეს. **ჰამეთუ** წარმართნი წარვიდიან და ზღუაჲ ვანვლიან, რაჲთა წიგნი ის-
წაონ, ხოლო ჩუენ არა გვწმს გზად წარსლვაჲ სასუფეველისათჳს ცათასა, არ-
25 ცაღა ზღუაჲ წიადსლვად სათნოებისათჳს, რამეთუ ერთეჲე უფალმან თქუა: სა-
სუფეველი გულთა შინა თქუენთა არს(5). **მ.ყ.კუე** სათნოებასა ხოლო ნებაჲ
ჩუენი უწმს, და რამეთუ ჩუენ შორის არს და ჩუენგან დამტკიცნების, რამეთუ
სულსა მეცნიერებაჲ ბუნებით აქუს და სათნოებითა დამტკეცილ არს, ხოლო
ბუნებით ესრეთ აქუს, უკუეთუ ვითარცა შეიქმნა, ეგრეთცა დაადგრეს; ხო-
30 ლო შეიქმნა იგი კეთილად და წრფელად ფრიალ.

ძმისთჳს სო, ძმ ნავსთ, ამცენებდა ერსა მას და ჰრქუა: წრფელ ყვენით
გულნი თქუენნი უფლისა მიმართ, ღმრთისა სრამელისა(6), ხოლო სოვანე იტ-
ყოდა: წრფელ ყვენით ალაგნი თქუენნი(7), ხოლო წრფელ ყოფად (15უ) სუ-
ლისაჲ ესე არს ბუნებით მეცნიერებაჲ, ვითარცა შეიქმნა. **შერმე**, რაჲემს მი-
35 დრკეს და გარდაიქცეს და თჳნიერ ბუნებისა იქმნეს, მას სიბოროტჳ სულისაჲ
ჰრქვან.

ტწ უკუე არა ძნელ არს საქმჳ, უკუეთუ დავადგრეთ, ვითარცა შევიქმ-
-ნენით, სათნოებასა შინა ვართ; უკუეთუ განვიზრახვიდეთ ძჳრსა, ვითარცა
ბოროტნი, ვისაჯნეთ. **მ.ყ.კუეთუმცა** სხჳთ მოსაბოვნებელ იყო ესე საქმჳ,

1 კონებდეთ ლ. 2 უბოვარ ლ. 3 არა ლ. 4 სოფლისაჲე ლ.

(1) ნაბ. 19,26. (2) ზუტ. 9,62. (3) ზუტ. 17,21. (4) სუ ნავ, 24,23. (5) შათ. 3,3; შარქ. 1,3; ზუტ. 3,4; სოვ. 1,23C.

ღ

ძნელმცა ვიდრემე იყო; უკუეთუ ჩუენ შორის არს, დავიცვენეთ თავნი ჩუენნი გულის-სიტყუათაგან მწინკულევანთა¹ და რეცა თუ ნამარხევი მოგვკლებიეს, დაუმარხნეთ უფალსა სულნი ჩუენნი, რაათა მან თავადმან იცნას ქმნული თვისი, ეგრეთ გებულად სული, ვითარცა შექმნა მან.

ჰოლო იყავნ აწ ჩუენდა ღუაწლი ესე, რაათა არა გუმძლავრობდეს ჩუენ გულის-წყრომაჲ, ნუცამცა შეგვპურობს ჩუენ გულის-თქუმაჲ, რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ: რისხვამან კაცისამან სიძარტლმ ღმრთისაჲ არა ქმნის(1), ხოლო გულის-თქუმაჲ მიუდგის და შვის ცოდეა, და ცოდვამან განსრულებულმან განზარდის სიკუდილი(2). უსრმთ თუ ვცხონდებოდიო, ფრთხილ ვიყვენეთ კრძალულად, ვითარცა წერილ არს: ყოვლითა კრძალულებითა დავიცვენეთ სულნი ჩუენნი(3), რამეთუ მტერნი გვსხენ უკეთურნი და მზაკუვარნი ბოროტნი ეშმაკნი, და ამათა მიმართ არს ჩუენი ბრძოლაჲ, ვითარცა თქუა მოციქულმან: (154) არა თუ სისხლთა მიმართ და ჯორცთა; არამედ მთავრობათა და ჯელმწიფებათა და სოფლის-მპყრობელთა ამის ბნელისათა, სულთა მიმართ უკეთურთა ცასა ქუეშე(4).

ჰამეთუ მრავალ არს მათი ერი ჩუენდა მომართ ამის ერისა, და შორს არა არიან ჩუენგან. ჰოლო მრავალ რამე არს მათ შორისცა თითო-ფერებაჲ, ხოლო ბუნებისა მათისათჳს და ფერად-ფერადებისა მათისათჳს მრავალმცა იყო სიტყუაჲ და სხუანი უფროსნი ჩუენდა მომართ არიან ესევეითარნი მითხრობანი, ხოლო აწ მსწრაფლ უმჯობმს არს ჩუენდა ცნობად მათი იგი, ხოლო ჩუენთჳს ზაკუეა. სირველად აწ ესემცა უწყით, რამეთუ ეშმაკთა არა ვითარ ეშმაკ წოდებულ არიან, ესრმთ შეიქმნნეს, რამეთუ არარაჲ ბოროტი შექმნა ღმერთმან, არამედ კეთილად შეიქმნნეს იგინიცა და გარდამოცვეს იგინი ზეცისა მისგან გონიერებისა და მიერთგან ქუეყანასა ზედა გორვენ და წარმართნი შეაცთუნნეს უცნებითა, ხოლო ჩუენ, ქრისტეანეთა, გუეშურობენ² და ყოველსავე აღსძრვენ და ჰნებავს ჩუენი დაბრკოლებაჲ, ზეცად აღსლეა, რაათა ვინაჲ-იგი გარდამოვარდეს, არა აღჳდგეთ ჩუენ.

ჰმისთჳს დიდი ლოცვაჲ და ვედრებაჲ არს საჳმარ, რაათა მო-ვინმე -ილის სულისაგან წმიდისა მადლი განკითხვად სულთა და ცნობად შეუძლოს მათთჳს, რამეთუ რომელნიმე არიან მათგანნი უნაკლულმს (16წ) უკეთურებითა, და რომელნიმე უუკეთურმს და რომლისათჳს საქმისა თითოეულთა მათთა აქჳს სწრაფაჲ და ვითარ თითოეული იგი მართლუკუნიქვევის და განიძების, რამეთუ მრავალ არიან მათნი ზაკუეანი და ძჳრის-ზრახვათა აღიბრვანი.

ჰმისთჳს ნეტარმან მოციქულმან და მისთა მსგავსთა უწყოდეს ესევეითარი და იტყოდეს, არა თუ მისთა მათ ცნობათა უმეცარ ვართ(5). ჰოლო ჩუენ, რომელნი გამოცდილ ვართ მათგან, თანა-გუაც ურთიერთას მათთჳს განკრძალვაჲ.

ჰოლო მე ზოგს-რამე მათგან გამოცდილ ვარ და, ვითარცა შვილთა, ვითხრობ თქუენ ამით, უკუეთუ ვინმე იხილნიან ყოველნივე, უფროსსა მონაზონნი, შრომის-მოუყარედ და წარმატებასა შინა, პირველად იწყიან და გა-

1 მწინკულევანთა ლ. 2 გუეშორობენ ლ.

(1) ლკ. 1,20. (2) ლკ. 1,15. (3) ლგ. 4,22. (4) ლდეს. 6,12. (5) 2 პორ. 2,11.

მოსციდედ, მახლობელად ალაგთა დაუდგმედ საცთურსა. **ხოლო** საცთურნი არიან მათნი მწინკულევანნი გულის-სიტყუანი, არამედ არა ჯერ-არს ჩუენდა შიში ძკრის-ზრახვათა მათათჳს, რამეთუ ლოცვითა და მარხვითა და უფლისა ჩუენისა **ნესუ** ჭრისტჳს სარწმუნოებითა დაეცნიან, არავე დასცბრიან, არამედ მეცს მერმე ზედა-დაესხნიან ზაკულად და უკეთურად. **საეჳმს** ცხადთაგან მწინკულევანთა გულის-სიტყუათაგან ვერ შეუძლიან ცთუნებად გულსა სხუად სახედ, მერმე მოიწიენიან¹ და მიერითგან უცნებასა უჩუენებედ და შიშსა მი-ზეზ-ჰყოფედ, გარდაიცვალნიან და მიემსგავსნიან დედათა და მკეტთა, ქუე-წარმავალთა, სიმაღლესა ჰასაკათასა, სიმრავლესა მკედართასა.

10 **წრამედ** არცაღა ესრჳთ ჯერ-არს უცნებათა მათათჳს შიში, რამეთუ არაა არიან, არამედ მსწრაფლ უჩინო იქმნიან, უფროსდა უკუეთუ ვინმე სარწმუნოებითა და სასწაულისა საუფლ-ჳსა ჯუარისაათა თავი თჳსი მოიკრძა-ლის; ხოლო კადნიერ არიან და ურცხვნო ფრიად, უკუეთუ ესრჳთა დაეც-ნიან სხუთა სახითა, მერმე მოიწიენიან და მიზეზ-ჰყოფენ მისნობასა და წი-
15 **ნაღწარ** უთხრობედ, შემდგომად დღისა მომავლისა უჩუენებედ თავთა თჳსთა მადლად, ვიდრე სართულადმდე მიწოდოლვად და ვრცელად გუჳამითა, რაათა რომელთა-იგი ვერ შეუძლეს ცთუნებად, გულის-სიტყუთა ესევეითარითა ოდენ უცნებითა შეაცთუნნეს. **აჳკუეთუ** ესრჳთა პოვიან სული იგი კრძალული სარწმუნოებით და სასოებითა გონებისაათა, მიერითგან მოიყვანიან ერთი იგი
20 მთავარი მათი და ეჩუენნიან იგინი მრავალ-გზის ესრჳთ, ვითარცა-იგი ეშმა-კი ზობსა, უფალმან გამოუცხადა და ჰრქუა: თუაღნი მისნი, ვითარცა ხილ-ვაჲ მთიებისაჲ, პირისა მისისაგან გამოვლენ ლამპარნი აღგზებულნი, დამო-ცვეიან ნაზერწყალნი ცეცხლისანი, ცხვრთა მისთაგან გამოვალს [კუამლი]² აღ-გზებულისა საჭუმელისა ცეცხლისა ნაკუერცხალისაჲ, (17უ) სული მისი ნაკუ-
25 ერცხლად, და აღი პირისა მისისაგან გამოვალს(1).

სრჳთ ეჩუენის ეშმაკთა მთავარი იგი და აშინებნ, ვითარცა პირველად ვთქუ, და დიდ-დიდსა იტყუნ მზაკუევარი იგი, ვითარცა მერმე გან-გე-აქიქა იგი უფალმან, რამეთუ ზობსა ეტყუს, შეურაცხიეს რკინაჲ ვითარცა ბზმ, რა-მეთუ რეალი ვითარცა შეშაჲ ფატარი შეერაცხა(2), ზღუაჲ — ვითარცა საცხე-
30 ბელი, ხოლო ტარტაროსი იგი უფსკრულთაჲ — ვითარცა ტყუმ შეპრაცხა, უფსკრული — ვითარცა სამოთხველი(3).

ხოლო წინაწარმეტყუელისა მიერ თქუმულ არს: თქუა მტერმან: ვდეგ-ნო, ვეწიო(4) და სოფელი ყოველი დავიბყრა ჭელითა, ვითარცა მართუენი და ვითარცა დაშთომილნი კუერცხნი აღვიხუნენ(5). **შა** ყოვლად ესევეითართა ზახე-
35 ბად აზმნობედ და უთქუმედ, რაათამცა ვითარ აცთუნნეს ღმრთის-მსახურნი. **წრამედ** ჩუენდა არცაღა ესრჳთ მორწმუნეთა მერმე შეჰგავს უცნებათა მის-თათჳს შიში და ჭმათა მისთა მორჩილებაჲ, რამეთუ მტყუევარ³ არს და არას ჭეშმარიტსა იტყუს. **წრამედ** რომელი ესევეითარსა და ესოდენსა იტყუს და განრისხნების, ვითარცა ვეშაპი, მოითრია სამკედურითა მაცხოვრისაგან და,
40 ვითარცა პირუტყუსა, შოშაკი მოსდვა ცხვრთა და, ვითარცა მეოტსა, კარშიკი-

1 მოიწიენიან 7. 2 კუამლი — 7. 3 მტყუევარ 7.
(1) ზობ. 41,9—11. (2) ზობ. 41,18. (3) ზობ. 41,22—23. (4) ლამ. 15,9. (5) შაბი 10,14.

ღ

თა დაუმშუალნა დაწუნი მისნი და ხრატუეი განაცუა ბაგეთა, და დაბმულ არს უფლისაგან, ვითარცა სირი სამღერელად ჩუენ ყოველთაგან⁽¹⁾ და დადებულ არს იგი და მის თანა ეშმაკნი, ვითარცა ღრიაკალნი და გუელნი დასათრგუნველად⁽²⁾ ჩუენ ყოველთა ქრისტიანეთა.

და ამით საცნაურ არს (174) აწ ჩუენი ესე ცხორებამ მათ ზედა, რამეთუ რომელი-იგი ზღუასა იქადის საცხებელად და სოფელსა დაპყრობად, ამა ესერა აწ ვერ შემძლებელ არს დაყენებად¹ მონაზონებასა ჩუენსა, არცაღა ჩემდა, მეტყუელისა მისთვის, ნუშეცა უკუე ვისმენთ, რაგდენსა-იგი იტყულის, რამეთუ ტყუვის, ნუცადამცა გუეშინის უცნებათა მისთათვს, რამეთუ ტყუვილ არიან იგინიცა, და არა ნათელი იგი ჭეშმარიტი არს მათ შორის, რომელი-იგი ჩან, არამედ განმზადებულისა მის ცეცხლისა² მათთვის არს, უფროასლა წინასწარ ხატი იგი ივაეად მოაქუს, და რომლითა-იგი დაწუვად არიან, ამით კაცთა შეაშინებენ და გამოსცილიან. **წ**რამედ გამო-დათუ-ჩნდიან მყის, მერმე უჩინოვე იქმნიან, ხოლო ვნებად ვერვის ავნიან მორწმუნესა, რამეთუ მოაქუნ მათ თანა მიმსგავსებამ ცეცხლისამ, რომლითა-იგი დაწუვად არიან. **წ**მისთვის არცაღა ესრწთ შიში მათი შეჰვრაცხთ. **ა**4ფალო, დამიცივე, რამეთუ ყოველნივე მანქანებანი მათნი მადლითა უფლისაათა არაჲ არიან, არამედ მზაკუვარ არიან და განმზადებულ ყოველსა გარდაქცევად და მიმსგავსებად ხატსა. **წ**ა მრავალ-გზის ფსალმუნებასაცა³ ვალობით მიზეზობედ უჩინოდ და მოიხსენებედ წმიდათა წიგნთაგან სიტყუასა. **წ**ა არს ოდესმე წიგნის-კითხვასა ჩუენსა მყის, ვითარცა ოხრით, (187) იტყუედ იგინიცა, რომელსა-იგი ჩუენ ვიკითხვიდით მრავალ-გზის, თქუენ მძინარენიცა განვალჯმნიან ლოცვად და ამას ზედამს-ზედა ჰყოფედ, რაათა ყოვლადვე არა გიტყვენ თქუენ განსუენებად; და არს, ოდეს მიემსგავსნიან იგინი ხატსა მონაზონთასა და, ვითარცა ღმრთის-მოშიშნი, მიზეზ ჰყოფედ სიტყუად, რაათა მსგავსითა ხატითა აცთუნენ მათ, არამედ არა ჯერ-არს სმენად მათი. **წ**ადაცათუ ლოცვად აღგუადგინებდენ, გინათუ გუზრახებდენ⁴ ყოვლადვე ჰურისაცა არა ჭამასა, დადაცათუ შესმენასა და ყუედრებასა მიზეზ-ჰყოფდენ, ოდეს თუ სადამე შე- რაამე-მაცნეს მათ, არა თუ ღმრთის-მოშიშებით, გინათუ ჭეშმარიტებით ამას ჰყოფედ, არამედ რაათა უმანკონი იგი სასო-წარკუთითლ იქმნენ და ურგებ, შრომამ იგი მათი თქვან და გული აღუმრღვონ კაცთა, და რეცა თუ ტვრთი-მძიმე არს უღაბნოს ყოფამ იგი და დააბრკოლნენ, რომელნი-იგი მათთვის განწყობილ არიან.

წმისთვის წინაწარმეტყუელი, რომელი მოივლინა უფლისა მიერ, აბრალებს და ეტყუხ: ესევითართა მათ ვამ, რომელნი ასუმენ მოყუასსა თვისსა აღტქუელულსა მრღვესა⁽³⁾, რამეთუ ესევითარნი საქმენი და ზრახვანი გარე-მიქცევა არიან მათა, რომელნი სათნოებისა გზასა ვლენან. **ჟ**ოლო უფალი თავადი თავით თვისით დააბრკოლებს ეშმაკთა სიტყუად, დადათუ ჭეშმარიტსა იტყუოდის, „შენ ხარ ძეა ღმრთისა“, და-ვე-აბრკოლნა იგინი (184) და სიტყუად არა უტყვენა⁽⁴⁾, ნუუკუე⁵ ჭეშმარიტსა თანა თვისიცა იგი სიბოროტე დასთესონ. **წ**ა ჩუენცა განგუესწავლნეს, რაათა არა ესევითართა სიტყუათა ვერჩდეთ, დადა-

5
10
15
20
25
30
35
40

1 დაყენებად ლ. 2 ცეცხლისა ლ. 3 ფსალმუნებასაცა ლ. 4 გზრახებდენ ლ. 5 ნუუკუე ლ. (1) სობ. 40,18—24. (2) ზუგ. 10,19. (3) წმბავ. 2,15. (4) ზუგ. 4,41.

ღ

ცათუ ჭეშმარიტ საგონებელ იყვნენ, რამეთუ უშუერებაცა არს, რომელთა გუქონან¹ ჩუენ წიგნი და მაცხოვრისა ჩუენისაგან აზნაურებაჲ, ვითარმცა ვისწავებდით ჩუენ ეშმაკისაგან, რომელმან-იგი არა დაიპარხა თვისი წესი, არამედ სხუად სხუად ზრახა!

5 ამისთვის დაღაცათუ იტყოდა ესე წმიდათა წიგნთა სიტყუისა, დააბრკოლებს და ეტყუს, ხოლო ცოდვილსა მას პრქუა ღმერთმან: რაჲსათს შენ უთხრობ სიმაბრტლეთა ჩემთა და აღიღებ აღნათქუემთა ჩემთა პირითა შენითა⁽¹⁾, რამეთუ ყოველსავე ჰყოფენ და იტყუან, შფოთებენ და ორგულებენ და შეაძრწუნებენ საცთურად უმანკოთა და ბგერასა ჰყოფედ და ტყუელვედ და იცინიედ უგუნურად და სტყვენედ.

10 ოჲკუტუთუ ვინმე არა ერჩდეს მათ, მიერითგან ტირედ და გოდებედ, რამეთუ იძლივნიან, ხოლო უფალი რამეთუ ღმერთი იყო, პირი დაუყო ეშმაკთა, ხოლო ჩუენ ვისწავეთ წმიდათაგან, ჯერ-არს მათებრ ყოფაჲ და ბაძეად სიმკნესა მათსა, რამეთუ ივინიცა ამას ხედვიდეს და იტყოდეს: მივდებოდა რაჲ ცოდვილი წინაშე ჩემსა, დავკრუვდი: დავმდაბლდი და დავდუმენ² კეთილთაგან⁽²⁾. შერმე იტყუს: მე, ვითარცა ყრუსა, არა მესმოდა და, ვითარცა უტყუმანდა არა აღადის პირი თვისი; ვიყავ მე ვითარცა კაცი უსმი⁽³⁾.

15 (19რ) წჳ უკუე ჩუენცამცა ნუ ვისმენთ მათსა, რამეთუ უცხო არიან ჩუენგან, ნუცამცა ვერჩით მათ, დაღაცათუ³ ლოცვად აღგუადგინებდენ, ვინათუ ყოვლადვე გუეტყოდიან მარბვისათუს, არამედ გულს-მოდვინებითა ჩუენითა მონაზონებასა უფროჲს ვეკრძალნეთ, და ნუშცა მათგან ვსტოებით, რამეთუ ყოველსავე იქმან ზაკუვით, ხოლო არა ჯერ-არს მათთუს შიში, დაღაცათუ ზედა-მოსლვაჲ უნდეს, ვინათუ სიკუდილსა გვტქემიდენ, რამეთუ უძლურ არიან და ვერას შემძლებელ არიან, გარნა უთქუმედ.

20 ხოლო აჲა ესერა აწვეე ამისთვის ვითარცა თანა-წარსლვით გითხარ და კუალად უვრცელესადრე სიტყუად იგივე არა მცონოდის, რამეთუ კრძალულება⁴ იყოს თქუენდა მოჭსენებაჲ ესე. ძანეთუ მოსლვითა უფლისაჲთა დაეცა მტერი, და მოუძლურდეს ყოველნი ძალნი მისნი, ამისთვის რამეთუ ვერას შემძლებელ არს, არამედ, ვითარცა მძლავრი, დაღათუ დაეცა, არავე დაყუნა⁵, არამედ სიტყუთ ხოლო გვტქუამს. შა აწ ესე თითოეულმან თქუენმან ესრჳთ განიზრახენ და შემძლებელ იქმნეთ შეურაცხებად ეშმაკთა; უკუეთუშცა ესევეითართა ჯორცთა შინა იყვნეს, ვითარცა-ესე ჩუენ ვართ, შე-მცა-საძლებელ იყო მათთვის სიტყუად, რამეთუ დამალულნი კაცნი არა გპოვნიო, და თუშცა ვპოვნიო, ვანეთშცა, შემძლებელშცა ვიყვენიოთ ჩუენცა დამალვად
30 მათ და დავიწყებად და დაჭწვად კართა მათათუს⁶.

(19ყ) ოჲკუტუთუ არა არიან ესრჳთ, არამედ დაჭწლთაცა კართა შემძლებელ არიან შესლვად და ყოველთა ზედა ჰაერთა არიან ივინი და ამათი ივი მთავარი ეშმაკი, რამეთუ არიან ივინი ბოროტისა ნებისა მყოფელ და ვნებისათუს განმზადებულ და, ვითარცა თქუა მაცხოვარმან, პირველითგან კაცის-

1 გქონან ლ. 2 დავდომენ ლ. 3 დაღაცათუ ლ. 4 კრძალულება ლ. 5 დაყუნა ლ. 6 მათთვის ლ.
(1) ფ. 49,16. (2) ფს. 32,2—3. (3) ფს. 37,14—15.

ღ

-მკლველ არს უკეთურებისა მიამა ეშმაკი⁽¹⁾. ცხოველ ვართ ჩუენ და უფროას-
 ლა მით ზედა განვეწყებოდით; ხოლო მოშიშ არიან და ვერას შემძლებელ
 არიან, არცაღა ადგილი ამათ ძვრის-ზრახვისათჳს აბრკოლებს, არცაღა მეგობ-
 რად ჩუენ გუხედვენ, რათამცა გუერიდნეს, არცა კეთილის-მოყუარე არიან,
 რათამცა სახმ განიგეს, არამედ უფროასღა არიან ზოროტი; და არარაჲ არს
 სხუაჲ მათი სწრაფაჲ, გარნა ვნებად სათნოებისა-მოყუარეთა და ღმრთის-მსა-
 ხურთა, და რამეთუ ვერ შემძლებელ არიან ყოფად, ამისთჳს ვერას იქმან,
 გარნა უთქუემენ. **ჟოლო უკუეთუმცა შემძლებელ იყენეს, არამცა დგეს, არა-**
მედ მიყს ქმნეს ჟოლომცა ზოროტი, რამეთუ განმზადებული გულს-მოდგი-
ნებაჲ აქუს ამისთჳს უფროასღა ჩუენთჳს.

5
10

ჴჳა ესერა აჲ შეკრებულ ვართ მათთჳს და ვიტყჳთ, და იციან, რამეთუ
წარმატებასა ჩუენსა უძლურ არიან იგინი. **აჲკუეთუმცა აქუნდა აჲ ჴელმწი-**
ფებაჲ, არამცა¹ ვინ ჩუენგანი ქრისტიანეთაჲ დაუტევეს ცოცხალი, რამეთუ
საძაგელ არს ცოდვილისა ღმრთის-მსახურებაჲ, რამეთუ ვერას შემძლებელ
არიან, ამისთჳს უფროას (20მ) თავთა თჳსთა დაიწყეველიან, რამეთუ ვერ
შემძლებელ არიან ყოფად, რომელსა-იგი გჳთქუემედ.

15

ჴერმე კჳალად ესრმტცა განზრახვაჲ ჴამს, რათა არა გუეშინოდის ამათ-
გან. **აჲკუეთუმცა ძალ რაამე აქუნდა ამათ, არამცა მოვიდიან ერთთა და არ-**
ცამცა უცნებასა ჴყოფდეს, არცამცა სხუად ხატად იქცეოდეს და მოვიდოდეს,
არამედ კმამცა-ყჳო ერთისა მოსლგაჲ და ყოფად, რაედენი უძლავს და რაე-
დენიცა ჴნებავს, უფროასღა რამეთუ ყოველსა რომელსა ჴელმწიფებაჲ აქუნ,
არა თუ უცნებით მოვალს; არცა ერთთა აშინებნ, არამედ მყის, ვითარცა უნებნ,
ჴელმწიფებაჲ აჩუენის.

20

ჟოლო ეშმაკნი ვერას შემძლებელ არიან, იღვრიან, ვითარცა კარავსა ში-
ნა, იცვალებენ ხატსა და, ვითარცა ყრმათა, აშინებენ სიმრავლითა უცნებისა-
თა და ხატისა ცვალებითა, რომლისაგანცა შეურაცხ-საყოფელად ღირს არიან,
ვითარცა უძლურნი. **ჟოლო რაჲამს-იგი მოივილინა ჴემმარტი ანგელოზი უფ-**
ლისა მიერ ასურასტანელთა მათ ზედა, არა უქმდა ერი, არცა უცნებაჲ გა-
რემშ, არცა ბგერაჲ, არცა ოხრაჲ, არამედ სიტყჳთ ჴელმწიფებაჲ იგი იქმია
და მოსრა მეყსეულად ოთხმეოც და ხუთი ათასი⁽²⁾. **ჟოლო ესენი ვერას შემ-**
ძლებელ არიან. შაბამ არიან ეშმაკნი ესე, ამისთჳს უცნებით ოდენ გამოსც-
დიან და აშინებენ.

25
30

აჲკუეთუ ვინმე ჴობისი იგი განიზრახოს და თქუას: რაასათჳს გამოვიდა
ეშმაკი და ესე ყოველი მის ზედა ქმნა, და მონაგებთაგან მსთა განაშიშულა
და შვილნი (20ჲ) მისნი მოსრნა და დასდვა მას ზედა საღმობაჲ ზოროტი?⁽³⁾
ღჳლისხმა-ყავნ მერმე ესევითარმან მან, რამეთუ არა ეშმაკმან შეუძლო მას,
არამედ ღმერთმან, რომელმან მისცა იგი გამოსაცდელად ჴობისა და რამეთუ
ვერას შემძლებელ არს ყოფად, ითხოვა და მიერიოთგან მოიღო და ყო.

35

ჴმისგან უფროასღა შეურაცხის-საყოფელ არს მტერი, და ღათუ უნდა,
არცაღა ერთსა შეუძლო კაცსა მართალსა; უკუეთუმცა შეუძლო, არამცა გა-

40

1 არნცა ჴ.

(1) სოვ. 8,44. (2) 4 შუგ. 19,35; ჴსათი 37,36; 1 შაკაბ. 7,41. (3) სობ. 1,15-2,7.

ღ

- მოათხოვა. ჰოლო გამოითხოვა არა თუ ერთ-გზის, არამედ ორ-გზის. ხანს, რამეთუ უძღორ¹ არს და ვერას შემძლებელ არს და არა საკვრველ არს. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**
- მოდებდა, ვითარცა წმიდასა სახარებასა წერილ არს, და ეტყო-
დეს: გვბრძანე ჩუენ მისლვად იმათ ღორთა(1). სადაღათუ არცა ღორთა ზედა
აქუს ჯელმწიფებაჲ, რავდენ უფროჲს ხატად ღმრთისა შექმნულთა კაცთა ზედა
არა აქუს ჯელმწიფებაჲ უფლისაჲ; ხოლო ვიდრემე ჯერ-არს შიში და მათი შეუ-
რაცხ-ყოფაჲ და ყოვლადმე არა შერაცხაჲ.
- რამედ რავდენ უფროჲს იგინი ამას ჰყოფენ, განვავარძვით ჩუენ მარხ-
ვაჲ მათა მიმართ, რამეთუ დიდი საჭურველი არს მათ ზედა ცხორებაჲ მართა-
ლი და ღმრთისა მიმართ სარწმუნოებაჲ. ჰოლო ეშინის მონაზონთაგან მარხ-
ვისა, დამის-(21^რ)თევისა, ლოცვისა, სინმუდისა, ყუდროებისა, ვეცხლისა
არა-მოყუარებისა, უზუაზღობისა, სიმდაბლისა, გლახაკთ-მოყუარებისა, მო-
წყალეებისა, განუთრისხველობისა და, უფროჲს ყოვლისა, უფლისა ჩუენისა შესუ
ქრისტჳს მსახურებისა². ამისთჳს ყოველსა ჰყოფენ, რათა არა აქუნდეს დამ-
თრგუნველი მათი, რამეთუ იციან მათ ზედა მოცემული მაღლი მორწმუნეთაჲ
მაცხოვრისაგან, ვითარ-იგი ჰრქუა მათ: აჲა ესერა მიგცე თქუენ ჯელმწიფებაჲ
დათრგუნვად გუელთა და ღრიაკალთა და ყოველთავე ძალთა მტერისათა(2).
- 6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**
- 6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**
- რამეთუ მრავალ-გზის წინა დლით თქჳან, რომელნი შემდგომად დღეთა მომავალ არიდ
ძმანი და მოვიდიან იგინი. ამისთჳს ესე ყვიან მათ, არა თუ ნებისაებრ მსმე-
ნელთა, არამედ, რათა რწმუნებით მათ არწმუნონ და მიერთაგან ჯელთა მათ-
თა ქუეშე აქუნდენ და წარწყმიდნენ. ამისთჳს არა ჯერ-არს მორჩილებაჲ
მათდა, არამედ დაღაცათუ გვთხოვდნენ, გარე-მიტყევაჲ ჯერ-არს, რამეთუ
არა გჯჳმს ჩუენ ესე ამათი. ძაჲ საკვრველ არს, უკუეთუ უმწულოდმსთა იჴმე-
ვენ ჯორცთა უფროჲს კაცთასა, რომელთა იწყიან სლვად, იხილიან იგინი
გზასა ზედა და წინაღსწარ მოუძღვან სრბით და უთხრიან. ესე მჴედარმანცა
წინაღსწარ უთხრის მისა, რომელი ვალს მკვრცხლ, რომლისაგან არცაღა ეს-
რტთ საკვრველ არს (21^რ) მათი, რამეთუ არაჲ არა-ყოფილი წინაღსწარ იციან,
გარნა მხოლომან ღმერთმან ყოველივე წინაღსწარ იცის, ვიდრე ყოფადმდე მათ-
თა(2). ჰოლო ამათ, რომელი იხილიან, ვითარცა მპარავთა, წარმოუსწრიან და
უთხრიან; რავდენ აჴ ჩუენ შეკრებულ რაჲ ესე ვართ და გზრახავთ მათ ზედა,
შეისწავებენ, ვიდრე მისლვადმდე ჩუენგანისა და თხრობად.
- ესე ყრმამანცამცა ვინმე მალედ-მსრბოლმან ყოფად შეუძლო და წი-
ნაღსწარ უსწრო მიმედ მავალსა. ჰოლო რომელსა-ესე ვიტყჳ, ესრტთ არს.
6 **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**
- რამეთუ ვინმე იწყო სლვად ძეგადადათ, გინა სხვთ სოფლით, ვიდრე სლვამ-
დე მისა, არა უწყიან, უკუეთუ ვალს გზას, და რაჲმს იხილიან მავალი, წი-
ნაღსწარ მოუსწრიან, ვიდრე მოსლვადმდე მათა და უთხრიან, და ესრტთ შეჴ-
ხუდის მათ მცირედისა დღისა შემდგომად მოსლვაჲ მათი, მრავალ-გზის გზა-

1 უძღორ ღ. 2 მსახურებისა ღ.
(1) შათ. 8,31; შარქ. 5,12; ზუქ. 8,32. (2) ზუქ. 10,19. (3) შან. 13,42.

7.

სა ზედა უკუნიქცეს და ტყუეს¹ მათ. ესე მდინარისათჳს წყლისა ყვიან, რა-
 ეჲმს შეეალობედ, რამეთუ იხილიან დიდნი წჳმანი საზღვარსა 'სინდოეთისა-
 თა და იციედ, რამეთუ მათგან აღდგის მდინარჳ და ვიდრე მოსულადმდე
 უკუბტედ წყლისა წინა წარმოუსწრიან და უთხრიან ესე. ხაცთაცამცა თქუეს:
 უკუეთუმცა შემძლებელ იყვნეს სრბად, ვითარცა იგინი, და ვითარცა-იგი
 მსტოვარი წავითისი აღწდა მალალსა(!) და უფროს ქუე-მდგომარეთა ხედვი-
 და იგი მომავალთა, და იგი, რომელ პირველად მორბიოდა, უთხრობდა უპირა-
 ტჳს სხუათასა, (22ჟ) არა თუ არა-ყოფილსა, არამედ მომავალსა და ყოფილსა,
 ეგრეცა ესენი შრომასა ახუედრებენ² და აუწყებენ ურთიერთას, რაჲთამცა
 აცთუნეს ვინმე, უკუეთუ არა პირველ ღმერთმან შორის ურთიერთას რაჲმე
 ზრახოს წყალთა მათთვის და მოგზაურთა, წეს-არს ესე ცნობად. ზოლო ტყუეს
 ეშმაკთა და სცთეს, რომელნი ერჩდეს მათ. შა ესრჳთ დაემტკიცა წარმართთა
 მისნობაჲ და ესრჳთ სცთეს წარმართთაგან პირველად. შრამედ ესრჳთცა და-
 -ვე-ცხრომილ არს საცთური იგი, რამეთუ მოვიდა უფალი, რომელმან მის თანა
 ზაკულეზაჲ იგი მათი და ეშმაკნი განაქარვნა, რამეთუ არარაჲ იციან თავით
 თჳსით, არამედ ვითარცა მპარაეთა რაჲ-იგი იხილიან სხუათა თანა, მასცა უთხ-
 რობედ, უფროსლა ნედესით მეტყუელ არიან და არა წინაჲსწარ-მცნობელ.

შმისთვის დაღაცათუ ჳეშმარიტსა ოდესმე ესევეითარსა იტყოდინ, ნუცა-
 ლა ესრჳთ უკვრნ ვის მათი. შამეთუ მკურნალნიცა გამოცდილ არიან საღმო-
 ბათაგან და რაჲჲმს იხილიან სხუათა ზედა იგივე სენი. ვინ უწყის, ნებსით ჳო-
 ნებედ ჩუეულებისა მისგან და წინაჲსწარ უთხრიან ზამთრისა საბოროტჳ და
 ყუდროებზაჲ ჰაერთაჲ, და არა თუ მოცემულ ღმრთისა მიერ წინაჲსწარ-თხრო-
 ბაჲ იგი მათი³ თქუეს⁴, (22ჲ) ვითარმედ გამოცდილებით და ჩუეულებით.
 შომლისაგან ეშმაკთაცა თუ ოდესმე ესრჳთ გონებით წინაჲსწარ თქუან, ნუ
 ვის ამათი უკვრნ, ნუცალა ისმენნ ამათსა. შაჲ-მე საჳმარ არს მსმენელთა მათ
 ცნობად ამათგან წინა დღით მომავალისა, ანუ რაჲ საარგებელ არს ესევეითარ-
 თა ცნობად? შაღაცათუ ჳეშმარიტი იცოდეს, არა სათნოებისა მოჳმედება არს
 ესე, არცა ჩუეულებისა კეთილისა სამე ესე არს საცნაურ. შრავინ ჩუენგანი
 განკითხვად არს, ვითარმედ: რად არა იგი? შა არავინ სახატრელ იყოს, რამე-
 თუ ისწავა და ცნა, არამედ ამისთვის თითოეულსა ზედა-აც კითხვაჲ, უკუეთუ
 სარწმუნოებზაჲ დაიპარზა და მცნებანი ერთგულად დაიცვნა.

შწ არა ჳერ-არს მრავალ რაჲმე სწრაფაჲ ყოფად ამათთვის, არცალა ამათ-
 თჳს მონაზონებად და შრომად, რაჲთამცა წინაჲსწარ ესცნობდით, არამედ
 რაჲთა ღმერთსა სათნო-ვეყვენეთ. ზოლო ლოცვაჲ ჳამს არა თუ რაჲთა წინაჲ-
 სწარ ესცნობდეთ, არცალა ესევეითარმცა მონაზონებისათჳს მოვჳქდით სასყი-
 დელსა, არამედ რაჲთა შემწე გუეყოს ჩუენ უფალი ძლევისა ეშმაკთასა. ოჲკუ-
 ეთუ ყოვლადვე მეცნიერებაჲ გვჩდეს, განვიწმიდნეთ გულნი, რამეთუ მე
 მრწამს, უკუეთუ ვინმე განიწმიდოს სული ყოვლით კერძო და ბუნებასა და-
 აღგრეს, შემძლებელ არს წინა მხედველ ყოფად, უფროსლა და უშორჳს

¹ ტყუეს 7. ² ახუედრებენ 7. ³ ამის შემდეგ კიდევ იკითხება ასო ნ, რომელიც ფურც-
 ლის ამოპეული ადგილის ზემოთ არის შემორჩენილი 7. ⁴ თქს 7.
 (1) 2 შუგ. 18,24.

ღ

მხილველ ეშმაკთასა, რამეთუ უვის მას გამოცხადებელი უფალი ვითარცა-
-იგი სული (23ჟ) ულისწისი, ხედვიდა უფრომს ლიეზისა გარე-მოდგომილსა
ძალსა(1).

5 α კუეთუ მუიედენ თქუენდა ღამე და უნდეს მერმეთა მათ სიტყუად და
 თქუან: ჩუენ ვართ ანგელოზნი, ნუ ისმენთ მათსა, რამეთუ ტყუვიან¹; უკუე-
 თუ აქებდენ მონაზონებასა თქუენსა და გნატრიდენ თქუენ, ნუ ერჩით, ნუცა
 ყოვლად შეიწყნარებთ მათ, გამოიწერეთ ჭლარი თავთა თქუენთა და სახლსა
 ილოცევდით, იხილნეთ ესენი უჩინონი, რამეთუ მოშიშ არიან და ფრიად
 ძრწიან სახისათჳს საუფლომსა ჭუარისა, რამეთუ მით განაშიშულნა და განა-
 10 ქიჳნა მაცხოვარმან. α კუეთუ ურცხვროდ დგენდა და როკვიდენ და ფერად-
 -ღერადად აუტენებდენ, ნუ შეშინდებთ, ნუცა შესძრწუნდებთ, ნუცა ვითარ-
 ცა კეთილთა ხედავთ მათ, რამეთუ ხენეშთა მათ და კეთილთა მოსლვაჲ ადვი-
 ლად შესაძლებელ არს გამოცნობად ღმრთისა მომადლებითა ესრჳთ, რამეთუ
 წმიდათა იგი გამოცხადებაჲ არა არს შფოთით, რამეთუ არა ჰქდებოდის², არ-
 15 ცა ღაღადებდეს³; არცა ესმეს ვას ჳმამ მათი(2), რამეთუ მყუდროებით და
 მშუდობით არიან ესრჳთ, ვითარმედ მეყსეულად სიხარული და მხიარულე-
 ბა იქმნის და ნუგეშინის-ცემაჲ სულისაჲ, რამეთუ არნ მათ თანა უფალი,
 რომელი-იგი არს ჩუენი სიხარული, ზოლო ღმრთისა მამისა ძალი, რამეთუ
 გულის-სიტყუანი მისნი შეუძრწუნებელად და უშფოთველად დაადგრიან, რა-
 20 მეთუ განანათლებნ მათ თავით თჳსით გამოჩინებულთასა მას ხილვად, (23ჟ)
 რამეთუ სურვილი ღმრთისაჲ და მერმეთა მათ კეთილთაჲ მოიწივიანი გულსა
 მისსა⁴ და უნებნ ყოვლად შეყოფაჲ ამათი, თუმცა წარვიდა ამათ თანა.

α კუეთუ, ვითარცა კაცნი, შეშინდენ კეთილსა მას ხილვასა, მოუსპიან
 გამოჩინებულთა მათ შიში იგი მეყსეულად სიყუარულითა, ვითარცა-იგი
 25 უყო ლაბრიელ ხაქარიას(3) და რომელ-იგი გამოუჩნდა ანგელოზი დედათა მათ
 საუფლოსა მას ზედა საფლავსა(1) და მწყემსთა მათ(2), ვითარცა სახარებასა
 წერილ არს(3): „ნუ გეშინინ“, რამეთუ არს შიში მათი არა თუ შესაძრწუ-
 ნებელად⁵ სულისა, არამედ საცნობელად უმჯობესთა მოსლვისა. ესრჳთ არს
 წმიდათა გამოცხადებაჲ, ზოლო უკეთურთა მოსლვაჲ და უცნებაჲ შეძრწუნე-
 30 ბულ და ბგერით და ოხრით არნ და ღაღადებთ, ვითარცა სახედ არნ ჳბუჯ-
 თა უსწავლელთაჲ და ავაზაკთაჲ⁶ აღძრვაჲ, რომლისაგან მეყსეულად იქმნის
 შიში სულისაჲ, შეძრწუნებაჲ და დაუწყნარებლობაჲ გულისა-სიტყუათაჲ,
 მწუხარებაჲ, სიძულილი მონაზონებისაჲ, მოწყინებაჲ, წუხილი, ჳცენებაჲ
 თჳსთაჲ და შიში სიკუდილისაჲ და მიერითგან გულის-თქუმაჲ ბოროტთაჲ
 35 და სულმოკლებაჲ სათნოებისათჳს და ჩუეულებისა აღშფოთებაჲ. α კუეთუ
 ვინმე იხილნეთ და შეშინდეთ, და მყის შიში იგი განგეშოროს, და მის წილ
 იყოს სიხარული გამოუთქუმელი (24ჟ) და გულს-მოდგინებაჲ და უშიშობაჲ
 და მოლხინებაჲ და გულის-სიტყუათა უშფოთველობაჲ და რავდენი წინაჲსწარ
 გითხარ, სიმენწ და სიყუარული ღმრთისა მიმართ.

1 ტყუვიან ლ. 2 ჳდებოდეს ლ. 3 ღღ-ზღს ლ. 4 მისა ლ. 5 შესაძრწუნებელად ლ.
 6 ავაზაკთაი ლ.
 (1) 4 შუგ. 5,20—27. (2) შათ. 12,19; უსაია 42,2. (3) ზუჯ. 1,13, (4) შათ. 28,5.
 (5) ზუჯ. 2,10.

ნუ გეშინის და ილოცვედიტ, რამეთუ სიხარულმან და დაწყნარებამან აჩუენოს მომავალისა მის სიწმიდმ. **1** სრტთ ლბრაჰამიმან იხილა უფალი და ესრტთ განიხარა⁽¹⁾, და სოვანე ჳმასა უფლისა მშობელისა შარიამისსა¹ ჳკრთუებოდა სიხარულით⁽²⁾. **5** **2** Ⴀკუეთუ გამოჩინებასა ვიეთსამე შფოთი იყოს და ბგერაჲ ვარგუე და უცნებაჲ სოფლისაჲ და თქუმაჲ სიკუდილისაჲ და, რაედენი-
-იგი წინაჲსწარ ვთქუ, უწყოდეთ, რამეთუ უკეთუროთაჲ არს მოსლვაჲ. **10** **3** ნა ეიჲ უწყებულ იყავნ, უკუეთუ ვიეთსამე დაადგრეს შიში, მტერთა მოსლვაჲ არს, რამეთუ არა მოულიან შიში ესევეითართავან ეშჰაკთა, ვითარ-იგი უკო მთავარანგელოზმან ლაბრიელ ღმრთის-მშობელსა შარიამს და ზაქარიას და რომელ-
-იგი გამოუჩნდა წმიდასა საფლავსა ზედა დედათა მათ, არამედ რაჲმს იბილიან მოშიში, უფროსად აღატრძინიან² უცნებაჲ, რაჲთა უფროსს მით შეაშინონ, და მიერთვან მოუქდიან, ემღერიედ და ეტუჯედ: დავარდიტ და თაყუანის-გუეციტ ჩუენ. **15** **4** შამეთუ წარმართნი ესრტთ შეაცთუნნეს და ესრტთ საგონებელ იქმნნეს მათვან სახელ-მტყუეჯარად ღმრთად. **16** **5** ჰოლო ჩუენ არა გვტვენა უფალმან ცთუნებად ეშჰაკთავან. **(244)** **6** შაჲამს-იგი ესევეითართა მისა მიმართ უცნებათა ჳყოფდა, შეჰრისხნა³ და ჰრტუა: მართლუკუნიქეც ჩემ-
-გან, ეშჰაკო, რამეთუ წერილ არს: უფალსა ღმერთსა შენსა თაყუანის-სცე და ნას მხოლოსა ჳმსახურო⁽³⁾. **17** **6** Ⴀფროსლდა და უმეტეს მზაჲკუეჯარი იგი ამით შეურაცხ იქმნეს ჩუენგან, რამეთუ. რომელი-იგი თქუა უფალმან, იგი ჩუენ-
-თუს ყო, რაჲთა ჩუენგანცა ესმოდინ ეშჰაკთა ესევეითარნი ჳმანი და გარე-**20** **7** **7** -მიიქცენ⁴ უფლისა მიერ, რომელმან-იგი ამით ესრტთ შეჰრისხნა³ მათ, არა უკუე ჳერ-არს არცალა ეშჰაკთა განსხმისათუს⁵ სიქადული, არცალა კურნება-
-თათუს თავისა ამაღლებაჲ, არცალა განმსხმელთათუს ეშჰაკთამსა ხოლო⁶ საკვრველებჲ, არცალა რომელთა ვერ განასხნენ შეურაცხებად, არამედ კაცად-
-კაციდი მარხვისა განიციდინ და შურდინ, გინა სახმ განიგენ. **25**

8 **8** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ჰოლო ყოფაჲ სასწაულისაჲ არა ჩუენი არს, არამედ მაცხოვრისაჲ არს საქმშ, რამეთუ მოწაფეთა თუსთა ეტყოდა: ნუ გიხარინ, რამეთუ ეშჰაკნი დამორჩილებულ არიან თქუენდა, არამედ გიხაროდენ უფროსს, რამეთუ სახელნი თქუენნი დაწერილ არიან ცათა შინა⁽⁴⁾. **30** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ჰოლო ცათა შინა დაწერაჲ სახელთაჲ საწამებულ არს ჩუენისა სათნოებისა და ცხოვრებისა⁷, ხოლო განსხმაჲ ეშჰაკთაჲ მაცხოვრისაჲ არს, რომელმან მოსცის მადლი, ვითარცა რომელნი-იგი არა სათნოებით, არამედ სასწაულითა იქადოდეს და იტყოდეს: უფალო, არა სახელითა შენითა ეშჰაკთა განვასხმდითა და შენითა სახელითა **(257)** ძალთა მრავალთა ვჰყოფდით⁽⁵⁾. **35** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

შეტუგო უფალმან და ჰრტუა: ამენ გეტყვ: არა გიცნი თქუენ⁽⁶⁾, რამეთუ არა იცნის უფალმან გჰანი უღმრთოთანი. **36** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

არამედ ყოველადვე ლოცვაჲ ჳამს, ვითარცა ჰირველად ვთქუ, მოღებად მადლისა და განკითხვად სულთა, ვითარცა წერილ არს: ნუ ყოველთა სულთაჲ გრწამს⁽⁷⁾. **37** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

შინდა დუმილი და არა თავით ჩემით სიტყუად და კმა-ყოფად ამით სიტყუა-

1 შარიამისა ლ. 2 აღორძინიან ლ. 3 შტრისხნა ლ. 4 ასეა ლ. 5 ტექსტშია: ეშჰაკთათუს განსხმისა. „განსხმისა“ გადაწერს გამორჩენია და წებდგომ დაწერია „ეშჰაკთათუს“-ის თი-ზე 6 ხ“ ხეწოდანაჲ დამატებული. 7 ცხოვრებისა ლ.
(1) სოე. 8,56. (2) სუე. 1,41. (3) შათ. 4,10; სუე. 4,8. (4) სუე. 10,20. (5) შათ. 7,22. (6) შათ. 7,23. (7) 1 სოე. 4,1.

7

თა, ხოლო რაათა არა ჰგონებდეთ ამით სიტყუათა ჩემთა ცალიერად, არამედ გამოცდილებით და ქეშმარიტებით, გრწმენინ ესე, რომელსა გითხრობ თქუნ.

5 შმისთვს დადაცათუ უგუნურ ვიქმენ, არამედ იცის, რომელსაცა ესმის უფალსა გონებისა ჩემისაჲ სიწმიდჳ და არა თუ თავისა ჩემისათვს, არამედ თქუნებისა სიყუარულისა და მოწოდებისა. შავდენნი ვიხილენ ეშმაკთა საქმენი, ესე მერამეცა ვთქუა: მრავალ-გზის მნატრიდეს მე, და მე ვსწყევდ მათ სახელითა უფლისაჲთა; მრავალ-გზის მითხრეს მე მდინარისათვს წყლისა, და მე ვარქუ მათ: და თქუნ რაჲ გვირს? შმისთვს მოვიდეს ოდესმე და მითქუმიდეს მე და გარე-მომადგეს, ვითარცა მკედარნი შეჭურვილნი; და ოდესმე ცხენებითა და მკეცებითა¹ ქუე-წარმავალითა ადავსეს სახლი, და მე ვგალობდ: ესენი ჰუნე-ეებითა და ეტლებითა², ხოლო ჩუნ სახელითა უფლისაჲთა განვდიდნებოდით⁽¹⁾. ნა ლოცვითა მით გარე-მიიქცეს უფლისა მიერ.

10 შოვიდეს ოდესმე ღამე³ და სანთლები აქუნდა (254) საოცრად და მეტყოდეს: მოვედით გამოცხადებად, ნტონი! ჰოლო მე დავიწუხენ თუალნი და ვილოცევდ, და მეყსეულად დაშრტა სახიელი იგი უღმრთოთაჲ. ნა თვსა ერთისა შემდგომად მოვიდეს, ვითარცა ვალობით და იტყოდეს წიგნთაგან სიტყუას; ხოლო მე, ვითარცა ყრუსა⁴, არა მესმოდა⁽²⁾; და მერმე შეძრეს ოდესმე მონასტერი, ხოლო მე ვილოცევდ და შეუძრველად ვდეგ გონებითა. ნა ამისა შემდგომად მოვიდეს და ტყუელვიდეს, ისტუნდეს, როკვიდეს, ხოლო მე ვითარ ვილოცევდ და დავწევ და ვგალობდ თავით ჩემით, მათ მეყსეულად იწყეს გოდებად და ტირილად, რამეთუ მოუძღურდეს, ხოლო მე ვადიდებდ უფალსა, რომელმან დაჰსნა და განაქიქა კაღნიერებაჲ და სიბორგილი ნათი.

15 შერმე მეჩუნა მე ეშმაკი მადლად ფრიად უცნებით და იკარა სიტყუად: მე ვარ ძალი ღმრთისაჲ და მე ვარ წინაასწარ-ცნობაჲ; რაჲ გნებავს, და მიგმადლო შენ? ჰოლო მე მაშინ უფროსლა ვჰბერე მას და ჰრისტესა სახელ-ვსდევ და ცემად მას ვადირე და მეგონა, რეცა თუ ვეც, და მეყსეულად ეგოდენი იგი ყოვლითურთ ეშმაკით თვისთ უჩინო იქმნა სახელითა ჰრისტესითა.

20 შერმე მოვიდა მარხვასა შინა ჩემსა, ვითარცა მონაზონი, მზაკუერი იგი, პური აქუნდა საოცრად და მაზრახებდა და მეტყოდა, ვითარმედ: ჰამე და დასცხერ მრავალთაგან შრომათა, რამეთუ კაცივე ხარ შენცა, რაათა არა (267) მოუძღურდე. ჰოლო მე ვითარ ვცან მისი იგი ზაკულებაჲ, ავდეგ ლოცვად, და მან ვერლარა თავს-იღვა და მოაკლდა⁵ და კარით ვითარცა კუამლი გამოჩნდა განმავალი. შავდენ-გზის უღაბნოსა ზედა უცნებით ნიჩუნა მე ოქროჲ, რაათამცა შეეახე, ანუ მივხედენ, და მე ვგალობდ მისთვს, და იგი დადნებოდა. შავდენ-გზის დამკოდეს გუემითა, და მე ვიტყოდე: ვერვინ განმაცუნოს მე სიყუარულსა ჰრისტესსა⁽³⁾. ნა უფროსლა იგინი ამისა შემდგომად დაიკოდებოდეს ურთიერთას. ნა თუ მე ვიყავ დამაცხრობელი მათი და

40 განმაქარვებელი, არამედ უფალი, რომელმან თქუა: ვიხილე ეშმაკი, ვითარცა

1 მკედრებითა 7. 2 ეტლებითა 7. 3 ღამე 7. 4 ყრისა 7. 5 მუაკლდა 7. 6 ქუნსა 7. (1) ფს. 19.8. (2) ფს. 37,14. (3) სომ. 8,35.

ელეა, ზეცით ვარდამოვრდომილი(1). ღოლო მე, შვილნო, მოვიცხენე მოცი-
ქულისა იგი სიტყუაჲ და სახე ცყავ იგი თავისა ჩემისა, რაათა ისწაოთ უწყი-
ნოებაჲ(?) მონაზონებასა შინა. ჩუცა გეშინინ ეშმაკისა და მისთა უცნებათა, და
რამეთუ ვიქმენ მე თხრობისა ამისთჳს უჯუნურ; მიიღეთ ესეცა უშიშობისათჳს
და გრწმენინ, რამეთუ არა ეტყუები.

5

სრეკა ოდესმე კარსა მონასტრისა ჩემისასა, და გამოვედ და ვიხილე
გრძელი ვინმე და მალალი ფრიად. შერმე ვპკითხევედ მას და ვარქუ: ვინ ხარ
შენ? ნა მრქუა მე: მე ვარ სატანაჲ. შიუგე და ვარქუ მას: და რაჲსათჳს მოს-
რულ ხარ აქა? ნა მრქუა მე: და რაჲსათჳს მამბრალეზენ მე უცნებად მონაზონ-
ნი, და სხუანი ქრისტეანენი ყოველნი (26ჲ) მწყყვენ ყოველსა ეამსა? ღოლო
მე ვარქუ მას: და რაჲსათჳს აურევებ მათ? ღოლო მან მრქუა: არა თუ მე, არა-
მედ იგი¹ თავით თჳსით იურვიან, რამეთუ მე უძლურ ვიქმენ. რა აღმოგი-
კითხავსა, ვითარმედ: მტერისანი მოაკლდეს მახვლნი სრულიად, და ქალაქნი
აღოჯრდეს(2).

10

რცალა ადგილი მაქუს მე, არცა ისარი, არცა ქალაქი, ყოველ-
ნივე ქრისტეანე იქმნეს³, და აწ უდაბნოაცა აღივსო მონაზონებითა, თავსა
თჳსსა⁴ იცვედ⁵ და ცუდად მე მწყყვენ. შაშინ დამიკვრდა მე ღმრთისა მად-
ლი და ვარქუ მას: მარადის მტყუევარ ხარ და არასადა კეშმარიტსა იტყვ. ღო-
ლო ესე აწ, ვითარ არა გინდა შენ, კეშმარიტი სიქუ, რამეთუ ქრისტე უფა-
ლი მოვიდა და უძლურ გქმნა შენ და დავცა და ვანგაშიშულა შენ. ნა ვითარ-
ცა ესმა მას სახელი მაცხოვრისა ჩუენისაჲ, და ვერ თავს-იღვა ამისგან და-
წუჟეა და უჩინო იქმნა. ნა აწ სადაღათუ მან თვით ეშმაკმან აღიარა უძლურე-
ბა თჳსი, გვღირს ჩუენ ყოვლადვე შეურაცხებაჲ მისი და ეშმაკთა მისთაჲ,
რამეთუ მტერსა მას თჳსით ძალითურთ ესევითარი აქუს ზაკუვაჲ. ღოლო ჩუენ
გუასმიეს მისი იგი უძლურებაჲ და შეურაცხებად მათდა შემძლებელ ვართ
ამით სახითა. ღოლო აწ ნუმცა წინასწარ დავეცემით გონებითა, ნუცამცა

15

20

25

განვიზრახავთ გულსა შიდა შიშსა, ნუცამცა განვიზრახავთ თავით ჩუენით
ზრუნვასა და ვიტყვთ: მო-მე-ვიდეს ეშმაკი და ვარდამქრნეს ჩუენ, ანუ აღ-
გვზუნეს და (27ჲ) დამცნეს ჩუენ, ანუ მყის მოიწიოს და შემადრწუნეს ჩუენ.
ჩუმცა განვიზრახავთ ყოვლად ესევითარსა, ნუცამცა გწუხთ, ვითარცა წარწ-
ყმედულნი, არამედ უშიშმცა ვართ უფროსსა და გზხარის მარადის, ვითარცა
ცხოვრებულთა, და განვიზრახვიდეთ მარადის სულითა, რამეთუ უფალი ჩუენ
თანა არს, რომელმან გარე-მიაქციენა და ვანაქარვნა ივინი. ნა გვცნობიეს-
მცა და განვიზრახვიდეთ მარადის, რამეთუ კეშმარიტად უფალი ჩუენ თანა
არს, და ვერას შემძლებელ არიან ვნებად ჩუენდა მტერნი, რანეთუ მოვიდიან
და, ვითარცა გუპოვნიან ჩუენ, ეგრეცა ივინი იქმნიან ჩუენდა მომართ და,
ვითარცა პოიან⁶ ჩუენ შორის გუნებაჲ, ეგრეცა ივინი უცნებით მიემსგავს-
ნიან, უკუეთუ მოშიშად პოიან და შეძრწუნებულად, მყის, ვითარცა ავაზაკთა,
ადგილი დაუტრძალველად⁷ პოვიან და მოიწივიან.

30

35

ნა რომელსა-იგი თავით ჩუენით ვზრახვიდით, უფროსსა აღაორძინიან,

1 ასეა 7. 2 აღოჯრდეს 7. შდრ. 7. ამოცხ. 18, 19. 3 იქმ/ნენს. 4 თჳსა 7. 5 იცვა-
ლედ 7. 6 ასეა 7. 7 დაუტარძალველად 7.
(1) ზუჯ. 10, 18. (2) 1 ზორ. 4, 6 (3) ჟს. 9, 7.

უკუეთუ¹ გზხილნიან ჩუენ მოშიშად და უძლურად, უფროას განამრავლიან ში-
ში უცნებითა და თქუშითა. ნა მიერთვან ამით დაისაჯებინ უბადრუკი იგი
სული. **მკუეთუ** მზიარულად ჩუენ გუპონიან უფლისა მიმართ და განვი-
ზრახვიდით კეთილთა მათ მერმეთათს და გონებითა ჩუენითა ვიტყვიდით,
5 ვითარმედ ყოველივე ჳელთა შინა უფლისათა არს, რამეთუ ვერას შემძლე-
ბელ არს ეშმაკი ქრისტეანეთათს, არცალა ყოვლად ჳელმწიფებაჲ აქუს ვის-
თსვე, რამეთუ იხილიან (274) კრძალულად სული ესევითარითა ჳრახვითა და
გარე-მოიქციან სირცხვლუენი. **ისრჭთ** სობი პოა მტერმან კრძალული და
წარვიდა მისგან, ხოლო სუდა შიშუელი პოვა და წარტყუნა. ნა აწ უკუეთუ
10 გვნდეს შეურაცხებად მტერისა, განვიზრახვიდეთ მარადის უფლისათს, და
უხარადენ მოუკლებელად სულსა სასოებისათს, და ვიხილოთ, ვითარცა
კუამლი, ეშმაკთა სიმღერაჲ და უფროასლა მეოტად და არა მდევნელად, რა-
მეთუ არიან ფრიად, ვითარცა პირველად ვთქუ, ესენი მოშიშ და მოელიან
მარადის განმზადებულსა მათთს ცეცხლსა. ნა ესეცა უშიშობისათს მათ ჳე-
15 და გაქუნდინ თავით თსით სახმე: რაჲმს უცნებასა ვინმე შევარდეს, ნუ წი-
ნასწარ დაეცემინ შიშითა, არამედ რაჲცა იყოს, უშიშად ჳკითხენ პირველად:
ვინ ხარ შენ, ანუ ვინაჲ ხარ? ნა თუ იყოს წმიდათა ჩუენებაჲ, გარწმუნონ
შენ და შიში შენი სიხარულად გარდააქციონ. **მკუეთუ** ეშმაკისაჲ რამე
იყოს, მეყსეულად უძლურ იქმნეს, ვითარცა იხილოს ფრთხილი გონებაჲ, რა-
20 მეთუ შეუძრწუნებულობისა სახმე არს ყოვლადვე კითხება: ვინ ხარ, ანუ ვინაჲ
ხარ. **ისრჭთ** სო, ძემან ჩაეშმან, ჳკითხა და ისწავა(!), ხოლო მტერი ვერ დაე-
ფარა, ჳკითხა რაჲ-იგი ნანიელ.

ნმას ვითარ ეტყოდა **ნტონი**, ყოველთავე უხაროდა, და რომელნიმე
სურვილითა სათნოებისაჲთა აღორძნდებოდეს, (280) რომელნიმე სულმოკლე-
25 ბისაგან ნუგეშინის-ცემულ იქმნებოდეს და რომელნიმე ჳუაობისაგან დას-
ცხრებოდეს, და ყოველნივე განმტკიცნებოდეს შეურაცხებად ეშმაკისა და
ზაკუვათა მისთა, დაუკვრდა მოცემული იგი მადლი უფლისა მიერ **ნტონისა**
განკითხვად სულთა მათ არაწმიდათა.

ნა იყენეს მათა შინა მონასტრები, ვითარცა კარგები, აღსაესენი საღმრ-
30 თოთა კრებულისა, მგალობელნი, წიგნის-მკითხველნი, მმარხველნი, მლოც-
ველნი, მზიარულნი მერმეთათს სასუებათა და მოქმედნი და მყოფნი ქველის-
-საქმისა. სიყუარული და ერთობაჲ აქუნდა ურთიერთას, და იყო ჳეშმარტიად
ხილვაჲ, ვითარცა სოფელი რამე თვისისაგან დამკვდრებულ ღმრთის-მსახუ-
რებითა და სიმართლითა; არა იყო მუნ მაჳირვებელი, არცა სიტყუაჲ ხარკის-
35 -მოქდელისაჲ, არამედ სიმრავლმ მონაზონთაჲ; და ერთ იყენეს ყოველნი სათ-
ნოებისათს გონებითა.

ნა თუმცა ვინმე იხილა მონასტრები იგი და ესევითართა მონაზონთა
წესი, ვმა-მცა-ყო და თქუა: ვითარ კეთილ არიან სახლნი შენნი, **საკობ**, და კა-
40 რავნი შენნი, **ისრაშლ**, ვითარცა ღელენი საგრილნი და ვითარცა სამოთხენი
მდინარეთა ჳედა და ვითარცა კარავი, რომელი აჳმართა უფალმან, და ვი-

¹ ეკთუ L (უქარაგმოდ).

(1) სუ ჩავ. 5,13.

7

თარცა ნაძვ წყლის-კიდეთა(1). ხოლო იგი, მსგავსად ჩუეულებისა, წარვიდის
 თვისსაგან თვისსავე მონასტერსა და ვანეკრძალის მარხვასა დღითი-დღე,
 სულთ-ითქუამნ და სურინ ზეცისათა (284) საყოფელთა და სურვილი აქუნ
 მისთვის და ხედავნ დღითი-დღე კაცთა ცხორებასა, მრავალ-გზის ჭამასა და
 ძილსა და სხუასა საქმარსა ჯორკთასა¹, ჰრცხუენინ და ვანიზრახვენ სულისა
 მის გონიერებასა. შრავალ-გზის მრავალთა თანა მონაზონთა, ვითარ ჭამნ, მო-
 იქსენის სულიერი საზრდელი და დაუტევის და შორს მათგან წარვიდის და
 ჰგონიენ სირცხულეული, უკუეთუ ხედიდიან სხუანი ჭამასა, ჭამნ იგი თვის-
 საგან ჯორკთა უნებლებსათვს, მრავალ-გზის ძმათა თანაცა, ჰრცხუენინ ამას ზე-
 და, ხოლო კადნიერ არნ სარგებლისათვს სიტყუათა, იტყუნ: ჯერ-არს ყოველი
 სწრაფად სულისათვს უფროსს, ვიდრე არა ჯორკთა და შენდობად ჭირისათვს
 მცირედ ჟამ ჯორკთაჲ, ხოლო ყოვლადვე მოცალეებაჲ სულისათვს და ამას სარ-
 გებელსა ძიებად, რაჲთა იგი არა დამძიმდეს გულის-თქუმათაგან ჯორკთაჲჲ
 არამედ უფროსდა ჯორცნი მისთვის დამონებად, რამეთუ ესე არს, რომელ-იგი
 თქუა მაცხოვარმან: ნუ ჰზრუნავთ სულთა თქუნეთათვს, რაჲ ვჭამოთ, ნუცა
 ჯორკთა თქუნეთათვს, რაჲ შევიმოსოთ(2). ნა თქუნენ ნუ ეძიებთ, რაჲ ვჭამოთ,
 ანუ რაჲ ვსუათ, და ნუცა განსცნრებით(3), რამეთუ მას ყოველსა წარმართნი
 ამის სოფლისანი ეძიებენ, ხოლო მამამან თქუნემან იცის, რაჲ-იგი ვიჭმს ამათ
 ყოველთაგანი(4). რამედ ეძიებდით სასუფეველსა მისსა², და ესე ყოველი
 მოგცეს თქუნენ(5).

(290) წმისა შემდგომად მოიწია ეკლესიათა ზედა შაქსიმიანე, და ესო-
 დენ იყო დევნაჲ, და წმიდანი მოწამენი წარიყვანნა რლექსანდრიად. მუდგა
 ივიცა, დაუტევა მონასტერი და თქუა: წარვიდეთ, რაჲთა ვილუაწოთ ჩუენცა,
 ვიწოდნეთ თუ, ანუ ვიხილნეთ მოღუაწენი, რამეთუ სურვილი აქუნდა მარტვ-
 რობად და თავით თვისით მიცენად არა უნდა და ჰმასხურებდა აღმსარებელი
 ყოვლითა გულს-მოდგინებითა საპყრობილეთა შინა და საწყდობილეთა, და
 დიდი სწრაფად იყო მისი განკითხვასა მას შინა. ნა განაკრძალეება იგი ყო-
 ველთა წმიდათა და გულს-მოდგინე ჰყოფდა, ხოლო რომელნი-იგი იმარტვრე-
 ბოდეს, თანა-უდგა და წარჰგზავნებდა, ვიდრემდის სრულ იქმნიან. ხოლო მსა-
 ჟულმან ვითარ იხილა იგი და მისთანანი უშიშად ამისთვის და მოსწრაფედ,
 უბრძანა: ნუშეცა ვინ მონაზონთაგანი დალიქსა წინაშე იპოების, ნუცა ყოვლად
 ქალაქსა შინა.

სხუანი იგი დამალნეს მას დღესა, ხოლო წმინდი ესოდენ არა ზრუნვი-
 და, უფროსდა მან განირცხა სამოსელი თვისი და ხეალისა დღე წინაშე მა-
 დალსა ზედა დადგა კადნიერად და ეჩუენა მსაჯულსა მას ბრწყინვალედ. ყო-
 ველთავე უკვრდა ამისი, და მსაჯულიცა იგი ხედიდა. ნა შემდგომად საქმისა
 მიერ წარვიდოდა იგი, უშიშად დგა და გვჩუენებდა ჩუენ ქრისტეანეთა გულს-
 მოდგინებასა, ილოცვიდა იგი მარტვრობასა, (294) ვითარცა პირველად ვთქუ,
 და მწუხარე იყო ფრიად, რამეთუ არა იმარტვრა. ხოლო უფალმან დაჰმარხა

1 ჯრკთას 7 (უქარავმოდ). 2 მისა 7.
 (1) შიქს. 24,5—6. (2) შათ. 6,25. (3) ზუქ. 12,29. (4) შათ. 6,32; ზუქ. 12,30. (5) შათ.
 6,33; ზუქ. 12,31.

ოგი ჩუენთს და სხუათათს სარგებელად, რაათა მონაზონებითა მით, რომელ
 ისწავა მან წიგნთაგან, იყოს იგი მრავალთა მოძღუარ, რამეთუ რომელნი ხედ-
 ვიდეს მისსა მას ცხორებასა, მრავალნი მიჰბადვიდეს. შერმე იწყო მსახურე-
 ბადვე, მსგავსად ჩუეულებისა¹ აღმსარებელთა, და ვითარცა თანა-შეკრულ

5 იყო იგი და დაშურებოდა იგი მსახურებასა მას.
 თა რაჟამს დევნა იგი დასცხრა, და იმარტვრა ნეტრეული ეპისკოპოსი
 სეტრე, განვიდა მერმე მონასტრადვე თვსად უდაბნოდ და იმარტვლებოდა
 იგი დღითი-დღე გონებითა და ილუწიდა იგი სარწმუნოებისა მისთვის სიძნე-
 თა და მარხვაჲცა დიდი და უფიცხლშეი მოიბოვა, რამეთუ იმარხვიდა იგი
 10 მარადის. ღლოთ სამოსლად მისა იყო შინაგან ძაძაჲ და გარეშე ტყავი, ვიდრე
 აღსასრულამდე მისა დაიმარხა იგი, არცაღა ჯორცნი სადა მწინკულისათს
 დაეხანეს, არცაღა ყოვლად ფერჯნი სადა ეხანეს, გინა თუ წყალსა და თვნიერ
 უნებლებისა შთადგნეს, არცაღა შინუელი ვის ეხილვა იგი, არცაღა ყოვ-
 ლადვე ჯორცნი წმინისნი ეხილნეს ვის შიშუელნი, გარნა ოდეს აღესრულა,
 15 და დაჰფლვიდეს. თა ვითარ განეშორა იგი და დაიდვა გულსა მრავალ ჟამ,
 ვითარმედ არცა გამოვიდეს (300) იგი გარე, არცა შე-ვინ-უტეოს შინა.

შარტვნიანოზ ვინმე მთავარი ერისაჲ მოვიდა და ევედრებოდა წმინის,
 რამეთუ იყო ასული მისი სნეულ ეშმაკითა. შითარ მრავალ ჟამ დგა და ჰრეკ-
 და კარსა, ევედრებოდა გამოსლვად მისა და ლოცვისა ყოფად ღმრთისა მი-
 20 მართ ყრმისა მისთვის, განდებჲა კარისაჲ არა თავს-იდვა, გარდამოხედა ზე და
 ჰრქუა მას: კაცო, რაჲსა მაწყინებ მე, კაცივე ვარ მეცა, ვითარცა-ეგვე შენ.
 აკუთეთუ გრწამს ჰრისტი, რომელსა ეჰმსახურებ მე, წარვედ და: ვითარცა
 გრწამს, ილოცე² ღმრთისა, და გეუოს შენ. თა მეყსეულად ჰრწამენა მას და
 ხადოდა სახელსა ჰრისტესსა³ და წარვიდა და წარიყვანა ასულიცა იგი გან-
 25 წმედილი ეშმაკისაგან.

შრავალი სხუაჲცა ქმნა უფალმან მისგან, რომელმან-იგი თქუა: ითხოეთ
 და მოგვეცეს თქუენ(!). შრავალთა ვნებულთა რომელთა გან- ვე არა -ულას
 კარი, გარეშე მონასტერსა დაადგრიან⁴ და სარწმუნოებით ილოცვედ გულო-
 თად და განწმდიან. შითარცა იხილა თავი თვსი შფოთსა შინა მრავალთაგან
 30 და ვითარ არა უტევებდეს მსგავსად ნებისა მისისა შეყენებად, ვითარ-იგი მას
 უნდა, ეშინოდა, ნუჟუჟე⁵ რომელსა-იგი უფალი იქმს მისგან, გინა მან თავი
 აიმაღლოს, გინა სხუასა ვისმე ეგონოს მისთვის, განიზრახა და წარემართა ზენა
 წებაიდად, სადა-იგი იცოდესვე არა.

თა ვითარ მოილო ძმათაგან (304) პური, ჯდა იგი კიდესა მდინარისასა და
 35 ხედვიდა, უკუეთუ ნავი წარმოვიდეს მიერ, რაათა ავდეს და წარვიდეს მათ
 თანა. შითარ ამას განიზრახვიდა, ჳმაჲ ღმრთისაჲ იყო მის ზედა ზეციით: წმო-
 ნი, ვიდრე ხუალ, ანუ რასა ჰზამ? ღლოთ იგი არა შეძრწუნდა, არამედ ვითარცა
 ჩუეულებჲა⁶ აქუნდა წოდებად მრავალ-გზის, ესრჭოთ ისმინა, მიუგო და ჰრქუა,
 რამეთუ: არა მიტევებენ მე ჯდომად კაცი. წმისთვის მნებავს აღსლვაჲ ზენა

1 ჩოუელებისა ლ. 2 ილცე ლ. (უქარავმოდ). 3 ჰ-შსა ლ. 4 და დაადგრიან ლ. 5 ნუ-
 ჟუჟე ლ. 6 ჩოუელებჲა ლ.
 (1) შთ. 7,7; ზუგ. 11,9.

მეზიდად მრავალთა ამოგან შფოთებათა, რომელნი მქონან აქა, და უფროს-
 და ამისთვის, რამეთუ მიმქდიან იგინი უფროს ძალისა ჩემისა. **ჟოლო მან**
პრქუა მას: დაღათუ მეზიდად ახვდუ, გინა თუ, ვითარცა-ეგე გულსა მოგვი-
 და, შთასლვად ბოკულიად, უფროსი და მრჩობლი შრომაჲ გაქუს დათმენად.
მკუეთუ გინებს გულითად დაყუდებამ, წარვედ აწ შენ უდაბნოდ. **ჟოლო** 5
ნტონი პრქუა: და ვინ მიჩუენოს მე გზამ, რამეთუ უცებ ვარ ამისა? **ნამეყს**
უჩუენნა მას სარკინოზნი, რომელთა ეგულებოდა წარსლვაჲ მას გზასა. **შოგი-**
და და მიეახლა მათ ნტონი და ევედრებოდა მათ უდაბნოდ წარსლვად მათ
თანა.

ჟოლო მათ, ვითარცა ბრძანებითა ღმრთისაჲთა, გულს-მოდგინედ შეიწყ- 10
 ნარეს იგი. **ნა ვიდოდა სამ დღე და სამ დამე მათ თანა და მოვი-**
და მთასა ფრიად მალალსა და პოვა წყაროჲ მთასა მას ქუეშე ე-
თილი, ტკბილი და ცივი ფრიად, და (313) ველი იყო მახლობელად და დანა-
კისკუდოანნი¹ უღუაწად მდგომარენი მცირედ. **ჟოლო ნტონი,** რეცა თუ 15
ღმრთით, აღიძრა და შეიყუარა ადგილი იგი, რამეთუ ესრეთ ეუწყა მისგან,
რომელი-იგი ეტყოდა კიდესა მას მდინარისასა. ჟოლო პირველად მიიღო მოგ-
ზაურთა მათგან პური და დაადგრა მთასა მას მარტოჲ, და არავინ იყო სხუაჲ
მის თანა, რამეთუ, ვითარცა თვისი სახლი, იცნა. ნა მიერითგან აქუნდა ადგი-
ლი იგი. ჟოლო მათ სარკინოზთა ვითარცა იხილეს ნტონისი გულს-მოდგი-
ნებამ, მარადის გზასა მას წარვიდოდეს, სიხარულით მიართუმიდეს მას პურ-
სა. ნა აქუნდა დანაკისკუდთაგანცა მცირედ საზრდელი. მისა შემდგომად
გამოიკითხეს ძმათა-ადგილი იგი და, ვითარცა შევილაჲ რაჲ მამისაჲ, მოიგნენს
და უზრუნვიდეს მას მიძღუანებულ პურისა. ვითარცა იხილა ნტონი, რამე-
თუ მიზეზითა პურისაჲთა დაშურებიან ვინმე და დიდსა შრომასა თავს-იღებენ,
და ერიდებოდა ამისთვისცა მონაზონთა², განაზრახა თავით თვისით და მიმა-
ვალთა მათ ევედრებოდა, რაათამცა მიართუეს მას სათხრელი და თოჯი და
იფქლი მცირედ. ნა ვითარცა მიართუეს ესე, მიმოვლო გარემო მთაჲ იგი და
პოვა მცირედ ადგილი მარჯუმ³, ქმნა მცირედ მხალი, რაათა მიმავალთა მისა
აქუნდეს ნუგეზინის-საცემელი მცირედი ნაშურალსა გზისა მისგან ძნელისა;
სათესავი აქუნდა, დაუცხრომელად⁴ იქმოდა⁵ (314) და დასთესა მან და წლი-
თი-წლად ამის ჰყოფდა და აქუნდა მიერ პური სიხარულით, რაათა არავის და-
ამძიმოს ამისთვის, და რამეთუ ყოვლადვე თავსა თვისსა⁶ დაუძმძიმებულად დაი-
ცვიდა.

ნრამედ შემდგომად იხილნა მერმე ვინმე შემავალნი და დასთესა მცი-
რედ მხალი, რაათა მიმავალთა აქუნდეს მცირედ განსასუენებელი შრომისა 35
მისთვის და სიფიცხლისათვის გზისასა. პირველად უდაბნოჲსა მკეცი მიზეზი-
თა მის წყლისაჲთა მოვიდოდეს და მრავალ-გზის ავნებდეს თესულსა მას მის-
სა⁷ და შრომილსა. ჟოლო მან განცხრომით შეიპყრა ერთი მკეცი და ეტყოდა
ყოველთა: რად მავნებთ მე, რამეთუ მე არა ვავნებ თქუენ; წარვედით და სა-
ხელითა შესლასითა ნუღარა მოეახლებით აქა. შიერითგან შემინდეს მცენ-
ედი. 40

1 დანაკისკუდოანი 7. 2 მონაზონთა 7. 3 მარჯ 7. 4 დაუცხრომელად 7. 5 იქმოდა 7. 6 თვისა 7. 7 მისა 7.

ღ

- ზისა მისთვის და არღარა მოეახლნეს ადგილსა მას. ღოლო იგი მარტოა იყო-
ფოდა შინაგან მთასა მას და ლოცვასა და მარხვასა მოცალე იყო. ღოლო მძა-
ნი იგი, რომელ შევიდეს, ევედრებოდეს, რაათა თუედ-თუედ ჰმსახურებდენ
მას და მოართმეიდენ მას ზეთისხილსა და ცერცუსა. ღოლო ბერცა იყო იგი
- 5 მიერთიგან და მუნ იქცეოდა იგი და რავდენთა დაითმენდა იგი ბრძოლათა,
ვითარცა წერილ არს, არა თუ სისხლთა და ჯორცთა, არამედ წინა-აღმდგომთა-
გან ეშმაკთა(1), რამეთუ მიმავალთაგან მისა გუესმა ესე, და მუნცა შფოთი და
წმანი მრავალნი და ბგერანი ჭურვილთანი ესმიედ. შაშინ მთა იგი ღამე საესე
არნ (327) ნაბერწყალითა, და ხედვიდეს მასცა, რამეთუ ჰხედავნ მიმართ და
- 10 ჰლაღავნ და ილოცავნ და შემავალთა მისა ნუგეშინის-სცემნ, ხოლო იგი თა-
ვადი ღუწოლასა² შინა არნ და მუქლთა მოიღრევენ და ევედრებინ ღმერთსა.
შა იყო ჭეშმარიტად საკვრველ, რამეთუ მარტოა ეგოდენთა მათ უღაბნოთა
იქცეოდა და არცაღა ეშმაკთა ზედა-მისლვასა შეძრწუნდის, არცაღა ეგოდენ-
თა მქეცთა ოთხფერჯთა და ქუეწარმავალთათს ველისათა შეშინდის, არა-
- 15 მედ ჭეშმარიტად, ვითარცა წერილ არს: რომელნი ესვენ უფალსა, შეუბ-
რველად აქუნდა და შეურყეველად გონებად(3), უფროახლა ეშმაკნი ივლტო-
დეს მისგან და მქეცნი ველისანი, ვითარცა წერილ არს, დაუმშუდნეს⁴ მას(5).
შა ვითარ გალობდა ფსალმუნსა⁶ ნტონი, ეშმაკი იგი უმზირინ და
იღრჭენნ მის ზედა კბილთა(7), ხოლო ნტონი ნუგეშინის-ცემულ იყო მა-
- 20 ცხოვრისაგან და უენებელად დგა მისთა მათ ზაკუვათაგან და ფერად-ფე-
რადთა უცნებათა. შა ვითარ მღუძარე იყო იგი ღამე⁸, ყოველნი მქეცნი ვე-
ლისანი მოუტევენა, და გამოვიდეს ყოველნი აფთარნი მათ ადგილთანი ჭურე-
ლით თვისით და გარე-მადგეს მას. შა დგა იგი მარტოა შორის მათსა. ში-
თარ აღამტემეს პირები მათი და დატყებნად აშინებდეს, გულისხმა-ყო მან
- 25 მტერისა იგი მანქანებად და ჰრქუა ყოველთა მათ: უკუეთუ ჯელმწიფებად მო-
გიდებიეს ჩემ ზედა, განმზადებულ ვარ შესაჭმელად თქუნდა; უკუეთუ ეშ-
მაკთაგან აღძრულ ხართ, ნუ სდგათ, არამედ წარვედით, (324) რამეთუ მონაა
ვარ ქრისტში. შითარცა ესე ნტონი ჰრქუა მათ, ივლტოდეს ყოველნი, ვი-
თარცა ტანჯვითა სიტყუსა მისგან, და წარვიდეს.
- 30 ზულად მერმე მცირედისა დღისა შემდგომად, ვითარ იქმოდა, რამეთუ
შურებინცა იგი, მო-ვინმე-ვიდა კართა და განჰზიდა თხზულსა⁹ ჯელთა მის-
თასა, რამეთუ სფურითსა¹⁰ კერვიდა იგი, და ესე მიმავალთათს, რომელთა-
იგი მიართვან საწმარი, მისცის მათ. ლდღა და იხილა მქეცი, მსგავსი კაცისაა,
ვიდრე ბარკალ-მსხვლადმდე, ხოლო წვენი და ფერჯნი მსგავსად ვირისა. ღო-
- 35 ლო ნტონი ჯუარი დაიწერა და თქუა: ქრისტშს მონაა ვარი მე; უკუეთუ
მოვიღინე ჩემთვის, აჰა ესერა ვარ მე. ღოლო მქეცი იგი ეშმაკითურთ ესო-
დენ ივლტოდა, ვიდრემდის სწრაფისა მისგან დაეცა და მოკუდა. ღოლო მქე-
ცისა მის სიკუდილი დაცემაა ეშმაკთაა იყო; ყოველსავე ისწრაფდეს ყოფად,
რაათამცა იგი გარდამოიყვანეს უღაბნოთ, და ვერ შეუძლეს.
- 40 შეედრებოდეს ოდესმე მონაზონნი, რაათამცა მივიდა მათა და იხილნა,

1 ღუწლასა ლ. 2 დაუმშუდნენ ლ. 3 ფსალმონსა ლ. 4 ღამშ ლ. 5 თხზულსა ლ. 6 ასეა ლ.
(1) ლდს. 6,12. (2) ფს. 124,1. (3) ნობ. 5,23. (4) ფს. 34,16.

ღ

იგინი მრავლით ეამით არა ეხილენეს და ადგილი მათი და წარმოემართა მათ
 თანა, რომელნი-იგი მისრულ იყვნეს მისა, და აქლემსა ეკიდა მათ: პური და
 წყალი, რამეთუ ურწყული იყო ღდაბნთა იგი ყოველი, და არა იყო წყალი
 ყოვლადვე, გარნა მთასა მას ხოლო, ვინაჲცა წარმოელო მათოვს წყალი, სადა-
 ცა საყოფელი მისი იყო. **¶** თითარ მოაკლდა მათ წყალი გზასა ზედა, იჭროვდეს, 5
 (33პ) ვითარ მიმოვიდოდეს ადგილსა მას, და არა პოვეს წყალი და ვერცა
 სლვად ეძლო, არამედ ყოველნი დაცვეს გუეყანასა და აქლემიცა იგი ვაჟ-
 ტევეს წარსლვად, ვიდრეცა უნდეს, ხოლო იგინი სულმოყლე იქმნეს. **¶** **¶**
 ბერმან მან ვითარცა იხილნა ყოველნივე ჭირსა შინა, შეწუხნა ფრიად და
 სულთ-ითქუმიდა და წარვიდა მათგან მცირედ, მოიდროენა მუჭლნი, ჯელნი 10
 განიპყრნა და ილოცვიდა. **¶** **¶** მესს იამინა მისი უფალმან, და წყაროა აღ-
 მოქდა მიერ ადგილით, სადა-იგი დგა, და ილოცვიდა. **¶** **¶** ესრეთ სუეს და
 ყოველთა განისუენეს და თხიერნი აღავსენეს და ეძიებდეს აქლემსა მას და
 პოვეს, რამეთუ საბელი იგი მისი დახუეულ იყო ლოდსა, და დგა. **¶** **¶** თითარ მო-
 იბეს იგი, ასუეს წყალი, აპკიდნეს თხიერნი იგი და წარმოემართნეს უფნებელად. 15
¶ **¶** თითარ მოვიდა გარე მონასტრებსა, ყოველნივე ვითარცა მამასა თჳსსა¹ მიე-
 გებოდეს², ანბორს-უყოფდეს. **¶** **¶** მას ვითარცა საგზალი დიდი რაჲმე მოა-
 ქუნდა მათთ და ისტუმრებდა მათ ყოველთა სიტყვთა და მისცემდა სარგე-
 ბელსა. **¶** **¶** შერმე იყო სიხარული დიდი მათათა შინა და შური წარმატებისა და
 ნუგეშინის-ცემამ ურთიერთას სარწმუნოებითა. **¶** **¶** აწხაროდა მასცა, ხედვიდა 20
 რაჲ მონაზონთასა მას გულს-მოდვიგნებასა და დასაცა მისსა დაბერებულსა
 ქალწულებასა შინა, და წინამძღუარ იყო იგი სხუათა ქალწულთა.

შრავლისა დღისა შემდგომად წარვიდა იგი ბუნვე მთად.

შეერთგან მივიდოდეს მისა მრავალნი, არამედ (33ჲ) ვნებულთაცა ვერ
 მიიკადრეს შესლვად მუნ, არამედ ყოველთა მიმართ შემავალთა მონაზონთა 25
 ესე ზედას-ზედა აქუნდა მცნებაჲ, რათა პრწმენეს უფალი ჴესუ ქრისტე და
 შეიყუარონ იგი და დაიციენენ თანნი თჳსნი მწინკულევანთაგან გულის-სიტ-
 ყლათა და გულის-თქუმისაგან ჯორცთასა. **¶** **¶** თა ვითარცა იგავა წერილ არს:
 ნუ სცობი განძლებათა მტკლისათა³(1), ივლტოდეთ ზუთობისაგან და ილო-
 ცევდით მარადის, ვალობდით პირველ დაძინებისა და შემდგომად ძილისა და 30
 ზეპირით დაისწავებდით ყოველთა წიგნთაგან მცნებასა და მოიხსენებდით
 საქმესა წმიდათასა და ბაძვითა ამითთა წარწევად განმარტებად სულთა
 თქუენთა.

მოწესენებითა ამით მცნებათათა უფროსლა აზრანებდა მათ მოციქუ-
 ლისა სიტყუთასა ზედას-ზედა წურთად მერმეცა: ნუ დაჰვალნ მზმ გულის- 35
 წყრომისა თქუენისა², და ესე ზოგად ყოველთათჳს მცნებათა⁴ თქუემად გე-
 გონენ, არა ხოლო თუ განიხსენებისათჳს, ნუცალა სხუათა ცოდვათა ჩუენთა-
 თჳს დაჰვალნ მზმ. **¶** **¶** ზეითლ არს და უნჯობშს, რათა ნუმცა მზმ დაჰვალს სი-
 ბოროტისათჳს დღისაჲსა, ნუცა მოთვიარმ⁵. **¶** **¶** დამისათჳს ცოდვისა და ყოვლად-

1 თჳსა ჴ. 2 მიეგებოდეს ჴ. 3 მოცლისათა ჴ. 4 მცნებათათჳს ჴ. 5 მოთვიარმ ჴ.
 (1) ჴგვ. 24,15. (2) ჴგვ. 4,26.

7

- ვე ნუცა გულსა მოსლვად საკდემელად და სარცხუნელად ჩუენდა, რაათა ესე ესრჭით დავეუშარხოს ჩუენ. ზეთილ არს ჩუენდა სმენად მოციქულისა და დაცვად, ვითარ-იგი თქუა: თავნი თვისნი განიკითხნენ¹, (34ჟ) თავნი თვისნი გამოიციადნენ⁽¹⁾. **7** **წუ უკუე** დღითი-დღედ დღისა საქმეთა და დამისათა კაცად-კაცადი სიტყუისა ჰყოფდინ თავისა თვისისათს და, თუ ცოდა, დასცხერინ, და თუ არა ცოდა, ნუ იქადინ, არამედ დაადგერინ კეთილსა და ნუ უღებ არს; ნუცა განიკითხავნ მოყუასსა, ნუცა განიშართლებნ თავსა, ვითარცა თქუა ნეტარმან მოციქულმან **სავლე**, ვიდრემდის მოვიდეს უფალი, რომელმან დაფარულნი გამოიძიენეს⁽²⁾.
- 10** **შრავალ-გზის** თავისა თვისისა საქმენი დავუაფიწყდინ, და ჩუენ არა უწყოდით, ხოლო უფალმან იცის ყოველი; მას თავადსა მიუტეოთ **საშჯელი**, ურთიერთას ვსწყალობდეთ და ურთიერთასი სიმძიმე ვიტვრთოთ⁽³⁾ და თავსა თვისსა² განვიკითხვიდეთ და, რაა-იგი გუაკლს, აღვსებად ვისწრაფოთ. **სყავნ** ესეცა კრძალვა არა ცოდვისა ჩუენისათს, დაცვად კაცად-კაცადისა საქმესა
- 15** ჩუენსა და აღძრვათა სულისათა, ვითარ გქონან³, ურთიერთას უთხრობდეთ და დავისწავებდეთ და დავსწერდეთ, და ნუ გეშინინ, რამეთუ გრცხუნოდის უწყებად, და დავსცხრეთ და არა ვცოდვიდეთ და ყოვლადვე არა გულუ გვთქუმიდეს ბოროტისათს. **წინ-მე** ცოდავნ, და უნებნ, რაათამცა ხედვიდა ვინმე, ანუ ვინ ცოდის და არა ტყუვიან და დავიწყებაჲ უნებნ. **წითარცა-იგი**
- 20** ხედვიდით რაა ურთიერთას, და არა ვისიძვით, ეგრჭითცა, უკუეთუ უთხრობდეთ (34ჟ) ურთიერთას გულის-სიტყუათა ფრიად, დავიცვენეთ თავნი ჩუენნი გულის-სიტყუათაგან ბოროტთა და მწინკულევანთა, რამეთუ გურცხუნოდის უწყებად. **სყავნ** ჩუენდა დაწერილი იგი თუალთა წილ მონაზონთასა, რაათა გურცხუნოდის დაწერად, ვითარცა ხედვისა, და არცაღა ყოვლად გულსა მოგჩდეს ბოროტი. **აჴკუეთუ** ესრჭით განეაწესნეთ თავნი ჩუენნი, შეძმლებელ ვიქმნეთ დამონებად ჳორცთა და სათნო-ყოფად უფლისა და დათრგუნვად საქმეთა ეშმაკისათა.
- 25** **ძმას** ყოველსა ამცნებდა, რომელნი შეემთხუეოდეს მას, და ვნებულთა მათ სწყალობნ და თანა-ილოცავნ. **შრავალ-გზის** მრავალსა შინა შეისმინის, იქადინ და არცა არა სმენისათს დრტუნავნ, არამედ მარადის ჰმადლობნ იგი ღმერთსა, ხოლო ვნებულთა მათ ჰლოცავნ, რაათა სულგრძელ იქმნენ და უწყოდინ, ვითარმედ არცა მისი, არცაღა ყოვლად კაცთაჲ არს კურნებაჲ, არამედ მხოლოსა ღმრთისაჲ, რომელმან ყვის, ოდეს უნებნ. **ხოლო** ვნებულთა მათ, ვითარცა კურნებაჲ, შეიწყნარნიან⁴ სიტყუანი იგი ბერისანი, ისწავებედ
- 30** იგინიცა, რაათა არა სულმოკლე იქმნენ, არამედ უფროსსა სულგრძელ, ხოლო განკურნებულთა მათ ასწავებნ და ეტყუნ: ნუ **წეტონის** ჰმადლობთ, არამედ მხოლოსა უფალსა.
- 35** **სყო** ვინმე, რომელსა სახელი ერქუა **წარონტონ**⁵, (35ჟ) ტაძრისაგან სამეუფოჲსა, და ვნებაჲ იყო ბოროტი მის თანა, რამეთუ ენასა შეიჭამნ და თუალთაცა თვისთა ავენებნ. **წითარ** შევიდა იგი მთად, ევედრებოდა იგი **წეტონის**,

1 განიკითხენ 7. 2 თვისა 7. 3 გქონან 7. 4 შეიწყნარნიან 7. 5 წარონტონ 7.
 (1) 2 ზორ, 13,5. (2) 1 ზორ, 4,5 (3) სკლ. 6,2.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

7

რამათაცა ლოცვა-ყო მისთჳს, ხოლო მან ვითარ ილოცა, მიუგო და მარტო
 ჟღერდეს, წარვედ და განიკურნო. ღოლო იგი აძულვებდა და დგა მრავალ
 დღე. შიუგო წნტონი და ჰრქუა: ვერ შემძლებელ ხარ აქა განკურნებად, წარ-
 ვედ და, ვითარ მიიწიო ჴგვბტედ, იხილო, რომელი იქმნას შენ ზედა სასწაუ-
 ლი. სრწმენა მას და წარმოვიდა. შა ვითარ იხილა ჴგვბტმ, მყის დასცხრა
 საღმობაჲ მისი, და განიკურნა კაცი იგი; ვითარცა ჰრქუა მას წნტონი, რამე-
 თუ ესე ლოცვით ეუწყა მაცხოვრისაგან.

ქალწული ვინმე იყო ბოსირელი, რომელ არს მრიბოლისისაჲ, და ვნე-
 ბაჲ იყო ფიცხელი და ფრიად ბორბტი მის თანა, რამეთუ ცრემლნი მისნი და
 წყალი, რომელი ცხვრით და ყურით გარდამოდინ და ქუეყანასა დასწუთებინ,
 მცესეულად მატლ იქმნებინ, რამეთუ იყო იგი ვორციათაჲ განრღუეულ და
 თუალნი არა ბუნსა ზედა სხდეს. ამისთა მამა-დედათა ესმა მისლეჲ ვითიბე
 მონაზონთაჲ წნტონისა და ჰრწმენა უფლისაჲ, ვითარ-იგი წიდოვანი განკურ-
 ნა(1), და ევედრებოდეს მათ, რამათა ასულითურთ წარვიდეს მათ თანა, ხოლო
 მათ თავს-იდვეს, და მამა-დედანი იგი მისნი დაადგრეს ასულისა თჳსისა თა-
 ნა გარეშე მთასა მას მახლობელად საფნოტისსა, აღმსაარებელისა (354) და
 მონაზონისა. ღოლო იგინი შევიდეს და, ვითარცა ეგულვებოდა ოდენ თხრობად
 ქალწულისა მისთჳს, უსწრო მათ წნტონი და უთხრა მათ ვნებაჲ იგი მის ქა-
 ლისაჲ და ვითარ-იგი თანა-უვიდოდა მათ. ღოლო იგინი ევედრებოდეს მას,
 რამათაცა უბრძანა შესლეჲ მათი, და მან არა უბრძანა, არამედ ჰრქუა მათ:
 წარვედით და ჰპოოთ იგი განკურნებული; არღათუ მომკუდარ არს, რამეთუ
 არა ჩემი არს ესე საქმე, რამათაცა ჩემდა, მდაბლისა კაცისა მოხუციით, არა-
 მედ მაცხოვრისაჲ არს ესე კურნებაჲ, რომელმან ყვის ყოველსა ადგილსა წყა-
 ლობაჲ თჳსი, რომელნი ხაღიან მას, რამეთუ ლოცვასა მისსა¹ მოხედნა უფალ-
 მან და შეიწყალა და მე მათუწყა თჳსითა კაცთ-მოყუარებითა², ვითარმედ
 საღმობაჲ მის ქალისაჲ მუნ განიკურნოს. შა იქმნა უკუე საკვრველი ესე. შა
 ვითარცა გამოვიდეს, პოვნეს მამა-დედანი მისნი მხიარულნი და ქალი იგი გან-
 კურნებული იყო.

ამისა შემდგომად შე-ვინმე-ვიდოდეს ორნი ძმანი, და მოაკლდა³ გზასა
 ჴედა წყალი, ერთი იგი მოკუდა, ხოლო ერთი იგი იურვოდა სიკუდიდ და
 ვერ ეძლო სლვად და იდგა იგიცა ქუეყანასა ჴედა და მოელოდა სიკუდილსა.
 ღოლო წნტონი ჯდა რაჲ მთასა ჴედა, მოუწოდა ორთა მონაზონთა, რამეთუ
 იყვნეს ესენი მუნ, ასწრაფებდა და ეტყუდა: წარიღეთ სარწყულითა წყალი
 და მირბიოდეთ ჴგვბტით კერძო გზასა, რამეთუ ორნი მოვიდოდეს, ერთი იგი
 (367) აწდა მოკუდა, ხოლო ერთი იგი იურვის. მკჳეთუ არა ისწრაფოთ, მო-
 კუდეს იგიცა⁴, რამეთუ ესე აწ ლოცვასა შინა მეუწყა. ვითარცა წარვიდეს
 მონაზონნი იგი, პოვნეს ერთი იგი მდებარმ და მომკუდარი იგი დაჰფლეს,
 ხოლო ერთსა მას ასუეს წყალი, მოეგო თავსა თჳსსა⁵, და მოჰგუარეს ბერსა,
 რამეთუ იყო სიგარმ მის გზისაჲ დღისა ერთისა სავალ.

მკჳეთუ ვინმე ეძიებდეს, ვითარმედ რად არა ვიდრე სიკუდილადმდე, 40

1 მისა 7. 2 კაცთ-მოყუარებითა 7. 3 მოაკლდა 7. 4 მოკუდეს იგიცა—7. 5 თჳსა 7.
 (1) შთ. 9,20—22.

ერთისა მისთვისა თქუა, არა მართლ ეძიებს და იტყვს, რამეთუ არა წნტონისი იყო სიკუდილისა მისისა სამჯელი, არამედ ღმრთისაჲ, რომელმან მისთვის საჯა ესრტთ და ამისთვის უჩუენა და გამოუცხადა მას, ხოლო წნტონისი ესე იყო საკვრველ, რამეთუ მთასა ზედა ჯდა და აქუნდა გული ფრთხილი; და უფალი უჩუენებდა მას შორად.

5 შა მერმე კუალად ჯდა იგი მთასა ზედა და აღიხილნა თუალნი და იხილა ჰაერთა ზედა აღმავალი ვინმე და მრავალნი ვინმე, რომელნი მოეგებვოდეს მას. შა იყო სიხარული. შა ვითარ უკვარდა მას და ჰნატრიდა და ესევითარსა კრებულსა ილოცვიდა უწყებად, ვინძი არს ესე, და მეყსეულად იყო მისა ჯმამ: ესე არს წმიდისა წმონის სული, რომელი-იგი ჯდა ჩიტრიას მონაზონი, რამეთუ იყო ესე ვიდრე სიბერედმდე მონაზონებასა დადგრომილ, ხოლო სიგრძმ წიტრიასათ ვიდრე მთადმდე, სადა-იგი იყო წნტონი, აცამეტისა (შნყ) დღისა სავალ, ხოლო რომელნი იყვნეს წნტონის თანა, ზედვიდეს რამ ბერსა მას დაკვრებულსა, ვეედრებოდეს მას, რამთა უთხრას მათ. შა უთხრა, ვითარმედ: აწ აღესრულა წმონ. შამეთუ იყო მისა მეცნიერ, და ზედამს-ზედა მოვიდის მისა, და მრავალნი მისგანცა სასწაულნი იქმნნეს მადლითა ქრისტსითა.

ქეს-არს ამითცა მოქსნებამ, რომელთაგანი ერთი ესე არს საქმარ:

10 ღდესმე იყო მისი წიაღსლვად მდინარესა, რომელსა ჰრქვან შგელ, და იყო მას უამსა ოდენ დიდროვა¹ წყალთაჲ, ვეედრებოდა იგი მისთანასა მას შევდორეს წარსლვად მისგან შორადრე, რამთა არა ურთიერთას თავნი იხილნენ შიშულად წიაღსლვასა მათსა მდინარესა მას. შერმე ვითარ განეშორა შევდორე, ჰრცხუნოდა მასცა შიშულად თავისა თვისისა ხილვად. შიდრე ჰრცხუნოდა და ზრუნვიდა, მეყსეულად წიაღისხატა იგი მიერ მდინარესა მას. ღოლო შევდორე, კაცი იგიცა, წმიდაჲ იყო, მიეხლა² და იხილა იგი წიაღსწრობილად და ყოვლადვე შეულტობელი წყლისაგან, ვეედრებოდა მას კითხვად სახესა მას წიაღსლვისასა. შითარ იხილა, რამეთუ არა უთხრობდა მას, აიშულებდა იგი, ეპყრნეს ფერჯნი მისნი და გამოჰკითხვიდა მას და ეტყოდა: არა განგიტვი, ვიდრე პირველად მითხრა მე. შითარ იხილა წმონ იძულებამ იგი შევდორეჲსი, უფროსლა სიტყვსა მისთვის, რომელ თქუა, მოჰჳადა მასცა სიტყუამ, (37ჟ) რამთა არავის უთხრას ვიდრე სიკუდილდმდე მისა. შა ესრშთ უთხრა, ვითარმედ: აღიტაცა იგი და დაისუა წიაღ მდინარესა მას, არცაღა სლვით ვიდოდა, არამედ არცაღა შესაძლებელ არს ესე ყოვლადვე კაცთა მიერ, გარნა უფლისა ხოლო და რომელთა მან უბრძანის, ვითარცა დიდსა მოციქულსა სეტრეს უყო(!). ღოლო შევდორე სიკუდილისა შემდგომად წმონისა უთხრა ესე; და მონაზონთა მათ, რომელთა უთხრა წნტონი სიკუდილა წმონისი, დაისწავეს დმ³ იგი, და აღმოვიდეს მანი ჩიტრით იც და ათისა დღისა შემდგომად, გამოჰკითხვიდეს, და ესნა მათგან, ვითარმედ მას დღესა და მას უამსა დაიძინა წმონ, რომელსა უამსა სული იგი წმონისი აღყვანებული იხილა³ ბერმან. შა ფრიად ამითცა და მათცა სიწმიდმ იგი სულისაჲ წნტონისი

1 დიდროვა ლ. 2 მიხლა ლ. 3 იხილვა ლ.
(!) შათ. 14,28—29.

ღ

დაუკვრდა, ვითარ ესოდენსა სიგრძესა გზისასა აცამეტისა დღისა სავალსა მყისა ეუწყა, და სული იგი მისი იხილა აღყვანებული.

შა **წრქელაოზცა კუმსმან**¹ პოვა იგი ვარემე მთასა, ევედრებოდა მას, რაათამცა ლოცვა-ყო **სოლიკრატიასთვს** **ხავდიკელისა, საკვრველისა და მორწმუნისა ქალწულისა, რამეთუ ელმოდა მას სტომაქი და გუერდი ფიცხ-** 5
ლად მარხვითა, და ყოვლადვე იყო ჭორციითა უძლურ. **ჰოლო წეტონი ლოც-**
ვა-ყო მისთვს. **შა კუმსმან მან დაისწავა დღმ იგი, რომელსა დღესა ლოცვა-ყო**
მისთვს. **ღა ვითარ წარვიდა ხაუდკიად, პოვა ქალწული იგი ცოცხალი. (374)**

შა ვითარ გამოიკითხვიდა იგი, რომელსა დღესა დასცხრა იგი უძლურებისა-
გან, წარმოიღო წიგნი, რომელსა ეამსა ლოცვაჲ იგი მისთვს დაიწერა. შა 10
ვითარ ესმა მათგან, უჩუენა მანცა მყის წიგნსა² აღწერილი, და ყოველთავე
უკვრდა და³ გულისხმა-ყვეს, რამეთუ მას ეამსა განკურნა იგი უფალმან
სალმობისა მისგან, რომელსა დღესა ლოცვა-ყო **წეტონი.** შა ევედრებოდა
სახიერებასა მაცხურისასა მისთვს. **ჰოლო მიმავალთათვს მისა მრავალ-გზის**
წინაასწარ უთხრის მრავალ დღით, ოდესმე თვთ ერთით, ანუ რომლისა საქ- 15
მისათვს მოვლენედ: რომელნიმე ხილვად ხოლო მისა მოვლენედ, და რომელ-
ნიმე უძლურებისათვს და რომელნიმე ვნებულებისაგან ეშმაკათასა. შა ყო-
ველნივე არა შრომად და არცაღა დაჭირვებად შეპრაატდეს შრომასა მის გზი-
სასა, რამეთუ მიიქცეოდა კაცად-კაციდი თვსა ადგილად და უცნობიედ სარ-
გებელი. შა ვითარ ესევეითართა ხედვიდა და იტყოდა წეტონი, ევედრებინ: 20
წუვის გიკვრნ ჩემი ამას ზედა, არამედ უფროასლა გიკვრდინ უფლისაჲ, რა-
მეთუ ჩუენ, კაცთა, მსგავსად ძალისა ჩუენისა მოგუმაღლა ცნობადი იგი.

შერმე გარდამოვიდა ვარე მონასტრებსა, და ევედრებოდეს მას აღსლ-
ვად ნავსა და ლოცვისა ყოფად მონაზონთა თანა. შა ვითარ აღწდა იგი, მას
ხოლო მარტოსა მყრალობაჲ რამე ფიცხელი და ფრიად მწარმე ეცემოდა, 25
ხოლო რომელნი-იგი ნავსა შინა იყვნეს, იტყოდეს, (387) ვითარმედ: თეგზო-
ცა ლიწებული არს ნავსა ამას შინა და მისგან არს ესე მყრალობაჲ. **ჰოლო**
იგი იტყოდა: სხუაჲ არს ესე ყროლაჲ აქა. შა ვითარ იგი ამას იტყოდა, ჭა-
ბუკი ვინმე ეშმაკეული იყო და მისა წინა შესრულ იყო და დამალულ ნავსა
შინა. შა ვითარ მყის წმა-ყო, შეპრისხნა ეშმაკსა მას წეტონი სახელითა 30
წესუ ქრისტესითა, და განვიდა მისგან, და კაცი იგი განეგო მისგან მყის.
შაშინ ყოველთა გულისხმა-ყვეს, ვითარმედ ეშმაკისაჲ იყო ყროლაჲ იგი.

შა სხუისაცა⁴ ვის თანამე აზნაურისა იყო ეშმაკი, და მოვიდა მისა, რა-
მეთუ იყო ეშმაკი იგი მისი ფიცხელ, და მასცა არა ეცნა, უკუეთუ **წეტონისა**
მოსრულ არს, არამედ ჭორცსაცა თვსსა⁵ შეიჭამნ. **ჰოლო რომელთა-იგი** 35
მოიყვანეს, ევედრებოდეს წეტონის ლოცვისა ყოფად მისთვს. **ჰოლო წეტო-**
ნის შეეწყალა ჭაბუკი იგი და ილოცვიდა და ღამესა ათევედა მის თანა. შა
ჭაბუკი იგი მყის ზედა-მოუჭდა წეტონის და აჭენა მას. ჰოლო რომელნი-იგი
მის თანა მოსრულ იყვნეს, განრისხნეს მისთვს. სრქლა მათ წეტონი: ნუ გან-
რისხნებით ჭაბუკისა მაგისთვს, არა ეგე არს, არამედ მაგის თანა არს ეშმაკი, 40
რამეთუ შეპრისხნა მას უფალმან, და ბრძანებულ არს წარდევნებად ურ-

1 კუმსმან ღ. 2 წიგნა ღ. 3 და და ღ. 4 სხუისაცა ღ. 5 თვსა ღ.

ღ

წყულთა ადგილთა. ამისთჳს განრისხნა და ესე საქმე ყო. **წ**დიდებდით უფროასლა უფალსა, რამეთუ ესრეთ ესე მოსლვამ მავისი ჩემ ზედა სასწაულად (384) თქუნდა იქმნა ეშმაკისა მავისი განსლვამ. **ღ**სე ვითარ პრქუა **წ**ტონი, მესყულად ჭაბუკი იგი განიკურნა, გონებამ მოეცა და გულისხმა-ყო, სდა **5** იყო, და ამბორს-უყოფდა ბერსა და ჰმადლობდა ღმერთსა.

ს

ღ

(264a)* სხუამცა მრავალი ესევი-
თარი ერთბამად და ერთგულად
თქუეს მისთჳს მრავალთა მონაზონ-
თა. **ს**რა თუ ესე საკვრველ არს ესო-
დენ, რადენ სხუამ უსაკვრველშ-
სად ჩას. **წ**ითარ პურსა ჭამდა, აღ-
დგა და ილოცვიდა ცხრა¹ უამს,
ცნა თავისა თვისისა, რამეთუ აღი-
ტაცა გონებითა, და საკვრველ!
შდგომარემან იხილა თავისა თვის-
საგან, რეცა თუ გარეშე ყოფილმან,
და ვითარცა ზე ჰაერსა წინა-უძლო-
დეს ვინმე, და იხილნა ვინმე მწარე-
ნი და ფიცხელნი ჰაერთა ზე, რო-
მელთა უნდა დაბრკოლებამ მისი,
რაათამცა [არა]² გარე-წარპჭდა მათ.
ხოლო რომელნი-იგი წინა-უძლოდეს,
განრისხნეს. **ს**ოლო ესენი სიტყუა-
სა მოჰქდიდეს მას და ეტყოდეს:
არა წეს-არს მავისი თქუენ თანა,
ვითარ უნდა მათ, სიტყუსა ყოფამ
შობითგან **წ**ტონისი, დააბრკოლ-
ნეს, რომელნი-იგი წინა-უძლოდეს
და პრქუეს მათ, რამეთუ შობითგან
(264b) უფალმან **ღ**ესუ ავოცნა ცოდ-
ვანი მავისნი, ხოლო ვინათგან მო-
ნაზონ იქმნა და აღუთქუა³ ღმერთ-
სა, წეს-არს სიტყუსა ყოფამ. **ს**ამინ
შეასმენდეს და ვერას ამხილებდეს.
შავისუფალ იქმნა გზამ იგი მისი, და
35 მყის იხილა თავი თვისი მდგომარმ, და

სხუამცა მრავალი ესევითარი შე-
თქმულად და წრფელად თქუეს
მისთჳს მრავალთა მონაზონთა ყო-
ფილად მის მიერ. **ს**რა ესოდენ ესე
საკვრველ არს, რადენ სხუამ უსა-
კვრველშად ჩანს. **წ**ითარ-იგი პურ-
სა ჭამნ, და აღდგა ოდესმე და ილო-
ცვიდა ცხრა¹ უამს და აგრძნა თავ-
ვისა თვისისა, რამეთუ აღიტაცა გო-
ნებითა, და საკვრველ¹ ესე იყო:
15 მდგომარმ ხედვიდა თავსა თვისსა²
ვითარცა გუამსა გარეშე იბოვა, და
ვითარცა ზე ჰაერთა წინა-ვინმე-უძ-
ლოდეს მას. **ღ**ა მერმე იხილნა მწა-
20 რენი და ფიცხელნი ჰაერთა ზედა
მდგომარენი, და უნდა დაბრკოლე-
ბამ მისი, რაათამცა გარე-არა
-წარპჭდა მათ, ხოლო რომელნი-იგი
წინა-უძლოდეს მას, შეპრისხნეს მათ.
25 **ღ**სენი სიტყუასა მოჰქდიდეს მათ,
ნუმცა უკუე თანა-მდებ რამე იყოს
მათა, უნდა მათ სიტყუსა ყოფამ შო-
ბითგან მისით, აყენებდეს **წ**ტონის
წინა-მძლუარნი იგი და ეტყოდეს
მათ, რამეთუ შობითგანნი იგი უფალ-
30 მან ავოცნა, ხოლო ვინათგან მო-
ნაზონ იქმნა და აღუთქუა ღმერთ-
სა, წერ-არს სიტყუს-ყოფამ. **ს**ამინ
შეასმენდეს და ვერამ ამხილეს. **წ**იე-
35 რითგან თავისუფალ იქმნა (397) და
დაუბრკოლებელ გზამ თვისი. **ღ**ა მესყ

1 ცხრა ს. 2 არა-ს. 3 აღუქო ს.
1 ცხრა ღ. 2 თვისა ღ.
* აქედან კვლავ გრძელდება ს-ს ტექსტი.

ც

ღ

იყო იგივე წმინდი. შაშინ ჰურისა ჭამა იგი დაივიწყა და დაადგრა იგი მას დღესა და ღამე ყოველ ტირილით და ლოცვით განათია, რამეთუ დაკვრებულ იყო, იხილა რაჲ იგი ხილუაჲ, რადენ არს ჩუენი ბრძოლაჲ, და რადენითა შრომითა შემძლებელ ვინმე არს გარე-წარსლვად ჰაერთა.

ნა მოიჯსენა, რამეთუ ესე არს, რომელი-იგი თქუა მოციქულმან მთავრისათჳს ჳელმწიფებისა ჰაერთაჲსა(1): ამით მტერსა აქუს ჳელმწიფებაჲ ბრძოლად და განცდად და დაბრკოლებად თანა-წარმავალთა. წმიდოჳს უფროჲს ამცნებს: აღილეთ თქუენ საჭურველი ღმრთისაჲ, (27ჲ) რაჲთა შემძლებელ იქმნეო წინა-ადდგომად დღესა მას ბოროტსა(2) რაჲთა არა აქუნდეს სიტყუაჲ ჩუენოჳს ბოროტი მტერსა და დაპრცხუენეს(3). ჰოლო ჩუენ ესე გუესმა და მოვიჯსენეთ მოციქულისა სიტყუაჲ: ვინა ჳორცითა არა ვიცი, ვინა თჳნიერ ჳორცითა არა ვიცი, ღმერთმან იცის, რამეთუ საველე ვიდრე სამად ცადმდე აღიტაცა; და ესმა მიუწდომელი სიტყუაჲ(4); და გარდამოჳდა. ჰოლო წმინდი ვიდრე ჰაერადმდე თავი თჳსი იხილა აღმავალი და ღუაწლი დიდი, ვიდრემდის თავისუფალ იქმნა. ჰოლო აქუნდა კუალად ესეცა მადლი, ვითარ: ჳინ იგი მარტოჲ მთასა; უკუეთუ ვინმე თავისასა ეძიებნ და განიზრახავნ, ესე¹ მას ღმრთისა მიერ ლოცვასა წინა გამოეცხადებოდა. ნა იყო, ვი-

იხილა თავი თჳსი მდვთმარწ და იყო იგივე წმინდი. შაშინ ჰურის-ჭამაჲ იგი დაავიწყდა და დაადგრა იგი მას დღესა და ღამე ყოველ სულთ-ითქუმიდა ლოცვით, რამეთუ უკვრდა, იხილა რაჲ ესე, რადენთა მიმარო არს ჩუენი ესე ბრძოლაჲ, და რადენითა შრომითა შემძლებელ ვინმე არს გარე-წარსლვად ჰაერთა.

ნა მოიჯსენა, რამეთუ ესე არს, რომელი თქუა მოციქულმან, ვითარ-მედ მთავრისა მისთჳს ჳელმწიფებისა ჰაერთაჲსა(1), რამეთუ: ამას ჳუდა აქუს მტერისა მას ჳელმწიფებაჲ ბრძოლად და განცდად და დაბრკოლებად თანა-წარმავალთა. წმიდოჳსცა უფროჲსლა ამცნებდა: აღილეთ თქუენ საჭურველი ღმრთისაჲ, რაჲთა შემძლებელ იქმნეთ წინა-აღდგომად¹ დღესა მას ბოროტსა(2), რაჲთა არა აქუნდეს სიტყუად ჩუენ-და ბოროტი² მტერსა და პრცხუენეს(3). ჰოლო ჩუენ ესე გჳსწავიეს და მოვიჯსენით მოციქულისა იგი სიტყუაჲ: ვინა ჳორცითა არა ვიცი, ვინა თუ თჳნიერ ჳორცითა არა ვიცი, ღმერთმან იცის, რამეთუ საველე ვიდრე მესამედ ცადმდე აღიტაცა; და ესმა მას უთქუმელი იგი სიტყუაჲ(4), და გარდამოჳდა. ჰოლო წმინდი ჰაერთამდე თავი თჳსი იხილა აღმავალი და ღუაწლი დიდი, ვიდრემდის თავისუფალ იქმნა. ტქუნდა ესეცა მადლი კუალად, ვითარ: ჳინ იგი მარტოჲ მთასა გარე, (39ჲ) და, თუ რასმე თავით თჳსით იგი ეძიებნ და განიზრახავნ, ესე მას

1 ესე] ესმა წ.

1 წინა-აღმდგომად ლ. 2 ბოროტი ლ.

(1) 1 იეს. 2,2. (2) 1 იეს. 6,13. (3) 2 იტ. 2,8. (4) 2 ზორ. 12,2-4.

ს

ღ

თარცა წერილ არს, ღმრთით-სწავ-
ლულ ნეტრეული იგი(1).

ღმრთისა მიერ ლოცვასა შინა გამო-
ეცხადის. შა იყო, ვითარცა წერილ
არს, ღმრთით-სწავლულ ნეტრეული
იგი(1).

შმისა შემდგომად სიტყუაჲ იყო
მისა მიმართ მათი, რომელნი-იგი შე-
სრულ იყვნეს მისა, წარყვანება-
სათჳს სულთაჲსა, (27ჲb) ანუ რომე-
ლი ადგილი ამისა შემდგომად ყო-
ფად არს მისი. შა იყო ამისა შემ-
დგომად ღამე ჳმაჲ იყო მისა ზეცოთ
და ჰრტუა: ნტონი, აღდეგ, გამო-
ვედ და იხილე. ტლდეგ, გამოვიდა,
იხილა, რამეთუ იცოდა, ვისა ჳმასა
ერჩინ იგი, და აღიხილნა თუალნი
თჳსნი ზე და იხილა გრძელი, უშუე-
რი და საშინელი მდგომარჳ, რომე-
ლი აღსწუდებოდა ვიდრე ღრუბ-
ლადმდე, და აღმავალი ვინმე, ვი-
თარცა მფრინველნი, და მისნი ჳელ-
ნი განრთხმულნი. შა რომელნიმე
დაბრკოლდებოდეს მისგან, რომელ-
ნიმე გარე-წარპფრინვიდეს და გარე-
წარპვიდოდეს, მიერთგან უზრუნ-
ველად აღჳყვანდეს. უსევითარაჲ
მათთჳს უღრჳენნ კბილთა გრძელი
იგი, ხოლო დაცემულთა მათთჳს
უხარინ.

5 შმისა შემდგომად მერმე ოდესმე
სიტყუაჲ იყო მისა მიმართ მათი,
რომელნი-იგი შესრულ იყვნეს მისა,
ყოფებისათჳს სულისა, ანუ რომე-
ლი ადგილი ამისა შემდგომად არს
10 მისა. შა იყო მერმესა ღამესა უწო-
და ვინმე ზეგარდამო და ჰრტუა:
ნტონი, აღდეგ, გამოედ და იხილე.
ტლდეგ, გამოვიდა და იხილა, რამე-
თუ იცოდა, ვისა ჳმასა ერჩინ იგი,
15 აღიხილნა თუალნი თჳსნი და იხილა
გრძელი ვინმე უშუერი და საშინ-
ელი მდგომარჳ, რომელი აღსწუ-
დებოდა ვიდრე ღრუბლადმდე, და
აღმავალნი ვინმე, ვითარცა მფრინ-
20 ველნი, და ჳელნი განეპყრნეს. შო-
მელნიმე დაბრკოლდებოდეს მისგან
და რომელნიმე გარე-წარპფრინვი-
დეს, მიერთგან უზრუნველად აღ-
ყვანდეს. უსევითართა მათთჳს
25 იღრჳენდა კბილთა გრძელი იგი, ხო-
ლო დაცემულთა მათთჳს უხაროდა.

შა მყის ჳმაჲ იყო ნტონისა: გუ-
ლისხმა-ჳყავა, რომელსა-ეგე ხედავ?
შა ვითარ განელო გონებაჲ მისა,
გულისხმა-ყო, ვითარმედ სულთაჲ
არს ესე გზაჲ, და მდგომარჳ იგი
გრძელი მტერი არს, რომელსა შურს
(27ჳa) მორწმუნეთაჲ. რამეთუ ბრა-
ლეულთა ჳელითა თჳსითა შეიპყ-
რობნ და დააბრკოლენ გარე-წარს-
ლვად. ჰოლო რომელნი-იგი არა ერ-

შა მყესეულად ჳმაჲ იყო ნტო-
30 ნისა: გულისხმა-ყავ, რომელსა-ეგე
ხედავ. შა ვითარ განელო გონებაჲ
მისი, გულისხმა-ყო, ვითარმედ სულ-
თაჲ არს ესე თანა-წარსავალი, და
მდგომარჳ იგი გრძელი მტერი არს,
რომელსა შურს მორწმუნეთაჲ, რა-
35 მეთუ ბრალეულთა ჳელითა თჳსითა
შეიპყრობს და დააბრკოლებს თანა-
წარსლვად. (40ჲ) ჰოლო რომელნი-

1 ახა ლ.
(1) 1ოგ. 6,45.

ს

ს

ჩიედ მას, და ვერცა შეუძლის შეპყრობად, არამედ გარე-წარპქდიან მას.

სე ვითარ მერმე იხილა, და რეცა თუ მოეკსენებინ, უფროსლა იმარხვიდა¹ და წარპქმარტებდა პირველთა მათ დღითი-დღედ. სე არა თუ ნეფსით უთხრა მან, ვითარნედ დაყოვნა ლოცვასა შინა, და თავიო თვისით დაკურვებულ იყო, გამოპქოთხვადეს მას, რომელნი-იგი მის თანა იყვნეს, და აწყინებდეს. სწყყო სიტყუად, ვითარცა მამამან ვერ შეუძლო დაფარვად შეიღთა თვისთა, არამედ უთხრა და თქუა, ვითარმედ გონებაჲ მისი არს წმიდაჲ, ხოლო მათა მიმართ იყო თხრობაჲ ესე სარგებელად და სასწავლელად და მმარხველთათჳს² ნაყოფ კეთილ, ხოლო შრომაჲ მრავალ-გზის ნუგეშინის-საცემელ ხილვისათჳს. თითარ-იგი გონებითაცა უბიწო იყო და სულითაჲ მდბაჲლ, ესრტო იყო (27უხ) და კანონსა ეკლესიისასა უფროსს გონებითა პატივ-სცემდა, და ყოველია მღდელთაჲ უნდა პატივის-პყრობაჲ. ხოლო ებისკოპოსთა და ხუცესთათჳს არა ეკდიმებოდა თავისა თვისისა მოდრეკაჲ. ნა თუ ვინჲ დიაკონი მისა მოვიდის, სიტყუასა აღსაშწნებელსა უთხრობნ, ხოლო ლოცვაჲ მას ყოფად სცის. ნა არავე ეკდიმებინ, ისწავებნ იგიცა, რამეთუ მრავალ-გზის პკითხვენ და ევედრებინ სმენად მათგან, რომელნი-იგი მისრულ არიედ მისა, და აღიარებნ, ვითარმედ სარგებელ მეყვის, უკუეთუ ვინმე საჭმარი სიტყუაჲ თქჳს.

-იგი არა ერჩიან მას, ვერ უძლის შეპყრობად, არამედ გარე-წარპქდიან.

სე მერმეცა ვითარ-ესე იხილა, და რეცა თუ მოეკსენებინ, უფროსლა ილუწიდა და წარემატებოდა პირველთა დღითი-დღედ. სე არა თუ ნებსით უთხრის მან, არამედ ვითარ დაყოვნის ლოცვასა შინა და თვისისაგან არნ, უკურნ მას და გამოპკითხვედ რომელნი-იგი მის თანა იყვნეს, და აიძულებედ მას, უნებლიაჲო უთხრის, ვითარცა მამამან ვერ დაუდარის შვილთა თვისთა, არამედ ესრტოცა¹ შეპრაცხის, ვითარმედ გონებაჲ მისი არს წმიდა, ხოლო მათა მიმართ იყო თხრობაჲ ესე სარგებელად, რომელნი-იგი პკითხვედ², და მონაზონებისა ნაყოფ კეთილ და საღმრთაათჳს ფრიად. ნუგეშინის-საცემელ ექმნებოდა ხილვაჲ იგი. თითარ-იგი კუალად გონებითაცა უწყინო იყო და სულითაჲ მდბაჲლ, ესე-ვითარი იყო და კანონსა ეკლესიისასა უფროსად პატივის-სცემდა, და ყოველთა მღდელთაჲ უნდა უწინარტს თავისა პატივის-პყრობაჲ. ხოლო ებისკოპოსთა და ხუცესთათჳს არა ეკდიმებოდა თავისა თვისისა მოდრეკაჲ. ნა თუ ვინმე დიაკონი მისა მოვიდის სარგებელისათჳს სულიერისა, სიტყუასა აღსაშწნებელსა იგი უთხრობნ მას, ხოლო ლოცვაჲ მას ყოფად სცის. ნა არავე ეკდიმებინ სწავლად მისგან, და რამეთუ მრავალ-გზის პკითხვენ და ევედრებინ სმენად მისგან, რომელნი-იგი მისრულ არიედ, და აღიარის, ვითარმედ სარგებელ მეყვის, (40უ) თუ ვინმე საჭმარი სიტყუაჲ თქჳს.

1 იმარხვიდა ს. 2 მარხველთათჳს ს.
1 ესრტო ს. 2 პკითხვიედ ს.

ჯ

ღ

მა პირსაცა მისსა¹ მადლი აქუნდა დიდი, და უფროს ყოველთა აქუნდა ესე მადლი მაცხოვრისაგან. მა დათუ შორის მრავალთა მონაზონთა არნ, და უნებნ ვისმე მისი ხილვაჲ, რომელთა-იგი წინააღწარ არა იციედ, და ვითარ მოვიდის, ნების სხუათა მათ ვარე-წარჰქდის და მისა მირბინ, რამეთუ პირი მისი (28ჟა) მიიზიდაენ მას. რა თუ სიმაღლითა ჰსაყვისაჲთა, არცა სიერციითა გუამისაჲთა უშუენიერმს იყო სხუათა, არამედ ჩუეულებითა განგებულეებისაჲთა და სულითა სიწმიდისაჲთა, რამეთუ შეუშვოთებელ იყო სულითა და შეუძრწუნებელად ჰქონდეს ვარეშენიცა ცნობანი. მა სიხარულითა მით სულისაჲთა მხიარულ იყო პირი მისი, და ჯორცთაგან ძრვიითა საცნაურ იყო და გულისხმის-საყოფელ სულითა დაწყნარებითა, ვითარცა წერილ არს: გულისა მხიარულისა პირი შუენინ, ხოლო მწუხარისაჲ — შეძრწუნებულ(!).

უსრმთ საქობჰან იხილა ზაბან ბოროტისა ზრახვად და ჰრქუა ცოლისა თჳსსა: არა არს პირი მამისა თქუენისაჲ, ვითარ გუშინ და ვითარ ძელუან(?). უსრმთ სამოელჰან იხილა შავითი, რამეთუ მხიარულ იყვნეს თუალნი მისნი, და კბილნი მისნი, ვითარცა სძმ, სპეტაკ. უსრმთცა ტნტონი იცნო(28ჟბ)ბებოდა, არცალა შე-სადა-ძრწუნდის, რამეთუ დაწყნარებულ იყო სული მისი, არცალა მწუხარე სადა იყო, რამეთუ მხიარულ იყო გული მისი, რამეთუ სარწმუნოებითა ფრიად საკვრველ იყო და ღმრთის-მსახურ, არცალა მელე-

მა პირსაცა მისსა¹ მადლი აქუნდა² დიდი, და უფროს ყოველთა აქუნდა ესე მადლი მაცხოვრისაგან, და დათუ შორის³ მრავალთა მონაზონთა არნ, და უნებნ ვისმე ამისი ხილვაჲ, რომელთა-იგი წინააღწარ არა იციედ, და ვითარ მოვიდის, მეყს სხუათა მათ ვარე-წარჰქდის და მისა მირბინ, რამეთუ პირი მისი მიიზიდაენ მას. რა თუ სიმაღლითა ჰსაყვისაჲთა, არცა სიერციითა გუამისაჲთა უშუენიერმს იყო სხუათა, არამედ ჩუეულებითა, დაწყნარებითა და სულითა სიწმიდითა, რამეთუ შეუშვოთებელ იყო სულითა და შეუძრწუნებელად ჰქონდეს ვარეშენიცა ცნობანი, და სიხარულითა მით სულისაჲთა მხიარულ არნ პირი მისი, და ჯორცთაგან ძრვიითა საცნაურ იყო და გულისხმის-საყოფელ სულითა დაწყნარებაჲ, ვითარცა წერილ არს: გულისა მხიარულისაჲ პირიცა შუენიერ არნ, ხოლო რომელნი მწუხარებასა არიედ, მათი მწუხარე არნ(!).

უსრმთ საქობჰან ცნა ზაბანისი ბოროტისა ზრახვად და ჰრქუა ცოლთა თჳსთა: არა არს პირი მამისა თქუენისაჲ, ვითარ გუშინ და ძილან(?). უსრმთ სამოელჰან იცნა შავითი, რამეთუ მხიარულ იყვნეს თუალნი მისნი, და კბილნი მისნი, ვითარცა სძმ, სპეტაკ. უსრმთცა ტნტონი იცნობებოდა, არცალა შე-სადა-(41ჟ)-ძრწუნდის, დაწყნარებულ იყო სული მისი, არცალა მწუხარე სადა იყო, რამეთუ მხიარულ იყო გული მისი, ხოლო სარწმუნოებითა⁴ ფრიად საკვრველ იყო და ღმრთის-მსახურ, არცალა მელეტიანოზთაგან⁵

1 მისა ჯ. 2 აქნდა ჯ (უქარაგმოდ). 3 შორს ჯ. 4 სარწმუნოებებითა ჯ. 5 მელეტიანოზთაგან ჯ.
(1) ჯგვ. 15,13. (2) შაბ. 31,5.

ც

ღ

ტიანოზთა განხეთქილთა ეზიარა სა-
დამე, იცოდა მათი იგი პირველითგან
საბოროტმ¹ და განდგომაჲ, არცა-
ლა მანიქეველთა უღმრთოთა, არცა
სხუათა მწვალებელთა ეტყოდა სა-
დამე მოყურობით, გარნა სწავლი-
სათჳს ღმრთის-მსახურებისა მოქცე-
ვად. **იტყუნ და ამცნებნ:** მეგობრ-
ობაჲ ამათი და ზრახვაჲ საენებელ
და წარწყმედა სულისა.

წარევე სახედ არიანოზთაჲცა წვა-
ლებაჲ სძულდა და ამცნებნ ყოველ-
თა არა მიხსლებად მათა, ნუცა ბო-
როტსა სარწმუნოებასა მათსა სმე-
ნად. **ში-ვიანმე-ვიდღეს** მისა არიანოზ-
თა მათგანნი, და გამოიკითხა უღმრ-
თოებაჲ იგი მათი და წარმოღვევნა
იგინი (28ჲა) მითთ და ჰრქუა: გუელ-
თა უბოროტმ² არიან სიტყუანი
ამათნი. **შირმე** უტყუვეს ვითმე
არიანოზთა მას, ვითარმედ იგივე
სარწმუნოებაჲ აქუს მათ. ჴანრისხნა
და დაჰკვრდა, ვითარცა ესმა ესე.

ამისა შემდგომად მერმე ეველ-
რებოდეს მას ეპისკოპოსნი და ძმა-
ნი ყოველნი, და გარდამოვიდა მითთ
და შევიდა **სლექსანდრიად**. შა არიან-
ოზთათჳს იტყოდა, ვითარმედ: წვა-
ლებაჲ ესე სოფლისა აღსასრული
არს და წინამძღუარი **სტიქარისტ-**
სი. **სსწავებლა** ერსა მას და ეტყოდა:
არა თუ დაბადებული არს ძმ³ ღმრთი-
საჲ, არცაღა არაარსისაგან ყოფილ,
არამედ თჳსისა მამისა სიმდიდრ⁴
არს და სიტყუაჲ და სიბრძნ⁵. **მკლმ-**
რთოება არს ესე, რომელმან თქუას,
ვითარმედ ოდესმე არა იყო, რამე-
თუ მარადის იყო სიტყუაჲ იგი მა-
მისა თანა, და აწ ნუცაღა ერთი ჴიარ-
ებაჲ გაქუნ უღმრთოთა თანა არიან-

წვალებათა ეზიარა სადამე, იცოდა
მათი იგი პირველითგან სიბოროტ⁶
და განდგომილებაჲ, არცაღა მანი-
ქეოსთა უღმრთოთა, არცაღა სხუათა
მწვალებელთა ეტყოდა სამე მო-
ყურობით¹, გარნა სწავლისათჳს
ღმრთის-მსახურებისა მოქცევად ეს-
რე შეერაცხა. შა ამცნებნ: მეგობრე-
ბაჲ ამათი და ზრახვაჲ საენებელ და
10 წარსაწყმედელ სულისა.

წარევე სახედ არიანოზთაჲცა წვა-
ლებაჲ სძულდა და ამცნებნ ყოველ-
თა არა მიხსლებად მათა, ნუცა ბო-
როტსა სარწმუნოებასა მათსა სმე-
ნად. **ში-ვიანმე-ვიდღღეს** მისა არიან-
ოზთაგანნი, და გამოიკითხა უღმრ-
თოებაჲ მათი და წარმოღვევნა იგ-
ინი მიერ მითთ და თქუა: გუელთა
უბოროტე არიან სიტყუანი ამათნი.
20 **შირმე** ტყუვეს ოდესმე არიანოზთა
ამისთჳს, ვითარმედ იგივე სარწმუ-
ნოებაჲ აქუს მათ. ჴანრისხნა და დაუ-
კვრდებოდა, ვითარცა ესმა.

ამისა შემდგომად მერმე ევედრ-
ებოდეს ეპისკოპოსნი და ძმანი ყო-
ველნი, და გარდამოვიდა მითთ და
შევიდა **სლექსანდრიად**. (41ჲ) შა
არიანოზთათჳს იტყოდა, ვითარმედ:
წვალებაჲ უკუანაესკნელი არს ესე
და წინამორბედი **სტიქარისტსი**.
30 **სსწავებლა** ერსა მას და ეტყოდა:
არა თუ დაბადებული არს ძმ³ ღმრთი-
საჲ, არცაღა არაარსისაგან ყოფილი,
არამედ თჳსი არს მამისა არსებისაჲ
და სიტყუაჲ და სიბრძნ⁵. **მკლმ-**
რთოება არს ესე, რომელმან თქუას,
ვითარმედ ოდესმე არა იყო, რამეთუ
იყო მარადის სიტყუაჲ იგი მამისა
თანა, და² აწ ნუცაღა ერთი ჴიარე-
ბაჲ გაქუნ უღმრთოთა თანა³ არიან-

1 სიბოტ⁶ ც.
1 მოყრობით ლ. 2 და და ლ. 3 უღმრთოთათან ლ. თა ორივე სიტყვას ეკუთვნის:
უღმრთოთა თანა.

ს

ღ

ნოზთა, რამეთუ არცა ერთი ზიარებაა არს ნათლისაა ბნელისა თანა(1), (28აქს) რამეთუ თქუენ ღმრთის-მსახურ ხართ და ქრისტიანე, ხოლო იგინი დაბადებულად იტყვან მამისაგან შობილსა და ღმრთისა სიტყუასა. სრამათ უმჯობმს არიან წარმართთა, ჰმსახურებენ დაბადებულსა უფროს დამბადებელისა ღმრთისა(2). ღარწმენინ, რამეთუ იგიცა ყოველი დაბადებული განრისხებულ არს მათთჳს, რამეთუ დამბადებელსა უფალსა ყოველთასა, რომლისაგან ყოველი შეიქმნა, ესენი შექმნულთა თანა შეპრაცხენ.

ხოლო ერსა მას ყოველსა უხაროდა, ესმოდაღა ესევეთარისა კაცისაგან შეჩუენებაა ყოველთა მწვალებელთაა. ხოლო მოქალაქენი ყოველნი მოვიდოდეს ხილვად სტონისა და წარმართნიცა იგი, რომელთა წოდებულ არს ქორებ, ეკლესიად მოკრებოდეს და იტყოდეს: გვიდებრებით ხილვად კაცისა მის ღმრთისაჲსა, რამეთუ ყოველნი ესრჳთ ხადიედ მას. შუნცა მრავალნი განწმიდნა უფალმან ეშმაკთაგან და ვნებულთაცა გონებითა (29ჲა) უღსინა. შა მრავალნი წარმართნი ევედრებედ, რათამცა შეეხნეს ბერსა, ჯა ჰრწამნ სიტყუაჲ მისი სარგებელად მათა. უსოდენ ქრისტიანე იქმნეს მცირეთა მათ დღეთა, ვითარცა წელიწად ერთ. შერამე ჰგონებდეს ვითენიმე ერისა მისგან შექრწუნებად, ამისთჳსცა დააბრკოლებდეს მათგანი სიმრავლესა მას. ხოლო იგი არასაღა შექრწუნდა, არამედ თქჳს: ნუ უმრავლმს არიანა ესენი მათსა, რო-

ნოზთა, რამეთუ არცა ერთი ზიარებაა არს ნათლისაა ბნელისა თანა(1), რამეთუ თქუენ კეთილად ჰმსახურებთ და ქრისტიანენი ხართ, ხოლო იგინი დაბადებულად იტყვან მამისაგან შობილსა და ღმრთისა სიტყუასა. სრამათ უმჯობმს არიან წარმართთა, ჰმსახურებენ დაბადებულსა თჳნიერ დამბადებელისა ღმრთისა(2). ღარწმენინ, რამეთუ იგიცა უფრიად განვე-რისხებულ არს მათთჳს, რამეთუ დამბადებელსა უფალსა ყოველთასა, რომლისაგან ყოველი შეიქმნა, ესენი ქმნულთა თანა შეპრაცხენ.

ხოლო ერსა მას ყოველსა უხაროდა, ესმოდა რაჲ ესევეთარისა კაცისაგან შეჩუენებაა ყოველთა მწვალებელთაა. ხოლო მოქალაქენი ყოველნი მოვიდოდეს ხილვად სტონისა და წარმართნიცა იგი, რომელთა ჰრქჳან მათ მიერ მდღელნი მათნი, ეკლესიად მოკრებოდეს და ეტყოდეს: ევედრებით (42ჲ) ხილვად კაცსა მას ღმრთისაჲსა, რამეთუ ყოველნი ესრჳთ ხედვიდეს მას. შამუნცა მრავალი განწმიდნა უფალმან ეშმაკთაგან და ვნებულთაცა გონებითა უღსინა. შა მრავალნი წარმართნი ევედრებოდეს, რათამცა შეეხნეს ბერსა მას, და ჰრწამნ, ვითარმედ სარგებელ ეყოს მისგან. უსოდენ ქრისტიანე იქმნეს მცირედთა მათ დღეთა, ვითარცა წელიწადსა ერთსა იხილა ოდენ ვინმე. შერამე ჰგონებდეს რომელნიმე ერისა მისგან შექრწუნებასა მისსა, ამისთჳსცა აყენებდეს მათგანნი სიმრავლესა მას. ხოლო იგი შეუქრწუნებელად იტ-

1 მისა ღ.

(1) 2 ზორ. 6,14. (2) სომ. 1,25.

ს

ღ

მელთა-იგი მთასა ზედა ვჰბრძავ ეშ-
მაკთა.

ჰოლო რაჟამს წარვიდოდა იგი,
და წარვგზავნიდით მას და ვითარ-
ცა მივიწინით ბჭეთა ქალაქისათა,
შე-ვინმე-გვდგა დედაკაცი, ლაღ-
დებდა და იტყოდა: მგებდ შე, კა-
ცო ღმრთისათ, რამეთუ ასული ჩემი
ფიცხლად ეშმაკთაგან იურვის; გლო-
ცავ შენ, მგებდ მკირედ, რამეთუ
ნეცა მკირს სრბაჲ ესე. **¶**ითარ ესმა
ესე **წ**ნტონის, და ჩუენცა ვევედრე-
ბოდეთ, ნეფსით დადგა იგი. **¶**ითარ
მიეახლა დედაკაცი იგი, (29^{რბ}) ასუ-
ლი იგი მისი დავარდა ქუეყანასა.
ჰოლო ნეტარი **წ**ნტონი ვითარ ილო-
ცვიდა და ქრისტესა ევედრებოდა,
აღდგა ქალი იგი განცოცხლებული,
რამეთუ განვიდა მთაგან არაწმიდაჲ
იგი სული. **ჰ**ოლო დედაჲ იგი მისი
აკურთხევდა ღმერთსა, ყოველნივე
ჰმადლობდეს უფალსა, და მასცა თა-
ვადსა უხაროდა წარსლვად, ვითარ-
ცა იჯსსა სახლსა, მთად. **შ**ა ბრძენ-
ცა იყო ფრიად და საკურველ, რამე-
თუ წიგნი არა ესწავა, ხოლო მეც-
ნიერ იყო და გონიერ კაცი იგი.

შას ეამსა შე-ვინმე-ვიდეს მისა
ორნი წარმართნი ფილოსოფოსნი,
ჰგონებდეს, ვითარმედ შემძლებელ
ქმნენ გამოცდად **წ**ნტონისა, რამე-
თუ იყო იგი გარეშე მთასა. **ჰ**ოლო
პირისა მათისაგან გულისხმა-ყო კაც-
თაჲ მათ და მოვიდა მათა და ჰრქუა
თარგმნით: რად ესრტთ მოხუდით,
ბრძენო, კაცისა ერთისა სულელისა?
ჰოლო მათ ჰრქუეს: არა თუ ცოფ
არს იგი, არამედ ბრძენ ფრიად. **შ**ი-
უგო **წ**ნტონი და ჰრქუა მათ: უკუე-

ყოდა: ნუ უმრავლშს არიანა ესენი
მთასა, რომელთა-იგი მთასა გარე
ჰბრძავთ ეშმაკთა.

მაჟამს წარვიდოდა, წარვგზავნი-
დით მას. **შ**ა ვითარ მივიწინით ბჭე-
თა ქალაქისათა, შე-ვინმე-გვდგა დე-
დაკაცი, ლაღდებდა და იტყოდა:
მგებდ შე, კაცო ღმრთისათ, რამეთუ
ასული ჩემი ფიცხლად ეშმაკისაგან
იგუემების; გლოცავ შენ, მგებდ,
რამათა შე არა ვიურვოდი სრბითა.
¶სე ვითარ ესმა ბერსა მას, ვევედ-
რებოდეთ ჩუენცა, და ნებსით დადგა.
¶ითარ მოეახლა დედაკაცი იგი, ქა-
ლი იგი დავარდა ქუეყანასა ზედა.
ჰოლო **წ**ნტონი ვითარ ილოცვიდა
და ქრისტესა სახელ-სდგა, აღდგა
ქალი იგი ცოცხალი, რამეთუ განვი-
და მისგან არაწმიდაჲ იგი სული. **ჰ**ო-
ლო დედაჲ იგი მისი აკურთხევდა
ღმერთსა, და ყოველნივე ჰმადლობ-
დეს, და მასცა თავადსა უხაროდა
(42^ყ) და მივიდოდა, ვითარცა თჯსსა!
სახლსა, მთად. **შ**ა ბრძენცა იყო
ფრიად. **შ**ა საკურველ ესე იყო, რა-
მეთუ წიგნი არა ესწავლა და გონე-
ბა-შეკრებულ იყო და გულისამის-
მყოფელ კაც.

შე-ვინმე-ვიდეს მისა ორნი წარ-
მართნი ფილოსოფოსნი; ჰგონებდეს,
ვითარმედ შემძლებელ იქმნენ გა-
მოცდად **წ**ნტონისა. **შ**ა იყო იგი გა-
რეშე მთასა მას. **ჰ**ოლო პირისა მა-
თისაგან გულისხმა-ყო კაცთაჲ მათ
და ჰრქუა თარგმნით: რამა ესოდენ
მომუერით ბრძენნი ეგე კაცისა ამის
ცოფისა? **ჰ**ოლო მათ ჰრქუეს: არა
ცოფისა, არანედ უფროახლა ბრძენი-
სა. **შ**იუგო მათ და ჰრქუა **წ**ნტო-
ნი: უკუეთუ ცოფისა მოხუდით,

ჯ

ღ

თუ ცოტისა ამის მოხუდლით, ცუდ არს თქუენი ეგე შრომაჲ; უკუეთუ (29ყა) ჰგონებთ სიბრძნესა ჩემ თანა, იქმნენით თქუენ, ვითარცა მე, რამეთუ წერილ არს კეთილისა ბაქვაჲ. **აკუთუთუმცა** მე თქუენდა მივედ, მეშცა გბაძევდ თქუენ; უკუეთუ თქუენ ჩემდა მოხუდლით, იქმნენით, ვითარცა მე, რამეთუ მე ქრისტიანე ვარ. **ჰოლო** მათ დაუკრდა და წარვიდეს, რამეთუ ჰხედვიდეს ეშმაკთაცა მოშიშად წმიდისა **ნეტონის**გან.

სხუანიცა ესევეითარნი მერმე შეემთხვნეს მას გარეშე მთასა, ჰგონებდეს, ვითარმცა შეიტყუვეს იგი, რამეთუ წიგნი არა უსწავიესო. **სრქუა** მათ **ნეტონი**: თქუენ რაჲ სთქუთ: რომელი უფროას არს: გონებაჲ ანუ წიგნი? **თა** ვინ ვისთჳს ბრალეულ არს: გონებაჲ წიგნისათჳს, ანუ წიგნი გონებისათჳს? **ჰოლო** მათ პრქუეს: პირველად არს გონებაჲ, არამედ წიგნისაცა მომპოვებელ არს გონებაჲ. **სრქუა** მათ **ნეტონი**: ოდეს გონებაჲ მხიარულ არს, ესევეითარისა არაჲ ჳირ არს წიგნი. **ისრე** მიმავალთაცა ეტყუნ. **ითარ** მივიდოდეს, დაჰკურდეს, ესოდენსა ჰხედვიდეს სატუხისა მეცნიერებასა, (29ყბ) რამეთუ არა ვითარ მთასა ზედა განპოხებულისაჲ და დაბერებულისაჲ ველურ იყო გონებაჲ მისი, არამედ მადლი იყო და მოქალაქე, ხოლო სიტყუაჲ შეზავებული აქუნდა საღმრთოთაჲ! **მარილითა**, არა თუ შტრნ ვისიმე, არამედ უფროასლა უხარინ მათთჳს, რომელნი² მოვიდოდეს მისა.

მეტი არის შრომაჲ ეგე თქუენი, უკუეთუ გგონიე მე ბრძენ, იქმნენით, ვითარცა მე, რამეთუ ჳერ-არს კეთილისა ბაძვაჲ. **აკუთუთუმცა** მე თქუენდა მივედ, გბაძევდ სამემცა თქუენ; უკუეთუ თქვენ ჩემდა მოხუდლით, იქმნენით ვითარცა მე: ქრისტიანე ვარ. **ჰოლო** მათ დაუკრდა და წარვიდეს, რამეთუ ხედვიდეს, ვითარ-იგი ეშმაკთაცა ეშინოდა **ნეტონისა**.

სხუანიცა ვინმე ესევეითარნი მერმე შეემთხვნეს მას გარეშე მთასა მას და ჰგონებდეს, ვითარმცა ვანკიცხეს იგი, რამეთუ წიგნი არა ესწავა მას. **სრქუა** მათ **ნეტონი**: თქუენ რაჲ სთქუთ: რომელი უწინარჳს არს: გონებაჲ ანუ წიგნი? **თა** რომელი ძალითა მიზეზი არს: გონებაჲ წიგნისაჲ, ანუ წიგნი გონებისაჲ? **ჰოლო** მათ პრქუეს: პირველად არს გონებაჲ და (43ჟ) წიგნისაცა მომპოვებელ გონებაჲვე არს. **სრქუა** მათ **ნეტონი**: რომელთაჲ გონებაჲ ცოცხალ არს, მათ არაჲჲ უქმს წიგნი. **ისე** სიტყუაჲ მუნ მყოფთაცა დაუკრდა და თჳთ მათცა. **ხოლო** იგინი წარვიდეს და დაუკრდა, რამეთუ ესოდენსა ხედვიდეს სანატრელისა მის მეცნიერებასა, რამეთუ არა ვითარცა მათათა ზედა გაზრდილი და დაბერებული ველურ იყო საბითა, არამედ მხიარულ იყო და მოქალაქისა სახე, ხოლო სიტყუაჲ შეზავებული აქუნდა საღმრთოთაჲ **მარილითა**, არავის ეშურობნ, არამედ უფროასლა უხარინ მის ზედა ყოველთა, რომელნი მოვიდოდეს მისა.

ტმისა შემდგომად მერმე მოვიდეს

ტმისა შემდგომად მერმე მოვი-

¹ საღმრთოთა ტ. ² ყოველნი რომელნი ტ.

ც

ღ

სხუანი მისა, რამეთუ იყვნეს ესენი წარმართთაგან შერაცხილ ბრძნად, და ეძიებდეს მისგან სიტყუასა ჩუენთს ქრისტეს მიმართ სარწმუნოებისა. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**

შა იწყეს განზრახვად ქაღაგებისათს ღმრთისა და საუფლოასა ჯუარისა და ჰგონებდეს, ვითარმედ შეიტყუონ იგი. შტირედ დააყენა წნტონი, პირველად შეიწყალნა იგინი უმეცრებისათს და ეტყოდა თარგმნით, რომელი თარგმნიდა კეთილად მათ შორის: რაჲ უმჯობეს არს: ჯუარისა აღსაარებაჲ, ანუ მრუშებაჲ და ყრმათა განჯრწნისა შეგებაჲ? **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**

შომელი წოდებულ არს თქუენ მიერ ღმრთად, ხოლო რომელი ჩუენ მიერ წოდებულ არს, სიმკნისა სიმტკიცე არს (30მა) და სიკუდილისა შეუტრაცება¹, ხოლო საცთურ თქუენდა არს ბილწებაჲ და ენებაჲ.

დეს მისა სხუანი ვინმე, რამეთუ იყვნეს ესენი წარმართთა მათ მიერ საგონებელ ბრძენ, და ეძიებდეს მისგან სიტყუასა ჩუენთს ქრისტეს მიმართ სარწმუნოებისა და იწყეს შეტყუებად ქაღაგებისათს საღმრთოასა ჯუარისა, ჰგონებდეს, ვითარმედ განკიცხონ იგი. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**

შა-ლა-დუძნა ერთი ჯერი წნტონი, და პირველად შეიწყალნა იგინი უმეცრებისა მისთს და ეტყოდა თარგმანითა, რომელი კეთილად თარგმანებდა მისსა¹ მას სიტყუასა, და თქუა: რაჲ უმჯობეს არს: ჯუარისა აღსაარებაჲ, ანუ მრუშებისა და ყრმათა განჯრწნისა შეგებაჲ? **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**

რომელთა-იგი პრქვან თქუენ მიერ ღმრთება², ხოლო რომელი ჩუენ მიერ თქუმულა ესე ხატი არს მსგავსებისაჲ და სიკუდილისა³ შეუტრაცებისაჲ საცნაური, ხოლო თქუენი ეგე ბილწებისა ენებაჲ არს.

შერმე რაჲ უმჯობეს არს სიტყუად, რამეთუ ღმრთისა სიტყუაჲ არა თუ შესცთა, არამედ იგივე თავადი ჰგიეს, ცხორებისათს და სარჩელისათს კაცთაჲსა² შეიმოსნა ჯორცნი კაცთანი, რაჲთა გონებასა კაცთასა ეზიაროს და ყვნეს კაცნი ზიარ ღმრთებისა და მეცნიერებისა ბუნებასა, ანუ პირუტყუთა მიმსგავსება ღმრთისაჲ, ამით მსახურებაჲ ოთხფერჯთაჲ და ქუეწარმავალთა და ხატთა კაცთასა, —ესე თქუენ ბრძენთაჲ არს მსახურებაჲ. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**

ჟითარ იკადრებთ შეტყუვილად ჩუენდა, რამეთუ ვიტყვთ ქრისტესა, ვითარცა კაცსა გამოჩინებულსა, სადა თქუენ გონებითა სულსა განსწავლებთ და ჰგონებთ, ვითარმედ შესცთა იგი და

შერმე რაჲ უმჯობეს არს (43ჟ) სიტყუად, რამეთუ ღმრთისა სიტყუაჲ არა სცთა, არამედ იგივე თავადი არს, და ცხორებისათს და ქველის-საქმისა კაცთაჲსა შეიმოსნა ჯორცნი კაცთანი, რაჲთა ქმნულებაჲა კაცთასა ეზიაროს და ყვნეს კაცნი ზიარ ღმრთებისა მეცნიერებისა ბუნებასა, ანუ პირუტყუთა მიმსგავსებად ღმრთი და ამისთს მსახურებად ოთხფერჯთა და ქუეწარმავალთა და ხატთა კაცთასა, რამეთუ ესე არს თქუენ ბრძენთა მიერ მსახურებაჲ. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40**

წნუ ვითარ იკადრებთ სიკიცხეად, რამეთუ ჩუენ ვიტყვთ ქრისტესა კაცად გამოჩინებულად, სადაღა თქუენ გონებისაგან სულსა განსწავლებთ და იტყვთ, ვითარმედ

1 შეუტრაცება წ. 2 კაცთაჲსა წ.

1 მისა ლ. 2 ლთებ ლ. 3 სიკოდილისა ლ.

ს

ლ

გარდამოვარდა სართულისაგან ცისა
 ჯორციოთა. **სე**, თუმცა კაცთა ზედა
 ხოლო, და არა ოთხვერტთა მიმს-
 გავსებთ და მიგრდომბა! **ხოლო**
 ჩუენი სარწმუნოებთა ცხორებისათს
 კაცთაჲსა (30ჟს) **ქრისტეს** მოსლვასა
 იტყვს, ხოლო თქუენ ცთომასა უყო-
 ფელისა! **სულისათს** უთხრობთ,
 ხოლო ჩუენ შესაძინელსა და კაცთ-
 მოყუარებასა ღმრთისასა დამტკიცე-
 ბულ ვართ.

ძამეთუ ესე არა შეუძლებელ
 არს ღმრთისა, ხოლო თქუენ ხატ გო-
 ნებისა სულსა იტყვთ და დაცემუ-
 ლებასა მიამსგავსებთ და გარდაქცი-
 ულად მას ჰზღაპრობთ და მიერით-
 გან იგიცა გონებთა სულისათს გარ-
 დაქცეულად შეგყავნ. **ნა** რომლისაჲ-
 ცა არს ხატი, ეგრეცა იგი არს, ვა-
 თარცა-იგი ხატი. **ძაჲ**მს გონები-
 სათს ესევეთარად ჰგონებთ და გუ-
 ლა-გითქუამს, რამეთუ მისა მიმართ-
 ცა მამისა გონებათაჲსა ჰგმობთ, ხო-
 ლო ღმრთისათს და ცხოველისა
 ჭუარისა რაჲ უმჭობელს არს, მით-
 ხართ, რამეთუ ზრახვთა მოიწია ბო-
 როტთაგან და დაუთმო ჭუარსა ჩუ-
 ენთს და არცა შეძრწუნდა მოწვე-
 ნისა სიკუდილისასა.

ნუ ცთომთ **მ. 4** სირიდოასი² და
 სიდოასი და ზრახვთა **ეოფუნისი** და
 ზრონოას სივლტოლად და შევილითა
 შთანთქმად³ და მამისა კლვად ზღაპ-
 რობით, ესე არს თქუენი სიბრძნე!
ნა ვითარ ტყუვილ გიხს საუფლოჲ
 და ცხოველი ჭუარი (30ჟა) და არა
 გიკვრსა აღდგომბა, რამეთუ რომელ-
 თა-ესე თქუეს, იგიცა დაწერეს. **ნუ**
 რად მოიწენებთ ცხოველსა ჭუარსა

იგი შესცთათ და გარდამოვარდა სამ-
 ყაროხსაგან ცათაჲსა ჯორციელად.
სე, თუმცა კაცთა ზედა ხოლო, და
 არა ოთხვერტთა მიმართ და ქუე-
 წარმავალთა მისლვად და მიცვალე-
 ბად! **ხოლო** ჩუენი სარწმუნოებთა
 ცხორებისათს კაცთაჲსა **ქრისტეს**
 მოსლვასა იტყვს! ხოლო თქუენ
 ცთომასა უშობელისა სულისასა უა-
 ნრობთ, და ჩუენ შესაძლებელსა და
 კაცთ-მოყუარებასა წინაჲსწარ მეც-
 ნიერისასა ვბრძნობთ.

ძამეთუ ესე არა შეუძლებელ არს
 ღმრთისაგან, ხოლო თქუენ ხატსა მას
 გონებისა სულსა იტყვთ და დაცე-
 მულებასა მიამსგავსებთ და იქცევი-
 სად მას ზღაპრობთ და მიერითგან
 იგიცა გონებთა სულითა ამით ქცეუ-
 ლად შემოგყავს. **ძამეთუ** რაბაჲ²
 სახეცა არს ხატი, ეგრეცა იგი, რომ-
 ლისაჲ-იგი ხატი არს. **ძაჲ**მს გონე-
 ბისათს ესევეთარსა (44ჟ) ჰგონებთ
 და განიზრახვთ, რამეთუ მასცა მა-
 მისა გონებათაჲსა ჰგმობთ, ხოლო სა-
 ღმრთოხათსა ჭუარისა რაჲ-მე უმ-
 ჭობეს ვთქუთ ძვრის-ზრახვისა მო-
 წვენისა უკეთურთაგან და დათმენაჲ
 ჭუარისაჲ და ვითარცე სახედ არა
 შეძრწუნებთა მოწვენისა სიკუდილი-
 სისა.

ნუ ცთომთ **მ. 4** სირიდოასი და
 სიდოასი და ძვრის-ზრახვთა **ეფუო-**
ნისი და ზრონიდესი სივლტოლად
 და შევილითა შთანთქმად და მამისა
 კლვისა ზღაპრობთა, რამეთუ ესე არს
 თქუენი იგი სიბრძნე! **წითარ** უკუე
 ეკიხნევთ ჭუარსა და არა გიკვრს
 აღდგინებთა, რამეთუ რომელთა-ესე
 თქუეს, იგიცა მათვე დაწერეს. **ნუ**
 რაჲსა მოიწენებთ ჭუარსა ხოლო

1 უყოფელსა ს. 2 ვ-რ სიდიდოასი. 3 შთანთქმაჲ შ-ნთა თქუმაჲ ს.
 1 ვიტყვთ ლ. 2 რაბ ლ.

ც

და სდუმით მკუდართა აღდგომასა და ბრმათა თუალთა ახილვასა და განრღუეულთა განკურნებასა და კეთროვანთა¹ განწმენდასა და ზღუასა ზედა სლვასა, ფიცხელთა და ბოროტთა ეშმაკთა განსხმასა და სხუათა სასწაულთა და ნიშთა? შით არა თუ კაცად, არამედ ღმრთად აზუენებს ქრისტესა უფალსა! **წ** ფრიად ცრუ მიხთ მე, რამეთუ არა წესიერად აღმოიკითხავთ წიგნთა ჩუენთა.

ღმოიკითხეთ და იხილეთ, რამეთუ რომელი-იგი ქმნა ქრისტემან ღმრთად, მას გამოაჩინებთ, რამეთუ მოვიდა ვორცითა ცხორებისათვის კაცთაჲსა. შითხართა თქუენ ჩუენ-და მომართ თქუენი, რაჲ-მე ვთქუა პირუტყუითათვის პირუტყუ ყოფიად და ველურებაჲ, უკუეთუ ვითარ-ესე მესმის, გინდეს სიტყუად, ზღაპრად იტყუთ ამას თქუენ შურით, და სხუას სხუად სახელ-სდებთ: აღტაცებასა ქალისასა ქუეყანით და² **ღ**ფესტოს³ მკელობრებასა ცეცხლად და **რ**ას აერად და **ს**ოლონს მზედ და **ს**რტემის მთოვარედ (**30უხ**) და **ს**ოსიდონს ზღუად. **ს**მათგან არა თუ ღმერთსა ჰმსახურებთ, არამედ დაბადებულთა უფროს და მბადებელისა ღმრთისა.

აყუეთუ კეთილი იგი დაბადებული ესრეთ გარდააქციეთ, არა-მე⁴ გიღირდა ამათი დაკვრვებაჲ და არა ღმრთად ყოფიად შექმნულთაჲ, რაჲთა არა შემოქმედისა პატივი შექმნულთა მისკეთ? **ღ**ხედავ თქუენ, რამეთუ ხუროთ-მოძღუროსა მის პატივსა, რომელნი-იგი მისგან აღმშენებულ

ღ

და სდუმით მკუდართა აღდგომილთა და ბრმათა თუალთა ახილვასა და განრღუეულთა განკურნებასა და კეთროვანთა განწმენდასა და ზღუასა ზედა სლვასა და ეშმაკთა განსხმასა და სხუათა სასწაულთა და ნიშებთა, რომელ-ესე არა კაცად, არამედ ღმრთად აზუენებენ ქრისტესა! **ფ**რიად მგონიეთ მე შეცოდებულთაგთა, რამეთუ არა მართლ აღმოიკითხავთ წიგნთა ჩუენთა.

ღმოიკითხეთ და იხილეთ, რამეთუ რომელი-იგი ქმნა ქრისტემან ღმრთად, მას გამოაჩინებთ¹, რამეთუ მოვიდა, ვორცი შეისხნა ცხორებისათვის კაცთაჲსა. შითხართ ჩუენ თქუენცა² თქუენი იგი, რაჲლა-მე სთქუათ პირუტყუთა მათთვის, ანუ (**44უ**) პირუტყუებაჲ და ველურებაჲ, უკუეთუ ვითარ ესმეს მისი, ინებოთ სიტყუად, ზღაპრად თქუმულ არს ესე თქუენ შორის, და სხუასა სხუად აქცევთ: აღტაცებასა ქალისასა ქუეყანით და **ღ**ფესტოს მკელობრებასა ცეცხლად და **რ**ას პერად და **ს**ოლონს მზედ და **ს**რტემის მთოვარედ და **ს**ოსიდონს ზღუად. **ს**რარაჲ უნაკლულს არა ღმერთსა ჰმსახურებთ, არამედ დაბადებულსა ჰმსახურებთ თვნიერ და მბადებელითა ღმრთისა.

აყუეთუ კეთილი იგი დაბადებული ესრეთ გარდააქციეთ, არა-მე⁴ გიღირდა ამათი დაკვრვებაჲ და არა ღმერთ ყოფად დაბადებულთა, რაჲთა არა შემოქმედისა პატივი ქმნულთა მისკეთ? **ა**ყუეთუ ჯერ-ვიდრემე-არს თქუენდა ხუროთ-მოძღუროსაჲ მის პატივი მის მიერ აღმშენ-

¹ კეთროვანთა **ც**. ² დღა **ც**. ³ ფესტოს **ც**. ⁴ ა-ღ **ც**.
¹ გამოაჩინებს **ღ**. ² თქუენცა **ღ**. ³ ი მერმეა დამატებული ზემოდან. ⁴ **ს**ოსიდონს **ღ**.
⁴ ა-ღ **ც**.

ს

ლ

არიან, სახელად ვარდასცვალებთ, გინა თუ ერისთავისაა ერთსა მკედარსა მისცეთ, და აწ ამისთვის რაა სთქეთ, რაათა გულისხმა-გყოი, უკუეთუ ტყუილ რაამე არს ცხოველი ჭუარი? ჰოლო იგინი იურგოდეს და მიმოიქცევდეს პირსა.

წანილიმა ნეტარმან წნტონი და თქუა მერმე თარგმნით: ამათ პირთა აქუს მხილებამ, რამეთუ თქუნ უფროას სიტყვთა გამოჩინებულთა აპლანით და ესე ვაქუნ მეცნიერებად და ჰგონებთ ჩუენსა, ნუუკუ თვნიერ სიტყუათა გამოჩინებულთა ღმერთისა ვჰმსახურებთ. შითხართლა მე თქვენ პირველად: (31ჲა) საქმენი, უფროასლა ღმრთისა ცნობამ, ვითარ მტკიცედ იცით: გამოჩინებითა სიტყუსაათა, ანუ შეწევნითა სარწმუნოებისაათა? წნუ რომელი უფროას არს: შეწევნითა სარწმუნობამ, ანუ სიტყვთა გამოჩინებამ? ჰოლო მათ ჰრქუეს: უფროას არს შეწევნით სარწმუნობამ, და ესე არს ჰეშმარიტი მეცნიერებამ. სრქუა მათ წნტონი: კეთილად სთქეთ, რამეთუ სარწმუნობამ სიყუარულითა სულისაათა არს, ხოლო სიტყუს-გებამ მეცნიერებით მიმგებელთაა არა.

მკუე რომელსა აქუს სარწმუნობით შეწევნამ, ამათი არაა ჭირ არს, ვჰგონებ, ვითარმედ ცუდ არს სიტყუათა გამოჩინებამ, რამეთუ რომელსა სარწმუნობით ვსცნობთ, ამას თქუნ სიტყვთა განგებულთა ჰგონებთ გამოცდად და მრავალ-გზის ვერცა გულისხმა-ჰყოფთ თქუნ, რომელსა-ესე ჩუნ ვსცნობთ.

ბულსა მას სხუსა მიცემად, გინა თუ ერისთავისა პატივი ერისავანსა, და აწ ამისთვის რაამე ვთქუათ, რაათა გულისხმა-გყოი, უკუეთუ კიცხვის რაამე ღირს ჭუარი? ჰოლო იგინივე მას ჰპობდეს და მიმოიქცევდეს პირსა აქა და იქი.

წანილიმა წნტონი და ჰრქუა მათ მერმე კუალად თარგმნითა: მათ თვთ მისგანვე პირსა აქუს მხილებამ, რამეთუ თქუნ უფროასლა განჩინებისათა მათ სიტყუათა ზედა დამტკიცებულ ხართ და ესე ვაქუს ჰელოვნებად და ჰგონებთ (45ჲ) ჩუნსა, ნუუკუ თვნიერ სიტყუათა გამოჩინებულთა ღმერთისა ჰმსახურებთ. შითხართლა მე თქვენ პირველად: საქმენი, უფროასლა ღმრთისა ცნობამ, ვითარ მტკიცედ იცით: გამოჩინებითა სიტყუათაათა, ანუ შეწევნითა სარწმუნოებისაათა? წნუ რომელი უფროას არს: შეწევნამ სარწმუნობისა, ანუ სიტყუათა გამოჩინებამ? ჰოლო მათ მიუგეს და ჰრქუეს: უფროას არს შეწევნით სარწმუნობამ, და ესე არს ჰეშმარიტი მეცნიერებამ. სრქუა მათ წნტონი: კეთილად სთქეთ, რამეთუ სარწმუნობამ სიყუარულითა სულისაათა არს, ხოლო სიტყუს-გებამ ჰელოვნებით შემკრებელთაა არს.

წუ უკუე რომელთა აქუს სარწმუნობით შეწევნამ, ამათ არარაა უჰმს, არამედ, ვინ უწყის, მეტცა არს სიტყუათა განჩინებამ, რამეთუ რომელსა-ესე სარწმუნობით ვსცნობთ, ამას თქუნ სიტყუსა გამოჩინებითა ჰგონებთ განჩინებასა და, ვინ უწყის, ვერცა გულისხმა-ჰყოფთ თქუნ, რომელსა-ესე ჩუნ ვსცნობთ.

ს

ღ

სმიერთგან უმჯობეს და უძლეურმს არს სარწმუნოებით შეწყვენა თქუენსა მაგას სიბრძნით განზრახვასა. ხოლო ჩუენ, ქრისტიანეთა, არა თუ სიბრძნისა სიტყუათა¹ წარმართთა გუაქუს (21უხ) საიდუმლოა⁽¹⁾, არამედ ძალითა სარწმუნოებისათა წინამძღურად ქრისტმს მიერ ღმრთისაგან, რამეთუ ჭეშმარიტ არს სიტყუაჲ. **ს**ჰა ესერა ჩუენ წიგნი არა გვსწავიებს და გურწამს ღმერთთა და გვცნობიებს დაბადებულთაგან მისთა ყოველთავე გულისხმის-მყოფელად, და რამეთუ შემწე არს სარწმუნოებაჲ ჩუენი.

სჰა ესერა ჩუენ გუაქუს სარწმუნოებაჲ ქრისტმს უფლისა ჩუენისა მიმართ, ხოლო თქუენი სიბრძნმს სიტყუთ ლაღვას. **შ**ა რამეთუ თქუენთა მათ კერბთა უცნებაჲ განქარდების, ხოლო ჩუენი სარწმუნოებაჲ განეფინების ყოველსა ადგილსა. **შ**ა რამეთუ თქუენ განიზრახავთ, და ვერ გარდაგუანტყევენ ჩუენ, ქრისტიანეთა, წარმართად, ხოლო ჩუენ ქრისტმს სარწმუნოებასა ვასწავებთ და დავჰსწავნით თქუენსა ეშმაკთ-უცნებასა და ვაუწყებთ ყოველთა ქრისტესა ღმრთად და ღირსად ძედ. **ხოლო** თქუენ მეცნიერად სიტყუათა ვერ დააბრკოლებთ ქრისტმსთვს სწავლასა, ხოლო ჩუენ სახელ-ვსდებთ ჭუარ-ცმულსა ქრისტესა და ყოველთა ეშმაკთა განვასახამთ, რომელთათვს თქუენ გეშინის, ვითარცა ღმერთთა. **შ**ა სადა-იგი საუფლოჲ ჭუარი არნ, უძლეურ იქმნიან გრძნებანი, და ვერ შეეწინიან წამლობანი. **ჟ**ითხართლა აწ, სადა არიან

სმიერთგან უმჯობეს არს და უძლეურმს არს სარწმუნოებითა შეწყვენა თქუენსა მაგას სიბრძნით განზრახვასა. **ხოლო** ჩუენ — ქრისტიანეთა, არა თუ სიბრძნისა სიტყუათა წარმართთაჲ გუაქუს საიდუმლოა⁽¹⁾, არამედ ძალითა სარწმუნოებისათა მოცემული ჩუენდა ქრისტმს მიერ ღმრთისაგან, და რამეთუ ჭეშმარიტ არს სიტყუაჲ. **ს**ჰა ესერა ჩუენ წიგნი არა გვსწავიებს და გურწამს ღმერთთა და (45უ) გვცნობიებს იგი დაბადებულთაგან მისთა ყოველსავე ზედა წინაჲსწარ-მცნობელად, და რამეთუ შემწე არს სარწმუნოებაჲ ჩუენი.

სჰა ესერა ჩუენ დამტკიცებულ ვართ ქრისტმს მიმართ სარწმუნოებასა, ხოლო თქუენ სიბრძნით სიტყუასა¹ ლაღვას. **შ**ა რამეთუ თქუენთა მათ კერბთა უცნებაჲ განქარდების, ხოლო ჩუენი სარწმუნოებაჲ განეფინების ყოველსა სოფელსა და ადგილსა. **შ**ა რამეთუ თქუენ განიზრახავთ და ჰბრძნობთ და ვერ გარდაქცევთ ქრისტიანეთაგანსა წარმართად; ხოლო ჩუენ ქრისტმს სარწმუნოებასა ვქადაგებთ და წარმოვსტყუენავთ თქუენსა მაგას მრჩობლ-ეშმაკებულებასა, და იციან ყოველთა ქრისტე ღმრთად და ღმრთისა ძედ. **ხოლო** თქუენ კეთილ წერილთა მათგან წიგნთა თქუენთა ვერ დააბრკოლებთ ქრისტმს მოძღურებასა, ხოლო ჩუენ სახელ-ვსდებთ ჭუარ-ცმულსა ქრისტესა და ყოველთა ეშმაკთა განვასახამთ, რომელთათვს თქუენ გეშინის, ვითარცა ღმერთთა. **შ**ა სადა-იგი საბმს სამეფუთოსა ჭუარისაჲ არნ, უძლეურ იქმნიან გრძნებანი, და ვერ შეეწყ-

1 სიტყუათა ს.
1 სიტყუა ლ.
(1) 1 სორ. 1,17.

ს

ღ

თქუენნი იგი მისნობანი? (31ჟი)
სნუ სადა არიან ჴგვბტისანი მსახრ-
ვალნი? სადა არიან გრძნეულთა იგი
უცნებანი? სნუ ოდეს ესე ყოველი
დასცხრა და უძლურ იქმნა, გარნა
ოდესცა მაცხოვრისა ჩუენისა ქრის-
ტშს ჟუარი აღემართა? სნუ ტყუ-
ვილ-მე რაჲ არსა ესე, ანუ უფროს
იგინი განქარგებულ არიან მისგან და
მხილებულნი¹ უძლურად?

თა რამეთუ ესეცა საკვრველ არს,
რამეთუ თქუენი ეგე არასადა იდეგ-
ნა, არამედ კაცთაგან უგუნურთა ქა-
ლაქად-ქალაქად პატივ-ეცემების,
ხოლო ქრისტშსნი იდეგნნიან, და
უფროს თქუენსა ჩუენი გარდამა-
ტებულად ყუავის და განმრავლდე-
ბის, რამეთუ თქუენნი იგი ქებულნი
და მოზღუდვილნი განიქრწნებიან,
ხოლო ქრისტშს მიმართ სარწმუ-
ნოებაჲ და სწავლაჲ, რომელი ტყუ-
ვილ გიჩს თქუენ, რამეთუ იდეგნაცა
მრავალ-გზის მეფეთაგან უღმრთოთა,
ხოლო მადლმან ქრისტშსმან აღავ-
სო ყოველი ქუეყანაჲ.

ადეს სადა ესრტ ღმრთისა ცნო-
ბაჲ გამობრწყინდა, ანუ ოდეს ეს-
რტთ სიბრძნშ, ანუ სათნოებაჲ ქალ-
წულთაჲ გამოჩნდა, ანუ ოდეს ეს-
რტთ სიკუდილი შეურაცხ იქმნა, —
არა-მე² ოდესცა ჟუარი ქრისტშსი
აღემართა? ამას არაგინ აცილობ-
დეს, ჰხედ(31ჟი)ვიდეს რაჲ მარტკლ-
თა ქრისტშსთვს, შეურაცხის-მყო-
ფელთა სიკუდილისა, და ჰხედვი-
დესლა ქალწულთა ეკლესიითა ქრი-
სტშსთვს წმიდად და შეუგინებლად
გუამთა მათთა დამარხვად. თა არს

ვიედ წამლობანი: შიოხართლა აწ,
სადა არიან თქუენნი იგი მისნობანი?
სნუ სადა არიან ჴგვბტისა მსახ-
რვალნი? სადა არიან გრძნეულთა
მათ უცნებანი? სნუ ესე ოდეს ყო-
ველი დასცხრა და¹ უძლურ იქმნა,
ანუ არა ოდესცა მაცხოვრისა ჩუე-
ნისა ქრისტშს ჟუარი აღემართა? სწ
კიცხვეის-მე რაჲ ღირსა ესე, ანუ არა
უფროსლა (46ჟ) იგინი განქარგე-
ბულნი მისგან და მხილებულნი უ-
ლურნი?

თა ესეცა საკვრველ არს, რამეთუ
თქუენი ეგე არასადა იდეგნა, არა-
მედ კაცთაგან უგუნურთა ქალაქად-
ქალაქად პატივ-ეცემის, ხოლო ქრი-
სტშსნი იდეგნებიან, და უფროს
თქუენსა ჩუენი გარდამატებულად
ყუავის და განმრავლდების, რამეთუ
ქებულნი იგი თქუენნი და მოზღუდ-
ვილნი განიხრწნებიან, ხოლო ქრის-
ტშს მიმართ სარწმუნოებაჲ და სწა-
ვლაჲ, რომელი ტყუვილ გიჩნს
თქუენ, და იდეგნაცა მრავალ-გზის
მეფეთაგან უღმრთოთა, ხოლო მად-
ლმან ქრისტესმან აღავსო ყოველა
ქუეყანაჲ.

ადეს სადა ესრტ ღმრთისა ცნო-
ბაჲ გამობრწყინდა, ანუ ოდეს ეს-
რტთ სიწმიდშ და სათნოებაჲ ქალ-
წულებისაჲ გამოჩნდა, ანუ ოდეს ეს-
რტთ სიკუდილი შეურაცხ იქმნა, —
ანუ არა ოდესცა ჟუარი ქრისტშსი
აღემართა? არაგინ აცილობდეს,
ხედვიდეს რაჲ მარტკლთა ქრის-
ტშსთვს, შეურაცხის-მყოფელთა სი-
კუდილისა, და ხედვიდესლა ქალ-
წულთა ეკლესიისათა ქრისტშსთვს
წმიდად და შეუგინებლად გუამთა
მათთა დამარხვასა. თა არს ესეცა

1 მხილებულთა ს. 2 ად ს.
1 და — ლ.

ს

ღ

მისთაგან ამას ჰყოფს. ღრწმენინ თქუენცა და იქმნენით, ვითარცა-
 -ესე ჩუენ, და იხილოთ თქუენ, რა-
 მეთუ არა მეცნიერებაჲ სიტყუათაჲ
 ჩუენ შორის არს, არამედ სარწმუნ-
 -ობებაჲ სიყუარულითა და ქრის-
 -ტშსკან შეწვენაჲ, უკუეთუ გაქუენ-
 -დეს თქუენ არა სიტყუათაგან ჩუე-
 -ნებაჲ გამოძიებითა, არამედ სრულ
 ქრისტშს მიმართ შერაცხილ სარ-
 -წმუნობითა იყვენთ. ესე — სიტ-
 -ყუანი წეტონისნი; ხოლო მათ ესეცა
 და-ვე-ჰკვრდა და წარვიდეს და ამ-
 -ბორს-უყოფდეს ნეტარსა წეტონის
 და აიარებდეს სარგებელ ყოფასა
 მისგან.

(32^{რბ}) ამისა შემდგომად მიიწია
 ვიდრე მეფისამდე წეტონისი სიტ-
 -ყუაჲ. ჴითარცა ესმა ესე ხოსტან-
 -ტინოსს¹ უძლეველსა და ძეთა მის-
 -თა² ხოსტანტინოსს და ხოსტას
 უძლეველთა, მაშინ მოსწერდეს მი-
 -სა, ვითარცა მამისა და ჰლოცვედ მი-
 -ლებად წიგნისა მისისა. წრამედ არ-
 -ცალა წიგნსა მრავალთაგან შეჰრაცხ-
 -და, არცალა ებისტოლისათჳს უხარინ,
 არამედ იგივე არნ, ვითარცა პირვე-
 -ლად არნ, ვიდრე მოწერადმდე მისა
 მეფეთა. ოდეს მოართჳნ მას წიგნი
 მეფისაჲ, მოუწოდის მონაზონთა და
 ეტყჳნ მათ: რად გიკვრს, უკუეთუ
 მოსწერს მეფშ ჩუენდა? ძამეთუ კა-
 -ცივე არს, არამედ უფროსლა ესე
 გიკვრდინ, რამეთუ ღმერთმან რჩუ-
 -ლი კაცთა მოწერა და ძისაგან თჳსი-
 -სა მეტყოდა ჩუენ; უნებნ, რაჲთამცა
 არა მოილო წიგნი და თქუა: არა ვი-
 -ცი ესევითართა მიწერაჲ წიგნისაჲ.

ჴითარ აიძულთან ძმათა და ყო-
 -ველთა მონაზონთა მიღებაჲ წიგნი-

თაგან ამას ჰყოფს. ღრწმენინ თქუენ-
 -ცა და იქმნენით, ვითარცა ჩუენ, და
 იხილოთ, რამეთუ არა მეცნიერებაჲ
 სიტყუათაჲ ჩუენ შორის არს, არა-
 -მედ სარწმუნობებაჲ სიყუარულითა
 ქრისტშსკან შეწვენითა, უკუეთუ გა-
 -ქუენდეს თქუენცა, არღარა სიტყუათა
 გამოჩინებასა ეძიებდეთ, არამედ
 სრულიად ქრისტშს მიმართ სარწ-
 -მუნობებაჲ შეჰრაცხეთ. ესე სიტყუა-
 -ნი არიან წეტონისნი. ჰოლო მათ
 ესეცა დაუკვრდა (47^რ) და წარვიდეს
 და ამბორს-უყოფდეს მას და აღუ-
 -ვარებდეს სარგებელისა ყოფასა მის-
 -გან.

მა მიიწია ვიდრე მეფისამდე წე-
 -ტონისთჳს სიტყუაჲ. ჴითარცა ესმა
 ესე ხოსტანტინოსს წგვტშსსა და
 ძეთა მისთა ხოსტანტინოსს და ხოსტას
 წგვტეთა, და მოსწერდეს მისა,
 ვითარცა მამისა და ილოცვედ მა-
 -ლებად წიგნისა მისგან. წრამედ არ-
 -ცალა წიგნი იგი დიდ რაჲმე შეერა-
 -ცხა და არცალა ებისტოლისა მისთჳს
 თავი სონდა, არამედ იგივე იყო ვი-
 -თარცა-იგი ვიდრე მოწერადმდე¹ მი-
 -სა მეფეთა. ოდეს მოართუეს² მას
 წიგნი, მოუწოდა მონაზონთა და
 ეტყოდა: რაჲსა გიკვრს, უკუეთუ
 მოსწერს მეფშ ჩუენდა? ძამეთუ
 კაცივე არს, არამედ უფროსლა გი-
 -კვრდინ, რამეთუ ღმერთმან შჯული
 კაცთა მოუწერა და ძისაგან თჳსისა
 გუეტყოდა ჩუენ; უნდა, რაჲთამცა
 არცა მოილო წიგნი იგი და თქუა:
 არა ვიცი ესევითართა მიწერაჲ.

ჴითარ იიძულა³ ძმათაგან და ყო-
 -ველთა მონაზონთა, ვითარმედ⁴ ქრი-

1 ხოსტანტინოს ს. 2 ძეს მისსა ს.
 1 მოწვენადმდე ლ. 2 მუართუეს ლ. 3 აიძულა ლ. 4 ვ-რ ლ.

ს

ლ

საე, ვითარმედ ქრისტეანე არიან აწ მეფენი და რაათა არა შეწუხდენ და დაბრკოლდენ, მაშინდა უბრძანა აღმოკითხვამ და მიწერა, ვითარმედ: შევიწყნარებ მათ, რამეთუ ქრისტესა თაყუანის-სცემენ, ხოლო ასწავენ მათ ცხორებასა საუკუნესა და ნუ დიდად მოგიითულავნ წარსავალი ესე, არამედ უფროსდა მოიგსენებდით (32ჟა) მერმესა მას სარჩელსა და უწყოდეთ, რამეთუ ქრისტე მხოლოა ჭეშმარიტ და მეფე¹ არს² უკუნისამდე; კაცთ-მოყუარე³ იყვინით⁴ და იღუწიდიით სამართალსა და გლახაკათასა. **ჟოლო** მათ ვითარ მიიღიან წიგნი იგი, უხარინ ფრიად.

ესრჭთ ყოველთავან იყო საყუარელ და ყოველთა მამა, ესევეითართა შემცენებულ იყო. **ნა** ესრჭთ ყოველთა მიმავალთა ეტყუნ და მერმე მიიქცის მთადვე. **ნა** ჩუეულებად იგი მარხვისაჲ აქუნდა, რამეთუ მრავალ-გზის მიმავალთა თანა მისა მგდომარესა და მავალსა დაჰკვრდის; ვითარცა **ნანიელსა** წერილ არს(1) და იგი ჟამისა ერთისა შემდგომად უთხრობნ სიტყუათა, რომელნი-იგი მუნ არიედ ძმანი. **ჟოლო** რომელნი-იგი მუნ მის თანა არიედ, ცნიან, ვითარმედ ჩუენებასა იხილავს იგი. **ძამეთუ** რომელი-იგი **ღვკბტეს** იქმნებინ; მრავალ-გზის მთასა გარე ჰხედავენ და უთხრის სერაპიონ ეპისკოპოსისათჳს, ჰხედავენ რაჲ **ნტონი** უძლურებასა შინა.

სტეანენი არიან მეფენი, რაათა არა შეწუხნენ და დაბრკოლდენ, მაშინ უბრძანა აღმოკითხვამ და მიწერა, ვითარმედ შეიწყნარნა იგენი, რამეთუ⁵ თუ ქრისტესა თაყუანის-სცემენ¹, ხოლო აწრახებდა მათ ცხორებისათჳს, და ნუ დიდად მოგიითულავს წარმავალი ესე, არამედ უფროსდა მოიგსენებდით მერმესა მას საშჯელსა და უწყოდეთ, რამეთუ ქრისტე მხოლოა ჭეშმარიტი, საუკუნე მუუფე არს; კაცთ-მოყუარე² ყოფად პლოცვიდა მათ და რაათა იღუწიდე სამართალსა და გლახაკათასა. (47ჟ) **ჟოლო** მათ მიიღეს წიგნი იგი და უხაროდა.

ესრჭთ ყოველთა მიმართ იყო **ნტონი** საყუარელ; და ყოველნი მამად პლოცვიდეს მას, ესრჭთ შესწავებულ იყო ყოველთა. **ნა** ესრჭთ რომელნი შეემთხუოდეს მას, კაცად-კაცადსა სიტყუასა მისცემნ და მერმე მიიქცის მუნვე მთად. **ნა** ჩუეულებად იგი მარხვისაჲ აქუნდა, რამეთუ მრავალ-გზის მიმავალთა თანა მისა მგდომარესა და სღვასა შინა განკვრდის, ვითარცა **ნანიელსა** წერილ არს(1), და იგი ჟამისა ერთისა შემდგომად ზრახავნ სიტყუასავე მას შემდგომსა, რომელნი-იგი მისრულ არიედ ძმანი, ხოლო რომელნი-იგი მის თანა იყვენს, ცნიან, ვითარმედ ჩუენებასა რასმე იხილავს იგი. **ძამეთუ** რომელი-იგი **ღვკბტეს** იქმნებინ, მრავალ-გზის მთასა გარე არს, იხილავნ და უთხრის სერაპიონს ეპისკოპოსსა, შინაგან არნ და ხედავენ **ნტონი**, უცალო არნ ხილვასა მას შინა.

1 ნეუფე ს. 2 არს — ს. 3 კაცთ-მოყუარე ს. 4 იყვინით ს.
 1 თაყუანის-სცემენ ლ. 2 კაცთ-მოყრე ლ (უქარაგმოდ).
 (1) ნან. 1,7, 2,25—45.

ტ

ღ

ტმისა შემდგომად ვითარ ჯდა ივი იქმოდა, რეცა თუ და-რამე-კვრებულ იქმნა და მრავალ ეამ იყო ჩუენებასა და სულთ-ითქუმიდა, მერმე ეამისა ერთისა შემდ(324ხ)-გომად მოექცა მათ, რომელნი-ივი მის თანა იყვნეს, და სულთ-ითქუნა, შეძრწუნდა, აღდგა, ილოცვიდა და მუჭლნი მოიდრიქნა მრავალ ეამ; აღდგა და ტიროდა ტნტონი.

უითარ შეძრწუნდეს ყოველნი, რომელნი მის თანა იყვნეს და ევედრებოდეს მას, ვიდრემდის აიძულეს სიტყუად, ხოლო ივი ევგრეთვე ფრიად სულ-ითქუმით იტყოდა: ეპა, შვილნო, უმჯობშს არს სიკუდილი, ვიდრე ყოფადმდე ხილვისა ამის. შერმე კუალად ევედრებოდეს, ხოლო ივი ცრემლოოდა და იტყოდა: მომავალ არს ეკლესიათა ზედა რისხვად და მიცემად არს ჳელთა კაცთა, მსგავსთა პირუტყუთასა, რამეთუ ვიხილე ტაბლად საუფლოა და მახლობელად მისა მდგომარეები ჯორები გარემოას ყოვლად და მეწინხარნი შემართ, ესრჭთ დაუცხრომელ იყო სიმღერაა ივი პირუტყუთაა მათ და წიხნაა.

შერმე სულთ-ითქუმიდა და იტყოდა: ყოველთა სამე² სცანთ, ვითარ-ივი სულთ-ვიითქუმედ, რამეთუ მესმა მე ეჰა, ვითარმედ: საძლელი იქმნეს საკურთხეველნი ჩემნი. ესე იხილა ბერმან.

შა მეორესა წელსა იყო მოსლვაა არიანოზთაა (337ა) და აღჭრაა ეკლესიათაა, ოდეს-ივი ჭურჭელსაცა წმიდასა სამსახურებელსა მძლავრ მოატაცებდეს და წარმართთა აჰკიდებ-

ტმისა შემდგომად ვითარ ჯდა და იქმოდა ივი, რეცა თუ დაკვრებულ იქმნა და მრავალ ეამ იყო ჩუენებასა მას და სულთ-ითქუმიდა და მერმე ეამისა ერთისა შემდგომად მოექცა მათ, რომელნი-ივი მის თანა იყვნეს, და სულთ-ითქუნა, შეძრწუნდა და აღდგა, ილოცვიდა და მოიდრიქნა მუჭლნი, დაყოვნა მრავალ ეამ და აღდგა და ტიროდა ბერი ივი.

უითარ შეძრწუნდეს ყოველნი, რომელნი მის თანა იყვნეს და ევედრებოდეს სმენად მისგან და ფრიად აურებდეს, და ვითარ აიძულეს სიტყუად, (48წ) ხოლო ივი ევრჭთვე ფრიად სულთ-ითქუმიდა და იტყოდა: ეპა, შვილნო, უმჯობშს არს სიკუდილი, ვიდრე ყოფადმდე ხილვისა ამის. შერმე კუალად ევედრებოდა, ხოლო ცრემლოოდა და იტყოდა: მომავალ არს ეკლესიათა ზედა რისხვად და მიცემად არს ჳელთა კაცთასა, მსგავსთა პირუტყუთასა, რამეთუ ვიხილე ტაბლად საუფლოა და მახლობელად მისა მდგომარეები ჯორები გარემოას ყოვლით კერძო, და უწინხიდეს შემართ ესრჭთ, ვითარცა-ივი არს უწესოთა ხლდომად პირუტყუთაა და წიხნაა.

შერმე სულთ-ითქუმიდა და იტყოდა: აგრძენით სამე, ვითარ-ივი სულთ-ვიითქუმედ, რამეთუ მესმა მე ეჰა, ვითარმედ: საძაგელ იქნეს საკურთხეველნი ჩემნი. ესე იხილა ბერმან.

შა მეორესა წელსა იყო მოსლვაა არიანოზთაა და აღჭრაა ეკლესიათაა, ოდეს-ივი ჭურჭელსა წმიდასა სამსახურებელსა მძლავრ მოატაცებდეს და წარმართთა აჰკიდებდეს, ოდეს

1 ეამისა ამისა ტ. 2 ყოველთასთანე ტ.
1 საკურთხელნი ლ.

ს

ღ

დეს, ოდეს-იგი წარმართთა ვაჭაჭათა აიძულებდეს ნისლეად მათ თანა, შეკრბეს მათ თანა და იქმოდეს ტაბლასა ზედა საუფლოსა, ვითარცა უნდა. შაშინ ჩუენ ყოველთა გულისხმა-ვყავთ, ვითარმედ წიხნაჲ იგი ჯორთაჲ წინაჲსწარ ეუწყა ნეტარსა ონტონის, რომელსა-ესე აწ უღმრთონი არიანოზნი იქმან მსგავსად პირუტყუთა¹.

ითარ იხილა ესე ხილვაჲ ესრჱთ, რომელნი-იგი მუნ იყვნეს, ჰლოცვიდა მათ და ჰრქუა: ნუ იურვიო, შვილნო, რამეთუ, ვითარცა განრისხნა უფალი ცოდვათა ჩუენთათჳს, ეგრეცა კუალად გვლხინოს და შეიწყნაროს კუალად მსთუად სოფელი თჳსი, და ეგრჱთვე ჩუეულად ბრწყინვიდენ ეკლესიანი. შა იხილნეთ მღევარნი თქუენნი დაცემულნი და უღმრთობეჲაჲ მერმე კუალად თჳსსავე ჰურელსა კუალად ქცეული. რამეთუ ღმრთის-მსახურებეჲაჲ სარწმუნოებით კადნიერად ყოვლითა სიწმიდითა ყოველსა ადგილსა განედინოს. ჩუ სადა (33რხ) შეეხებით არიანოზთა მათ, რამეთუ არა მოციქულთაჲ არს ესე მოძღურებეჲაჲ, არამედ ეშმაკთაჲ და მამისა მათისა ეშმაკისაჲ და უფროჲსლა პირუტყუთაჲ და უსუსურთა გონებეჲაჲ არს, ვითარცა ჯორთა პირუტყუთაჲ.

ესე არს სწავლაჲ ნეტარისა ონტონისი ჩუენდა მომართ, ხოლო ჩუენდა არა წეს-არს ურწმუნობეჲაჲ, არცაჲ ესე უკუეთუ კაცისაგან იქნნა ესოდენი საკვრველებეჲაჲ, რამეთუ მაცხოვრისაჲ არს აღთქემაჲ, ვითარ-იგი თქუა: უკუეთუ გაქუნდეს სარწმუნობეჲაჲ, ვითარცა მარცუალი

წარმართთაჲა სავაჰროთაგან აიძულებდეს მისლვად მათ თანა და ვრდიდეს მათ წინაშე სავაჰროსა ზედა, ვითარცა უნდა. შაშინ ჩუენ ყოველთა გულისხმა-ვყავთ, ვითარმედ წიხნაჲ¹ იგი ჯორთაჲ წინაჲსწარ ეუწყა ონტონის, რომელსა-ესე აწ უღმრთონი არიანოზნი იქმან მსგავსად პირუტყუთა.

ითარცა იხილა ესე ხილვაჲ ესრჱთ, რომელნი-იგი მუნ იყვნეს, ჰლოცვიდა და ჰრქუა: (48ჟ) ნუ იურვიო, შვილნო, რამეთუ, ვითარცა განრისხნა უფალი, ეგრჱთვე კუალად განკურნოს, და მერმე კუალად ადრე მოიღოს ეკლესიამან სამკაული თჳსი და ეგრჱთვე ჩუეულად ბრწყინვიდენ, და იხილნეთ განდევნილნი კუალად მგელნი იგი და უღმრთობეჲაჲ მერმე თჳსსავე² ზუდესა დატევილნი, ხოლო ღმრთის-მსახურებისა სარწმუნობეჲაჲ კადნიერად ყოვლითა აზნაურებითა ყოველსა ადგილსა. სარ-ნა ნუ სადა შეიგინებით არიანოზთა თანა, რამეთუ არა მოციქულთაჲ არს ესე მოძღურებეჲაჲ³, არამედ ეშმაკთაჲ და მამისა მათისა სატანასი და უფროჲსლა პირუტყუსა და უთესლოისა⁴ გონებისაჲ არს, მართლ ვითარცა ჯორთა პირუტყუებეჲაჲ.

ესე არს საქმე ონტონისი, ხოლო ჩუენდა არა ჯერ-არს ურწმუნობეჲაჲ, ვითარცა უკუე კაცისა მიერ იქმნა ესოდენი საკვრველი, რამეთუ მაცხოვრისაჲ არს აღთქემაჲ, ვითარცა-იგი თქუა: უკუეთუ გაქუნდეს სარწმუნობეჲაჲ, ვითარცა მარცუალი მღოვრსაჲ, ჰრქუათ მთასა ამას: ვარ-

¹ პირუტყუთა ს. ² წიხნა ლ. ³ თჳსსავე ლ. ⁴ მოძღურებეჲა ლ. ⁵ ასე ლ.

ს

ს

მდოგვსაჲ, ჰრქუათ მთასა ამას: გარ-
დაიცვალე ამიერ! შა გარდაიცვალოს
და არარაჲ შეუძლებელ იყოს თქუ-
ენდა(1). შა მერმე თქუა: მართლიად
მართალსა გეტყვ თქუენ: რაჲცა
სთხოოთ მამასა ჩემსა სახელითა ჩე-
მითა, მოგცეს თქუენ(2); ითხოვდით,
და მოიღოთ(3). შა იგი არს, რომელ-
მან მოწაფეთა თუსთა ჰრქუა და ყო-
ველთა მორწმუნეთა მისთა: სნე-
ულთა განჰკურნებდით, ეშმაკთა გან-
სახემდით, უსასყიდლოდ მიგიღე-
ბიეს, უსასყიდლოდ მისცემდით(4).

ამისთვის არა თუ ნეტებით თუსით
ჰკურნებდა წმიდაჲ წეტონი, არამედ
ლოცვით, ყოველითა გულითა ჰრის-
ტესა უფალსა ჩუენსა სახელ-სდებნ
(Звѣда) და ყოველთა მიმართ ცხად
არს, რამეთუ არა იგი ჰყოფნ! არა-
მედ უფალი, რომელი წეტონისგან
კაცთ-მოყუარე იქმნის, და განკურ-
ნის ვნებულნი. წეტონისა ესე ზო-
ლო არს: წმიდაჲ ლოცვაჲ და მარ-
ხვაჲ, რომლისათვისცა-იგი მთასა ზე-
და ჯდა და უხარინ ღმრთით ხილვაჲ
და მწუხარე არს იძულებასა მრ-
ვალთასა და გარდამოყვანებასა გა-
რემე მათ მთასა². შამეთუ მსაჯულ-
ნიცა ყოველნი ევედრებოდეს მას
გარდამოსლვად მითთ, რამეთუ ვერ
შესაძლებელ იყო შესლვაჲ მათი მუნ
მათთუს, რომელნი შეუდგედ მათ
მსაჯულნი³, არამედ ევედრებოდეს
მას, რაათა მოვიდეს და იხილნეს
იგინი.

ხოლო იგი არა ისმენს, არცაღა
ინების გარდამოსლვაჲ, ხოლო იგი-
ნი მოელოდ მას და უფროსლდა და-
ჭირვებულთა მიაგლინებედ, რაათა

დაიცვალე ამიერ! შა გარდაიცვა-
ლოს, და არარაჲ შეუძლებელ იყოს
თქუენდა(1). შა მერმე: ამენ, ამენ
გეტყვ თქუენ: რაჲცა სთხოოთ მამა-
სა ჩემსა, მოგცეს თქუენ სახელითა
ჩემითა(2); ითხოვდით, და მოგცეს(3).
შა იგი არს, რომელმან მოწაფეთა
ჰრქუა და ყოველთა მორწმუნეთა
მისთა: სნეულთა განჰკურნებდით,
10 ეშმაკთა განსახემდით, უსასყიდლოდ
მიგიღებდეს, უსასყიდლოდ (49წ)
მისცემდით(4).

რა თუ ბრძანებით ჰკურნებდა
15 წმიდაჲ წეტონი, არამედ ლოცვითა
და ჰრისტმს სახელის-დებითა, ვი-
თარმედ ყოველთა მიმართ ცხად
არს, რამეთუ არა იგი ჰყოფნ, არა-
მედ უფალი, რომელი წეტონისგან
20 კაცთ-მოყუარე ექმნის, და განკურ-
ნებდა ვნებულთა. წეტონის ლოცვაჲ
ხოლო იყო და შრთმაჲ, რომლისა-
თვისცა მთასა ზედა ჯდა და უხარო-
და საღმრთოთა მათ ხილვათაჲ და
25 მწუხარე არს იძულებასა მრავალ-
თასა და გარდამოყვანებასა გარე-
შე მთასა. შამეთუ მსაჯულნი ყო-
ველნი ევედრებოდეს მას გარდამო-
სლვასა მითთ, რამეთუ ვერ შესაძ-
30 ლებელ იყო შესლვაჲ მათი მუნ
მათთუს. რომელნი-იგი შეუდგეს
მსაჯულნი, არამედ ევედრებოდეს მას,
რაათამცა მოვიდეს და იხილნეს
იგინი.

85
ხოლო იგი ვარე-მიიქცევნ ჰირსა
მათგან და იქმნის, რაათა არა გარ-
დამოვიდეს მათა, ხოლო იგინი დად-
გრომილ არიდ და ჰგებედ მას. შა

1 ჰკონ ს. 2 მათას ს. მეორე ა მერმეა დამატებული ზემოდან. 3 მოსაჯულნი ს.
1 ოასყიდლოდ ს.
(1) შათ. 17,20. (2) სოე 16,25. (3) შათ. 7,7; ზტკ. 11,9; სოე. 16,24. (4) შათ. 10,3.

ც

ქ

მათითა მიზეზითა გარდამოვიდეს. ქამეთუ ევენებინ მას ფრიად, იხილ-
ნისლა იგი ჭირვეულნი, მივიდის იგი
გარეშე მთასა მას. **წ**რა თუ ურგებ
რაამე არს შრომაჲ იგი მისი, არამედ
მრავალთა სალხინებელ ექმნის და
სარგებელ მოსლვაჲ იგი მისი. **ჟ**-
ლო მსაჭულთა სარგებელად ესრჱთა
აზრახებზ და ეტყუნ: უფროს ყო-
ველთა სამართლად რჩილით და გე-
შინოდეს ღმრთისა და უწყოდეთ
თქუენ, რამეთუ რომლითაცა სარ-
ჩელითა (პაყხ) ჰშვიდეთ, მითვე გა-
ნიკითხნეთ(!).

წრამედ უფროს ყოვლისა მთასა
ზედა ყოფად უყუარდა. შერმე ამისა
შემდგომად აიძულებდეს მას გარდა-
ნოსლვად. **წ**ითარ მოვიდა იგი, და
ზრახვიდა ცხორებისათჳს და სარგე-
ბელისა და მვედრებელთათჳს სძე-
ნად.

ჟლო რომელსა-იგი ეწოდა დუქს,
აიძულებდა მას დადგრომად. **ჟ**-
ლო იგი ეტყოდა მას: ვერ შესაძლე-
ბელ არს დაყოვნებაჲ ჩუენი თქუენ
თანა. **წ**ა მსგავსად განცხრომისა ამათ
არწმუნებდა და ეტყოდა, რამეთუ:
ვითარცა თევზთადა დაყოვნიან ჳმელ-
სა ქუეყანასა და მოისრნიან, ეგრეცა
მონაზონთა თუ დაყოვნონ თქუენ
თანა და თქუენ შორის თუ იქცეო-
დიან, დაჳსნდენ. **ჩ**ეს-არს, ვითარცა
თევზთაჲ ზღუასა შინა, და ეგრეცა
ჩუენი მთასა¹ გარე ყოფად, ნუ-
ჟაჟუ დაყოვნოთ და დავივიწყოთ
შინაგანი ჩუენი. **წ**ითარცა ესა ესე

უფროსლა თანა-მდებთა მათ და
მკედართა ქუეშე მყოფთა მიუვლი-
ნებელ მას, რაათა მათითა მიზეზითა
გარდამოვიდეს. ქამეთუ ევენებინ მას
უნებლიად და ხედავს მათ გოდებასა
შინა, მივიდის იგი გარეშე მთასა.
წა არავე ურგებ არს შრომაჲ იგი
მისი, არამედ მრავალთა სალხინებელ
ექმნის და სარგებელ მოსლვაჲ იგი
მისი. **ჟ**ლო მსაჭულთა სარგებლად
აზრახებზ და ეტყუნ: უფროს ყო-
ველთა სამართლად ჰშვიდეთ და გე-
შინოდენ ღმრთისა და უწყოდეთ,
რანეთუ რომლითაცა საჭველითა
შვიდეთ, მითვე განიკითხნეთ(!).

(494) **წ**რამედ უფროს ყოველთა
მთასა ზედა ყოფად უყუარდა. შერ-
მე ამისა შემდგომად აიძულებდეს
მას გარდამოსლვად, რომელთა-იგი
უქმდა. **წ**ა სხაჲსვეტიცა ვინმე მრავ-
ალთაგან ევედრებოდა მას გარდა-
მოსლვად: **წ**ითარ მოვიდა, და ზრახ-
ვიდა მას მცირედ ცხორებისათჳს
სარგებელად და მვედრებელთა მათ-
თჳს ისწრაფდა.

ჟლო რომელი-იგი იყო დუქსი,
აიძულებდა მას და-რე-ყოვნებად.
ჟლო იგი ეტყოდა: ვერ შესაძლე-
ბელ არს დაყოვნებაჲ ჩემი თქუენ
თანა. **წ**ა მსგავსად განცხრომისა
ამას არწმუნებდა და ეტყოდა, რა-
ნეთუ: ვითარცა თევზთადა დაყოფ-
ნიან ჳმელსა ქუეყანასა და მოსწყ-
დიან, ეგრეცა მონაზონთა თუ და-
ყოვნონ თქუენ თანა, და თუ თქუენ
შორის იქცეოდინ, დაჳსნდენ. **ჯ**ერ-
-არს, ვითარცა თევზთაჲ ზღუასა ში-
ნა, ეგრეცა ჩუენი მათთა გარე ყო-
ფად, ნუჟაჟუ¹ დაყოვნოთ და და-
ვივიწყდეს შინაგანი. **წ**ითარცა ესა

¹ მთას ც
¹ ნუჟაჟუ ლ
(1) მათ. 7,2.

ს

სპაჰეტსა მას ესე და სხუადცა მრავალი სიტყუა მისგან, დაუკვრდა და თქუა: ჭეშმარიტად მონაა ღმრთისაა არს ესე! შა ვინაა სატუხისა ესევი-თარი გონიერებამ მოეცა, არა თუმი-ცა საყუარელი იყო ესე ღმრთისაა?!

შმისა შემდგომად იყო ვინმე ერ-თი სპაჰეტი, რომელსა სახელი ერ-ქუა ჭალაკიოზ. ისოდენ მწარედ გუდენიდა ჩუენ ქრისტიანეთა უღმ-როთ[თა] (34ჟა) მათუჳს და ძნიად სახელის-სადებელთა მათ არიანოზთა სწრაფისა, და ესოდენ ფიცხელი იყო იგი: ქალწულთა და მონაზონთა ჰგუემნ იგი შიშუელთა.

შიავლინა მისა წეტონი და მიწერა მისა ებისტოლმ, რომელსა წერილ იყო ესე: ვხედავ რისხვასა შენ ზედა მომავალსა. შასცხერ დევნად ქრის-ტიანეთა, ნუჟუე რისხვამ მოიწიოს შენ ზედა, რამეთუ ამა ესერა მო-ვალს. ჟოლო ჭალაკიოს განიცივნა და ებისტოლესა მას ჰნერწყუა და დაავდო, ჟოლო რომელთა-იგი მიაბ-თუეს, ავინა, ამცნო და ჰრქუა: მივე-დით და უთხარო ესე წეტონის: რამეთუ იღუწი შენ მონაზონათუჳს, ამა ესერა შენ ზედაცა მოვალ.

შა ვითარ წარჯდეს ჟუთნი ოდენ დღენი, და მოიწია მის ზედა რის-ხვამ. შამეთუ პირველსა სავანესა წლექსანდრიამასასა, რომელსა ჰრქვან ჟერუჳა, განვიდოდა იგი ჭალაკიოს და ჩისტორიოს, პიტიახში ჴგვბტისაჲ, და ორნივე ზე სხდეს ცხენთა, რამეთუ იყვნეს ორნივე იგი ჭალაკისნი და უმშუდმს ყოველთა, რომელნი იზარ-დებოდეს მისგან. შა ვიდრე არღა მიწევნულ იყვნეს ადგილსა მას, იწყეს ცხენთა მათ სიმღერად, ვი-

ს

სპაჰეტსა მას ესე და სხუადცა მრავალი მისგან, დაუკვრდებოდა და თქუა: ჭეშმარიტად მონაა ღმრთისაა არს! შა ვინაა სატუხისა თანა ესე-ვითარი და ესეთი გონებამ, არა თუმიცა საყუარელ იყო ესე ღმრთის-სა?!

შმისა შემდგომად იყო ვინმე სპაჰეტი, რომელსა სახელი ერქუა ჭალაკიოს, ესთენ მწარედ გუდევნა-და ჩუენ ქრისტიანეთა უღმრთთა მათუჳს და სახელ-ხენეშთა არია- (50ჟ)ნოზთა სწრაფისათუჳს, და ეს-თენ ფიცხელ იყო იგი, ვითარმედ ქალწულთაცა სცემდა და მონაზონ-თა სტანჯვიდა შიშუელთა.

შიავლინა მისა წეტონი და მიწე-რა ებისტოლმ, რომელსა წერილ იყო ესე: ვხედავ რისხვასა მომავალ-სა შენ ზედა, დასცხერ დევნად ქრის-ტიანეთა, ნუჟუე რისხვამ მოი-წიოს შენდა, რამეთუ ამა ესერა მო-ვალს. ჟოლო ჭალაკიოს განიცივნა და ებისტოლესა მას ჰნერწყუა და დაავდო, ჟოლო რომელთა-იგი მიაბ-თუეს, ავინა და ამცნო, რამეთუ უთ-ხარან ესე წეტონის: რამეთუ იღუწი შენ მონაზონათუჳს, ამა ესერა მო-ვალ შენ ზედაცა.

შა არღა წარჯდეს ჟუთნი ოდენ დღენი, და მოიწია მის ზედა რის-ხვამ. შამეთუ პირველსა სავანესა წლექსანდრიამასასა, რომელსა ჰრქვან ჟერუჳა, განვიდოდა იგი ჭალაკიოს და ჩისტორიოს, პიტიახში ჴგვბტი-საჲ, და ორნივე სხდეს ცხენთა, რამეთუ იყვნეს ორნივე ჭალაკისნი, უმშუდმს ყოველთა, რომელნი იზარდებოდეს მისგან. შა ვითარ არღა მიწევნულ იყვნეს ადგილსა მას, იწყეს ცხენთა მათ სიმღერად, ვი-

ს

ს

თარცა ჩუეულ იყენეს, ურთიერთას. და მყის უმშვდღსმან მან, რომელსა ზედა ჯდა ჩისტორი, კბილითა გარდამოიქუა ღალაკიოს (34უხ) და დათარგუნა იგი და ესრტთ კბენითა აღკჳამდა ბარკალ-სხვლთა მისთა. და გამოუღეს და წარიქუეს იგი ქალაქად. და მესამესა დღესა მოიწია მის ზედა სიკუდილი. და ყოველთა დაუკვრდა ესე და იტყოდეს ურთიერთას, რამეთუ: რომელი-იგი თქუა წმიდამან ჩნტონი, ადრე აღესრულა. სამეთუ ესრტთ განმწარებულთა მოაქცევნ, ხოლო სხუათა მათ, რომელნი-იგი შეემთხუევიდ მას, ასწავებნ მათ. და ყოველნივე შეურაცხ-ჰყოფედ მსაჭულეზასა და ჯელმწიფეზასა და ჰნატრიედ მონაზონთა, რომელთა-იგი დაუტევიდეს სოფელი. ისოდენ დაჭირვებულთა მათ ზედა-ადგებინ, რეცა თუ არა სხუა ვინმე არს, არამედ იგი არს ვნებულ.

და ესრტთ მერჲე ყოველთა სარგებელად შემძლებელ არს. მრავალთა მქედართა და მთავართა მდიდართა დაუტევიან ამის სოფლისა სიძიდირტ და მიერთიგან იქმნიან მონაზონ. და ყოვლადვე, ვითარცა მკურნალი, მოცემულ იყო ღმრთისა მიერ უკვბტესა წმიდაჲ ჩნტონი. ოინ მწუხარტ შეემთხუეოდა მას და არა! მიიქცეოდა მზიარული! ოინ მივიდოდა გოდებით თჳსთა მკუდართათჳს და არა მყის განიშორებდა გლოვასა! ოინ განრისხებული მივიდოდა მისა და არა მშვდობად მოიქცეოდა! ოინ გლახაკი მოწყინებული მივიდოდა მისა და ისმენდა მისსა მას სიტყუასა და ჰხედვიდა მას და არა შეუ-

თარცა ჩუეულ იყენეს, ურთიერთას. და მყის უმშვდღსმან მან, რომელსა ზედა ჯდა ჩისტორი, კბილითა გარდამოიქუა ღალაკიოს და დათარგუნა იგი და ესრტთ კბილითა მოჰჳამა ბარკალ-სხვლი მისი. და მუნთქუესევე წარიქუეს ქალაქად. და მესამესა დღესა მოკუდა. და ყოველთავე უკვრდა ესე (52ა) და იტყოდეს, რამეთუ: რომელი-იგი თქუა ჩნტონი, ადრე აღესრულა, სამეთუ ესრტთ განმწარებულთა მათ მოაქცევდა¹, ხოლო სხუათა, რომელნი-იგი შეემთხუეოდეს მას, ასწავებდა, ვითარმედ მეცსეულად დაავიწყდის საშეგლი იგი და ჰნატრიედ მონაზონთა, რომელთა დაუტევიდეს სოფელი ესე. ისოდენ დაჭირვებულთა ზედა-ადგებინ, რეცა თუ არა სხუა ვინმე არს, არამედ იგი არს ვნებულ.

და ესრტთ კუალად ყოველთა მიმართ იყო სარგებელად შემძლებელ, ვითარმედ მრავალთა მქედართა და მრავალთა ნიდიდართა დაუტევიან ამის სოფლისა სიძიძმშ და მიერთიგან იქმნიან მონაზონ. და ყოვლადვე, ვითარცა მკურნალი, მოცემულ იყო ღმრთისაგან უკვბტესა ნეტარი ჩნტონი. ოინ მწუხარტ შეემთხუეოდა მას და არა მოიქცეოდა მზიარული! ოინ მივიდის მისა გოდებით თჳსთა მკუდართათჳს და არა მეცსეულად განიშორებდა გლოვასა! ოინ განრისხებული მივიდოდა და არა მშვდობად მოიქცეოდა! ოინ გლახაკი მოწყინებული² მივიდოდა და ისმენდა მისსა³ და

1 დარა ს.
 1 მლაქცედა ს. 2 მოწყინებული ს. 3 მისა ს.

ც

ღ

რაც-ჰყოფდა სიმდიდრესა და ნუგეშინის-ცემულ იქმნებოდა სიგლახაისაგან! შინ მონაზონი ურვილი მივიდის მისა (34ყა) და არა უფროს ვანძლიერდის! შინ ჰაბუკი მივიდოდა მისა, და იხილს რაა წეტონი, და არა დასცხრებოდა გულის-თქუმიისაგან და შეიყუარის სიწმიდს! შინ მოვიდოდა მისა ეშმაკისაგან განცდილი და არა განისუენებდა! შინ გულის-სიტყუათაგან ურვილი მოვიდა მისა, და არა დამშვდნა გონება მისი!

ჰამეთუ ესრეთ დიდ იყო მარხვად წმიდისა წეტონისი, ვითარცა პირველად ვთქუთ, მაღლი განხილვად სულთა აქუნდა და იცოდა მათი შეძრვად, და ვითარძი ვის მათგანსა აქუნ მოსლვად და წრაუად მტერობისაჲ. შა არა ხოლო თუ იგი მათგან ისმენ, არამედ პირველთაცა გულის-სიტყუათა მათთა იგი აუწყებნ, რაათა შემძლებელ იყოს ვინმე მათთა მათ მტერობათა ვარე-მიქცევად, უთხრობნ მათთა მათ ზაკუვათა და უქლტრებათა. შა თითოეულად ყოველნივე განმქნდებოდეს მისგან და გარდამოვიდოდეს მიერ მითი განწმედლინი ზაკუვათაგან ეშმაკისათა და ეშმაკთა მისთაგან.

ჰავდენთა ქალწულთა თხოვილთა ვითარცა იხილიან წმიდა წეტონი მიერ მდინარესა, და დაადგრიან იგი-ნი¹ ჰრისტესთჳს ქალწულებასავე. (34ყბ) შოვიდოდეს სხვთ საზღვრითცა მისა, რომელთა-მათცა ყოველთა თანა სარგებელ ყოფოდა;

ხედვიდა მის და არა შეურაცხ-ჰყოფდა სიმდიდრესა და ნუგეშინის-ცემულ იქმნებოდა სიგლახაისათჳს! შინ მონაზონი შეურვებული მივიდის მისა და არა უფროს ვანძლიერდებოდა! შინ ჰაბუკი მივიდა მთად, და იხილს რაა წეტონი, და არა დასცხრის გულის-თქუმისაგან და შეიყუარის სიწმიდს! შინ მოვიდოდა მისა ეშმაკისაგან განცდილი და არა განისუენებდა! შინ გულის-სიტყუათაგან ურვილი მივიდოდა, და არა დამშვდნა გონება მისი!

შა რამეთუ ესე დიდი იყო მოხაზონება წეტონისი, ვითარცა პირველად ვთქუთ, მაღლი განკითხვისაჲ სულთაჲ (51ჟ) აქუნდა და იცოდა მათი იგი ძრვად, და ვითარძი ვის მათგანსა აქუს ზედა-ნისლვად და სწრაფად ძვრის-ზრახვად. შა არა ხოლო თუ იგი მოვიცხებოდა მათგან, არამედ შეურვებულთაცა გულის-სიტყუათა მათ მიერ იგი ასწავებნ, რაათა შეუძლონ მათთა მათ ძვრის-ზრახვათა ვარე-მიქცევად, უთხრობნ ძვრის-მოქმედთა მათ ზაკუვლებათა და უძლურებათა. შა თითოეული² ვითარცა საღბუნითა განკურნებული მის მიერ, მიერითგან გარდამოვიდოდეს კანდიერად ცნობათაგან ეშმაკისათა და მსახურთა მისთაჲსა.

შა რავდენთა თხოილთა ქალწულთა ვითარცა იხილეს ხოლო მის მიერ მდინარესა წეტონი, დაადგრეს ჰრისტესთჳს ქალწულებასა. შოვიდოდეს სხვთ საზღვრით მისა, რომელთა-მათცა ყოველთა თანა სარგებელ ყოფოდა, და მიიქცეოდეს

¹ იგი წ.

² არა მოვიცხებოდა ლ. ² თითოეული ლ.

ც

ღ

და მიიქცეოდეს ყოველნი მხიარულნი, ვითარცა მაშისაგან წარგზავნულნი.

შესა შემდგომად აღსრულებოდა იგი, და ყოველნი, ვითარცა თბოლნი, შევიქმნენით მაშისაგან, გარნა ვსენებითა ხოლო მისითა ხუგეშინის-ცემულ ვიქმნენით და მოვიგზავნებდით სწავლათა და ნუგეშინის-ცემათა მისთა.

ითარ-იგი იყო აღსრულებად ცხორებისა მისისაჲ, წეს-არს მოვსენებაჲ და თქუენდა სმენად გულს-მოდგინედ და ესრეთ მობაძვე მისა იქმნენით. შამეთუ მსგავსა ჩუეულებისა მისისაჲ მოხედვა-ყო მონაზონთა მათ, რომელნი-იგი იყვნეს გარემო მთასა მას, რამეთუ წინაჲსწარ უწყებულ იყო იგი ღმრთისაგან თავისა თვისისა აღსრულებასა და უთხრობდა იგი ყოველთა ძმათა, ვითარმედ: ამას ხილვისა თქუენსა საჯმნელად თქუენდა ვჰყოფ და მკვრს, უკუეთუ კუალად თავნი თქუენნი ამას სოფელსა ვიხილნე, რამეთუ ეჰმა არს განსლვისა ჩემისაჲ, და ვარ მე ას და ხუთისა წლისაჲ.

ხოლო მათ ვითარცა ესმა ესე, ტიროდეს და გარე-მოეხუეოდეს და ამბორს-უყოფდეს ნეტარსა წბტონის. ჰოლო იგი, ვითარცა უცხოთ ადგილით, მივიდოდა თვისა ქალაქად (357) და სიხარულით იტყოდა, ამცნებდა მათ და ასწავებდა: ნუ სულმოკლე იქმნებით შრომასა, ნუცა მოგეწყინებინ მარხვაჲ, არამედ რეცათუ დლითი-დღედ მოსწყდებით და ცხოველ ხართ, ვითარცა პირველ ვთქუ. წრათვლით სულისათვის დაცვად მწინკულებანთაგან გულის-სიტყუათა, მობაძვე იყვენით წმიდათა.

თვისსა¹ ადგილსა და ვითარცა მაშისაგან წარგზავნებოდეს.

შინთვისცა უკუე აღ-რა-ესრულა იგი, ყოველნი, ვითარცა თბოლნი, შევიქმნენით მაშისაგან, გარნა ვსენებითა ხოლო მისითა ნუგეშინის-ცემულ ვიქმნენით და მოვიგზავნებდით სწავლათა და ნუგეშინის-ცემათა მისთა.

შა ვითარ-იგი იყო აღსრულებად ცხორებისა მისისაჲ, ჯერ-არს ჩემდა მოვსენებად და თქუენდა სმენად გულს-მოდგინედ. შა ესეცა მისი საწადელი იქმნა, რამეთუ მსგავსად ჩუეულებისა მოხედვა-ყო მონაზონთა, რომელნი იყვნეს გარე მთასა, რამეთუ წინაჲსწარ ვუწყა ღმრთისაგან თავისა თვისისა აღსრულებად, და ეტყოდა ყოველთა ძმათა, ვითარმედ: ამას გეტყვ თქუენ: უკუანასკნელისა ხილვისა (514) ვჰყოფ და მკვრს, უკუეთუ კუალად თავნი ჩუენნი ამას სოფელსა ვიხილნეთ, რამეთუ ეჰმი არს ანიერთგან ჩემისა განსლვისაჲ და ვარ მე ას და ხუთის წლის.

ხოლო მათ ვითარცა ესმა, ტიროდეს და გარე-მოეხუეოდეს და ამბორს-უყოფდეს ბერსა მას. ჰოლო იგი, ვითარცა უცხოთ ადგილით, მივიდოდა თვისა ქალაქად და სიხარულით იტყოდა, ამცნებდა მათ და ასწავებდა: ნუ სულმოკლე ხართ შრომასა, ნუცადა მოგეწყინებინ მარხვაჲ, არამედ რეცათუ დლითი-დღედ მოსწყდებით, ესრეთ ცხოვნებოდეთ და, ვითარცა პირველად ვთქუ: ისწრათვლით სულისა თვისისა დაცვად მწინკულებანთაგან გულის-სიტყუათა და მობაძვე იყვენით წმიდათა და

¹ თვისა ლ.

ს

ლ

ნა ნუ მიეახლებით მელეტიანთა განხეთქილთა, რამეთუ იცით მათი იგი სიბოროტჳ და შეგინებული გონებაჲ. ჩუცალა ზიარებაჲ რამჲე ვაქუნ უღმრთოთა თანა არიანოზთა, რამეთუ მათი იგი უღმრთოებაჲ ყოველთა მიმართ ცხად არს. ჩუცალა უკუეთუ იხილნეთ იგინი მსაჯულად თქუენდა, ნუ შესძრწუნდებით თქუენ, რამეთუ მოკლდავ და საწუთრო არს მათი იგი უცნებაჲ. ტრამელ უფროასლა თავნი თქუენნი წმიდად დაიკვენით მათგან და დაიმარხნეთ მამათა იგი მოცემული, უფროასლა უფლისა ჩუენისა ჴესუ ქრისტჳს სარწმუნოებაჲ და ღმრთის-მსახურებაჲ შეიკრძალოთ, რომელი-იგი წიგნთაგან ისწავეთ და ჩემ მიერ, რამეთუ მრავალ-გზის მოგაჳსენ თქუენ.

ჴოლო ძმანი იგი ყოველნი აიძულებდეს დადგრომად მათ თანა და მუნ აღსრულებად. ჴოლო მან არა თავს-იდვა და მრავალთა მიმართ მან დუმილით გამოუცხადა უფროასლა ამისთვის, რამეთუ ნეგვტელთა აღსრულებულთა მონაზონთა გუამთა, უფროასლა წმიდათა მოწამეთა, ჰყუარობენ დამარხვად და წარგრაგნად ამრენაკსა და არა დაფლვად ქუეყანასა, არამედ ცხედარსა ჴედა დაღებად, დაცვად შინა თჳსაგან: ჰგონებდეს, ვითარმედ ამით პატევ-სცემენ წარსრულსა მას.

ჴოლო სწტონი მრავალ-გზის ამისთვის ეპისკოპოსთა ევედრებინ და ამცნენ ერსა და ერის-კაცთა და აბრკოლებნ და დედათაცა ასწავებნ და ეტყუნ: არა რჩულიერ არს და არცალა ყოველად ღირს ესევეითარ

ნუ მიეახლებით მელიტიანოზთა მწკალებულთა, რამეთუ იცით მათი იგი ჴაკულებაჲ და შეგინებული გონებაჲ; ჩუცალა ჴიარებაჲ გაქუნ რამჲე უღმრთოთა მიმართ არიანოზთა, რამეთუ მათი იგი უღმრთოებაჲ ყოველთა მიმართ საცნაურ არს. ჩუცალა უკუეთუ იხილნეთ ჴე და-რამად-ადგებოდიან მსაჯულნი, ნუ წესბრწუნდებით, რამეთუ წარკდეს, მოკლდავი და საწუთრო არს მათი იგი უცნებაჲ, უფროასლა წმიდად თავნი თქუენნი მათგან დაიკვენით და დამარხეთ მამათა მოცემული, უფროასლა უფლისა ჩუენისა ჴესუ ქრისტესი ღმრთის-მსახური სარწმუნოებაჲ, რომელი-იგი წიგნთაგან ისწავეთ და ჩემ მიერ მრავალ-გზის მოგაჳსენუ.

20 ჴოლო ძმანი იგი აიძულებდეს მათ დადგრომად მათ თანა და მუნ აღსრულებად. (52ჟ) ჴოლო მან არა თავს-იდვა და მრავლისათჳს, ვითარცა-იგი რეცა დუმილით, გამოუცხადებდა უფროასლა ამისთვის, რამეთუ ნეგვტელთა აღსრულებულთა მონაზონთა გუამთა¹, უფროასლა წმიდათა მოწამეთა, ჰყუარობენ დამარხვად და წარგრაგნად ამრენაკსა და არა დაფლვად ქუეყანასა, არამედ კიდობანსა შინა დაღებად და დამარხვად შინა თჳსისაგან; ჰგონებდ², ვითარმედ ამით პატევ-სცენ აღსრულებულთა.

35 ჴოლო სწტონი მრავალ-გზის ამისთვის ეპისკოპოსთა ევედრებოდა, რათა ამცნონ ერსა, და ერის-კაცთაცა კდემნ და დედათა ასწავებნ და ეტყუნ: არცალა მჯულიერ, არცა ყოველად ღირს არს ესე საქმედ, რამეთუ

¹ აღსრულებულთა მონაზონთა გუამთა ლ. ² ჰგონებდ ლ.

ს

ღ

ესე საქმედ, რამეთუ მამათ-მთავარნი და წინაწარმეტყუელნი, ვიდრე აქა ეამადმდე ჩანან საფლავნი მათნი და ივაცა უფლისა ჩუენისა მაცხოვრისა წმიდა იგი გუამი სამარესაუ დაიდვა, და ლოდი დასდევს, და დაეფარა იგი, ვიდრემდის აღდგა მესამესა დღესა.

შას ეტყოდა და უჩუენებდა, ვითარნედ უჩულოება არს სიკუდილისა შემდგომად არა დაფლვამ გუამთა აღარულებულთა. შალათუ წმიდა იყოს ვინმე, უფროს ანუ უწინდეს არს გუამსა უფლისასა? შრავალთა ისმინეს და დაჰფლვიდეს ქუეყანასა მიერიტვან და ჰმადლობდეს უფალსა, რამეთუ კეთილად ისწავეს. **ხოლო მან ესე იცოდა და ეშინოდა, ნუუკუე მისიცა გუამი ესრე ყონ. ჩარემართა იგი და იქმნა მათვან, რომელნი-იგი ვარე მთას იყვენეს მონაზონნი, და შევიდა შინაგან მთასა მას, სადაცა ჩუეულებამ აქუნდა ყოფად. შა მცირეთა თუეთა შემდგომად დასნეულდა და მოუწოდა, რომელნი-იგი იყვენეს მის თანა, (35ყ) რამეთუ ორნი იყვენეს, რომელნი დაადგრეს მის თანა ათაუთმეტ წელ, კეთილნი და მმარხველნი², რომელნიცა ჰმსახურებდეს მას სიბერესა თვისსა. შოუწოდა და ჰრქუა მათ: აჰა ესერა, ვითარცა წერილ არს: რამეთუ ვხედავ ნე თავსა ჩემსა წოდებულსა უფლისა მიერ, ხოლო თქვენ ფრთხილ იყვენით და მრავალთა ეამთა მარხვისა თქუენისა ნუ წარსწყემდთ, არამედ აწ რეცა თუ გიწყეს, იწრაფდით დამარხვად გულს-მოდგინებასა თავით თქუ-**

მამათ-მთავარნი და წინაწარმეტყუელნი, ვიდრე აქა ეამადმდე ჩანან¹ საფლავნი, და ივაცა უფლისა ჩუენისა და მაცხოვრისა ყოვლად წმიდა იგი გუამი სამარესა დაიდვა, და ლოდი დასდევს, და დაემალა² იგი, ვიდრემდის აღდგა მესამესა დღესა.

შა ამას ეტყოდა და უჩუენებდა, ვითარნედ უჩულოება არს სიკუდილისა შემდგომად არა დაფლვამ გუამთა აღსრულებულთა. შალათუ წმიდა იყოს, და რამე უფროს არა, ანუ უწინდეს უფლისა გუამისა? შრავალთა ისმინეს და დაჰფლვიდეს ქუეყანასა მიერიტვან და ჰმადლობდეს უფალსა, რამეთუ კეთილად ისწავეს. **ხოლო მან ესე იცოდა და ეშინოდა, ნუუკუე მისიცა გუამი ესრე ყონ. ჩარემართა იგი და იქმნა მათვან, რომელნი-იგი მთასა ვარე იყვენეს მონაზონნი, და შევიდა შინაგან მთასა, სადაცა ჩუეულებამ აქუნდა ყოფად. შა მცირეთათა თუეთა შემდგომად (52ყ) დასნეულდა და მოუწოდა, რომელნი-იგი იყვენეს მის თანა, რამეთუ ორნი იყვენეს, რომელნი დაადგრეს მის თანა ათაუთმეტ წელ მონაზონებასა, რომელნიცა ჰმსახურებდეს მას სიბერისათვის. შოუწოდა და ჰრქუა მათ: აჰა ესერა, ვითარცა წერილ არს, გზასა მამათასა წარვალ⁽¹⁾, რამეთუ ვხედავ ნე თავსა ჩემსა წოდებულსა უფლისა მიერ, ხოლო თქვენ ფრთხილ იყვენით და მრავალთა ეამთა შრომასა თქუენისა ნუ წარსწყემდთ, არამედ აწ რეცა თუ გიწყეს, ისწრაფდით დამარხვად გულს-მოდგინებასა თავისა**

1 მამად-მთავარნი ს. 2 მარხველნი ს.
1 ჩანან ლ. 2 დანალა ლ. 3 ნუუკუე ლ.
(1) 1 შუგ. 2,2; 1სუ წავ. 23,14.

ს

ლ

ნით. უცით მტერობაჲ ეშმაკთაჲ და გიხილავს, ვითარ-იგი ფიცხელ არიან ძალითა. რუ გეშინინ მათთვის, არამედ უფროასლა¹ მარადის ქრისტესა გსუროდენ და ამისი გრწმენინ, და რეცა თუ დღითი-დღედ მოსწყუდებით და სცხონდებით. უკრძალენით თავთა თქუენთა და მოიჯსენეთ, რომელი-იგი გესმა სწავლაჲ ჩემგან. ნა ნუცაღამცა ერთი რაჲ არს თქუენი ზიარებაჲ განხეთქილთა მათ, ნუცა ყოვლად მწვალებელთა მიმართ არიანოზთა.

უცით სამე, ვითარ-იგი მათ დავაბრკოლებდ ქრისტეს მიმართ ბრძოლისათვის და გარდაქცეულები-სა მათისათვის, სარწმუნოებისა და გონებისათვის. უწრაფდით უფროასლა თქუენცა მიახლებად თავთა თქუენთა უფალსა და მერმე წმიდათა, რაჲთა სიკუდილისა შემდგომად საუქუენთა საყოფელთა, ვითარცა მეგობართა და მეცნიერთა, შეგიწყნარენ თქუენ მოცა². უსე ვანიზარხეთ, ამას იქმოდეთ და ნუ რაჲთმე სწყუხდეთ ჩემთვის. შომიჯსენეთ მე, ვითარცა მამაჲ, და ნუგის უტეგებო გუამსა ჩემსა წარლებად უკვბტედ, ნუუუუუე სახლთა თვსთა დადგან. წმის მადლისათვის შემოვედ მთად და მოვედ აჲა.

უცით, ვითარ-იგი მარადის დავაბრკოლებდ, რომელნი-იგი ამას იქმოდეს და ვამცნებდ დაცხრომად ესე ვითარსა ჩუეულებასა. ნაჲვალთ გუამი ესე ჩემი თქუენ და ქუეყანასა დაფარეთ. ნა იყავნ ჩემი ესე სიტყუაჲ დამარხულ თქუენ მიერ, და ნუმცა ვინ იცის ადგილი იგი თვნი-

თქუენისასა. შამეთუ იცნით ძვრის-ზრახვანი იგი ეშმაკთანი და გიხილავს, ვითარ-იგი მძწვარე არიან, არამედ უძლურ ძალითა. რუ გეშინინ მათთვის, არამედ უფროასლა მარადის ქრისტესა გსუროდენ და მისი გრწმენინ, დაღაცათუ დღითი-დღედ მოსწყუდებით; ეგრე ცხოვრდებოდეთ. უკრძალენით თავთა თქუენთა და მოიჯსენებდით, რომელი-იგი გესმა სწავლაჲ ჩემგან. ნა ნუცაღამცა ერთი რაჲ არს ზიარებაჲ მწვალებელთა მათ თანა მელიტიანოსთა, ნუცა ყოვლად მწვალებელთა მიმართ არიანოზთა.

უცით სამე, ვითარ-იგი მე მათგან გარე-მივიქცეოდე ქრისტეს მბრძოლისა მისთვის და უცხოოდ მადიდებელისა გონებისა¹ მათისა, ხოლო თქუენ ისწრაფდით უფროასლა მიახლებად მარადის თავთა თქუენთა უფალსა და მერმე წმიდათა მისთა, რაჲთა სიკუდილისა შემდგომად საუქუენთა მათ საყოფელთა, ვითარცა მეგობართა და მეცნიერთა, შეგიწყნარენ (53ჟ) თქუენ მათცა. უსრშთ შეპრაცხეთ, ამას ზრახვედით და თუ რაჲმე გჭირდეს ჩემთვის, მომიჯსენეთ მე, ვითარცა მამაჲ, და ნუგის უტეგებთ გუამსა ჩემსა წარლებად უკვბტედ, ნუუუუუე² სახლთა თვსთა დადგან. წმის მადლისათვის შემოვედ მთად და მოვედ აჲა.

უცით სამე, ვითარ-იგი მარადის ვაყენებდი მათ, რომელნი-იგი ამას იქმოდეს, და ვამცნებდ დაცხადებად ესე ვითარსა ჩუეულებასა. ნაჲვალთ გუამი ესე ჩემი თქუენ და ქუეყანასა დაფარეთ. ნა იყავნ ჩემი ესე სიტყუაჲ დამარხულ თქუენ მიერ, და ნუმცა ვინ იცის ადგილი იგი თვნიერ

¹ უფროასლა ს. ² მათა ს.
¹ გუნებისა ლ. ² ნუუუუე ლ.

ს

ღ

ერ თქვენსა. ზოლო მე აღდგომასა მკუდართასა მოვილო იგი მაცხოვრისაგან უტრწნელი. ლანყავთ სამოსელი ჩემი და ტონასის ებისკოპოსსა მიეცით ერთი ხალენი, და რომელი-იგი დავირეცი სამოსელი, რომელიცა-იგი მან მომცა ცოცხალ, ჩემ თანა დაძუელდა. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

თქვენსა. სამეთუ მე აღდგომასა მკუდართასა მოვილო იგი მაცხოვრისაგან უტრწნელი. ლანყავთ სამოსელი ჩემი და ტონასის ებისკოპოსსა მიეცით ერთი ხალენი და რომელი-იგი დავირეცი სამოსელი, რომელი-იგი მან მომცა ახალი და დაძუელდა. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ნა ამბორს-უყო მათ და განირთხნა ფერჭნი თვსნი და, ვითარცა მეგობართა თვსთა, ჰხედვიდა მომავალთა მისა ანგელოზთა და მათგან მხიარულად ჩნდა, დაწვა იგი მხიარულითა პირითა, მოაკლდა და შექძინა წმიდათა მამათა. ზოლო მათ, ვითარცა მოსცა მცნებაჲ, წარჰგრაგნეს გუამი იგი მისი სამოსელსა (3ნუ) და დაჰფლეს და ქუეყანასა დაფარეს. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ნა ამბორს-უყო მათ და განირთხნა ფერჭნი თვსნი და, ვითარცა მეგობართა თვსთა, ხედვიდა მომავალთა ანგელოზთა და მათთვს მხიარულითა პირითა მოაკლდა და შექძინა იგი წმიდათა მამათა. ზოლო მათ, ვითარცა მოსცა მცნებაჲ, წარგრაგნეს გუამი იგი მისი სამოსელსა და ქუეყანასა დაჰფლეს და დაფარეს. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ნა მათ მოიღეს თითოეულად ხალენი იგი წმიდისა წეტონისი და ძუელი იგი სამოსელი და, ვითარცა დიდსა სურჭელსა, ეგრე ჰმარხვიდეს. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ნა მათ მოიღეს თითოეულად ხალენი იგი წმიდისა წეტონისი და ძუელი იგი სამოსელი და, ვითარცა დიდსა საფასესა, ეგრე ჰმარხვიდეს. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ესე წორცთა ცხორებისა აღსასრული წეტონისი და იგი მარხვისა დასაბამი. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

ესე წორცთა ცხორებისა წეტონისი აღსასრული და იგი მონაზონებისა დასაბამი. **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

1 თითუელდა ღ.
6. ცხორებაჲ წმიდისა წეტონისი.

ს

ს

- მოდგინედ მარხვაჲ. ორცაღა სიბერითა დააკლო მრავალ-ჭამითა, არცაღა უძღურებისათჳს ჳორცთაჲსა შეიცვალა სამოსელი, გინა თუ დაიბანნა ფერჳნი წყლითა. შა ყოვლადვე დაუღლ იყო იგი უვნებელად; და თუალნიცა ცოცხლად ეგნეს, და კეთილად ჰხედვიდა; და კბილთაგანი არცა ერთი მოჰვარდა, ვარნა გრძილნი ხოლო კბილთანი მოსდნეს მრავლითა მით მარხვითა და ჰასაკისა სიბერითა; ხოლო ფერჳნი და ჳელნი მისნი მხიარულად დამარხულ იყვნეს. შა ყოველთა უფროჲს, რომელნი ფერად-ფერადითა საზრდელთა და აბანოჲთა და სამოსლითა გარდარეულითა იჳმევედეს, უბრწყინვალჳსლა მათსა ჩნდა და უძლიერჳს და უგულსმოდგინე.

შა ყოველთა ადგილთა ესე განთქუმულ იყო და დაკვრევებულ ყოველთაგან და სასურველ იყო ყოველთათჳს, რომელთა-იგი არა ეხილვა სათნოებითა და ღმრთის-მოყუარებითა სულისა მისისაჲთა. სყო იგი საცნაურ არა თუ მწიგნობრებითა, არცაღა ვარეშე სიბრძნითა, არცაღა მეცნიერებითა, არამედ ღმრთის-მოყუარებითა ხოლო იცოდეს ონტონი ყოველთა. ესე ღმრთისა ნიჳი ვერვინ უფარ-ყოს, ვინაჲ სჳანიას და ჳალიას, ანუ ვითარ ოფრიკეთს მათსა ზედა მკდომარჳ განითქუა, არა თუ ღმერთმან, რამეთუ ყოველსა ადგილსა თჳსნი იგი კაცნი განცხადნის, ვითარცა-იგი ონტონის პირველად აღუთქუა, დაღათუ ივინი ღმრთისათჳს დაფარულად იჳმანედ და დაფარვაჲ უნებნ. ხოლო ღმერთმან ივინი, ვითარცა სანთელნი, უჩუენნის ყოველთა, რაჲთა ესრჳთ,

ნებაჲ. ორცაღა სიბერითა მოუძღურდა მრავალ-ფერისათჳს საჭამადისა, არცაღა უსუსურობისათჳს ჳორცთაჲსა შეიცვალა ხატი სამოსლისა თჳსისაჲ, ანუ და-სადმე -იბანნა ფერჳნი წყლითა და ესრჳთ დაადგრა; და ეგო უვნებელად; და თუალნი ცოცხლად ეგნეს, და კეთილად ხედვიდა; და კბილთაგანი არცაღა ერთი მოჰვარდა, ვარნა გრძილნი ხოლო კბილთა მისთანი მოსდნეს მრავლითა მით ჰასაკითა სიბერისაჲთა; ხოლო ჳელნი და ფერჳნი მისნი ცოცხლად დამარხულ იყვნეს. შა ყოველად და ყოველთა უფროჲს, რომელნი ფერად-ფერადსა საზრდელსა და აბანოსა და სამოსელსა თითო-ფერსა (54ჲ) იჳუმევედეს; უბრწყინვალჳს მათსა ჩნდა და ძალითა უგულსმოდგინეს.

შა ყოველთა ადგილთა ესე განთქუმულ იყო და საკვრველ ყოველთაგან და სასურველ იყო ყოველთა, რომელთა-იგი არა ეხილვა სათნოებისა და ღმრთის-მოყუარებისა სულისა მისისაჲ. ორს ესე საცნაურ არა მწიგნობრობისაგან, არცაღა ვარეშეთაგან სიბრძნისა, არცაღა მეცნიერებით, არამედ ღმრთის-მსახურებითა ხოლო ონტონი იცოდეს ყოველთა. ესე ღმრთისა ნიჳი ვერვინ უფარ-ყოს, ვინაჲ სჳანიას და ჳალიას, ანუ ვითარ ოროჳქეს და ოფრიკეთს მათსა ზედა დაფარული მკდომარჳ განითქუა, არა თუ ღმერთმან ყოველსა ადგილსა თჳსნი იგი კაცნი გამოუცხადნის, რომელმანცა-იგი ონტონის პირველად აღუთქუა, დაღათუ ივინი ღმრთისათჳს დაფარულად იჳმედ და დავიწყებაჲ უნებნ. ორამედ ღმერთმან ივინი, ვითარცა სანთელნი, უჩუენნის ყოველთა, რაჲთა

1 პრ-ვლდა ს.

ს

ღ

რომელთა ესმეს, იცოდიან შემძლე-
ბელ ყოფად მცნებათა ღმრთისათა
და წარმატებად და მობაძვად სათ-
ნოებისა გზასა და მყოფელ.

ესე აწ სხუათაცა ძმათა აღმოუკი-
თხეთ, რაათა ისწაონ, ვითარ ღირს
მონაზონთა ცხორებაჲ ყოფად, და
პრწმენეს, რამეთუ უფალმან და მა-
ცხოვარმან ჩუენმან ესეუ ქრისტე-
მან მაღიდებელნი თჳსნი აღიდნის.
ნა რომელნი ჰმონებედ მას ვიდრე
აღსასრულამდე, არა ხოლო თუ სა-
სუფეველსა ცათასა შეიყვანნის იგი-
ნი, არამედ აქაცა დაფარულნი და
მოწრაფენი განყენებადნი განაცხად-
ნის და განთქუნის¹ მათისა სათნო-
ებისათჳს და სხუათა სარგებელ ყო-
ფისათჳს ყოველთა ადგილთა აღიდ-
ნის.

ნა თუ საჯმარ იყოს, წარმართთა-
ცა² აღმოუკითხეთ, რაათა ესრწით
ცნან, რამეთუ უფალი ჩუენი ესეუ
ქრისტე არა ხოლო თუ ღმერთ არს
და ღმრთისა ძე, არამედ, რომელნი
ამას ჰეშმარიტად ჰმსახურებენ და
პრწამს მართლ³ მისა მიმართ ეშ-
მაკთა, რომელთა-იგი წარმართნი
ჰგონებენ ღმრთად, ამათ ქრისტეა-
ნენი ამხილებენ არა ხოლო ამით,
რამეთუ არა არიან ღმერთ, არამედ
და-ცა-სთარგუნვენ და გან-ცა-ასხმენ,
ვითარცა მაცთურთა, რამეთუ გან-
მჭრწენელ კაცთა არიან. ამენ.

ნეტონისი ნეტარისა ცხორებაჲ
აღიწერა ტთანასისგან ეპისკოპოსი-
სა ტლექსანდრიელისა.

იირსო ღმრთისათა წმიდათ მამათ,
მომიგსენე წინაშე უფლისა უღირსი
მჩხრეკალი. ამენ.

ესრწით, რომელთა ესმეს, იცოდიან
შემძლებელ ყოფად მცნებანი ღმრთო-
სანი და წარსამატებელად და საბაძ-
ველად სათნოებისა მის გზისა მო-
ლებისათჳს.

ესე აწ სხუათაცა ძმათა აღმოუკი-
თხეთ, რაათა ისწაონ, ვითარ ღირს
მონაზონთა ცხორებაჲ ყოფად, და
პრწმენეს, რამეთუ უფალმან და მა-
ცხოვარმან¹ ჩუენმან ესეუ ქრისტე-
მან მაღიდებელნი თჳსნი აღიდნის.
ნა რომელნი ჰმონებედ მას ვიდრე
აღსასრულამდე, არა ხოლო თუ სა-
სუფეველსა ცათასა (54ჟ) შეიყვან-
ნის, არამედ აქაცა დაფარულნი და
რომელნი ისწრაფიედ განშორებად
სოფლისაგან, განცხადებულ და გან-
თქმულ ყვნის მათითა სათნობითა
და სხუათა სარგებლისათჳს ყოველთა
ადგილსა აღიდნის.

ნა თუ საჯმარ იყოს, წარმართთაცა
აღმოუკითხეთ, რაათა ესრწით ოდენ
ცნან, რამეთუ უფალი ჩუენი ესეუ
ქრისტე არა ხოლო თუ ღმერთ არს
და ღმრთისა ძე, არამედ, რომელნი
ამას ჰეშმარიტად ჰმსახურებენ და
პრწამს მართლ² მისა მიმართ ეშმაკ-
თა, რომელთა-იგი წარმართნი ჰგო-
ნებედ ღმრთად, ამათ ქრისტეანენი
ამხილებედ არა ხოლო თუ რამეთუ
არა არიან ღმერთ, არამედ და-ცა-
სთარგუნვენ, ვითარცა მაცთურთა
განმხრწნელთა კაცთასა.

ტლიწერა ტთანასისგან ეპისკოპო-
სისა ტლექსანდრიელისა საღიდებე-
ლად სამებისა წმიდისა: მამისა ღა
ძისა და სულისა წმიდისა. ტწ და მა-
რადის და უკუნითი უკუნისამდე.
ამენ.

1 განთქუნის ს. 2 წარმართთა ს. 3 მართლ (მართლ?)

1 მაცხოვარმან ღ. 2 მართლ ღ.

„ნტონის ცხოვრების“ ხელნაწიები და ენობრივი თავისებურებანი

ტ. სამი ხელნაწიერი — ორი რედაქცია

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ არსებობს „ნტონის ცხოვრების“ კიმენტური და მეტაფრასტული რედაქციები. ეს უკანასკნელი წარმოდგენილია ამ ხელნაწიერებში: A79,268—365, 689,178—301, უელით.. 18,167—211¹.

„ნტონის ცხოვრების“ აქ დაბეჭდილი ტექსტი კი კიმენტურია და სამი ხელნაწერის მიხედვით არის წარმოდგენილი. ესენია ხელნაწერთა ინსტიტუტის ნუსხები: A1109, ე. წ. ოქტაბროს მრავალთავი IX საუკუნისა. ეს ხელნაწერი, რომელსაც ჩვენ C ლიტერით აღვნიშნავთ, მოტანილია უტრიის ოქტაბროს მონასტრიდან ტ. შანიძის მიერ; A19—სვანური მრავალთავი X საუკუნისა, ლ ლიტერით აღნიშნული, და ჭრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერი № 11281 (2764), რომელიც ზ. ხეკელიძეს XI საუკუნეში გადაწერილად შიანია² და აღნიშნული გვაქვს L ლიტერით.

A19 ხელნაწერი აღწერილი აქვს ტ. ყორდანის³, A1109 — ქ. შარაშიძეს⁴. ჭრიტანულ ხელნაწერს ეხებიან ტ. სახანაშვილი (ჭრიტანიის მუზეუმის ქართული ხელნაწერები: შოამბე, VIII, 1905) და ზ. ხეკელიძე (ზომენი, II, გვ. 119—120 და უტიუღების VII ტ. გვ. 102—135).

ტ და ლ ხელნაწერთა აღწერილობას ზემოდასახელებული ავტორების მითითებულ შრომებში გაცნობა მკითხველი. ძაც შეეხება L ხელნაწერს, იგა ჩვენ ხელთ გვქონდა მიკროფილმის სახით, რომელიც ჭირმინგამის უნივერსიტეტის პროფესორმა ჯონ ჭერდზოლმა (John Neville Birdsall) თავაზიანად მოაწოდა მამაჩემს პროფ. ნ. შნაიშვილს ამ უკანასკნელის თხოვნის თანახმად. ტქედან ჩვენ შემდეგ გადავიღეთ მთელი ხელნაწერის ფოტობირები. ამდენად შეგვიძლია ხელნაწერის ზოგიერთ გარეგნულ მხარეზე გარკვეული წარმოდგენა ვიქონიოთ.

¹ ზ. ხეკელიძე, უტიუღები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V, 1957, გვ. 8.

² ზ. ხეკელიძე, ზომენი, I, 1918, გვ. XXXVII; მისივე, ზომენი, II, 1946, გვ. 119—120.

³ ტ. ყორდანი, Описание рукописей Тифлиского Церквного музея, кн. 1, 1903, стр. 12—17.

⁴ ქ. შარაშიძე, საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, IV, 1954, გვ. 93—101. ტქ ნტონი შეზღუდვის ცხოვრებასთან დაკავშირებულ მთელ ცნობაში ზოგი სიტყვა არასწორად არის წაკითხული: საკითხავი, უტუტისა, მხხრეველი. ოქნა იღოს: საკითხავი, ეპისკოპოსისა, მხხრეველი.

„სიტყვითი ხელნაწერი იწყება სწორედ სტონის ცხოვრებით. ხელნაწერი წერს დასაწყისი არ აკლია, თუმცა პირველი გვერდის საწყისი სტრიქონები მთლად გარკვევით არ იკითხება. სირველ შვიდ ფურცელს შემოთა კიდე ჩამოფლული იქვს და საწყისი სტრიქონი ამ ფურცლებზე არა ჩანს რამდენიმე ასო გარდა. შერვე ფურცლიდან ტექსტი შესანიშნავადაა დაცული. სერთოდ, მთელი ტექსტი კარგად იკითხება. ჯე დაწერილია ნუსხაბუკურით, სათაური კი მრგლოვანით არის შესრულებული; კერძოდ სიტყვები: *სთანასესგან ებისკოპოსისა სლექსანდრელისა*. სირველი სტრიქონი, როგორც აღვნიშნეთ, აკლია ფურცლის ზედა ნაწილის დაწინების გამო. 12—15 ფურცლების თითოეულ გვერდზე 27 სტრიქონია, დაწინებისასზე კი — 28. ძნელი გასარჩევია ერთმანეთისაგან *ჟ* და *ფ* ასოები; *ჟ* ხან სამკბილიანია, ხან კი — ოთხიანი. შირს *π*-სა და *υ*-ს გარჩევა.

„სადაწერისას გამორჩენილი სიტყვები და ასოები ხშირად ტექსტს შემოდან აქვს დაწერილი. ხელნაწერის კალიგრაფია ერთნაირია. ჯე ლანაზი ნუსხური ასოებითაა შესრულებული.

„სამდენიმე ადგილას ხელნაწერზე სხვა ხელით გვიანდრონდელი მინაწერებია წარმოდგენილი. ზოგი მათგანი, უფრო საინტერესო, ამოკითხული და გამოქვეყნებული იქვს *ხ. ხეკელიძეს* 1.

„სტონის ცხოვრების“ ავტორია *სთანასი სლექსანდრელი* 2. ამის შესახებ ჩვენს ხელნაწერებშიც მოიპოვება ცნობები. ექსტის ბოლოს *ს* და *ლ* ხელნაწერებში ნათქვამია, რომ სტონის ცხოვრება „აღიწერა *სთანასიგან ებისკოპოსისა სლექსანდრელისა*“ (83,35⁴; სლექსანდრიელისა *ს*). სარდა ამისა, *ლ* ხელნაწერში იგივე ცნობა ტექსტის დასაწყისშიცაა მოცემული. შაზიანებული პირველი სტრიქონის ქვეშ გარკვევით იკითხება მრგლოვანით შესრულებული წარწერა: „*სთანასესგან ებისკოპოსისა სლექსანდრელისა*“.

„სამდენიმე საინტერესო ცნობა სტონის შესახებ: სტონის მშობლიური სოფელი იყო *ხომა*, რომელიც *მეზაიდის ჩრდილო საზღვართან მდებარეობს* (სამხრეთ *სვევიტის ოლქში*). სტონი დაიბადა 251 წელს 3, გარდაიცვალა 356 წლის 17 იანვარს. შირი ნეშტი გადასვენეს სლექსანდრიაში 561 წელს, *სიზანტიის იმპერატორ სუსტინიანეს დროს* (527—565), შემდეგ, *სარკინოზების მიერ სვევიტის დაპყრობისას* — *ხონსტანტინეპოლში*, დაახლოებით 635 წლისათვის, იქიდან კი დაახლოებით 900 წელს — *სალიაში* (ახლან-

1 *ხ. ხეკელიძე*, *სტოდები*, VII, 1961, გვ. 108—110.

2 *ხ. ხეკელიძე*, *სტოდები*, V, 1957, გვ. 8; *Жития святых, на русском языке изложенные по руководству Четьих-Миней св. Димитрия Ростовского*, кн. 5, Москва, 1904, стр. 533, 546, 550, 552, 587; *Albert Ehrhard, Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche von den Anfängen bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Erster Teil, Die Überlieferung. I Band, Lieferung 1—4, Neudruck der Ausgabe 1937, Osnabrück, Otto Zeller, 1965, S. 533; Berthold Altaner, Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter, 1963, S. 193, 233, 245; Hans Georg Beck, Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich, München, 1959, S. 123, 200, 269; Fr. Palkin, Bibliotheca hagiographica graeca. T. I, Bruxelles, 1957, p. 49.*

3 *Жития святых*, кн. 5, стр. 521; *Православная богословская энциклопедия*, т. I, Петроград, 1900, стр. 874.

დელი საფრანგეთის ტერიტორიაზე), 1491 წელს — ქ. ტალში, წმინდა გიორგის სახელის ეკლესიაში, სადაც დღემდის განისვენებს¹.

თანასე დიდი ცხოვრობდა 297—373 წლებში და, უნდა ვივარაუდოო, პირადად იცნობდა **სტონის**.

ს და **ჟ** ხელნაწერები ერთ რედაქციას ქმნიან, **ს** კი ცალკე დგას. პირველი ორი ხელნაწერი ერთმანეთს მისდევს ლექსიკით, გრამატიკული ფორმებით, სიტყვათა წყობით. ლანსხვაება მათ შორის უმნიშვნელოა. ის სხვაობა ან გრაფიკულ ნიღაზზეა აღმოცენებული (მაგ.: წმიდათა||წინთა, მტუერსა||მტერსა...), ან უბრალო ორთოგრაფიული ხასიათისაა (ნცირელი||ციკრში, ექუსნი||ექუსნი...), ან კიდევ ფონეტიკურისა (შეკრიბა||შეკრიფა, მმარბელი||მარბელი, ათრვამეტისა||ათურამეტისა...). ხოვან სიტყვათა რიგია შეცვლილი, ან სიტყვაა გამოტოვებული. უშვიათად ლექსიკური სხვაობაც ჩვენს თავს (აურვებდეს||აწყინებდეს, ილოცავნ||იმარხავნ...), მაგრამ ესენი უფრო ცნობილი სინონიმებია. შემოჩამოთვლილი სხვაობები არ ვგაძლევს იმის საფუძველს, რომ **ს** და **ჟ** ხელნაწერები სხვადასხვა რედაქციისად მივიჩნიოთ.

სხვაგვარად დგას საკითხი მათდამი **ს** ხელნაწერის მიმართებისა. ზექსიკა და მთელი რიგი გრამატიკული ფორმებისა ამ ხელნაწერებში სხვადასხვანაირად არის წარმოდგენილი.

ზექსიკური სხვადასხვაობის ნივთიანობა:

	ს	ჟ
6,15	თითოეული	კაცად-კაცადი
6,23	წუსწუთ	ზედაჲს-ზედა
7,23	მკონარი	უღები
8,3	უმარწამში	მკირში
8,16	სრაქსი	საქმე მოციქულთაჲ
10,4	გონიერი	ბრძენი
11,17	სამკვდრებელი	ვანი
12,10	ზეუაობაჲ	დიდების-მოყუარებაჲ
13,5	თავსა თუსსა	გუამსა
13,7	უბადოჲ	უბადრუკი
13,34	დასამწობელი	საძლეველი
14,22	სარცხუნელი ჳმაჲ	საგლახოზბელი ჳმაჲ
14,27	მეწოდების	მრქვან
15,3	უშიში	კაღნიერი
15,6	უსუსური	უძლური
15,37	ნტერობაჲ	ნზირობაჲ
15,38	ზაკუვაჲ	მანქანებაჲ
16,30	ფსიადი	ჭილი
16,35	მკონარებაჲ	მომედგრებაჲ
18,8	შეიმტკიცა	შეიკრძალა

¹ Жития святых, изд. 5, стр. 557.

	ჯ(ღ) *	ღ
18,29	ცემაჲ	ტანჯვაჲ
19,7	ძოეგო(გონებასა)	მოღგა (გონებასა)
20,16	უცნებაჲ	საცთურებაჲ
20,28	რისხვაჲ	გულის-წყრომაჲ
20,31	სცნობდა	ავრძნობდა
21,2	ძლიერებაჲ	ძალი
23,29	გარე-უკუმოიხილანა	გარე-უკუმოიხილა
24,7	წარვიდეს	იელტოდეს
25,11; 77,20	უთხრობდა	ეტყოდა
26,21	ნაბაკევი	საყოფელი
26,35	ლიმილი	სიცილი
27,24	დამკვდრებაჲ	ყოფაჲ
52,33; 73,36	წეს-არს	ჯერ-არს
54,21	განრთხმაჲ	განწყრობაჲ
57,30	წინამძღუარი	წინამორბედი
58,23	წოდებულ არს	ჰრქვან
59,15	ასული	ქალი
59,36	მოხუდიით	მოშუერიით
59,37	სულელი	ცოფი
60,16	შეიტყუვეს	განეცხეს
61,36	შეტყუვილად	სიციცხეად
60,27; 64,33	ჭირ არს	უქმს
62,22	გული-გითქუამს	განიზრახავთ
65,26	ვასწავებთ	ვქადაგებთ
65,27	დავჰქსნით	წარმოვსტყუენავთ
70,33	საძულელი	საძაგელი
72,4	მართლიად მართალსა	ამენ ამენ გიტყვ
	გიტყვ	
72,38	მოელიედ	ჰგებედ
73,27	დადგრომაჲ	და-რე-ყოენებაჲ
73,33	მოისრნიან	მოსწყდიან
76,19; 80,1	მტერობაჲ	ძვრის-ზრახვაჲ
80,2	ფიცხელი	მძვნვარჲ
81,29	ჭურჭელი	საფასჲ
82,3	უძლურებაჲ	უსუსურობაჲ და სხვ.

სხედასხვაობა იჩენს თავს მწკრივების გამოყენებაშიც. ჯღ რომ ერთ მწკრივს ხმარობს; ღ-ში სხვა მწკრივია წარმოდგენილი:

13,29	ექადინ	ექადის
16,29	იპოვების	იპოებოდა

* ღ ხელნაწერის აღმნიშვნელი ლიტერი ვრჩაილებშია ჩასმული, როცა ნიმუშები დამოწმებულია მხოლოდ ჯ-დან (28,12-ის შემდეგ).

	ს(ყ)	ღ
27,6	ჰგენ	ეგო
52,11	ჰამდა	ჰამნ
53,16	ამენებს	ამენებდა
54,36	შეიპყრობნ	შეიპყრობს
54,37	დააბრკოლებნ	დააბრკოლებს.

ქვემოთ (გვ. 105).
 მონაწილეობისა და უწყვეტლის მწკრივის მონაცვლეობის ნიმუშები იხ.

მშორად სხვაობა თავს იჩენს რიცხვშიც:

6,27	ნავის	ნავთა
20,34	საღმობათათუს	საღმობისათუს
25,8	კართა	კარსა
26,29	ეშმაკისაფთა	ეშმაკთაფთა
27,26	მთათა ზედა	მთასა ზედა
53,30	ჰაერთადდე	ჰაერთამდე
54,8	სულთაფსა	სულისა
56,26	ცოლსა	ცოლთა
59,1	გპბრძაფ	გპბრძაფთ
59,10	ეშმაკთაფან	ეშმაკთაფან
68,20	ქეთა	ქეთა
73,29	ჩუენი	ჩემი
73,30	ამათ	ამას
73,38	მთასა გარე	მთათა გარე
77,25	ვიხილნე	ვიხილნეთ.

ხოგ ადგილას ერთმანეთს არ შეესატყვისება ზმნის პირთა რომელიმეც

58,23	ვევედრებით	ვევედრებთ
63,17	ვთქუა	სთქუათ
63,20	მესმის	ესმეს
64,4	სთქუთ	ვთქუათ
64,15	გპმსახურებთ	პმსახურებთ
64,34	გპგონებ	უწყის
65,24	გარდაგუაქცევენ	გარდააქცევთ.

ღანსხვავებულია სიტყვათა რიგიც:

17,1	მოციქულისა სიტყუისა — სიტყუისა მას მოციქულისა
53, 32	აქუნდა კუალად ესეცა მადლი — აქუნდა ესეცა მადლი კუალად
57,38	მარადის იყო სიტყუაჲ — იყო მარადის სიტყუაჲ
70,9	მუჭლნი მოიდრიკნა — მოიდრიკნა მუჭლნი
74,29	შენ ზედაცა მოვალ — მოვალ შენ ზედაცა
76,33	ქალწულთა თხოვილთა — თხოვილთა ქალწულთა.

ტ(4)

ღ

ხმნები ნახმარია სხვადასხვა გვარისა და ქცევის ფორმით:

8,11	შუკრებულ იყო	შეიკრიბა გონება
10,4; 11,16	მიაქციის	მიიქცის
22,3	გამოშჩნდი	გამომიჩნდი
23,32	დაივიწყა	დაავიწყდეს
53,2	დაივიწყა	დაავიწყდა.

სხვაობას ქმნის აგრეთვე ვნებითა სხვადასხვა წარმოება: აღწერთი და ბრგანული:

14,18	უძღურ ეიქმენ	მოუძღურდი
17,5	უძღურ არიედ	მოუძღურდიან
67,31	ეწოდა	წოდებულ იყო.

ღანსხევებულია მთელი ფრაზა:

11,32	ტ	ხადიედ ღმრთის-მოყუარედ.
	ღ	ხადიედ მას ღმრთის-მოყუარით.
12,5	ტღ	გამოსცილიდა მას დანბრკოლებად მარხვისათჳს.
	ღ	გამოსცილიდა მას დანბრკოლებად მარხვისაგან.
14,28	ტ	უნდა გონიერებად.
	ღ	უნდა სიწმიდის.
16,26	ტ	ჭორცისა და ღჯნისაჲ არცალა შეჰგავს სიტყუად.
	ღ	ჭორცისა და ღჯნისა მეტი არს სიტყუადცა.
16,32	ტ	ცხებად ზეთისა (ზეთი ლ) არა თავს-იდვა.
	ღ	ცხებად ზეთსა არა თავს-იდვბდა.
19,35	ღ	მრისხანებით ეტყოდა მათ.
	ღ	განსთქდებოდა გულის-წყრომიითა და ეტყოდა მათ.
28,1	ტღ	მოაქცია მან თჳსსავე მონასტერსა.
	ღ	მოაქცია მან თჳსსავე მონასტრად.
53,20	ტ	არა აქუნდეს სიტყუაჲ ჩუენთჳს ბოროტი.
	ღ	არა აქუნდეს სიტყუად ჩუენდა ბოროტი.

ზოგჯერ ერთ ხელნაწერში რომ მოკლედ არის ნათქვამი, იგივე ამბავი მეორეში გაერცობილია.

72,36	ტ	ჲლო იგი არა ისმენს, არცალა ინების გარდამოსლვაჲ, ხოლო იგინი მოელიედ მას და უფროასლა დაჭირვებულთა მიაველინებედ.
	ღ	ჲლო იგი ვარე-მიიქცევს პირსა მათგან და იგმინს, რამთა არა გარდამოვიდეს მათა, ხოლო იგინი დადგრომილ არიედ და ჰვებედ მას უფროასლა თანა-მდებთა მათ და მწეადართა ქუეშე მყოფთა მიუკლინებედ მას.

ზოგჯერ კი მთელი ფრაზა აკლია რომელიმე ხელნაწერს. შავალითად.

ადგილი „და სპაჰსპეტიცია ვინმე მრავალთაგან ევედრებოდა მას გატარდეს მისი ვად“ (73,20) მხოლოდ Ⴀ, ხელნაწერშია.

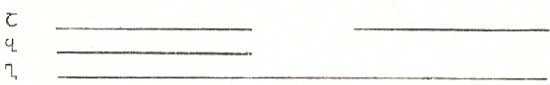
ღწირად სხვადასხვა სახითაა წარმოდგენილი საკუთარი სახელები. შავალითაა:

	Ⴀ	Ⴀ
56-57	მელეტიანოზი	მელიტიანოზი
57,4	მანიქეველი	მანიქეოსი
62,32	როფუნი	ეფონი
62,33	ხრონოჲ	ხრონიდჷ
63,23	ფესტო	ფესტო
63,25	Ⴀპოლონს	Ⴀპოლოს
68,21	ხოსტანტინოსს	ხოსტანტის
74,10	ჲალაკიონ	ჲალაკიონს
74,34	ქერუვა	ქერეუ
78,1	მელეტიანთა	მელიტიანოზთა (მელიტიანოზთა 80,13)
83,37	Ⴀლექსანდრიელისა	Ⴀლექსანდრელისა

Ⴀსეთი სხვაობები, ერთი მხრივ, ႠႠ ხელნაწერებისა და, მეორე მხრივ, Ⴀ, ხელნაწერის ტექსტებს შორის იმის საფუძველს იძლევა, რომ ისინი სხვადასხვა რედაქციებად მივიჩნიოთ. ႠႠ: მართლაც, სხვადასხვაა მათი ლექსიკური შემადგენლობა, სხვადასხვა — გრამატიკული ფორმები (მწკრივი, რიცხვი, ბრუნვა, გვარი, პირი...), აგრეთვე სიტყვათა რიგი, ზოგჯერ შესამჩნევია ფრაზათა და წინადადებათა მეტ-ნაკლებობა, ცხადია, მაშინ მხოლოდ სხვადასხვა რედაქციებზე შეიძლება ლაპარაკი და არა ერთზე.

ჩვენც ტექსტები ასე ორი რედაქციით გვაქვს მოცემული. სირველ სვეტში წარმოდგენილია ႠႠ ხელნაწერთა ტექსტი, როგორც უფრო ძველი რედაქცია, მეორეში კი — Ⴀ ხელნაწერისა, როგორც შედარებით უფრო გვიანდელი რედაქცია.

სამი ხელნაწერის ტექსტების ორ რედაქციად ასეთ დაყოფას მხარს უჭერს აგრეთვე მათი მოცულობაც. ႠႠ რედაქცია მოკლეა, Ⴀ კი — ვრცელი. ႠႠ-ს აკლია მოთხრობის შუა ნაწილი მთლიანად. Ⴀ-სა და Ⴀ ხელნაწერი ამ შუა ადგილზე სულ წყდება. Ⴀ-ც წყდება, მაგრამ დროებით, შემდეგ კვლავ აღდგება და ბოლომდე მისდევს (შინაარსეულად) Ⴀ-ს. ზრავიკულად ეს ასე შეიძლება გამოიხატოს:

Ⴀს შეწყვეტა, როგორც ჩანს, ხელოვნურია. ႠႠ-ს შეწყვეტილი ტექსტის შემდეგ იწყება ზოგადი მსჯელობები, ნაკლებადაა Ⴀნტონის ცხოვრების კონკრეტული ფაქტები, ავტორი საერთოდ მსჯელობს განყენებულ საკითხებზე. შეიძ-

ლება ამის გამოა, რომ **ტ** ხელნაწერებს აკლიათ ეს ნაწილი. ლადანწერებში აღარ ჩათვალეს საჭიროდ მისი შეტანა **ნ**სტონის ცხოვრებაში. **ტ**-ში საბოლოოდ აიღეს ხელი ამ უკანასკნელ ნაწილზე, **ნ**-ს გადაწერმა კი საჭიროდ დაინახა ტექსტში შეეტანა სულ ბოლო ნაწილი, რომელიც ნაწილობრივ ისევ უბრუნდება **ნ**სტონის ცხოვრების აღწერას. შაგრამ აქაც, როგორც ვხედავთ, **ლ** მაინც ცალკეა.

სირველი რედაქციის დადგენისას საფუძვლად მიღებულია **ნ** ხელნაწერი, ვარიანტები ნაჩვენებია **ლ**-დან. **ს**ოცა **ლ**-ში შიობოვება უკეთესი იკითხვისი, მაწინ ესაა დატოვებული ტექსტში, სქოლიოში კი ჩატანილია **ნ**-ს ვარიანტი. **რ**ასწორი და, ჩვენი აზრით, მიუღებელი ფორმები (ორივე რედაქციისა) სქოლიოშია ჩატანილი.

საკი ტექსტი სამი ხელნაწერის მიხედვით არის დადგენილი, ცხადია, რომ აქა-იქ ეს ხელნაწერები განსხვავებულ ტექსტს იძლევიან. ლანსხვავება ხანდახან სულ საწინააღმდეგო ჩვენებაშდე მიდის. ზოგჯერ ჭირდა ამა თუ იმ სიტყვის მნიშვნელობის დადგენაც. ზოგიერთი სიტყვის მნიშვნელობის დაზუსტება და დადგენა შესაძლებელი ვახდა ბერძნული ტექსტის ჩვენების საფუძველზე¹. თი ამის რამდენიმე ნიმუში (**ნ**დვილის მოგების მიზნით ბერძნულ ტექსტს არ მოვიყვანთ პარალელურად. **შ**აჩვენებთ ძხოლოდ საცილობელი სიტყვების ბერძნულ შესატყვისებს):

1. **ს**ოლო იგი ძინად (ფიცხელთა **ლ**) შრომათა თავს-იდებდა (16,6 **ნ**)
ხოლო იგი ადვილად შრომათა მათ თავს-იდებდა **ლ**.

მაზგასმული სიტყვის შესატყვისად ბერძნულში არის **βραχμ**, რომელიც **βραχμ**-ის აღმატებითი ხარისხია და ნიშნავს: ადვილად. **შ**რობრავადაც ადვილი უფრო უდგება ტექსტს.

2. **რ**ა დაფლვად ქუეყანასა, არამედ ცხედარსა ზედა დადებად (78,30 **ნ**)

...არამედ კიდობანსა შინა დადებად **ლ**.

ყერძულ დედანში ნახმარია **α** **αγαπών** („საწოლი“), ე. ი. **ნ** რედაქციო უფრო ზუსტად თარგმნის.

3. **შ**ითარცა განძებულ მან, რომელ არს გონება (14,7 **ტ**)
ითარცა განკვრეებული, რაბანცა არს გონებითა **ლ**.

ყერძულში გვაქვს **βραχμ**, რომლის ერთ-ერთი მნიშვნელობაც არის განშორება, შორს წასვლა, მოცილება. **შ**ს ახსნა კი **ნ**-ს თარგმანს უჭერს მხარს.

4. **ლ**კუთანასა მას დავივიწყებდე და წინასა მას განმარტებულ ვიყო (17,21 **ტ**)

პირველსა მას დავივიწყებ და წინასა მას მივსწუდები **ლ**.

ტქ ფორმათა ორი წყვილი უპირისპირდება ერთმანეთს.

1) **ლ**კუთანა — პირველი. **შ**მათ შესაბამისად ბერძნულშია **βραχμ** (უკანა, მომდევნო, შემდეგი).

2) **ლ**ანმარტებულ ვიყო — მივსწუდები. ყერძული შესატყვისი **βραχμ** ნიშნავს გაშლას, გაფართოებას, ვავრცობას. შართალია, ბერძნულ ტექსტს **ტ** რედაქცია უდგება, ასევეა რუსულ ვერსიაშიც, მაგრამ

¹ Patrologia graeca, t. XXVI, 1837, გვ. 835—975.

ახალი აღთქმის წიგნების ზოგი ქართული რედაქცია, რომელზეც ჩვენ ხელიმწერა გვიწედა, მხარს უჭერს ო რედაქციის თარგმანს (საცილობელი სიტყვების მეორე წყვილი): უკუანასა მას დაგივიწუგებ და წინასა მას მივისწუღები (ფილიპ. 3,13).

5. *Αφ' ουκ εστιν* აუცნებდეს იგინი თავთა თვისთა (21,20 *ს*).

უფროსდა მოიციცხებდეს იგინი თავთა მათთა ო.

Παλι წას ერთ-ერთი მნიშვნელობა ხუმრობა, დაცინვა. შაშასადაძე, ამ შემთხვევაში ო რედაქციაა ბერძნული დედნის ადეკვატური.

6. *Ποικιλτα* ცა ცა გულის-სიტყუათა მათთა (76,21 *ს*)

შეუტრგებულთა ცა ცა გულის-სიტყუათა მათთა ო.

ყერძნული *ἐνοχλῆσαι* ნიშნავს შეწუხებას, თავის მობეზრებას. ყვლავ ო რედაქციის თარგმანთა უფრო ახლო ბერძნულ დედანთან.

Επεκτι სის ზოგიერთი ადგილის განსხვავებული იგიობისი აშკარად გრაფიკულ ნიადაგზეა წარმოშობილი. უხჩვენებთ რამდენიმე მათგანს:

1. *Μαθηται* 12,18 *ყ* — *Μαθηται* *ს*. ჰდრ. *ἡ μαθηται* (მტყერი). *Ποικιλτα* ჩანს, *ს* ხელნაწერის ვადამწერს გამორჩენია უ ასო.

2. *Ποικιλτα* უნდა *გონიერებად* (14,28 *ს*)

Ποικιλτα უნდა *განრიცხებად* *ყ*

Ποικιλτα უნდა *სიწმიდის* ო.

ყერძნულშია *σφραγισεν*, რაც ნიშნავს კეთილგონიერებას. ამდენად *ს* რედაქციის ჩვენება ეთანხმება ორიგინალს, ო რედაქციისაც ახლოა ამასთან, *განრიცხებად* კი ვაუმართლებელია, იგი უთუოდ *გონიერებად* სიტყვისგანაა წარმომდგარი.

3. ყერძნულ ხელნაწერში ერთგან იგიობება: და ოდესმე ცხენებითა და მკედრებითა ქუეწარმავალითა ადაცესს სახლი (40,9). ამას ბერძნულში წესება: *και ἄλλοτε ἴππων και θηρίων και ἐρπετων ἐπιήρτασαν τὸν οἶκον*. ყეცდომბა მკედრებითა ქუეწარმავალითა: *τὸ θηρίον* ნიშნავს მხეცს, ცხოველს. ო ხელნაწერის „მკედრებითა“, ალბათ, ასე წარმოდგა: თავდაპირველად უნდა წერებულყო მკეცებითა ქუეწარმავალითა და ვადმოწერისას „მკეცებითა“ სიტყვის ნაცვლად შეცდომით „მკედრებითა“ დაუწერიათ. ყეძღლება ამაზე გავლენა იმანაც მოახდინა, რომ წინა წინადადებაში ნახმარია სიტყვა „მკედარნი“.

4. ყერძნული ტექსტის დახმარებით დაზუსტდა ცნობა *ს* ტონის წლოვანების შესახებ ერთ ადგილას. საქმე ისაა, რომ სამივე ქართული ხელნაწერი *ს* ტონის ასაკს განსხვავებულად გვიჩვენებს:

ს და ათხუთმეტის წლის (22,17 *ს*)

... ოც და ათხუთმეტის წლის *ყ*

... ოც და ათხუთმეტის წლისა *ო*.

ყერძნულ ტექსტშია *ἑξήκοντα και πέντε*, რაც ო ხელნაწერის ჩვენებას უდრის.

5. ერთგან გვხვდება: „იხილიან დიდნი წჳმანი საზღვართა სინდოეთისათა“ (37,2). ყერძნულ დედანში კი *ს* თითობია ნახსენები: *ταῖς τῆς Αἰθιοπίας μέρεσι*. *ს* თითობს აქ შეუსაბამობა უნდა ვაქონდეს, მაგრამ საქმე ისაა, რომ უძველეს ბეგლებში ზოგჯერ *ს* ინდოეთი იხმარებოდა *ს* თითობის მნიშვნე-

ნელობითაც (შესაბამისად, „ჰინდოა“ — ეთიოპელის მნიშვნელობით) გალითად, ბერძნულ *Αἰθιοπία*-ს ქართული ტექსტი *სინდოეთად* გადმოგვეცემს შემდეგ ადგილებში: *ფს.* 67,32; 73,14; *სობ.* 28,19; *სოფ.* 3,10; *სსია* 37,9; 43,3; 45,14, ხოლო *Δῖσις* — *ჰინდოა*: *ფს.* 71,9; 86,4; *სერ.* 13,23; *სიციხ.* 12,1.

4. ნომრივი თავისებურებანი

ა რ თ ბ რ ა ზ ი ა

1. *ყ. ყ* ასოს ხმარებისას საერთო წესიდან გადახვევას არა აქვს ადგილი. *გი* იხმარება იქ, სადაც მოსალოდნელია: მოვიქსენო (6,11), დაჰჰა (18,14), დაჰსნდენ (73,36) და სხვები. ცნობილ საცილობელ შემთხვევებში ასეთი ვითარებაა:

*ს*ულისხმა-ჰყავა (54,29), გულისხმა-ყო (54,33), გულისხმა-ყვეს (51,12,32). გულისხმის-მყოფელი (59,27). „*ს*ულისჰმა“ არც ერთ ხელნაწერში არ ჩანს.

სამაგიეროდ მერყეობას აქვს ადგილი *ხრწნა*||*ქრწნა*-ს წერისას. *ს* რედუქცია სისტემებზე ხმარობს *ჯ*-ს: განჯრწნისა (61,14), განიჯრწნებიან (66,21), უჯრწნელი (81,3), ხოლო *ღ*-ში უცვლელად ხანი არის გატარებული: ხრწნილნი (28,33), უხრწნელნი (28,33), განხრწნისა (61,15), განიხრწნებინ (66,21), უხრწნელი (81,3).

2. *ქ. ქ* დიფთონგია და იგივეა, რაც *ეა* კომპლექსი. იქვენს ძეგლში მ გვხვდება შემდეგ შემთხვევებში:

ა) *ქ* ფუძიანი სახელების სახელობით ბრუნვაში: საფასქ (9,6), სიმრაკლქ (9,23), მწუხარქ (13,19), სიმართლქ (15,18), ცოდვის-მოყუარქ (15-16), სიმქნქ (15,15), მეყურწუმქ (24,14), ბზქ (32,28), ტყუქ (32,30), სახქ (35,5), მღინარქ (37,3), საქმქ (39,27), მწარქ (51,25), სქ (56,32), ქქ (57,32), სიბრძქ (57,35), სიმდიდრქ (57,34), მეფქ (68,32), ებისტოლქ (74,18)...

ბ) *ქ* ფუძიანი ადამიანის სახელების ნათესაობითში (ან ორმაგი ბრუნების ფორმებში): ქარისტქს (14,14; 36,16), ჩავქსი (30,31), ქლისქსი (38,2), ხრონქლქსი (62,33 *ღ*), ტგვქტქსსა (68,19 *ღ*).

გ) ხმნიზედებში: ესრქთ (9,22), ეგრქთ (31,4), ეგრქთვე (71,18), ქგრქთ-ცა (30,29).

დ) *ა*ფრობითი ხარისხის ფორმებში: უმეტქს (23,33), უუკეთურქს (31,31), უმწუღილქსთა (36,26), უპირატქს (37,7), უშორქს (37,39), უფიცულქსი (44,9), უშუენიერქს (56,12), უმწუღქს (74,38), უწმიდქს (79,13), უბრწყინვალქს (82,17), უძლიერქს (82,18).

1 *ს*მ საკითხზე ყურადღება მიმაქცევინა *ს. შანიძემ*, რომელმაც დასძინა, რომ იგივე გვხვდება აქაიქ სომხურშიცო (*ფს.* 67,32; 71,9; 73,14; 86,4; *სერ.* 13,23). *ს. შანიძემ* იგივე მიმართა აგრეთვე, რომ *ს*რისტაკეს *ს*ასტივერტელის „მოთხრობის“ 25-ე თავის *Հսկի* სიტყვა *ԴԵ* დოეთს კი არ უნდა ნიშნავდეს, არამედ—*Դ*თითობისა, როგორც ეს აღუნიშნავს ამ ერთი საუკუნის წინ ამ თხზულების მთარგმნელს ფრანგულ ენაზე *Դ. Սր լու ժ* (E. Prud homme, Paris, 1834). ნახეთ: Повествование варданета Аристакеса Ластивертци, перевод К. Н. Юзбашяна, М., 1968, стр. 173.

ე) ყ მ ნ ძირის სიტყვებში: აღსაშენებელსა (55,31), აღშენებულსა (23,32) ვ) სრაშლისა (30,32).

შაგრამ აქ ერთი წესი არ არის ყველგან გატარებული, არცთუ იშვიათია გამონაკლისები.

ხოგჯერ პარალელური ფორმები იხმარება:

11,25	უმჯობმსად Ⴎ	უმჯობესად Ⴎ
23,18	უმჯობმსითა ႮႮ	უმჯობესითა Ⴎ
61,23	უმჯობმს Ⴎ	უმჯობეს Ⴎ
16,2	უმეტმს ႮႮ	უმეტეს Ⴎ
16,6	უფიცხლმსსა ႮႮ	უფიცხლესსა Ⴎ
24,10	ესრმთ Ⴎ	ესრეთ Ⴎ
70,15	ეგრმთვე Ⴎ	ეგრთვე Ⴎ
15,9	მწმ Ⴎ	მწე ႮႮ
16,12	საქმმ Ⴎ	საქმე Ⴎ.

Ⴎ მავალითებში პირველი ფორმები უფრო ძველია. შათ ვარიანტებში Ⴎ გამარტივებულია (მ—ე). Ⴎ სეთი ფორმები ტექსტში არაა გასწორებული. ჩათესაობით ბრუნვაში მოსალოდნელია Ⴎ რ ი ს ტ მ ს, მაგრამ ხშირად ამ წესიდან გადახვევა გვაქვს, არის Ⴎ რ ი ს ტ ე ს.

40,38	ჩრისტესსა
78,15	ჩრისტმს Ⴎ, მაგრამ: ჩრისტესი Ⴎ
76,36	ჩრისტმსთჳს Ⴎ ჩრისტესთჳს Ⴎ
66,26	ჩრისტმსმან Ⴎ ჩრისტესმან Ⴎ.

Ⴎ ქაც გამარტივებაა (მ—ე). Ⴎ სეთი ფორმები არ გავისწორებია. Ⴎ სევე მონაცვლეობა გვაქვს სახელობითშიც:

83,24	ჩრისტმ Ⴎ, მაგრამ: ჩრისტე Ⴎ.
-------	-----------------------------

Ⴎ ქ შეიძლება დავუშვათ, რომ სახელობითში მ მ-სა და ე-ს აღრევის ნიადაგზე გვაქვს, როგორც ამ მავალითებში: საქმმ და საქმე, უფიცხლმსსა და უფიცხლესსა და სხვებში. შეორე მხრივ, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საკუთარი სახელი გაუთანაბრდა საზოგადო სახელს, როგორც ეს გვაქვს Ⴎ დიშის სახარების ცნობილ დასაწყისში: Ⴎ ბრაჰამ შვა Ⴎ საკი; Ⴎ საკმან შვა Ⴎ საკობი (შათ. 1,2C). Ⴎ სინამდვილესთან უფრო ახლოს პირველი ვარაუდი გვგონია.

Ⴎ ცირმდ (9,8 Ⴎ) და მსგავსი ფორმები აშკარა შეცდომაა, Ⴎ და Ⴎ ასოების აღრევის ნიადაგზე წარმოშობილი, ამიტომ გასწორებული გვაქვს. Ⴎ სევე მცდარია შემდგე ფორმები: დღმ (18,33; 22,19C), დამმ (40,13; 46,21), დღმ და დამმ (24,25 ႮႮ). Ⴎ ჰოგორც ცნობილია, დროის ვარემოების აღსანიშნავად წრფელობითი ბრუნვა იყო ვანკუთენილი, ამიტომ ამ მნიშვნელობით „დღმ და დამმ“ შეცდომაა და ტექსტში გასწორებულია (დღე და დამე). ჩესიდან გადახვევა უმეტესად Ⴎ ზელნაწერში გვაქვს.

Ⴎ სნადახან მ მისი პირვანდელი ფონეტიკური ეკვივალენტითაა წარმოდგენილი: ქეა (33,38), უვრცელესადრე (34,26), შევდორეისი (50,29), უმჯობედს (62,26), უგულსმოდგინედს (82,19). Ⴎ Ⴎ მჯობედს-ის გარდა, ყველა მავა-

ლითი უ, ხელნაწერიდანაა ნაჩვენები. შევნიშნავთ, რომ ეს სიტყვა სამხრეთ-დასავლეთით გვხვდება: უმჯობეს (62,26), უმჯობეს (33,28), უმჯობეს (61,23).

აქანასკნელ, უნდა აღნიშნოს უფროობითი ხარისხის წარმოების უძველესი სახე: უბოროტე (57,19), უგულსმოდგინე (82,19), სადაც ნათესაობითის ნიშანი **მს** ჯერ კიდევ არაა დართული¹.

3. 4. 4 ასო უი კომპლექსის ეკვივალენტია. უს გვხვდება სიტყვის ძირებში: თვნიერ (7,10), მღუძარებით (9,21), სიმშუდისათვის (11,11), სამკვდრებელსა (11,17), ღვინისა (16,26), სიმწუსითა (23,5), ცვლსა (23,14), ხუტქებითა (27,35), ძვრსა (30,38) და ბერძნული უ ნიშნის გადმოსაცემად: კვრიაკესა (8,11), მარტვრობად (43,24), უგვტმ (49,5).

უ უ პრეფიქსი მომდევნო ი ხმოვანთან შეხვედრისას სისტემებში იძლევა ვ-ს: გვთხრა (23,23), შეგვრდოს (29,31), აღგვზუნეს (41,27), გვცნობიეს (41,32), გვსწავიეს (65,12).

ძირისეული უ ი-სთან შეხვედრისას აგრეთვე ვ-ს წარმოშობს. უს განსაკუთრებით ეხება უ-ზე ფუძეგათავებულ ზმნებსა და სახელებს: ეტყუს (8,27 უ), იტყვ (14,21), სიტყვთა (15,13), ნაძვ (43,1), შეემთხვნეს (60,14), მღოვსა (72,1).

ძ ც ხ ძირიანი ფორმები საინტერესო ვითარებას გვიჩვენებს: გვაქვს სარცხუენელად (13,25 უ) და პარალელურად სარცხუნელად (13,25 უ; 48,1), ურცხუნო (32,13). სირველ შემთხვევაში ამ ფუძედრეკადი ზმნის I სერიის ფორმა გამოსავალი (არცხუნეს — სარცხუნელად), მეორეში კი — II სერიისა (არცხუნა — სარცხუნელი: 14,22).

უვაქვს ექვსნი (8,7 უ), იღვწიდა (8,6 უ), დაარღვიეს (26,16 უ). უქვ უღრის უ-ს და გასწორებულია.

4. 5. 5 განსაკუთრებით ხშირად გვაქვს ხმოვნის შემდეგ სახელობითი ბრუნვის ნიშნად: ბრძანება (5,29), ცხორება (6,3), ყრმა (7,9), კურობა (20,22), ძეგ (33,18), ზრახვა (62,32), სწავლა (66,23)...

უი გვხვდება ნათესაობით ბრუნვაში: ხრონობს (62,23) და ორმაგი ბრუნების ფორმებში: ყრმათა (7,16), შევდროვისი (50,29), აქსირიდი (62,31), უიდი (62,31), აგრეთვე უფროობითი ხარისხის ფორმებში: უფრო (10,31; 55,24), უფრცელესადრე (34,26), უმჯობეს (62,26), უგულსმოდგინეს (82,19).

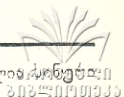
ძოვორც ზემოთ გვქონდა აღნიშნული, ეა კომპლექსი შეიძლება შეგვხვდეს მ-ს ნაცვლად.

ჩასესხებ სიტყვებში ჩვეულებრივ აი და იი გვაქვს ხოლმე: ურსენოიტით (27,33), შებაიდას (24,10), მაგრამ ზოგჯერ აა-ანი და ია-ანი ფორმებიც გამოვრევა: შებაიდათ (36,37), ხრონობს (62,33).

უშვითად ა ზმნებშიც გვხვდება: გამოათხოა (35-36). უთიან (41,38) ფორმაში ჯერ ვ დაიკარგა ო-ს შემდეგ: უთიან (41,37), ხოლო შემდეგ კი ი

¹ ტ. შანიძე, სირის ნიშანი ბრუნვიან სიტყვასთან პარათელურ ენებში: მსუ შრომები, I, 1936, გვ. 333-340. შიხიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, 1953, გვ. 145; უ. შანიძე, სახელთა ბრუნვა და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში, 1957, გვ. 443-444, 450.

² უ. შანიძე, ქართლის ენის ისტორიული ქრესტომათია, II, 1963, გვ. 193-195.

იოტად იქცა: პოეზი (41,36). ხმნებში ა-ს ხმარება დამახასიათებელია სხელნაწერებისათვის (მაგ., № 11, № 62...).

5. ლ ხელნაწერში ფართო ხასიათი აქვს ო-სა და უ-ს ერთმანეთში აღრევის. ხშირად ო-ს ნაცვლად უ იხმარება, ხან კი მოსალოდნელ უ-ს ო ცვლის.

ა) ო-ს ნაცვლად ო არის:

ოდაბნოა (9,25), შოა-ღამეს (19,5), სტომრის-მოყუარეობა (29,20), გუგურობენ (31,25), მტყოვარ (32,37), ფსალმონებასაცა (33,19), დავდომენ (34,15), დადაცათო (34,19), კრძალოლება (34,26), დაყოფა (34,29), უქლორ (36,2), მსახორებისა (36,16), ტყოეს (37,1), ტუფიან (38,5), ყროსა (40,17), ჩოულება (44,38), ჩოულებისა (44,1), ფსალმონა (46,18), სიკოდილსა (61,19), ოსასიდილოდ (72,11).

ბ) ო-ს ნაცვლად არის უ:

შუაქსენება (13,17), შურგულეულთა (14,29), სახელუენ (22,9), მუაგლდეს (26,1), უბუვარ (30,7), მუაკლდა (40,34), მთუვარშ (47,39), ჭრუნტონ (48,38), დიდრუფა (50,20), გაპუაჩინებს (63,14), სოსიდუნს (63,27), ნუაქეცედა (75,12), თითუეული (76,27), თითუეულად (81,26), ნაცუვარმან (83,9). ზოგ შემთხვევაში შეიძლება ოა კომპლექსის უ-დ ქცევასთან გვეკონდეს საქმე (მუაქსენებ, მუაკლდა, მუაქეცედა).

ღარდა ამისა, რამდენიმე ადგილას ლ ხელნაწერში თავდაპირველად დაწერილი უ გადასწორებულია ო-დ. ოი ზოგიერთი მათგანი:

- 20,20 თითუეული — თითოეული
- 31,31 თითუეულთა — თითოეულთა
- 32,19 სარწმუნუებით — სარწმუნოებით
- 38,6 მონაზუნებასა — მონაზონებასა
- 65,32 დააბრკულებთ — დააბრკოლებთ.

ქოგორც აღინაშნა, ეს მოვლენა მხოლოდ ლ ხელნაწერში შეინიშნება. შანარჩენებში ყველაფერი რიგზეა. ძადგან ეს აღრევა საკმაო რაოდენობითაა. მის შემთხვევითად ვერ მივიჩნევთ. ზერც იმით ავხსნიოთ, თითქოს უ-ს გადმოცემა ო-თი თვით უ-ს დაწერილობის გამარტივებით იყოს გამოწვეული, რადგან, ვერ ერთი, მაშინ საწინააღმდეგო მოვლენის (ო→უ) ასახნელად დამაჯერებელი საბუთი არ გვექნებოდა, შოორც, ასეთი შეცვლა ასომთავრული დაწერალ ტექსტებშია მოსალოდნელი, ბრიტანული ხელნაწერი კი ნუსხური-თაა დაწერილი.

შსგავსი მონაცვლეობა ამ პერიოდის სხვა ძეგლებშიც შეინიშნება (შაგალითად, ამ მხრივ საყურადღებოა „სიგელი მღუმიღლათა“). ოსეთივე ვითარება სინურ მრავალთავშიც. ომ მოვლენის შესახებ ო. შანიძე წერს: „არა მგონია, რომ ამას რაიმე ფონეტიკური საფუძველი ჰქონდეს, ე. ო. რომ ო და უ ბგერა არ იყოს გარჩეული. შოვლენა წმინდა ორთოგრაფიულია. შაგალითების მიხედვით შეიძლება ზოგ შემთხვევაში ასინილაციაზე გველაპარაკნა (უწუდიან, ტაკოკო), მაგრამ ეს არ უნდა იყოს მიზეზი. ძადგანაც ასეთი მოვლენა უფრო პალესტინურისა და სინასმთური წარმოშობის ძეგლებშია დადასტურებული, შეიძლება კითხვა დავსვათ: ზამ არ არის აქ რომელიმე სემიტური ენის გავლენა (არაბულია, ასურულია)?“¹

¹ ო. შანიძე, სინური მრავალთავი 864 წლისა და მისი მნიშვნელობა ქართული ენის ისტორიათათვის: სინური მრავალთავი 864 წლისა, 1959, გვ. 306.

ღმერთობა დაკარგვა. უ-ს დაკარგვა, სხვა თანხმოვნებთან შედარებით, უფრო თვალსაჩინოა. სოგორც ძველ ქართულში საერთოდ; ჩვენს ძველშიც ვ იკარგება მაშინაც, როცა ის მ-ს ნიშანია და მოსდევს უ ხმოვანი: უწყვი (6,29 ლ), შეუძლე (6,30 ლ), მოუძღვრდი (14,18), შეუძლო (15,35), მიუქდეთ (20,1), დაუტეობთ (29,2), შეუნდით (30,8).

უ განსაკუთრებით ხშირად მაშინ იკარგება, როცა ის სიტყვის ფუძეში მოხვდება ამოვნება შუა ან ხმოვანსა და ზოგიერთ სონანტს შორის: ითხოეთ (5,19 ლ), პატოსნისა (7,32 ლ), წეურღებინ (14,10 ტ), მზაკუარი (14,13 ტ), პოონ (25,31 ლ), ვპოენით (34,34), პოიან (41,37), დაუტეოს (29,8), ეცხონდებოდით (31,9), ისწათ (41,2), ვარდააქციონ (42,18), განგიტეო (50,28), სთხოთ (72,6) თხოილთა (76,33 ლ), თუმცა ხანდახან იგი შეხახულია: შეუვრღებოდა (14,10 ლ), მოიბოვა (15,34 ლ), პოვიან (41,38), მზაკუეარი (40,30), თხოვდითა (76,33 ტ). შახიკსეულანთი (45,14), ეთორიანი (63,4 ლ), მაგრიან: ეთორიანი (63,4 ტ).

უ სუფაქსიან ზმნებთან გვხვდება როგორც ამოსავალი, ვინიანი ფორმები (განიბნივინენ 25,33 ლ; მივიწივინეთ 30,15; მოიწივინიან 32,7,14; 38,21; 41,38; იწივინიან 34,12; გარე-მაქციუნა 41,32; განიოიციხეს 48,9), ისე გამარტივებული (უვინო) ფორმებიც (შეემთხვნეს 60,14; შეეწინიან 65,38; განიბნიუნდ 25,33 ტ).

უ ილტი (19,23 ლ) თანხმოვანთა თავმოყრის შედეგად გამარტივებული ფორმაა. ჩვეულებრივია ვივლტი (19,23 ტ).

უკარგება სხვა ბგერებიც: განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა ორი ერთნაირი თანხმოვანი ერთად მოხვდება.

თთ—თ: თუენი (8,7 ლ, მაგრამ: თთუენი 8,7 ტ), თუედ-თუედ (46,3); თუსაჲ (24,8 ლ, მაგრამ: თთუსაჲ 24,9 ტ), მათთუა (34,35).

სს—ს: მისა (=მისსა, 9,3 ლ), თუსა (9,21), ულიაჲსა (17,25 ლ), შარიამისა (39,3), თუსავე (71,21 ლ), თაყუანი-სცემენ (69,5 ლ).

მმ—მ: მარხველი (9,33 ტ), მარხველთათუს (55,18 ტ), მარხველნი (79,29).

ბბ—ბ: აქ ორნაირი შემთხვევაა: 1. როცა ფუძისეული მ მც-3 პირის მ სუფიქსს შეხვდება: იბრდლუნ (20,21 ლ, იბრდლუნენ ტ), აბრზენ (13,3 ლ), ჩან (33,11), მოაქუნ (33,14).

2. როცა ფუძისეული მ პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობის გამოჩნატველ სუფიქსს უერთდება: განკურნა (იგინი: 27,8 ლ), წარმოიდგინა (იგინი: 67,16 ტ; წარმოიდგინნა ლ)...

ზოგჯერ არ არის აუცილებელი ორი ერთნაირი ბგერის შეხვედრა, ბგერა სხვა მიზეზითაც იკარგება:

ბ: ჩას (81,36), მიით (63,10), გიხს (62,36; მაგრამ: გიჩნს 66,23 ლ).

დ: ვითარებითში ბრუნვის ნიშნის დ მდე თანდებულის დონის გავლენით იკარგება: გამოსლვამდე (26,30), სლვამდე (36,37). აღსასრულამდე (44,11; 83,13 ტ. მაგრამ: აღსასრულამდე 83,13 ლ).

1 ტ. შანიძე, შდე თანდებულის გენეზისისათვის: საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის მოამბე, ტ. 111, № 4, 1942, გვ. 367—372.

7. ცხორებაჲ წმიდისა სწტონისა.

ლ: მოსიკუდიდნი (29,40), სიკუდიდ (49,30). უს გვაქვს ილ-^{საქართველო} ლობთული სახელების (უმეტესად საწყისების) ვითარებით ბრუნვაში: ტირიდ, ყვრიდ, სიციდ, ადგიდ, სახიდ (—სახილდ) ^{საქართველო} 1. ზოგან ეს ლ შენახულია: სიკუდილიდმდე (49,40), სიკუდილიდმდე (50,31), ტირილად (41,21).

პ: პ იკარგება როგორც პირის ნიშანი (S₂ ან O₂) სპირანტების წინ: ხე-დავს, სურს, შეშინდი, ხადიედ... მაგრამ ამაზე ქვემოთ.

უ (უმარცვლო): მიუწდომელი (53,28), მოყრობით (57,5 უ), მოძღრება (71,27 უ), იჟმედეგს (82,17).

უკარგება ზმნისწინისეული თანხმოვნები. უ, მაგალითად, აღ ზმნისწინის გამარტივებული ფორმები: ასწონდა (10,10 უ), აჰმართის (30,13), აიმილდა (44,32), აჯდეს (44,35), აჯოცნა (52,30), აჰკიდნეს (47,15), ახილესა (63,2). აიარებდეს (68,15 უ) და სხვ.

უკავებს ყუდროება (37,22), მაგრამ: მყუდროებით (38,15). უსევე, ბარკალ-სხული (75,5), მაგრამ: ბარკალ-მსხულადმდე (46,34). ორსავე შემთხვევაში უკანასკნელ მაგალითებში მ განვითარებულია, გვიანდელია, ისევე, როგორც ამ სიტყვებში: მტრელი, მსხალი, მტევანი, მსუბუქი.

სამაგიეროდ მ არ მოიპოვება შემდეგ მაგალითში: ეგვპტელებრითა ჯმითა (28,14), თუმცა სხვაგან მანიანი ფორმა იხმარება: მეგვპტელი (7,4).

უკავებს მარტივი, კონტაქტური მეტათეზისის ნიმუშებიც: ათურამეტი (ს,4 უ), დადრგოძილი (16,11 უ).

უგვდება ასიმილაციის სხვადასხვა შემთხვევები.

სონტაქტური ასიმილაციის მაგალითები:

1. ნაწილობრივი, რეგრესული:
 - ბს—ფს: ნეფსით (37,17; 55,8 უ; უდრ. ნებსით 37,20).
 - სჩ—შჩ: გამოშჩნდი (22,3).
 - სჯ—შჯ: შჯული (68,33 უ), ჰშჯიდეთ (73,12 უ), საშჯელსა (69,9 უ).
2. ნაწილობრივი, პროგრესული:
 - ხზ—ხს: თხსულსა (46,31).
 - სდ—სთ: ესთენ (74,10,13; უდრ. ესოდენ 74,14 უ).

ტრის პროგრესული დისიმილაციის მაგალითებიც:

რ...რ—რ...ლ: იმარტვლებოდა (44,7), მარტვლთა (66,35).

ღგერათ შერწყმის ნიმუშები:

- ძს—ც: თანა-გუაც (31,36), ზედა-აც (37,30).
- თს—ც: აცამეტისა (50,12; 51,1).

უკავებს შენაცვლებაც:

(სჯ—შჯ—) შჩ—რჩ: რჩული (68,34), სარჩელსა (69,10), სარჩელი-სათუს (61,26), რჩილით (73,10).

უს შენაცვლება მხოლოდ უ ხელნაწერში გვხვდება, უ-სთვის იგი უცხოა. აქოცა ზმნაში ერთმანეთის ვერდით იხმარება სუბიექტური და ობიექტური პირის ნიშნები, მათი თანმიმდევრობა მკაცრად განსაზღვრულია: ჯერ

1 უ. მ. დ. დ. რ. ა., ძედუქციისათვის ქართველურ ენებში: უც, I, 1946, გვ. 83, 96წ. 4; უ. უმნაიშვილი, სახელთა ბრუნვა, გვ 36--40.

სუბიექტური პირის ნიშანი დგას, შემდეგ — ობიექტურისა. ხვეწის შემდგომში ერთგან ეს წესი დარღვეულია:

სმისთვს არცაღა ესრჭთ შიში მათი შეჰჰვრაცხოთ (33,15).

სოგორც ცნობილია, მესამე ობიექტური პირის ჰ ნიშანი სამი თანხმოვნის (ჰ, ჩ, ჰ-ს) წინ შ-დ იცვლება. სმითომ აღჰჰჰამდა (75,5 Ⴀ) ჰემეტიტობის გადმონაშთი უნდა იყოს, თორემ მოსალოდნელი იყო მოგვიანო ხანის შჰ კომპლექსი. საც შეეხება მოჰჰჰჰამა-ს (75,5 Ⴀ), ეს უნდა იყოს გარდამავალი საფეხური ჰემეტიტიდან სანნარეც ფორმებამდე ¹.

სოგოლოგია

სახელები

ხუმშშა. სეუმშება უმთავრესად ელ, ენ აღ, არ ბოლოკიდურმარცვლიანი სახელები, თუმცა ერთიანი წესი არაა გატარებული და ხშირად მსგავსი ყალიბით ნაწარმოები სიტყვები ხან შეეკუმშულია, ხან კი — შეუეკუმშავი. Ⴀჰფრო მეტიც, ხშირად ერთი და იგივე სიტყვა გვხვდება ორივენიური ფორმით.

შეკუმშული ფორმების მაგალითებია: საჰმლად (18,18 Ⴀ), სასუმლად (16,25 Ⴀ), სარეცლად (16,29 Ⴀ), სარკუმლით (25,4 Ⴀ), შეუგინებლად (66,39 Ⴀ), სამოსლისა (82,4), სამოსლითა (82,16), სარგებლისათვს (83,19), ბრძნად (61,2), ღრიაკლებითა (20,18 Ⴀ), ნაყურცხლად (32,24), პატიოსნისა (7,32 Ⴀ), მონასტრები (28,10 Ⴀ; 42,29), კარვები (42,29), მაცხოვრისაგან (46,19), წინამძღურად (65,8), შვედრები (40,10) და სხვანი.

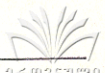
სმათ ვერდით იხმარება ზოგი მათგანის შეუეკუმშავი ფორმები: სარგებლად (7,27), საჰმელად (10,19 Ⴀ), სასუმელად (16,24 Ⴀ), ღრიაკლებითა (20,19 Ⴀ), სარეცელად (16,29 Ⴀ), სარკუმელით (25,1 Ⴀ), ბრძენისა (59,38 Ⴀ) და სხვ.

შეჰჰამს ზმნის საწესი გვხვდება შეუეკუმშავად: მატლისა შეჰჰამასა (13,21 Ⴀ), რაც უძველესი მოვლენაა და ასეც უნდა ყოფილიყო. შდრ. უზმნისწინო ჰჰამა, რომელიც არასოდეს იკუმშება.

ხმშშა. ღერძნული სახელი ეკლესია ზოგჯერ შეუეკვეცლად არის მოცემული: ეკლესიაჰთ (8,37 Ⴀ). Ⴀს ძველი მოვლენაა, უცხო ენის სიტყვა ხელუხლებლად არის დატოვებული. შდრ. ღოლნისის ცნობილი წარწერის ეკლესიაჰსაჰ. Ⴀჰვე მივუთითებთ, რომ Ⴀს ხელნაწერებში ახლებური წარმოებაა: ეკლესიით.

ს ხელნაწერში გვხვდება ასეთი ფორმა: სიფცხლისა (12,13). სავარაუდოა, რომ აჰ გამორჩენილია ი და ამიტომ ტექსტში იგი გასწორებული და აღდგენილია („სიფიცხლისა“). Ⴀსე რომ არ იყოს, მაშინ ეს იქნებოდა ერთ-ერთი კარგი მაგალითი იმისა, რომ ფუძის კუმშვისას ამოღებულია ი, რაც იწვიითი შემთხვევაა (შდრ. იასპინი, -მაგრამ: სუეტნი მისნი იასპინისანი (Ⴀჰდაბ5. 46ყა)).

¹ Ⴀ. შანიძე, „საემეტი ტექსტები და მათი მნიშვნელობა ქართული ენის ისტორიისათვის; ღილისის უნივერსიტეტის შობამე, III, 1923.

სიციხის. სახელთა მრავლობითობა უპირატესად ნარ-თანიაში გამოვლინებულია. თაა გამოჩატული, თუმცა ებიანი მრავლობითიც არაა იშვიათი: სახლები (5,14), ყანები (8,39), აგარაკები (8,39), ქალაქები (18,18), ლომები (20,16), დათუება (20,16), კუროები (20,17), გუელები (20,17), მგელები (20,18), ღრიაკლები (20,18), ასპიტები (20,18), თესლები (26,6), ცხენები (40,9), მკედლები (40,10), პუნეები (40,10), სანთლები (40,13), მონატრები (5,13; 42,29,37; 47,16), კარვები (42,29), ჯორები (70,24) და სხვ.

უზმოვანფუძიანი სახელების ებიანი მრავლობითი საინტერესო ვითარებას გვიჩვენებს. მუ ჰუნ ე ბ ი (40,10) ჩვეულებრივი სახით გვხვდება, ს ა მ ა რ ე ბ ი ს (18,10 წ) გვერდით მისი შეკვეცილი ფორმა ს ა მ ა რ ე ბ ი ც (18,10 ლ) იხმარება. შრავლობითის ფორმა გამარტივებულია — მოხდა ორ ა ე-ს შერწყმა. შაც შეეხება ე ტ ლ ე ე ბ ს (40,11), ეს ფორმა ჰუნ ე ბ ი ს გავლენით მიღებულად არის მიჩნეული¹.

სოგორც ცნობილია, მრავლობითის თა დაბოლოებიანი ფორმები ძალზე იშვიათად გვხვდება ვითარებით ბრუნვასთან. ჩვენს ძეგლში მოიპოვება ერთი მავალითი ამ იშვიათი ფორმისა: „სტონი... ჰა ე რ თ ა მ დ ე შ ა ვ ი თ ზ ს ი ი ხ ი ლ ა“ (53,30 ლ). სარალელურ ტექსტშია: „...ვიდრე ჰა ე რ ა დ მ დ ე თ ა ვ ი თ ზ ს ი ი ხ ი ლ ა“ წ.

ღარმნება. ძეგლის ენაში უკვე დაწყებულია აღამიანის სახელთა საზოგადო სახელებთან გათანაბრების პროცესი. ჴეაქვს ახლებური წარმოება, როგორცაა: ლობი (42,8), შავითი (56,30) ჴკლესასტემან (29,14), ტბრაპამან (39,2), ჴაკობმან (56,25), სამოელმან (56,29), ლობსა (22,21,28). სეთი სახელები ნელ-ნელა უთანაბრდება საზოგადო სახელებს ბრუნვითა წარმოებაში. სოგორც ჩანს, გათანაბრება ყველაზე მეტად მოთხრობითში მომხდარა.

შაც შეეხება შ ა ნ ი ე ლ ს ა ფორმის (69,25), იგი აქ შანიელის წინასწარმეტყველების წიგნს აღნიშნავს და, გვგონია, რომ იგი არა საკუთარის, არამედ საზოგადო სახელის როლში გამოდის. შმიტომ მისი ემფატიკური ა ბუნებრივია.

ღარყოფითი ნაცვალსახელი არ არაა გვხვდება მოთხრობით ბრუნვაში: „არ არ ამან შემოდოს მე განყენებად სიყუარულსა ქრისტშსსა (19,21 ლ), რაც ძველი ქართულისათვის იშვიათი მოვლენაა². საშუალ ქართულში ასეთი შემთხვევები შედარებით ხშირია³.

უზმინიტივის ბაღმომცნება. ሲცხო ენათა ინფინიტივი ძეგლის ენაში უმთავრესად ვითარებითში დასმული საწყისით არის გადმოცემული: იკადრა სიტყუად (40,24), იწყო მარხვად (5,22 წ), იწყო მონაზონებად (5,21 ლ), იწყო ბრძოლად (12,4), რომელთა იწყიან სლვად (36,27), ჯერ-არს ჩუენებად (17,32), ვერ იკადრის სიტყუად (29,25), ვზბრძანე ჩუენ მისლვად (36,6), ვერ შეუძლო დაფარვად (55,13), ვერცა შეუძლის უბყრობად (55,1), ჯერ-არს ბაძვად (34,13). იწყეს გოდებად და ტირილად (40,21) და სხვ.

ჩვენს ძეგლში მოიპოვება ინფინიტივის გადმოცემის სხვა ნიმუშიც, როცა საწყისი ნათესაობითშია დასმული: ს წ ა ე ლ ა ს გ ი ნ ე ბ ს (5,21) სამივე

1 ლ. შანიელი, სახელთა ბრუნვა, გვ. 95.
 2 ჴეგე, გვ. 511. ნ. კ.: არ არ ამან (ლალ. 102,6).
 3 წ. შარტიროსოვი, ნაცვალსახელი ქართულურ ენებში, 1964, გვ. 336.

სპა ესერა მიგცე თქუენ ჯელმწიფებაჲ დათრგუნეად ზელთადად ღრიაკალთა (36,18).

სრის კადეც ერთი საინტერესო ფაქტი — ნაწილაკი იბრუნვის:

ძომელთა-მათცა ყოველთა თანა სარგებელ ეყოფოდა (76,38).

სქ რომი თავისებურებაა აღსანიშნავი: ერთი ის, რომ იგი ნაწილაკი მიცემით ბრუნვაში შეეწყობა სახელს, რაც უჩვეულოა ძველი ქართულისათვის¹, მეორეც ის, რომ თავისთავად ცა ნაწილაკის ფუნქციის მქონე იგი ნაწილაკს თავისი ეკვივალენტი უდგას გვერდში: შოვლენა ვარდამავალ საფეხურს უნდა გვიჩვენებდეს იგი ნაწილაკიდან ცა ნაწილაკამდე.

მრი ნაწილაკი ერთრ და იმავე ფუნქციით სხვაგანაც გვხვდება: რომლისა-ც-ს-ცა-იგი (72,24).

საბაშთა ჟარნომბა. 7ა-ზე დაბოლოებული გეოგრაფიული სახელები სადაურობის ელ სუფიქსს ირთავენ ია-ს ჩამოშორების შემდეგ: ალექსანდრელი (83,36 ლ), ლავდაკელი (51,4), თუმცა იქვე გვაქვს ახალი წარმოება ნიმუშიც, სადაც ია-ს ი შენარჩუნებულია: ალექსანდრელი (83,37 ს). სლექსანდრელს ხმარობს ლ ხელნაწერი სათაურშიც (იხ. გვ. 85).

წარმომავლობის სახელები სხვადასხვა სუფიქსით არის წარმოები. უსენია ბერძნული ოზოის და ქართული ელ: არიანოზნი (57,11), მელექიანოზნი (56—57), მანიქოსი (57,3 ლ), მანიქეველი (57,4 ს), ასურასტანელნი (55,28), ალექსანდრელი.

შორად ენაცვლება ერთმანეთს ება და ობა სუფიქსები:

12,9 ვეცხლის-მოყუარობასა სვეცხლის-მოყუარებასა 9ღ.

57,8 მეგობრობა სმეგობრება ლ.

82,26 მწიგნობრებითა სმწიგნობრობისაგან ლ.

უვაქვს სტუმრის-მოყუარობა (29,20), რაც იშვიათი ფორმაა ძველი ქართულისათვის. შოსალოდნელი იყო სტუმრის-მოყუარებაჲ.

ზ მ ნ ე ბ ი

1. სირის ნიშნების ხმარება. ხვეს ძეგლში პირის ნიშნები დაცულია უძველესი ნორმების თანახმად.

ა) შორე სუბიექტური და მესამე ირიბი ობიექტური პირის ნიშნები, როგორც წესი, შენახულია ყველგან, სადაც მოსალოდნელია²:

ს. შორე სუბიექტური პირის ნიშნები: ჰბრუნავთ (9,11 ლ), გამოშხნდი (22,3), შეპშინდი (22,9), ჰხან (44,37), გულისხმა-ჰყავა (54,29), ჰხლპარობთ (62,17), ჰგებედ (72,39 ლ), ჰშვიდეთ (73,13), შესარწუნდებით (78,9), სცხონდებით (80,7)...

ღ. შესამე ირიბი ობიექტური პირის ნიშნები: მისწუდებოდეთ (5,7), მოსცის (39,31), დაჰვლიდეს (44,15), ვჰმსახურებ (44,22), ჰკითხვედ (55,18 ლ), ჰმალლობდეს (67,30), წარჰგრაგნეს (81,21), ჰმარხვიდეს (81,29)...

¹ ქართული ზობთავის ორი ძველი რედაქცია, გამოცა ს. შანიძემ, 1945, წინასიტყვობა, გვ. 051; ლ. ზახაიშვილი, სახელთა ბრუნება, გვ. 261; ს. შარტირთოსვი, წიგნისათვის ქართველურ ენებში, გვ. 346—349.

² ს. შანიძე, სუბიექტური პრეფიქსი მორე პირისა და ობიექტური პრეფიქსი მესამე პირისა ქართულ ზმნებში, 1920.

ბ) არპირიან გარდამავალ ზმნებში, როცა პირდაპირი ობიექტი სახელმწიფო-ბით ბრუნვაშია, ე. ი. ზმნა II სერიის რომელიმე მწკრივის ფორმით არის წარმოდგენილი (გარდა II ბრძანებითისა), შესაბამისი ობიექტური პირის ნიშანი ზმნაში არასოდეს არ არის¹: შეურაცხ-ყვის (29,6), წარწყმიდნა (29,33), გან-ზარდის (31,9), მოსრა (35,30), პოვა (42,9), ვჰა-მცა-ყო (42,38), განკურნის (72,21 C), დაფარეს (81,23) და მისთ.

ხოცა პირდაპირი ობიექტი მიცემით ბრუნვაში დვას (ზმნა I სერიაშია), მაშინ ზმნისწინიან ფორმებს გამოაჩნდებათ პირის ნიშანი, უზმნისწინოებს კი — არა: ჰამნ (43,6), კერვიდა (46,32), ფრდიდეს (71,3), მაგრამ: აღსწონ-და (10,10), აღჰსძრვიდა (14,11), შესძრვიდეს (20,9), წარჰგზავნებდა (43,29), დავსწერდეთ (48,16), წარჰგზავნიდით (59,5), და-ცა-სთრგუნვენ (83,32), აღჰ-ჰამდა (75,5). ეს უკანასკნელი საინტერესო ფორმას გვიჩვენებს — მასში ჰე-მეტობის კვალი ჩანს: ჰ შენახულია გ-ს წინ.

ეს ზმნები, რომლებიც ზმნისწინს საერთოდ არ დაირთავენ, I სერიაში პირდაპირი ობიექტის ნიშნით იხმარება: მიზეზ-ჰყოფდენ (33,28), ჰპოებდეს (64,6), სტანჯვიდა (74,16), ჰგუემნ (74,16).

გ) შ ა ჰ ზ ა დ ა-ს ტიპის ზმნებს ირიბი ობიექტის ნიშანი II სერიაში შე-ნარჩუნებული აქვთ: დაჰმარხა (9,7; 43,39), დაჰჰა (18,14; 19,17), აჰმართის (30,13), დაჰვლეს (49,37; 81,23), შეჰრაცხენ (58,15), განჰშაღებდა (25,27 N), დაჰჰსნა (40,22), დასთესა (45,30,34), წარჰმართებდა (55,6), დაჰმარხეთ (73,18 N), განჰზიდა (46,31)...

ამათ დამატება ვნებითი გვარის რამდენიმე ზმნა, რომელთაც ობიექტუ-რი პირის ნიშანი თითქოსდა არ უნდა სჭირდებოდეთ: დასცხრა (15,25; 49,5; 51,9), დავსცხრეთ (48,17), დასცხრებოდა (76,7), დასცხრის (76,8 N), დაჰტრთხა (15,12), ჰკრთებოდა (39,3), შესცოეს (14,33), ვსცოებით (34,21), სცოეა (27,12,13), შესცოა (61,25,40), შესცოათ (62,1 N)².

შ არათალია, წარჰმართებდა (55,6) I სერიაშია და კაცს შეიძლება ჰ პირდაპირი ობიექტის ნიშნად ეჩვენოს, მაგრამ არა: ეს ზმნა რომ II სერიაში შეგვხვდებოდა, ფორმას მაინც ექნებოდა ჰ (წარჰმართა; შდრ. აჰმართა: 42,40) და, მაშასადამე, პირდაპირ ობიექტზე ზედმეტია ლაპარაკი: სახელობითში დას-მულ პირდაპირ ობიექტს, როგორც აღვნიშნეთ, არასოდეს არა აქვს პირის ნი-შანი.

შ ა ჰ ჰ ს ნ ა იმით განსხვავდება ამ ტიპის ყველა დანარჩენი ზმნისაგან, რომ მას ვნებითი სხვებსავით ენით კი არ ეწარმოება (დაებადა, შეერაცხა, და-ეგჰა, აღემართა, დაემარხა, დაეფლა, დაეთესა...); არამედ დონით, მაგრამ ირი-ბის ნიშანი აქაც შენახულია: დაჰჰსნა და³.

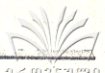
დ) ესეთი კანონზომიერი ფორმების გვერდით ძეგლის ენაში გვხვდება ისეთი ნიმუშებიც, სადაც ფონეტიკურ ნიადაგზე დაკარგულია პირის ნიშნები; განსაკუთრებით სპირანტებთან: ზრუნეთ (9,12 C), ხედვედ (11,31 C), ხადიედ (11,32 C), შთახედნეს (25,1 4), შეშინდეთ (38,36), შერისხნა (39,21), აღყვან-

1 C. შ ა ნ ი ძ ე, სრეფიქსები, გვ. 24—41.

2 C. შ ა ნ ი ძ ე, სრეფიქსები, გვ. 78—83.

3 C. შ ა ნ ი ძ ე, სრეფიქსები, გვ. 82—83; მისივე ე. ჩასახლარი ზმნები ქართულში:

ბელისის უნივერსიტეტის მოამბე, I, 1919-20, გვ. 89.

დეს (54,23 ლ), წურს (54,34), ზღაპრობთ (62,17 ლ), დაქსნდენ (73,36), გნეს (81,20 ლ)...

7. „თქუმას“ პირიანი ფორმებიდან ჩვეულებრივ იხმარება „ითქუმის“, ნაკრამ იშვიათად შედარებით ახლებური წარმოებაც იჩენს ბოლმე თავს: ე ბ თემის ნიშნით, რაც ბრიტანულ ხელნაწერში დასტურდება: ითქუმების (5,15 ლ)

8. „ა.ვ.ნ.“ ზმნა ერთ შემთხვევაში ე ბ თემის ნიშნით იხმარება: წარგზავნებდა (43,29), რაც იშვიათი ფორმია ძველ ქართულში. ჩვეულებრივია მისი ხმარება ი თემის ნიშნით: წარგზავნიდით (59,5).

9. სხევე ე ბ თემის ნიშნითაა ნაწარმოები შემდეგი ფორმები: დააცადება (6,14 ლ; 28,20), აღადგინებდა (28,8), აღგუადგინებდენ (33,26), აღუდგინებდა (12,18), წარადგინებენ (17,33), აღდგინებდა (62,38 ლ; შდრ. აღდგომაჲ ტ). წარდგინებდა (17,35), მოიყვანებენ (28,9), მოყვანებდა (6,21), იოყვანებულნი (50,39; 51,2), ვარდამოყვანებდასა (72,27), მაწყინებ (44,21), აწყინებენ (7,30), მოვიწყინებთ (29,35), მოწყინებდა (29,11), მოწყინებულნი (75,37), მოლხინებდა (38,38), გამოაჩინებთ (63,14), გამოჩინებდასა (39,4), გამოჩინებულსა (61,38), გამოჩინებულთა (64,11), გამოჩინებდა (64,22,35), გამოჩინებთა (64,18,37), განჩინებდასა (64,38), განჩინებთა (64,11 ლ).

10. ბონიანი ზმნების უწყვეტლის მწკრივის მხოლოდითი რიცხვის I და II პირის ფორმებში შეიმჩნევა ნერყეობა. ხან უძველესი წარმოებაა გამოყენებული (დ სავრცობით), ხან კი იგი ახლითაა შეცვლილი და თანამოვანთგასაყარი ი აქვს დართული: ვკონებდ (14,17 ლ), გაურვებდ (14,36 ტ), ვსწყუვდ (40,6), ვგალობდ (40,10,20,36), ვილოცევდ (40,15,18,20), ვადიდებდ (40,21), ვკოთხევდ (41,7), ვბაძევდ (50,7), სულთ-ვიოქვენდ (70,32), დავაბრკოლებდ (60,15,33), ვამცნებდ (80,35), ნაკრამ: გაურვებდა (14,36 ლ), ვაყენებდი (80,33 ლ).

11. ძველი ნორმების მიხედვით ნაწარმოები ფორმები ბევრად სჭარბობს ახლებურ წარმოებას.

12. ჩვენს ხელნაწერებში ვგზავნება წყვეტილის (II ბრძანებითის) მე-2 სუბიექტური პირის მრავლობითის ფორმები, რომლებშიც პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობაა ასახული, მაგრამ თანამოვანთგასაყარი ი არ მოიპოვება:

- დაიბეჭდენთ (25,13 ტ)
- დაიშარხენთ (78,13)
- განწმიდენთ (67,20).

13. სირველი მაგალითი 4 ლ ხელნაწერებში უფრო გვიანდელი, ა დართული ფორმით გვაქვს უკვე: დაიბეჭდენით; ბოლო უკანასკნელი ლ ხელნაწერშია თანამოვანთგასაყარი ი-ით ნაწარმოები: განწმიდენით.

1 ტ. შანიძე, „სამეტი ტექსტები და მათი მნიშვნელობა ქართული ენის ისტორიაში“, გვ. 358—359; ქართული ობიექტის თარი ძველი ჩედაქცია, გამოცემა ტ. შანიძე, 1945, წინასიტყვაობა, გვ. 048.

ტქვე ვაჩვენებთ დამატებით ორ მაგალითს, რომლებიც ასევე ძველი უინო სახითაა წარმოდგენილი: მითხართ (63,16), უთხართ (74,27).

5. „ქართული სალიტერატურო ენის უიველეს ხანაში, როგორც ეს ჩვენამდე მოღწეული მასალებიდან ჩანს, უწყვეტლის ფუნქცია იყო წარსულში მომხდარი მრავალგზისი მოქმედებას გამოხატვა, ე. ი. ის ასრულებდა ხოლმეობითის როლსაც. ამ ფუნქციით ის ცალკეც გვხვდება და სხვა ხოლმეობითების გვერდითაც¹. ის შეხედულება დასტურდება ჩვენი ძეგლის მიხედვითაც. ქ. სადაც პარალელური ტექსტი გვაქვს, ხშირია ისეთი შემთხვევები, როცა C(4) რედაქციის აწმყოს ხოლმეობითს L რედაქციის უწყვეტელი ენაცვლება. შოვიყვანთ მაგალითებს:

	C(4)	L
11,19	შეიკრებნ	შეპკრებლა
12,7	აურვებნ	აურვებლა
13,5	მოიზლუდაენ	მოიზლუდებოლა
14,5; 54,26	ულრჴენნ	ილრჴენლა
14,10	შეურდებინ	შეურდებოლა
19,20	ილოცავნ	ილოცვილა
19,21,30	იტყვნ	იტყოლა
21,9; 28,4; 68,31	ეტყვნ	ეტყოლა
19,27	გალობნ	გალობლა
19,32	ჴკვრნ	ჴკვრლა
20,34	კუნესინ	კუნესოლა
25,22	დაშურებინ	დამურებოლა
25,27	განემზადებინ	განპმზადებლა
25,30	ჴგონებედ	ჴგონებდეს
27,14	დააგებნ	დააგებლა
27,18	მოიჴსენებნ	მოაჴსენებლა
28,6	ალაორძინებნ	ალაორძინებლა
54,28;69,16;72,25	უხარინ	უხაროლა
68,36	უნებნ	უნლა
75,15	შეემთხუევიედ	შეემთხუეოდეს.

შართალია, C(4)-ს ხოლმეობითს L-ში ზოგჯერ აწმყო ენაცვლება, ან კიდევ სხვა მწკრივებია გამოყენებული, მაგრამ ასეთ მონაცელებას შემთხვევითი და არასისტემატური ხასიათი აქვს.

6. სოგორც ცნობილია, ძველ ქართულში უწყვეტლის ხოლმეობითის მწკრივი იშვიათად იხმარება², მაგრამ ჩვენს ძეგლში რამდენიმე მაგალითი მაინც გვხვდება: ვიკითხვიდით (33,21), ვზრახვიდით (41,39), განვიზრახვიდით:

¹ C. შანიძე, შწკრივთა მოძღვრებისათვის, III, ოწყვეტლის ხოლმეობითის მწკრივი ქართულში, მისი წარმოშობა და განვითარება: სამეცნიერო სესია, მიძღვნილი დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 30 წლისთავისადმი, 1947 წ., 14—15 ნოემბერი, მუშაობას გეგმა და თეზისები, გვ. 9.

² ზ. ნიკნაძე, ოწყვეტლის ხოლმეობითის მწკრივი ძველ ქართულში: ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, 1961, გვ. 229—279.

(42,3), ვიტყოდით (42,4), ხედვიდიან (43,8), ხედვიდით (48,20) წარმოადგინა დით (59,5).

7. შოგორც მოსალოდნელი იყო, საშუალო გვარის ზმნები აწმყოში მე-ვეგლ ზმნის გარეშე არის წარმოდგენილი: ვღვა (17,27), სღვათ (21,11; 46,27); ვწუხთ (41,29), სღუმით (63,1); ასეთია აგრეთვე სტატიური მე-ნბე თ (63,9 ლ), გგონიე (60,2 ლ)¹.

8. შოლობითი რიცხვის მესამე სუბიექტური პირის ნიშნად იშვიათად გვხვდება დ:

სიტყვთა ხოლო წინამძღუარ არს და ბუნებასავე ზედა ჰგიედ (27,5 ლ). **ც** ხელნაწერის პარალელურ ტექსტში არის ჰგიენ, ხოლო სხვა ადგილას **ც** ხელნაწერი სანიან ფორმას ხმარობს: ჰგიენს (61,25). შოგორც ჩანს, ერთი და იგივე ზმნა სხვადასხვა შენთხვევაში სხვადასხვა ნიშნით იხმარება.

ჩიდევ ორ ადგილას შეგვხვდა დ მსგავსი ფუნქციით:

შიქცეოდა კაცად-კაცადი ოჯსა ადგილად და უცნობიედ სარგებელი (51,19). **ც** უცნობიედ=უცნობიეს, უცნობიენ. პირის ნიშნად უნდა გამოიყოს მარტოოდენ დ (იპევე, როგორც ზემომოყვანილ მაგალითში აგიედ), რადგან „სარგებელი“ მხოლოდით რიცხვშია. „სარგებელი“ რომ გქქონოდა, მაშინ გამოიყოფოდა -ედ: უცნობიედ.

სნალოგიური ვითარებაა შემდეგ მაგალითშიც:

შა ოდეს შეიმოსიან, ვითარცა მოძღურებაა მისა, ეგრე ჰმოსიეც (21,31). შაშასაღამე, ს, ნ, ა, ო სუფიქსებთან ერთად მე-3 პირის მხოლოდითი რიცხვის სუფიქსად დ-ც გვევლინება. სეთი მაგალითები სხვაგანაც არის ნაპოვნი².

9. ლ ხელნაწერში ნიბოვება ყოფა მეშველი ზმნის ახლებური ფორმა არის (60,1), თუმცა ხელნაწერისთვის დამახასიათებელია არს ფორმა. სევე, ჩვეულებრივი ვარ ფორმის გვერდით გვხვდება ამავე ზმნის ძველი წარმოება ი სუფიქსით:

ქრისტჳს მონაა ვარი მე (46,35).

10. ჩვეულებრივი მიკვრს, გიკვრს, უკვრს, მიკვრდა, ვიკვრდა, უკვრდა ფორმების გვერდით არის უქცევინისწო წარმოებაც: მკვრს (77,23 **ც**), ჰკვრნ (16,8 **ც**), რაც მის სიძველეს აქვდაცნებს. მდრ. ამნაირი პარალელური წარმოება:

დააკუეთა და დაჰკუეთა
დაუფენდა და დაჰფენდა
დააკრა და დაჰკრა
დაადვა და დასდვა³.

1 **ზ**. **ვ** არამიძე, ზოგიერთი ტიპის მეშველ-ზმნიან ფორმათა ჩასახვა და განვითარება ქართულში: ძველ ქართული ენის კათედრის შრომები, 9, 1964, გვ. 95—145.

2 **ზ**. **ღ** ეწაძე, მესამე პირის სუბიექტის ნიშანი დ ძველ ქართულში: ლ. ჩუღუჯაძის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, XI, 1952—1953, გვ. 139—147; ლ. **ს** ბუღაძე, ქართული ზმნის იშვიათი ფორმები VII—X სს-ის ევლემის მიხედვით: მსუ შრომები, 53, 1954, გვ. 139—144.

3 **ც**. **შ** ანაძე, საფუძვლები, გვ. 343—344; **ც**. **ი** იქობაძე, ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ ზმნებში: **ს**ე, IX, 1959, გვ. 151—168.

11. შრავლობითი რიცხვის პირველი ობიექტური პირის ნიშნად მხოლოდ ქართულში ორი პრეფიქსი იხმარებოდა პარალელურად: გუ და მ. სეთი დიდერენციაციის მიზნად ინკლუზივ-ექსკლუზივის გარჩევას თვლიან¹. ჩვენს ძეგლში დადასტურებულია 5 შემთხვევა, როცა პირდაპირი ან ირიბი ობიექტის ნიშნად 1-ლი პირის შრავლობითი რიცხვში იხმარება მ:

- 41,27 გარდამქრნეს ჩუენ
- 41,28 დამცნეს ჩუენ
- 41,28 შემადარჩუნნეს ჩუენ
- 63,16 მითხართ ჩუენ
- 68,36 მეტყოდა (გუეტყოდა ლ) ჩუენ.

12. ორი საინტერესო ფაქტია აღსანიშნავი II კავშირებითან მწკრივის წარმოებისა:

ა) ზილო, რომელი იქმნას შენ ზედა სასწაული (49,4). ჩვეულებრივია II კავშირებითში ამ ზმნის ე სუფიქსიანი წარმოება: იქმნეს, რომელიც ჩვენს ძეგლში სისტემატურად იხმარება.

ბ) ჩუუტუე სხვთ ვსძლე, და სხვთ მაცთუნოს (16,4). ამ ზმნის II კავშირებითი ჩვეულებრივ ო-თი ეწარმოება, მაგრამ ამ შემთხვევაში მაწარმოებლად II კავშირებითის ძველი ნიშანი ე გვაქვს.

13. ჩასახელარი ზმნების ვნებითების ერთი ჩგული ენ—ნ სუფიქსით ეწარმოება: შეშფოთნის (27,1), განლაღნის (27,3), განერისნნეთ (30,6), დაშტიცენების (30,27), განმტიცენებოდეს (42,26), და-ლა-დუმნა (61,8 ლ), შეწუხნა (47,9) ლ. ის უქანასკნელი ერთგან დონიანი ფორმითაც გვხვდება: რაათა არა შეწუხხდენ და დაბრკოლდენ (69,2 ტ). ნ—დ ალბათ დაბრკოლდენის დ-ს გავლენით (ანალოგიით) არის გამოწვეული, თორემ მოსალოდნელი იყო შეწუხხნენ, როგორც ეს ლ ხელნაწერის შესაბამის ადგილას გვხვდება. ძუმცა ისიც შესაძლებელია, რომ აქ უკვე ახლებური წარმოების ჩანასახი გვქონდეს, როცა დონი ყველა ზმნასთან იხმარება, ნარანრა ბგერებით დამთავრებულებთანაც და სხვებთანაც, ე. ი. ზდება წარმოების უნიფიკაცია.

14. ზოგ ზმნაში ძნელი ასახსნელია ნ-ს გაჩენა, რომელიც ალბათ პირდაპირი ობიექტის სიმრავლეზე უნდა მიუთითებდეს, თუმცა, საამისო საფუძველი, ზოგიერთ მათგანს მაინც, არ გააჩნია:

ხოლო ჭალაკიოს განიციონნა და ებისტოლესა მას პნერწყუა და დაავდო, ხოლო რომელთა-იგი მიართუეს, ავინნა (ავინა ტ) და ამცნო, რაათა უთხრან ესე ტნტონის (74,23-27 ლ).

1 ტ. შანიძე, ორგვარი ფორმა შრავლობითი რიცხვის პირველი პირისა სვანურში: წილიწდელი, 1923—1924 წ., გვ. 373—374; ზ. შოფურიია, სვანური ენა, I, ზმნა, 1931, გვ. 25—26; G. Deeters. Das khartwelische Verbum, 1930, გვ. 27; К. Дондуа, Категория инклюзива-эксклюзива в сванском и ее следы в превнегрузинском: კრებ: Памяти акад. Н. Я. Марра, 1938, გვ. 144—151; ტ. ანისი, ინკლუზივ-ექსკლუზივის საკითხისათვის ქართველურ ენებში: შაცენ, № 1965, გვ. 221—236. ყდრ. ტ. ჩიქობავა, შრავლობითობის აღნიშვნის ძირითადი პრინციპებისათვის ქართული ზმნის უღვლილების სისტემაში: ლეკ, I, 1946, გვ. 91—114.

2 ტ. შანიძე, ჩასახელარი ზმნები, გვ. 87—96.

საგდენ-გზის უდაბნოსა ზედა უცნებით მიჩუნენა მე ოტროპიკურ მდებარეობაზე, ანუ მივსხედენ (40,35).

ზოცვისა მისსა მოხედნა უჟალმან და შეიწყალა (49,24).

მკანასკნელ ორ ნაგალითში შენონახული ნ პირდაპირი ობიექტის სინრაველის მაჩვენებელია აშკარად, რადგან იგულისხმება „თუაღნი“.

15. სოგორც ცნობილია, ძველ ქართულში პრეფიქსიან ვნებითებს II სერის მწკრივების მრავლობითში ენ სუფიქსი გადმოჰყვება შესაბამისი მოქმედებითი გვარის ზმნებიდან¹. სამონაცლისია ორი ზმნა: დაირღუეს და მიიქცეს, რომელთაც აღნიშნული სუფიქსი არ გააჩნიათ². ხეცნს ძეგლში აღვლილ აქვს ამ კანონის დარღვევას: სხვა ზმნების ანალოგიით „მიიქცეს“ ნ(—ენ) სუფიქსს იჩენს:

ხუენგანცა ესპოდიან ვშმაკთა ესევითარნი ჯმანი და გარე-მიიქცენ უფლისა ნიერ (39,20).

შსგავსი მოვლენა სხვა ძეგლებშიც არის შემჩნეული³.

16. სარდაუვალ ზმნათა ერთ ნაწილს მრავლობით რიცხვში მესამე სუბიექტური პირის ნიშნის წინ აქვს ან ფორმანტი, რომელიც I სერიის ფუძის საწარმოებლად მიიჩნიათ (საშუალი გვარის ზმნათა ეიწრო ჯგუფისათვის)⁴: ღგანან, წეანან...

ამ ან ფორმანტის ბადალი „ვლენან“ ზმნაში არის ენ⁵. „ცნტონის ცხოვრებაში“ დადასტურებულია როგორც ეს ძველი ფორმა: ვლენან (33,36), ისე გამართვებულები, რომლებიც შედარებით მოგვიანო ხანისაღ უნდა ჩაითვალოს: მივლენ (6,14), გამოვლენ (32,22), გვსხენ (31,11). შოსალოდნელი იყო მივლენან, გამოვლენან, გვსხენან ფორმები.

17. უნებითი გვარის ზმნების ერთ ჯგუფს ფუძე არ ეკუთმება I სერიაში. შეგვხვდა ორი ნიმუში ასეთი შეუკუმშავი ფუძისა:

შა ვიდრე ყრმაღა იყო, იზარღებოდა მამა-დედათა წინაშე (7,8 ო).

შა მიერთვან ამით დაოსაჯებინ უბადრუკი იგი სული (42,2).

ამ მხრე ამ ზმნებს ემსგავსებთან კიდევ: გაიშაღების, იკამების, მოიჭადების, მოიგვარების...

18. სოღესაც „დასღვა“ ზმნა მნათობების ამოსვლა-ჩასვლასთან დაკავშირებით იხმარება, მაშინ მას ობიექტის პირის ნიშანიც უჩნდება⁶. ეს თავისებურება ღრატიანულ ხელნაწერშიც შეინიშნება: ნუ დაჰვალნ მზმ (47,35); დაჰვალნ მზმ (47,38); ნუნცა მზმ დაჰვალნ (47,38).

19. შეორე პირთან დღეს აქეთა მიმართულების ზმნისწინები იხმარება (რადგან შეორე პირი პირველის სიანლოვეს იგულისხმება). ძველ ძეგლებში

1 ც. შანიძე, სრეფიქსები, გვ. 12; მისივე, სქტივი და პასივი ერთუროს მიმართ მრავლობრიანი ზმნის ჩვენებით: საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 4 (1943 წ.), № 4, გვ. 375—382.

2 ნ. მშაიშვილი, შრობილი ნს სპარებას ერთი განსაკუთრებული შემთხვევა ძველ ქართულში: მსუ შრომები, 96, 1963, გვ. 127—128.

3 ნ. მშაიშვილი, ქართული ენის იატონიელი ქრესტომათია, II, 1963, გვ. 101.

4 ნ. მშაიშვილი, შირეული და ნასახლარი ზმნები ქართულში: მსუ შრომები, XXVIII, 1946, გვ. 163—178.

5 ნ. მშაიშვილი, გვ. 168.

6 ც. შანიძე, სრეფიქსები, გვ. 65,66,79.

კი განსხვავებული ვითარება გვაქვს: იქ ხშირად მე-2 პირთან მი პრეტენზიები გამოიყენება. სამდენიმე მაგალითი აღნიშნული მოვლენისა ჩვენს ხელნაწერებშიც არის დადასტურებული:

ჩინ უწყის, უფროასმცა რაამე ვისწავე და უკეთშსადრე მი გიძღუანე (6,24 ლ).

აღფროას რაამე გამოვიკითხე მათგან და სრულად თქუენდა მი ვწერე (6,24 წ4).

სომელნი ჰმსახურებდეს მას მიწერად სიწმიდისა თქუენისა (6,33).
მდრ. ძველი: ვინ მი გცა შენ ჭელმწიფებად ესე (შათ. 21,23 წ); მი გდე ვდე შენ, ვიდრეცა მიხუალ (ზუჯ. 9,57).

20. ხატეგორიული მომავალი (ანუ, წ. შანიძის ტერმინოლოგიით, უნდა აობითი ფორმა) გადმოცემულია ინფინიტივისა და მეშველი ზმნის საშუალებით.

სომლითა-იგი დაწუვად არიან, ამით კაცთა შეაშინებენ (33,12).
შოაქუნ მათ თანა მიმსგავსებად ცეცხლისაჲ, რომლითა-იგი დაწუვად არიან (33,14).

სომელი ადგილი ამისა შემდგომად ყოფად არს მისი (54,8).
სომავალ არს ეკლესიათა ზედა რისხვად და მიცემად არს ჭელთა კაცთასა (70,21 ლ).

21. შუალობითი კონტაქტის გამოხატვის ერთ-ერთი საშუალება ძველ ქართულში არის ვითარებით ბრუნვაში დასმული საწყისი და „ცემა“ ზმნის ბირიანი ფორმა. წესითი კომბინაცია კაუზატივის გადმოსაცემად სრულიად უცნობია ახალი ქართულისათვის:

ლოლო ლოცვად მას ყოფად სცის (55,31).

ზეჰსიკა

სამდენიმე სიტყვით შევეხებით ძველის ზოვიერთ ლექსიკურ თავისებურებას.

1. „ქაშვ“ ფშინს სხვა მნიშვნელობა. სოგორც ცნობილია, ტყუვ ფუძესთან დაკავშირებული ლექსიკური მნიშვნელობა მოტყუებას. სიცრუეს გულისხმობს. „ნტონის ცხოვრების“ წ ხელნაწერში დასტურდება ტყუვ ფუძის სხვა მნიშვნელობაც. წარმოვადგენთ აღნიშნულ მაგალითებს: სგონებდეს, ვითარცა შეიტყუვეს (განკიცხეს ლ) იგი, რამეთუ წიგნი არა უსწავიესო (60,15); ჰგონებდეს, ვითარმედ შეიტყუონ (განკიცხონ ლ) იგი (61,7); ვითარ იკადრებთ შეტყუვილად (სკაცხევად ლ) ჩუენდა, რამეთუ ვიტყვო ქრისტესა, ვითარცა კაცსა გამოჩინებულსა (61,35); და აწ ამისთვის რაჲ სიტყუთ, რაჲთა გულისხმა-ვეოთ, უკუეთუ ტყუვილ (კიცხევის ლ) რამე არს ცხოველი ჭუარი (64,3); ანუ ტყუვილ-მე (კიცხევის-მე ლ) რაჲ არსა ესე, ანუ უფროას იგინი განქარვებულ არიან მისგან და მხილებულნი უძლურად (66,7).

ღერძნულ ორიგინალში შესაბამის ადგილებში ყველგან არის ან ზეჰსიკა (რაც ნიშნავს ხუმრობას, დაცინვას, სასაცილოდ აგდებას, მასხრად აგდებას) ან კიდევ მისივე ძირის ზმნა ჰესაჰლო. წმ შედარებიდან გამომდინარეობს, რომ ტყუვ ფუძეს, გარდა ძირითადი მნიშვნელობისა, სხვა მნიშვნელობაც ჰქო-

ნია. ესაა „დაცინვა“. ამ დებულებას ამავრებს ბრიტანულ ენაში ნაწერის ჩვენებაც, სადაც, როგორც შემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ჩანს, ტყუფ ფუძეს უპირისპირდება კიცხევა, რაც სწორედ დაცინვას ნიშნავს.

2. ერთ ადგილას ტექსტში გვაქვს:

შალათუ შებაიდად ახვდენ, გინა-თუ: ვითარცა-ეგე გულსა მოგაქდა, შთასლვად ბოკუღიად, უფროასი და მრჩობლი შრომაჲ გაქუს დათმენად (45,3; ი და უ ხმოვნების გრაფიკული მონაცვლეობის გამო თითქო „ბუკოლიად“ უნდა ვიკითხოთ).

ყერძულშია რბ ვითარცა, რაც ნიშნავს ნახირს. ზათიანურ თარგმანშია argentum (ჯოგი, საქონელი). როგორც ჩანს, აღნიშნული სიტყვა ბერძნულადან ქართულში გეოგრაფიულ პუნქტად მიუღიათ.

3. სატუხეშ.

ეს სიტყვა ორ ადგილას გვხვდება.

ერთი მოვიდოდეს, დაჰკვრდეს, ესოდენსა ჰხედვიდეს სატუხისა მეცნიერებასა (60,28 ტ). უ-ში ამ ადგილას სატუხის ნაცვლად არის საატრელი:

შა ვინაჲ სატუხესა ესევეთარი გონიერებაჲ მოეცა (74,4 ტ).

შა ვინაჲ სატუხისა თანა ესევეთარი და ესეთი გონებაჲ უ.

ყერძულში ორივეგან არის ჯ მ:ძაჲ, რაც ნიშნავს 1. პირადს, განსაკუთრებულს, შინაურს; 2. უმეცარს, უცოდინარს, უვიცს; უბრალოს. ჩვენს შემთხვევაში მეორე მნიშვნელობა უფრო ახლოა ბერძნულ ორიგინალთან. ყოველ შემთხვევაში, 95,19 უ-ს „სანატრელისა“ ნიუღებელია. სხვათა შორის, ლათინურ თარგმანშიც idiota არის ნახმარი, რაც „უმეცარს“ ნიშნავს.

4. ძველ ქართულ ტექსტებში გვხვდება სიტყვა „ვეფხი“. ამ სიტყვის მნიშვნელობა ყველას ერთნაირად არ ესმის. ამში „უფხისცვაოსნის“ უცხო ენებზე შესრულებული თარგმანების განხილვაც გვარწმუნებს.

აქანასკნელ ხანებში „ვეფხის“ შესატყვისად უმეტესად გავრცელებული იყო ბერძნული ψυχή და შესაბამისად რუსული душа, ე. ი. ის ცხოველი, რომელსაც ჩვენ ახლაც ვეფხვს ვუწოდებთ. შავრამ ამ ბოლო დროს გამოქვეყნდა რამდენიმე გამოკვლევა, რომლებშიც ამტკიცებენ, რომ ძველი ქართულის „ვეფხი“ ნიშნავდა ახლანდელ ლეოპარდს, პანთერას, ხოლო ამჟამად ხმარებული „ვეფხვის“ შესატყვისი ძველ ქართულში იყო „ჩიქა“¹.

აქანასკნელ გაგებას მხარს უჭერს „ნეტონის ცხოვრების“ ბრიტანული ხელნაწერიც, სადაც მოხსენიებულია „ვეფხი“. ძველი ქართულის ძეგლებში დაძებნილ რამდენიმე შემთხვევას, როცა საშუალება გვაქვს ერთმანეთს შევუდაროთ ერთი და იმავე თხზულების ისეთი ბერძნული და ქართული ვარიანტები, სადაც „ვეფხია“ მოხსენიებული, შემდეგი ადგილიც დაემატება:

შა იყო ადგილი იგი მეყსეთლად საესმ საცოთრებითა, ლომებითა და და-

1 შ. შამულაშვილი, ტ. ქუთათელაძე, ღერძინი „ვეფხის“ სწორი გაგებისათვის: ვაზ. „ბიბლიოტეკა საქართველო“, № 34, 1965 წ.; შ. ხობიძე, ზიკარძის საკითხები: მსუ შრომები, ტ. 116, 1965, გვ. 71—77; ს. ცაიშვილი, „ჩიქა“ და „ვეფხი“ ძველქართული პოეზიაში: ვაზ. „ბიბლიოტეკა“, № 281, 1966; შ. ტლავაძე, საბელწოდება „უფხისცვაოსანი“ რუსულად: ვაზ. „ქუთაისი“, № 56, 1970; № 124, 1970.

თუგბითა, ვეფხითა, კურობითა, ვუელებითა, ასპიტებითა, ღრბელებითა და მგელელებითა (20,15—19), რომლის ბადლად ბერძნულში იკითხებენ:

*Και ἦν ὁ τόπος ἐμὸς πεπληρωμένος φαντασίας λέοντων, ἀρκτων, λεο-
πάρδων, τάρων καὶ θφασων, ἀπινῶν καὶ σαορπίνων καὶ λνκων.*

ამ ტექსტის მთარგმნელისათვის „ლეოპარდის“ ქართული შესატყვისია „ვეფხი“¹.

„უეფხი“ გვხვდება მეთერთმეტე საუკუნეში გადაწერილ, მაგრამ გაცილებით ადრე ნათარგმნ ერთ ძეგლშიც. ულ. ტბულაძეს მიაჩნია, რომ ეს ძეგლი — „შარტკლობაჲ მეკლასი“ — სომხურიდან უნდა იყოს ქართულად ნათარგმნი. მასახელებულ ტექსტში ორგან გვხვდება ჩვენთვის საინტერესო სიტყვა: შუთქუესვე მოიბეს და მიუტყვეს მას ვეფხი ერთი (მეკლა, 114,18); და მერმე კჳალად ვეფხი იგი მოიწია და შებმა-ოდენმცა-უყო მას (იქვე, 114,26).

სომხურ ტექსტში ორივე ადგილას იხმარება *ჩნა*, რაც ნიშნავს ლეოპარდს.

კომპოზიტები

ყველ ენაში შეუწყვეტილ მიმდინარეობს ახალი სიტყვებით ლექსიკის შევსება. ეს პროცესი სიტყვაწარმოების საშუალებითაც ხდება. სიტყვაწარმოების ერთ-ერთი საშუალებათაგანია კომპოზიცია, ანუ რთული სიტყვების წარმოქმნა. ძველ ქართულ ტექსტებში არსებული რთული სიტყვები (კომპოზიტები) და მათი წარმოების თავისებურებანი ერთგვარ წარმოდგენას გვაძლევენ ქართული სალიტერატურო ენის განვითარებაზე. ქვემოთ ჩვენ განვიხილავთ რთულ სიტყვებს „სტონის ცხოვრების“ ქართული ხელნაწერების მიხედვით. წინასწარ აღვნიშნავთ, რომ შევევებით მხოლოდ სახელურ კომპოზიტებს, ხოლო ე. წ. კომპოზიტი-ზმნები — რთული ზმნები (უმთავრესად პირიანი ფორმები) — ჩვენი განხილვის სფეროში არ შემოვლენ. ზოგჯერ საინტერესოა, ესა თუ ის კომპოზიტი წარმოების მხრივ საკუთრივ ქართული ელფერისაა თუ ბერძნული ან საერთოდ მიღებული ნორმების მიხედვითაა აგებული. ესეთ შემთხვევაში ინტერესმოკლებული არ იქნება ქართულ კომპოზიტთა შედარება ბერძნულ ეკვივალენტებთან, რისი საშუალებაც მოგვცა ტექსტის ბერძნულმა ვერსიამ.

კომპოზიტებს დავაჯგუფებთ ბრუნვათა მიხედვით. ასეი რთულ სიტყვაში რამდენიმე კომპონენტი შეიძლება შედიოდეს, ჩვენთვის ამოსავალი ქნება პირველი კომპონენტის ბრუნვა. კომპოზიტებს, რომელთა პირველი შემადგენელი ნაწილი ოდენ ფუძით (წრფელობითი ბრუნვით) არის წარმოდგენილი, ბოლის განვიხილავთ.

სახელობითი ბრუნვა

ესეთი კომპოზიტები, რომელთაც პირველი წევრი სახელობით ბრუნვაში უღდათ, ისედაც მცირეა. ჩვენს ძეგლში ასეთი კომპოზიტის ნიმუშად მხოლოდ ურთიერთობითი ნაცვალსახელი ურთიერთას გვაქვს (11,15; 31,36;

¹ საზოგადოდ ბერძნულში „ვეფხს“ აღნიშნავს უმეტესად *ἡ παράδειξ*. შავ.: ტბაძე, 1,8; უკ., 5,6; 13,23; უსაია 11,6; მან. 7,6; ქებაჲ 4,8; ზირაქ 28,23; ასე 13,7; ქქუსთ, 106,4; ძუალთ. 90,33.

47,20). უგი მიაჩნიათ ერთ-ერთი დან მომდინარედ ხმოვნის შენაცვლების საფუძველზე¹.

შოთხრობითი ბრუნვა

შოთხრობითში მდგარი პირველი კომპონენტი მარტოოდენ ცნობილ ერთმანერთ სიტყვაში გვაქვს (ჰანძთ. 72,60; კიმ. I. 212,1; 213,16), მაგრამ ჩვენს ტექსტში იგი არ ვხვდებით.

შიცემითი ბრუნვა

უღლს-მოღვინე (7,27 ს; 22,20; 43,28).

სოცა ეს კომპოზიტი ვითარებით ბრუნვაში დგას, მაშინ იგი ვითარების ზმნიზედის როლში გამოდის: გუღლს-მოღვინედ (16,34; 23,34; 25,27; 45,10; 77,13).

უღლს-მოღვინე შინაარსობრივად ზედსართავი სახელის ფუნქციის მქონეა, ამიტომ მისთვის უცხო არაა უფრობითი ხარისხის ფორმები: უგულს-მოღვინე (82,19 ს), უგულს-მოღვინეს უ. ზეგდება - ენა სუფიქსით ნაწარმოები განყენებული სახელიც: გუღლს-მოღვინე ბა (7,17; 11,1; 23,5; 29,28; 35,9; 45,19).

შიცემითბრუნვიანი კომპოზიტების ერთ-ერთ დამახასიათებელ თვისებას წარმოადგენს ის, რომ ზოგჯერ შესაძლებელია ბრუნვის ნიშანი ს დაიკარგოს. სეთ შემთხვევაში პირველი კომპონენტი სახელის ფუძეს დამსგავსება: გუღლ-მოღვინე ბასა (12,2 ს).

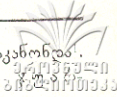
შიძლება დაემატოს, რომ ხშირად ურედაქციის გუღლს-მოღვინე ბას სლ-ში გონება ენაცვლება (5,15; 6,1; 12,20,23). სლნიშნული ადგილების ბერძნულ შესატყვისს *πρῶτος* წარმოადგენს, რომელიც მაინცდამაინც არც ერთს უდგება და არც მეორეს. *Πρῶτος* უფრო ნიშნავს განზრახვას, მისწრაფებას, მიდრეკილებას სხალი აღთქმის წიგნებში ამ მნიშვნელობებში ემატება: გადაწყვეტილება, სურვილი.

სოგს-რაამე (31,38). უს სიტყვა სხვა ძეგლებშიცაა დადასტურებული (სინ. 186,12; 199,12; 2 ზორ. 2,5). ურთგან კი ვხვდებით სოგს-რაამ (სინ. 186,29). სოგს-რაამე ნიშნავს „წილობრივს“².

საყამს (17,2; 30,34; 32,5). სმ სიტყვის ამოსავალ ფორმად მიაჩნიათ რასყამს, რომელშიც ბრუნვის ნიშანი დაკარგულია. რაყამს (← რაყამს) ← რასყამს³.

ჯუარს-ცუმული. შიცემითბრუნვიანი კომპოზიტებში გუღლს-მოღვინესთან ერთად ჯუარს-ცუმული ერთ-ერთი ყველაზე უფრო გავრცელებული და ფართოდ ხმარებული კომპოზიტია. სმ სიტყვის შესახებ შენიშნავენ, რომ ძველი ქართულის ძეგლებში უკვე დაწყებულია ხ-ს დაკარგვა

¹ ს. შანიძე, საფუძვლები, გვ. 152; უ. უზნაიშვილი, სახ. ბრუნვა, გვ. 525.
² ს. შანიძე, სინური მრავალთავი... გვ. 325; უ. ჰიკნაძე, ლიორგი შთანქმედლის ერთი თარგმანის კიმენი და ლექსიკა: ძველი ქართული მწერლობის ოთხი ძეგლი, 1965, გვ. 149.
³ ს. ჰიკნაძე, ზარე-კახეთი დიალექტოლოგიურად: სრილი, 1925, გვ. 65—68; ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია, წინასიტყვაობა, გვ. 045; უ. უზნაიშვილი, სახ. ბრუნვა, გვ. 147; უ. შალამბერიძე, ხმისართი ძველ ქართულში: ქართველურ ენათმეცნიერების სკიჯები, I, 1956, გვ. 46.

მიმღობისა და საწყისის ფორმებში, რაც შემდეგ და შემდეგ დაკანონდა.
 ჩვენს ძეგლში სწორედ ასეთი გამარტივებული ფორმები გვხვდება: **ჟუარ-ცუმული**
 -ცუმული (65,33 C). **ღ რედაქციაში** კი სანთან ერთად უმარცვლო უ-ც
 არის დაკარგული: **ჟუარ-ცუმული**. **ისტორიულად** ს აუცილებელია,
 რადგან **ჟუარს** ირიბი დამატებაა წარმოშობით: **ჟუარს-ეცუა** — **ჟუარს-**
-ცუმული.

ჟუარს-ცუმული უმთავრესად ქრისტეს ებითეტად იხმარება და
 ამიტომ ყოველთვის მხოლოდით რიცხვში დგას. მრიოდე შემთხვევაში, როცა
 სხვებიც იფულისხმებიან, ცხადია, მრავლობითშიც შეგვხვდება. მაგრამ ასეთი
 შემთხვევები საერთოდ იშვიათია (შარტ. 15,32; სს. პ. 147,116).

ჟოცა ცუმა მოქმედებითი გვარის მიმღობის ფორმითაა მოცემული.
 მაშინ **ჟუარი** ბრუნვას იცვლის და მიცემითის ნაცვლად ნათესაობითში
 დგას: **ჟუარის-მცუმელი** (სინ. 43,11; 256,9,11; სწავ. 103,16; ქარტკ.
 32,25).

წუსწუთ (6,23; 12,27; 25,29; 26,11). ამ კომპოზიციის მნიშვნელობაა:
 ყოველ წუთს, მუდმივად, შეუწყვეტლივ, ზედაზედ, თანამდევრულად, სულ
 მთლად. **ჩარაუდობენ** რომ **წუსწუთ—წუთსწუთს**¹, ე. ი. **წუსწუთ** ფუძე-
 გარკვევბული სიტყვაა, რომლის პირველ ნაწილში დაკარგულია ფუძისეული
 თ, მეორეში კი — ბრუნვის ნიშანი ს. **არსებობს** მეორე შეხედულებაც: **წუთ-**
წუთ—წუთსწუთ², რაც ისეთივე ავებულების კომპოზიტიანა, როგორიცაა,
 მაგალითად **პირს-პირ, ჯელს-ჯელ**... ჩვენ ეს უკანასკნელი ახსნა უფრო
 სარწმუნოდ გვეჩვენება, რადგან მეორე კომპონენტის საგარაუდო მიცემითი
 ბრუნვის ს ნიშანი არც ერთ ძეგლში არაა დადასტურებული.

ნათესაობითი ბრუნვა

ნათესაობითბრუნვიანი კომპოზიტები ძალზე ბევრია. შეიძლება იმის გა-
 მოც, რომ მართული მსაზღვრელი ქართულში ნათესაობით ბრუნვაში დგას.
 ყოველ შემთხვევაში, ფაქტია, რომ ქართულ კომპოზიტთა უდიდესი ნაწილის
 პირველი კომპონენტი ან ფუძის სახითაა წარმოდგენილი, ანდა ნათესაობითი
 ბრუნვის ფორმით.

შორია შემთხვევები, როცა ერთი და იგივე სიტყვა სხვადასხვა კომპო-
 ზიტთა საერთო შემადგენელი ნაწილია. ესე, მაგალითად, **გული** ხშირად
 გვხვდება პირველი კომპონენტის როლში სხვადასხვა სიტყვებთან კომპინა-
 ციაში.

ღული-სრახვა (17,9) ნიშნავს განზრახვას, ფაქრს.

ღული-თქუმა (12,11; 13,18; 15,35; 26,34; 30,12; 47,48). **ღუ-**
ლის-თქუმის ბერძნულ ტექსტში უმეტესად **ῥῆσις** შეესაბამება, რაც
 ნიშნავს სიამოვნებას, ნეტარებას, სიხარულს, კმაყოფილებას, თუცა უნდა აღი-
 ნიშნოს, რომ **ღული-თქუმის** უფრო ზუსტი შესატყვისია არის **ῥῆσις**:
 დიდი სურვილი, ნდობა, მისწრაფება, ლტოლვა, გატაცება. სამდენიმე ადგულა³

1 **ღ ნიანი** შვილი. სს. ბრუნვა, გვ. 109.

2 **ღ ნიანი**, გვ. 148.

3 **ღ ზალამბერიძე**, ხმინასრითი ძველ ქართულში, გვ. 52; ს. **ვახუჩაშვილი**
 ლის ახრით, „წუთსწუთ“ უნდა წარმოადგენდეს სახისნაცვალს ფორმისა „წუთსწუთ“ (დღა-
 შია სსხარების ბერძნულნი; ნიშნაკა მოამბე, XIV, გვ. 107). საინტერესოა, რომ ამგვარი ფორ-
 მისილოდ ერთგვანა დადასტურებული: **წუთსწუთ** (ქარტკ. 38,20).

(30,8; 31,6,8; 38,34) გულის-სიტყმაა სწორედ ბერძნულსა და ინგლისურსა წილობათა ქართული თარგმანია.

ღულის-სიტყუაა (12,18; 13,1; 14,11; 38,19; 47,27; 48,21; 76,21). ამ სიტყვის მნიშვნელობაა აზრი; ფიქრი, განზრახვა. ყვარძულა შესატყვისია ლოკოსს. ზოგჯერ ეს უკანასკნელი გადმოქართულებულია როგორც გულის-ზრახვა (17,9). სხევე უზუსტობაა ჩნითის გულის-სიტყუად თარგმნა (26,34 4; 32,6). აღსანიშნავია, რომ ს და ზ ხელნაწერებში ეს უკანასკნელი ადგილი მართებულად გულის-სიტყუად არის გადმოთარგმნილი.

რითგან გულს ემფატიკური აქვს დართული: გულის-ს-იტყუა-თაა (38,32) და ასეთ შემთხვევაში ზითქოს კომპოზიტად არ უნდა ჩაითვალოს, მაგრამ უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ეს ორი სიტყვა საერთოდ ისე მჭიდროდ არის ერთმანეთთან შერწყმული, რომ მათი დაცილება გაძნელება და ამიტომ კომპოზიტად უნდა მივიჩნიოთ. აღნიშნავთ, რომ ეს ხდება მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, როცა სავარაუდებელი კომპოზიტის შემადგენელი ნაწილები ერთმანეთთან უმჭიდროეს კავშირში იმყოფება და კომპონენტთა დაცილება ძნელია. ჯარდა ამისა, სავარაუდოა, რომ სხეუნებული ა შეიძლება გადამწერის შეცდომა იყოს, რადგან ეს კომპოზიტი ხშირად იხმარება სხვა ძეგლებშიც და ყველგან — ემფატიკური ა-ს გარეშე.

ღულის-წყრომაა (19,32; 20,27; 31,6; 47,35) — რისხვა, ვაბრაზება. გულის მოსვლა.

წიობილი კომპოზიტია გულისხმა და მასთან დაკავშირებული გულისხმის-ყოფა. ძველ ქართულ ძეგლებში იხმარება როგორც გულისხმა, ასევე გულისჰმა. აკანასკნელ ხანს გამოითქვა ვარაუდი, რომ თავდაპირველი ფორმა უნდა იყოს გულისხუმა, რომლისგანაც IX საუკუნის ბოლოსთვის, აღრევის ნიადაგზე, წარმოიქმნა პარალელური ფორმა გულისჰმა. „ამ კომპოზიტში მეორე სიტყვად გვქონდა არა ჩნაა (რიონი), არამედ ხმა-ს-უმა, რაც „აღებას“, „მიტანას“, „შეტანას“ ნიშნავს (ობიექტით მრავლობითში). ღულისხმის-ყოფა, ამის მიხედვით, იქნება „გულთან მიტანა“, „გულში შეტანა“², ანუ გაგება, მიხვედრა, შეტყობა.

სხვათა შორის, ზოგიერთ ძეგლში დატულია ის უმარცვლო უ, რომლის დაკარგვაც ნავარაუდევია ხმა-ში. თი ეს იწვევითი მაგალითები:

ღულისხუმის-ყოფაა (ღტ. VI. 207,20; ეტ. IX. 84,34).

ღულისხუმის-მყოფელი (ღტ. IX. 41,21; 110,20).

ღულისხუმის-მყოფლობაა (ღტ. IX. 56,6; 110,22; 112,1).

ღულისხუმის-საყოფლობაა (ღტ. IX. 57,2).

აკმარცვლო უ კვხედება ამ სიტყვის პირიან ფორმებშიც: გულისხუმ-ა-გყოფ (ღტ. VI. 206,26), გულისხუმ-ყოფ (ღტ. IX. 53,30), გულისხუმ-ა-ყოფ (ღტ. IX. 68,31), გულისხუმ-ყოფნეს (ღტ. IX. 68,23), გულისხუმ-მიყოფიელი (ღტ. IX. 65,17).

1 ამ კომპოზიტის შესახებ იხ. ჯ. ჯიხიაშვილი, სსრუი მრავალთავის ზოგიერთი ფონეტიკურ-ორთოგრაფიული თავისებურება: მსუ შრომები, ტ. 93, 1960; 4. ყველიანი, ლტოლები, VI, 1960. გვ. 196—197.

2 ჯ. ჯიხიაშვილი, სსრუი მრავალთავის... გვ. 55.

ტღვილი შესამჩნევია, რომ აქ მოყვანილ მაგალითთა უმეტესი ნაწილი ნაწილია XII ს. ერთი და იმავე ძეგლიდან.

„ნტონის ცხოვრებაში“ გვხვდება მხოლოდ ხანიანი ფორმები: გულისხმის-ყოფა (29,19) და მისგან ნაწარმოები მოქმედებითი და ვნებითი გვარის მიმღებობები: გულისხმის-მყოფელი (59,27; 65,13) და გულისხმის-საყოფელი (56,20).

სხევე საერთო კომპონენტად შეიძლება გამოიყოს ღმერთი. ლხვლე-ღა ღმრთის-მოყუარე (11,32) და მისგან ნაწარმოები ღმრთის-მოყუარება (82,24), ღმრთის-მოშიში (33,24) და ღმრთის-მოშიშება (6,33 ლ; 33,29), ღმრთის-მსახური (32,35; 35,6; 56,39; 58,3) და ღმრთის-მსახურება (22,21; 35,14; 44,33; 57,7; 78,16).

შესაძლებელია პირველ კომპონენტად იყოს წიგნიც: წიგნის-კითხვა (11,1; 33,20). ამ სიტყვას ბერძნულ ტექსტში ერთ შემთხვევაში ფილოლოგიურ შეესაბამება, მეორეგან კი—*πρω γραφον* ლქვან, რაც არა კომპოზიტი. ლხვლედა აგრეთვე წიგნის-მკითხველი (42,30).

ხოგჯერ სხვადასხვა კომპოზიტების საერთო წევრია მეორე კომპონენტი. ჩვენს ძეგლში ნათესაობით ბრუნვასთან განსაკუთრებით ხშირად იხმარება მოყუარე (მოყუარება), გზის, ფერი.

ბიღების-მოყუარება (12,10 ლ) არის ფილბიქს კალკი. ტელნაწერში მას ენაცვლება ზუაობა. ტლანიშნავია, რომ სხვა ადგილას ბერძნულში ზუაობას შეესატყვისება *κωνοβιქს* (მღრ. უზუაობლობა 36,14—*ακωνοβιქს*). *Κωνοβιქს* ნიშნავს დიდების მოყვარებას, მკვებარობას, თავმოწონებას და რადგან იგი ბერძნულში კომპოზიტის სახითაა წარმოდგენილი, ნოსალოდნელი იყო, რომ ქართულიც ასევე გადმოიღებდა, ბერძნულის კალკს იხმარდა, მაგრამ ეს ასე არ მოხდა, ქართულმა სხვაგვარი გზა აირჩია და მარტივი ზუაობა ამჯობინა.

რეცხლის-მოყუარება (12,9) ასევე კალკია *φιλαρყურია*-სი, გეცხლისა არა-მოყუარება (36,13) კი კომპოზიტად ვერ ჩაითვლება. შის რთულ სიტყვად მიჩნევის ხელს უშლის, ერთი მხრივ, ემფატკური ა და, მეორე მხრივ, არა ნაწილაკი, რის გამოც სიტყვამ სიმკვრივე დაკარგა და კომპოზიტობა მოიშალა. ამ სიტყვის შესაბამისი *აფილარყურია* კომპოზიტია იმის გამო, რომ უარყოფითობის მაჩვენებელი ა რთულ სიტყვას წინ დაერთვის და, ცხადია, კომპონენტებს ვერ გათიშავს.

ბეთილის-მოყუარე (35,4). მღრ. კეთილის-მოძულე (11,35. 19,31; 22,34). საინტერესოა, რომ ბერძნულში ამ კომპოზიტებს ქართული საერთო ნაწილი (კეთილი) განსხვავებული აქვთ: შესაბამისად *ფილარყური* და *μωσναλος*.

ყერძნული *ფილსოფი* ისე ფართოდ გავრცელებული სიტყვაა უკვე ძველსავე ქართულში, რომ ხშირად მთარგმნელებიცა და გადამწერებიც საჭიროდ არ თვლიან მის თარგმნას ქართულ ენაზე: სიბრძნის-მოყუარის ნაცვლად ხმარობენ ფილოსოფოსს. სხვა ჩვენს ძეგლშიც: ფილოსოფოსი (59,30; 67,31).

ღვაქეს აგრეთვე ღმრთის-მოყუარე (11,32), ღმრთის-მოყუარე

რებაჲ (82,24), ცოდვის-მოყუარებ (15-16), შრომის-მოყუარებ (31,40), სტუმრის-მოყუარებ (29,20).

ყვილება მეორე კომპონენტად შეგვხვდეს ფერი: თითო-ფერი (7,31; 82,17). ტქელანაა ნაწარმოები თითო-ფერება (31,17). თითო-ფერი ნიშნავს ბევრნაირს, მრავალნაირს, სხვადასხვას. შრავალ-ფერი (82,2 ლ) იმავე მნიშვნელობისაა; როგორიაჲ თითო-ფერი.

სომპოზიტთა ერთ ნაწილს საერთო მეორე კომპონენტად აქვს გზის. ესეთ კომპოზიტებს პირველ ნაწილად უმეტესად რიცხვითი სახელი ან ნაცვალ-სახელი ექნება:

- ერთ-გზის (16,17,20; 36,1).
- ღრ-გზის (24,21; 36,1).
- შრავალ-გზის (40,6; 43,4,6,9).
- ქავდენ-გზის (40,35,37).
- უსოდენ-გზის (14—15).

ძველ ქართულში ფართოდ გავრცელებული სიტყვაა დანაკისკუდი (45,21). შიში შემადგენელი ნაწილები ოდნავადაც ვერ მიგვანიშნებს ამ სიტყვის სემანტიკაზე. ძველსავე ძეგლებში დანაკისკუდის გვერდით იხმარებოდა მისი სინონიმი ფინიკი. ურთივე და მეორეც ბერძნული ფინიკის შესატყვისია. ფინიკის პალმით გაშენებული ადგილის აღსანიშნავად გვხვდება ტერმინები: ფინიკოვანი და დანაკისკუდოვანი. უსუქანსკნელი ჩვენს ძეგლშიც არის დადასტურებული ფონეტიკური ვარიანტით, სადაც ორ ნაწილს შორის ვლკარავულია: დანაკისკუდოვანი (45,13).

ურის-კაცი (78,38) ნიშნავს არასასულიერო პირს. ხანდახან ამ სიტყვას უფრო ვიწრო შინაარსი აქვს და ჯარისკაცის მნიშვნელობით იხმარება.

ურისთავი (64,2). ექსტში გვხვდება აგრეთვე მთავარი ერისაჲ (44,17). შოსალოდნელი იყო მის ნაცვლად ყოფილიყო კომპოზიტური-ს-მთავარი, მაგრამ კომპონენტთა გადაადგილებას, ალბათ, იმანაც შეუწყო ხელი. რომ ბერძნულშიც არაა კომპოზიტი ნახმარი: იქაა *βραχων στρατηγος*.

ესევე, მოსალოდნელი ეშმაკთ-მთავრის ნაცვლად ტექსტშია ეშმაკთა მთავარი (32,26), რაც კომპოზიტად ვერ მიიჩნევა. სხვათა შორის, ამ შემთხვევაშიც იგრძნობა ბერძნული დედნის გავლენა: *βραχων στρατηγος* არაა კომპოზიტი.

- ხეთისხილი (46,4).
- თავისუფალი (7,15; 52,35; 53,32).

ხაცის-მკლველი (34—35). ჭერძულშია *βραχων*. „შკლველი“ დღეს მხოლოდ ადამიანის მკვლელზე ითქმის; ამიტომ იშვიათად თუ ვიხმართ „კაცის-მკლველ“ ტერმინს. ესევე იყო ძველად ბერძნულში, სომხურში, გერმანულში, რუსულში... ეს ენებშიც არ იხმარებოდა განსაზღვრება „კაცის“. საზოგადოდ ბერძნულში კაცის-მკლველის შესატყვისად ყველგან გვხვდება ფაუნდ. შეკიდევ მხოლოდ სამ ადგილას შემხვდა ქართული კომპოზიტის ანალოგიური წარმოება: კაცის-მკლველი — *βραχων*

(სოფ. 8,44; 1 სოფ. 3,15 ორჯერაა). აღმოჩნდა, რომ ეს ადგილები ^{სხვა-სხვა} ~~სხვა-სხვა~~ შიგ მსგავსი წარმოებითაა გადმოღებული: *μαρτυρῶν*, გერმ. Menschenmörder, човекоубийца... ტქ. ცხადია, ბერძნულის გავლენაც იგრძნობა. ძაკი იქ (ბერძნულში) კომპოზიტი იყო ნახმარი, ამ ენებშიც კომპოზიტადვე გადმო-თარგმნეს. სხვაგან ყველა ენა მარტივ „მკლველ“ ტერმინს ხმარობს. ამიტომ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ „კაცის“ მხოლოდ ქართულისთვის დამახასიათებელი გაფორმებაა, მეტი სიზუსტისათვის გამოყენებული. **კ ა ც ი ს-მ კ ლ ვ ე ლ ი** ძველ ქართულში ხშირად იხმარებოდა იქ. სადაც სხვა ენებში, კერძოდ ბერძ-ნულში, მარტივი სიტყვა მკლველი გვხვდება (სამ. 21,13; საქმე 3,14; 28,4; სამოცხ. სოფ. 9,21; 22,15; შათ. 22,7; სობ. 21,22...).

ესევე, კომპოზიტი **კ ა ც ი ს-კ ლ ვ ა მ** მრავალ ძველშია დადასტურებუ-ლი მარტივი **წაყდ-ის** შესატყვისად (შათ. 15,19; შარკ. 7,21; ზუტკ. 23,19; ცსფ 4,2; წათა 1,21; სომ. 1,29; ზუტკ. 43,7,9...).

კ ა ც ი ს-მ კ ლ ვ ე ლ ი ს ეკვივალენტად ბერძნულში ზოგჯერ სხვა ტერმი-ნიც იხმარება, მაგალითად, *αμαρτωλός* (1 ლომ. 1,9; 2 შაკაბ. 9,28). სომხურში, გერმანულსა და რუსულში კვლავ ზემოთ ნაჩვენები კომპოზიტებია გამოყე-ნებული.

ღსანიშნავია, რომ იშვიათად ძველ ქართულშიც გვხვდება მარტივი ტერ-მინი „მკლველი“: ნაწილობრივ ხართ **მ კ ლ ვ ე ლ თ ა** წინაწარმეტყუელთან (შათ. 23,31).

ს უ რ ი ს-ჭ ა მ ა მ (53,2 ს). ამ სიტყვას ძველ ქართულში რამდენიმე მნიშვნელობა აქვს: 1. ჭამა (საზოგადოდ), 2. საუზმე, 3. სადილი, 4. ვახშამი, 5. ლხინი. ამ კომპოზიტს მთხიანის სხვადასხვა რედაქციებში ენაცვლება **ს ე რ ი, ტ ა ძ რ ბ ა, სა დ ი ლ ბ ა**.

ცხადია, **ს უ რ ი ს-ჭ ა მ ა მ** მხოლოდ პურის ჭამას არ ნიშნავს. უგი ზო-გადად ითქმის კვებაზე, ნებისმიერი საჭმლის მიღებაზე. „სურის“ ქართული გაფორმება უნდა იყოს, რაც დღევანდლადღა შემონახული ჩვენს მეტყველე-ბაში. „სურის-ჭამა“ დღესაც საკვების მიღებას ნიშნავს დღის ნებისმიერ პე-რიოდში და საერთოდ ფართო მნიშვნელობის მატარებელი სიტყვაა. საინტე-რესოა, რომ როცა ვამბობთ „პური ვჭამოთ“, შეიძლება სუფრასზე პური არც კი იყოს.

ს ა ტ ი ვ ი ს-პ ყ რ ბ ა მ (55,26)

ს ა ხ ე ლ ი ს-დ ე ბ ა მ (72,16)

ს ა ხ ე ლ ი ს-ს ა დ ე ბ ე ლ ი (74,13)

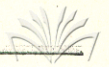
ს ი ტ ყ ვ ს-გ ე ბ ა მ (64,30)

ს ო ფ ლ ი ს-მ პ ყ რ ბ ე ლ ი (31,14)

ქ ვ ე ლ ი ს-ს ა ქ მ მ (42,31; 61,27)

მ ა მ ი ს-თ ე ვ ა მ (11,5; 36,13).

ძ ვ რ ი ს-მ ო ქ მ ე დ ი (76,26) ნიშნავს ბოროტმოქმედს. სხვათა შორის, ძველ ტექსტებში **ძ ვ რ ი ს-მ ო ქ მ ე დ ი** ს გვერდით გვხვდება ფართოდ გაფორ-მებული კომპოზიტი **ბ ო რ ო ტ ი ს-მ ო ქ მ ე დ ი** (*κακοποιός, κακοποιός*). ის ორი კომპოზიტი სინონიმურ წყვილს წარმოადგენს და ზოგჯერ ერთი და იმავე ძეგლის სხვადასხვა ხელნაწერში ერთმანეთს ენაცვლება, მაგალითად:

ბოროტის-მოქმედნი (ოვ. 5,29 DEHIK), ბოროტების-მოქმედნი C. ABLM||ძვრის-მოქმედნი C.

ჰანდაბან შესაძლებელია განსხვავება პირველ ნაწილში კი არ გამოჩნდეს, არამედ მეორეში:

ბოროტის-მოქმედთა (ქუსთ. 90,15) || ბოროტის-მზრახველთა B||ბოროტის-მყოფელთა EF.

ძვრის-ზრახვაა გვხვდება მხოლოდ ო ხელნაწერში (24,31; 32,3; 35,3; 62,26,32; 76,20,25; 80,1). - ამ კომპოზიციის ბერძნულში შეესაბამება *ἐπιμασλή* (ბოროტი განზრახვა, ვერაგობა) და *βραχί* (მისწრაფება, სურვილი, თავდასხმა). ო რედაქციებში ძვრის-ზრახვის ნაცვლად იხმარება მტერობა (24,32; 76,19,24; 80,1) ან მარტივი ზრახვა (62,27,32).

ჩეღის-კიდჭი (43,1).

ხარკის-მოქმედელი (42,34) არის გადამხდელიცნებელი, ხარკის ამკრეფი. ეს კომპოზიტი ძველ ქართულში იშვიათად იხმარება. იგი დადასტურებულია უსაია წინასწარმეტყველის წიგნში (3,12) და მათევეში (მათ. 18,17 DE). ლუკასის, მათეის, მარკოსის (A—28) და მათევესტინის (H—1741) მათევეებში ხარკის-მოქმედელს ცვლის მისი სინონიმური ცალი ხარკის-მკრებელი. მათევეის ოპიზურ ხელნაწერშიც თავდაპირველად წერებულა ხარკის-მკრებელი, რომელიც შემდეგ მეზუერედ გადაუკეთებიათ. სხვათა შორის, მეზუერედ იკითხება აგრეთვე უანის, რეზიანისა და ტლავერდის ოთხთევეებში. სინტერესო ფორმაა დადასტურებული სენაურ მრავალთევეში: ხარკის-მოქმედელი (463r,3).

ნათესაობითობრუნვიანი კომპოზიციების პირველი ნაწილი ზოგჯერ მრავლობით რიცხვშია დასმული. ძოგორც წესი, ასეთ შემთხვევაში პირველი კომპოზიციის დაბოლოებად გვაქვს ო და არა თა:

ოლახაკთ-მოყუარება (36,14), გლახაკთ-მოწყალება (29,19). ოლსანიშნავია, რომ ორივე კომპოზიტი ბერძნული *φιλιοπαχία*-ს თარგმანს წარმოადგენს. შისი ზუსტია მნიშვნელობაა მოწყალეობა ღარიბების, მათხოვრების მიმართ.

ოშმაკთ-თეცნება (65,27 ო, შდრ. მრჩობლ-ეშმაკებულეება ო).

შამათ-მოთავარი (79,1 ო) ნიშნავს წინაპარს, წინაპართა უფროსს ან უმაღლეს სასულიერო პირს (*πατριάρχης, ἡγούμενος, Stammvater, родоначальник*). ძველ ტექსტებშივე ეს კომპოზიტი გვხვდება ფონეტიკური სახესხვაობით: შამად-მოთავარი. ო46ლა აღინიშნოს, რომ ამგვარი დისიმილაციული ფორმები¹ რაოდენობრივად თითქმის არც ჩამორჩება ძირითად სახეობას. შამად-მოთავარი ჩვენი ძეგლის ო ხელნაწერშია დადასტურებული: 79,1. ლურადლებას იპყრობს ის ფაქტი, რომ ბერძნული *πατριάρχης* ზოგჯერ უთარგმნელად გადმოჰქონდათ ქართულში, რაც შემდეგ იმდენად დამკვიდრდა ენაში, რომ ხშირად ორიგინალურ ქართულ ძეგლებშიც კი პატრიარქი (ან მისი ფონეტიკური სახესხვაობანი) იხმარება შამათ-მოთავარის ნაცვლად. შავალითად: პატრიარქი (ზიტ. ქრ. I 261,1), პატრეაქი (იქვე,

¹ შდრ. შ. ძიძიშვილი, ფონეტიკური პროცესები... გვ. 70.

202,1,6,7,23,25; 204,26; შოქც. 93,23 C; 96,14 C), პატრიარქობა (შოქც. I, 202,15; 217,21,43; შოქც. 93,23 4) და აქედან ნაწარმოები პატრიარქობა (შიტ. ქრ. I, 217,8).

სულოთ-მოძღუარი (63,38).

საულოთ-მოყუარე (69,13; 72,21). სქედანაა მიღებული კაცთ-მოყუარება (11,4; 62,9).

სულ-თქუმა (70,15) ნიშნავს ოხვრას, ხენეშას, კენესას, იშვიათად — სუნთქვას. შესაძლებელია ეს კომპოზიტი მრავლობით რიცხვშიც შეგვხვდეს: სულ-თქუმანი (Sin. 11,373r,18; შარგ. გამ. 14,20; Q4რთ. 161,27; შთაწმ. 191,17...). სოჯჯერ მეორე კომპონენტში უკარგება: სულ-თქუმა (ფს. 78,11 C; შთაწმ. 197,23; 198,1 BCDEFKL; საქმე 7,34A; სწავ. 60,23 B).

ტლსანიშნავია, რომ თავდაპირველად გვქონდა სულ-თქუმა, შემდეგ კი ორი მეზობელი თ-დან პირველი დაიკარგა, რაც ჩვეულებრივ ხდება ხოლმე ერთნაირი თანხმოვნების თავმოყრისას (შდრ., მაგალითად: ნუგეშინის-სცა → ნუგეშინი-სცა, თაყუანის-სცა → თაყუანი-სცა, მსახურებდეს → მსახურებდეს, იქმნენს → იქმნეს...). ეს თ შენარჩუნებულია პირიან ფორმებში, სადაც ორი თ გათიშულია ქვევის ნიშნით: სულ-თ-ვი-თქუემდ (70,32), სულ-თ-ი-თქუმიდა (47,10; 53,4; 70,4; 70,30), სულ-თ-ი-თქუნა (70,7).

ძალზე იშვიათად პირიან ფორმებშიც შესაძლებელია თ-ს დაკარგვა: სულ-თ-ი-თქუნა (შარგ. 8,12 ABCLHIK; შარგ. 7,34 CELHIK), მაკრამ: სულ-ი-თქუნა (შარგ. 8,12 DEM; შარგ. 7,34 ABDM). შემიწევს მგონია, რომ აქ გადაშფერთა შეცდომასთან უნდა გვექონდეს საქმე, რადგან სხვაგან თ-ნაკლი ფორმები არა გვხვდება. ზარდა ამისა, ძველ ქართულ ტექსტებში დადასტურებულია კომპოზიტის ისეთი ფორმები, სადაც ორი თ ერთმანეთის გვერდით შენახულია. ეს მაგალითები განსაკუთრებით ძვირფასია ჩვენი კომპოზიტის ისტორიის გასათვალისწინებლად. ჩარმოვადგენთ ამ იშვიათ ნიმუშებს:

სულ-თ-თქუმი-თ (ლობ. 23,2; ხიმ. I. 192,22; ოტ. VIII. 49,13; 66,19; ს. მესუეტე 20,20; შიტ. ქრ. I, 195,9; 315,2), სულ-თ-თქუმანი (ლაპ. 6,5; ლობ. 3,24; ზბ. სნტ. 13,13B). სქედანაა ნაწარმოები მოქმედებითი გვარის მიმღეობა: სულ-თ-მოქუმელი (ოტ. VI. 220,37).

სოჯი სიტყვა ბერძნულ ტექსტში კომპოზიტის სახითაა მოცემული, მისი ქართული შესატყვისი კი კომპოზიტად ვერ მიიჩნევა ერთი საერთო მიზეზის გამო: მსაზღვრელს ემფატიკური ა ერთვის. სოჯიერთ მათგანზე ზემოთ გვექონდა საუბარი, დანარჩენებს კი აქ წარმოვადგენთ: ღმრთისა ცნობა (66,27), ხატისა ცვალება (35,26), სათნოებისა მოყუარე (35,6).

შე ვარ სიძვისა მოყუარე (14,23 ზ; სიძვისა მეგობარი 24). ქართულის საეარულა კომპოზიტის შემადგენელი ნაწილების შესაბამისი წევრები ბერძნულში ზმნითაა გათიშული: 'Εγὼ τῆς πορνείας εἰμὶ φίλος. შართალია, ქართულმა ეს ორი სიტყვა ზმნით არ გათიშა, მაგრამ არც მკიდროდ დააკავშირა — სიტყვათა შორის ემფატიკური ა ჩასვა, რაც კომპონენტთა შემტკიცებას ხელს უშლის.

შოქნე ღებითი ბრუნვა

შოქმედებითბრუნვიანი კომპონიტები ძველ ქართულში ბევრი იყო, მაგ-
რამ ჩვენს ტექსტში ნაკლებად გვხვდება.

ხომპოზიტთა ერთ ნაწილში პირველ კომპონენტად გვევლინება დ მ ე რ თ ი:
ი მ რ თ ი თ-შ ე მ ო ს ი ლ ი (26,19)

ი მ რ თ ი თ-ს წ ა ე ლ უ ლ ი (54,1).

მანდა აღინიშნოს, რომ ჩვეულებრივ დ მ ე რ თ კომპონენტის კომპო-
ზიტებში უფრო გავრცელებულია ამ სიტყვის იგ სუფიქსიანი გაფორმება:
დ მ რ თ ი ე. ძველ ქართულში ამგვარი კომპოზიტები რაოდენობრივად ბევ-
რად სჭარბობს დ მ რ თ ი თ კომპონენტისაგან¹. მდრ. იმავე წინაარსის მქო-
ნე დ მ რ თ ი ე-შ ე მ ო ს ი ლ ი (ზიტ. ქრ. I, 372,18; 373,33), დ მ რ თ ი ე-
ს წ ა ე ლ უ ლ ი (სინ. 145,18; Sin. 11,387, v13...).

ერთი თავისებულება შეიქმნევა დ მ რ თ ი ე|დ მ რ თ ი თ კომპონენტის
მქონე კომპოზიტებში: მეორე წევრი უპირატესად მიმდებარს წარმოადგენს,
განსაკუთრებით გნებითი გვარიასა.

შოქმედებითბრუნვიანი კომპოზიტების გვუფში მოვაქცევთ თავისებური
გამოთქმების ერთ რიგს, როგორცაა დ დ ი თ ი-დ დ ე დ, წ ლ ი თ ი-წ ლ ა დ,
ა დ გ ი ლ ი თ ი-ა დ გ ი ლ ა დ...

ნე სიტყვებში, უპირველეს ყოვლისა, ყურადღებას იქცევს პირველი წევ-
რის ი თ ი დაბოლოება, რომლის შესახებაც რამდენიმე მოსაზრებაა გამოთ-
ქნული². ჩვენ არ შეუდგებთ ახლა მათს განხილვას. უნდა გვხვდებოდეს მხოლოდ
ამ მოსაზრებათა საფუძველზე გამოტანილი დასკვნათ: უცვლელაა, რომ პირ-
ველი კომპონენტი მოქმედებით ბრუნვის ფორმითაა წარმოდგენილი.

თა გვაძლევს იმის საფუძველს, რომ ზემოჩამოთვლილი გამოთქმები კომ-
პოზიტებად ჩაეთვალოთ? — ჯერ ერთი, ის, რომ ეს სიტყვები ძალიან წაგაგუს
ფუძეგაორკეცებულ კომპოზიტებს: აქაც ერთი ფუძეა გამოყენებული ორჯერ.
შეორე, ეს ფუძეები მჭადროდაა ერთმანეთთან დაკავშირებული და არაბო-
დეს არაა სხვა სიტყვით გათიშული. წინაარსობრივადაც ისინი ფუძეგაორკე-
ცებულ კომპოზიტება უდგანან გვერდში. ამიტომ გასაკვირი არაა, რომ ნდი-
ნის სახარების წ ლ ა დ-წ ლ ა დ (ზუჯ. 2,41) მთხათვის დანარჩენ რედაქცი-
ებში შეცვლილია წ ლ ი თ ი-წ ლ ა დ ფორმით. ამგვარ დაპირისპირებას
ესვდებით სხვაგანაც: ა დ გ ა ლ დ-ა დ გ ი ლ დ (ზბოკრ. 37,10 D) — ა დ გ ი-
ლ ი თ ი-ა დ გ ი ლ ა დ E.

ერთმანეთის გვერდით იხმარება ეს ორი კონსტრუქცია მანდაბნოს მრ-
ვალთაფიცი: დ ლ ი თ ი-დ დ ე დ და ქ ა მ ა ლ-ქ ა მ ა ლ ვაშენებ და ქ ა-
მ ა ლ-ქ ა მ ა ლ ვარდუევ (მანდაბნ. 38რხ). ხიდევ ერთი ნაკალთი: განვაგრ-
ძო სატანჯველი შენ ზედა, ვიდრემდის იხილო თუალითა შენითა გუამი შენი

¹ მ. შაქავეარიანი, ჯე სუფიქსის ისტორიისათვის: ლ. ჩელიკიძის სახ. ქუთაისის პედაგ. ინსტიტუტის შრომები, XV:1, 1957.

² მ. შანიძე, ჩელიქაძის გეოლოგიისათვის: ჩელიქაძეული, 1923-24, გვ. 4-5;
მ. შარტი, Грамматика древнелитературного грузинского языка, Ленинград, 1925, გვ. 21-22, მ. ხიქოზაგა, მანურის გრამატიკული ანალიზი, 1936, გვ. 54; ჯ. მინაიაშვილი, სახ. ბრუნვა, გვ. 218. ამ ტიპის გამოთქმებს ეხება აგრეთვე მ. შარტაროსოვა ნაშრომში „ზოგი თანდებულიანი სახელის ანალიზისთვის ძველ ქართულში“; შაცნე, № 5, 1958.

მ ც ი რ ე-მ ც ი რ ე დ და ქ ა მ ი თ ი-ყ ა მ ა დ დამდნარი სატანჯეღლაგან (Sin. 11,32v,10).

რომანეთის მონაცვლედ და ერთმანეთის ვერდით ამ ორი სახეობის გამოყენება იმიტომაა შესაძლებელი, რომ ისინი აბსოლუტურად ერთნაირი მნიშვნელობისა არიან და თუკი ქ ა მ ა დ-ქ ა მ ა დ რთულ სიტყვად მიგვაჩნია, რატომ უნდა შევიტანოთ ეჭვი ქ ა მ ი თ ი-ყ ა მ ა დ-ის კომპოზიტობაში? მუ ზოგიერთი სხვა კომპოზიტის შემთხვევაში შესაძლებელია კომპონენტების გადაადგილება ონ მათი გათიშვა რაიმე წევრით¹, ჩვენს შემთხვევაში ასეთი გადაადგილება გამორიცხულია. ესენებულ გამოთქმებისთვის დამახასიათებელია მყარი კონსტრუქცია. სწავილი შესაძენეია, რომ ამგვარ კომპოზიტებს უკლებლივ მეორე კომპონენტად ვითარებით ბრუნვაში მიდგომი სახელი აქვთ. ამასთან, სულ ერთია, უკანასკნელ ფუძეს თანდებული გქნება დართული, თუ — არა.

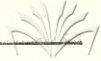
მოქმედებითი ბრუნვის ერთ-ერთ ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს რაიმე პუნქტიდან მოქმედების დაწყების აღნიშვნა (ეს თანაბრად ეხება როგორც ი თ, ასევე ი თ ი დაბოლოებიან ფორმებს). შის მიხედვითი, თუ ფუძის ლექსიკური მნიშვნელობა რა შინაარსისაა — ადგილზე მიუთითებს თუ დროზე — გვექნება მოქმედების დასაწყისი სიერცეში ან დროში.

ვითარებითი ბრუნვისათვის ვარკვეულ შემთხვევებში დამახასიათებელია მოქმედების საბოლოო პუნქტამდე მიღწევის პინიშვნა. ამიტომ ფორმულა მ ო ნ ა ს ტ რ ი თ ი-მ ო ნ ა ს ტ რ ა დ ნიშნავს ერთი მონასტრიდან დაწყებული და მეორე მონასტრით გათავებული, ე. ი. ერთი მონასტრიდან მეორე მონასტრამდე ანუ (რადგან „ერთი“ და „მეორე“ ზოგადი მნიშვნელობითაა ნახმარი) მონასტრებიდან მონასტრებში.

მუ სიტყვის ლექსიკური მნიშვნელობა დროზე მიუთითებს (შაგ. წ ე ლ ი), მსგავსი ვითარება გვექნება: წ ლ ი თ ი-წ ლ ა დ ნიშნავს წლიდან წლამდე, ე. ი. ყოველწლიურად.

მითქოს ყველა ამგვარი გამოთქმა დროისა და ადგილის გარემოების გამომხატველ ჯგუფებში უნდა მოექცეს, რაკი დასაწყისსა და დასასრულზეა ლაზარაკი. შაგრამ ყოველთვის არ ხერხდება საგნების მოთავსება მხოლოდ დროის ან სიერცის კატეგორიებში. ნანსაკუთრებით მაშინ, როცა კომპოზიტში შემავალი ფუძე ლექსიკურად არც დროს გამოხატავს და არც ადგილს მიუთითებს. შავალითად; შვილითი-შვილად, ძალითი-ძალად, ცხორებითი-ცხორებად, სიტყვითი-სიტყუად, საქმითი-საქმედ; თესლითი-თესლად და კიდევ ბევრი სხვა. წინადადებაში ეს გამოთქმები თითქოს ვითარების გარემოების ფუნქციას ასრულებენ (მუნიცა ეს ფუნქცია აშკარად გამოკვეთილი არაა). ამ უნდა აღვნიშნოთ შემდეგი: იმ კომპოზიტებსაც, რომელთა შემადგენელი ფუძეების ლექსი-

¹ შავალითად: ერის-მთავარი (მანძ. 11,7; სწავ. 107,22) და ნოვარი ერისა (სტ. 44,17). მთავარი ერისაო (სიბრძ. 6,21), მთავართა ერისათა (Sin. 11,184v,7), მთავართა თანა ერისათა (ფს. 112,8); შესაერბლის-მთავარი (შარკ. 5,22DE; სუკ. 13,14,DE) და ნოვარსა მის შესაერბლისსა (შარკ. 5,36C), მთავარ იყო შესაერბლისა (სუკ. 5,41DE); ეშმაკო-მთავარი (Sin. 11,179r,7; Q4რთ. 138,15), ეშმაკთა მთავარი (სტ. 32,26) და ეშმაკთა მათ მთავარსა (ვარლ. 27,11), მთავარი ეშმაკი (სტ. 34,35), მთავარსა ეშმაკთასა (Sin. 11,182v,9); ცის-კიდელ (შუალთ. 41,15; 43,21; ნინ. 1, 144,26) და კიდელან ცისათ (შათ. 24,21; სუკ. 17,24), კიდელნდე ცისა (შარკ. 13,27) და სხვა ნრავილი.

კური მნიშვნელობა ადგილსა და დროს მიუთითებს, ვითარების გარემოებების
 ელფერი დაჰკრავთ. საფიქრებელია, რომ თავდაპირველად ეს სიტყვები დრო-
 ისა და ადგილის გარემოებას წარმოადგენდნენ, მაგრამ შემდეგ სხვა კომპო-
 ზიტების მსგავსად შეიძინეს ვითარების გარემოების ფუნქცია. ეს ფუნქცია
 ამგვარ სიტყვებში შეორულა.

ტლიშნული კონსტრუქციის კომპოზიტებიდან ჩვენს ძეგლში გვხვდება
 წლითი-წლად (24,20; 45,30) და დლითი-დღედ. ეს უკანასკნელი
 ცალკე აღნიშნავს საჭიროებს, რადგან მხოლოდ მისთვისაა დამახასიათებელი
 მეორე კომპონენტში ბრუნვის ნიშნის დაკარგვა. ამძველეს ძეგლებშიც კი
 დლითი-დღედ და დლითი-დღე პარალელურად იხმარება. მათთვის
 მატერიალურ რედაქციებში ეს უკანასკნელი ერთხელ გვხვდება, დლითი-
 დღედ კი — უფრო ხშირად. სხვა ძეგლებშიცაა დადასტურებული მათი
 ერთმანეთის გვერდით ხმარება:

დლითი-დღედ (ზომ. 4,20; 8,34)	—	დლითი-დღე (იქვე, 88,36)
„ (სწავ. 53,23)	—	„ (იქვე, 49,9)
„ (ჟალ. 45,17; 55,25)	—	„ (იქვე, 6,11).

ზოგჯერ ამ სიტყვის მართლწერა განსხვავებულია ერთი ფურცლის ფრკ-
 ლებშიც კი: დლითი-დღედ (სწავ. 63,11), მაგრამ: დლითი-დღე (იქ-
 ვე, 63,23).

„ნტონის ცხოვრებაში“ დლითი-დღედ უფრო გავრცელებული
 ფორმაა (28,21; 29,27,39; 55,7; 77,37; 80,6...), დლითი-დღე კი მხოლოდ
 სამჯერ გვხვდება (43,2,4; 44,8. ტლანიშნავია, რომ სამივე მავალითი ბრიტა-
 ნულ ხელნაწერშია დადასტურებული). შათი ბერძნული ეკვივალენტია
καθημέριον. მხოლოდ ერთ ადგილას (43,4) დლითი-დღეს შესაბამება
ἐφ' ἡμέρας, რაც ქართულად არის არა „დლიდან დღემდე“, „ყოველდღიური“,
 არამედ „ერთი დღის განმავლობაში“, „დღიური“. თავქნთ, რომ იქნებ ქარ-
 თული თარგმანი ვამართლებულიცაა, რადგან აქ ეს სიტყვა ბოლმეობითის
 მწკრივის ფორმებითაა გარემოცული და, ცხადია, ასეთ შემთხვევაში „ყოველ-
 დღე“ უფრო შესაფერისია, ვიდრე „მართოდენ ერთი დღე“. შევნიშნავთ,
 რომ იქვე მეზობლად კიდევია ნახმარი ეს სიტყვა, რომლის ბერძნული შესატ-
 ყვისი უკვე *καθημέριον* არის. შეიძლება ბერძენი ავტორისთვის განსხვავებუ-
 ლი ფორმის ხმარება სტილისტური ხერხი იყოს, გამეორების თავიდან აცილე-
 ბის მიზნით გამოყენებული, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მოქმედებას
 გამეორებას, მრავალჯის ჩადენას აქვს ადგილი და სხვაგვარად *ἐφ' ἡμέρας*
 მართლებელი იქნებოდა.

ძველ ძეგლებში გვხვდება დლითი-დღედი (სინ. 47,26; 1ქუსთ.
 41,7; საქმე 6,1...), რაც ჩვეულებრივ ნიშნავს „ყოველდღიურს“, მაგრამ ხან-
 დახან ამ სიტყვის სპეციალური მნიშვნელობაც აქვს: მსახურების დღე,
ἐφ' ἡμέρας, чередა (მაგალითად: ზუკ. 1,5,8) ¹.

საინტერესოა, რომ ამ უძველესი კონსტრუქციის მქონე აღნიშნული ვა-
 მოთქმებიდან ამჟამად მხოლოდ დლითი-დღე შემორჩა. შანარჩენები ენაშ

¹ Тодювая библѣя, т. 10, С.-Петербург. 1914, стр. 117.

დაკარგა. **დლითი-დღე** ხშირად გამოიყენება სალიტერატურო ენაში, განსაკუთრებით ვალითად:

შათი ორთაბრძოლა დლითი-დღე სულ უფრო მძაფრი ხდება (გაზ. „სომუნისტი“, № 109 (14409), 13. V. 1969: „სეკუნდანტის თვალით“).

ამ შემორჩენის მიზეზი შეიძლება ის იყოს, რომ აღნიშნული ყალიბის სიტყვებიდან დლითი-დღედ (დლითი-დღე) ყველაზე უფრო ფართოდ გამოიყენებოდა ენაში.

ითარებთი ბრუნვა

ითარებითბრუნვიანი კომპოზიტები ცოტაა როგორც ძველ ქართულში, ასევე ახალშიც.

ესე ყრმაძანცა ვინმე მალე-მსრბოლმან ყოფად შემიძლო და წინააღმართ უსწრო მძიმედ მავალსა (36,35).

შალე-მსრბოლი აშკარა კომპოზიტია, მძიმედ მავალის რთულ სიტყვად მიჩნევა კი სათუთა. შალე-მსრბოლი სხვა ძველებშიცაა დადასტურებული: სწავ. 256,34; საკ. წ. II. 115,1. ეს სიტყვა ნიშნავს შიშვალს და მისი ბერძნული შესატყვისია **παχάμπριος**. ძველ ქართულში მალე-მსრბოლის გვერდით გვხვდება სინონიმური ზნაშენელობის მატარებელი სხვა სიტყვებიც:

შალიად-მსრბოლი (ქართ. 17,5).

შალე-მსრბოლი (ღარსჯ. 238,15,19,31; ზიტ. ქრ. I. 336,32; 409,37...).

შალე-მორბედი (Sin. 35,34rb,21).

ითარებითბრუნვიანი კომპოზიტების უმეტესი ნაწილი ფუძეგაორკეცებულია, ამიტომ მათ ცალკე განვიხილავთ.

კომპოზიტებად მივიჩნევთ ისეთ რთულ სახელებსაც, რომლებიც ფუძის გაორკეცებით არის მიღებული. ქართულისაგან განსხვავებით, ბერძნულ ტექსტში ასეთ სიტყვებს ძალზე იშვიათად აქვთ ანალოგიური აღნაგობა — მათი ფუძე ჩვეულებრივ არ მეორდება. ქართულ ფუძეგაორკეცებულ კომპოზიტებს შემადგენელი ნაწილები სხვადასხვა ბრუნვებში შეიძლება ჰქონდეთ. სირველი კომპონენტის ბრუნვის მიხედვით ეს კომპოზიტები ასე დალაგდება:

1. **ქრფელობითი** (ფუძე): დიდ-დიდი (32,27) ნიშნავს ძალიან დიდს;

2. **შიცემითი**: წუსწუთ (6,23; 12,27...).

3. **ნათესაობითი**: სწორის-სწორად (28,26). უშვიათი კომპოზიტია.

ესე ნახმარი აქვს ღერემ შიკრესაც: სწორის-სწორ (ზიტ. ქრ. I, 369,30). ამავე მნიშვნელობისაა აგრეთვე სწორ-სწორ (ღამ. 30,34). ყველას ერთი ბერძნული შესატყვისი აქვს **σῶσι σω**.

გნობილი კომპოზიტია **ზედა-ს-ზედა** (25,29; 26,12; 28,4...). ნიშნავს: ზედიზედ, მუდამ, ხშირად, შეუწყვეტლივ. აღინაშნოს, რომ **ზედა-ს-ზედა** გვხვდება მხოლოდ **ღ ხელნაწერში**. **ღ** და **ღ ხელნაწერებში** ყველგან მის ნაცვლად **წუსწუთ** იხმარება. **ზედა-ს-ზედა** ხშირად და ჩვეულებრივ იგი ფარმაუცვლელ სიტყვას წარმოადგენს, მაგრამ ზოგიერთ ძველში ეს კომპოზიტი იბრუნვის და მრავლობით რიცხვსაც აწარმოებს: **ზედა-ს-ზედა** (ქრონ. 212,4), **ზედა-ს-ზედანი** (ქრონ. 150,15; ლტ. VI, 208,2), **ზედა-ს-ზედათა** (ქრონ. 230,4). უღსანიშნავია, რომ ამგვარი

უჩვეულო ფორმები „ქრონოლოგია“ დადასტურებული, სადაც შეიმჩნევა ანალოგიური ფორმების ხმარებისადმი მიდრეკილება.

4. **წითარებით:** თ უ ე დ-თ უ ე დ (46,3) ღრის გარემოებას წარმოადგენს; ხოლო ქ ა ლ ა ქ ა დ-ქ ა ლ ა ქ ა ლ (56,14) — ადვილისას. **მ 46** ზა აღენიშნათ, რომ ამ სიტყვებისთვის გამოხადეგია ის მსჯელობა, რაც მონასტრით ი-თ-ი-მონასტრად; წლით-ი-წლად ტიპის გამოთქმების განხილვისას ვეჭვონდა. ამდენად, თ უ ე დ-თ უ ე დ, ქ ა ლ ა ქ ა დ-ქ ა ლ ა ქ ა ლ ვითარების გარემოებადაც შეიძლება გავიგოთ.

სამაგიეროდ, ისეთი ნაწარმოები ფორმები, რომლებიც ვითარებითბრუნვიანი კომპოზიტიბიდან არის მიღებული (კომპოზიტის ხელმეორედ ბრუნვამი გაფორმებით), თავისი ფუნქციით ზედსართავ საბელს უტოლდება:

ქ ე რ ა დ-ფ ე რ ა დ ი (12,11; 38,10) — სხვადასხვა, მრავალნაირი, მრავალფერი. **ტ ქ ე დ ა ნ ა მ ი ლ ე ბ უ ლ ი** ფ ე რ ა დ-ფ ე რ ა დ ე ბ ა ე (31,18).

ზ ა ც ა ლ-ქ ა ც ა ლ ი (9,25; 11,18; 48,14...) ნიშნავს თითოეულს, ყოველს. **თქმის** ადამიანზე.

ზემოჩამოთვლილ კომპოზიტთაგან წ უ ხ ს წ უ თ, თ უ ე დ-თ უ ე დ, ქ ა ლ ა ქ ა დ-ქ ა ლ ა ქ ა ლ საერთოდ უბრუნველი სიტყვებია.

კომპოზიტთა ერთ დიდ ჯგუფს ქმნის ისეთი რთული სახელები, რომელთა შენადგენელი პირველი ნაწილი ფუძის სახითაა წარმოდგენილი. **ქ უ ძ ეს** შეიძლება მოსდევდეს არსებითი, ზედსართავი, მინილობა...

შ ა მ ა-დ ე დ ა ნ ი (7,9,21,30; 8,1,8) ნიშნავს მშობლებს. ეს კომპოზიტი ჩვეულებრივ მრავლობით რიცხვში იხმარება, მაგრამ იშვიათად მხოლოდითის ფორმითაც გვხვდება: **შ ა მ ა-დ ე დ ა ე** (სახისმეტყ. 13,30; **ზუტ.** 2,27; **ზუტ.** 8,51 L; **ჰიმ.** II, 139,14; 2 **ჰიმ.** 3,2). **შ ა მ ა-დ ე დ ა ნ ი** მრავალ მამა-დედას, მამებსა და დედებს კ არ ნიშნავს, არამედ მშობლებს მხოლოდ ერთ წევლს, მამასა და დედას!

მ 46ველეს ძეგლებში გავრცელებული იყო **შ ა მ ა-დ ე დ ა ნ ი**, მაგრამ შემდეგ იგი თანდათან შეიცვალა შებრუნებული წყობით: **დ ე დ ა-შ ა მ ა ნ ი** (**შათ.** 20,21 C; **ზიმ.** 77,13; 77,16 S; **ჰიმ.** I. 144,4; **Sin.** 11. 322r,19; **ტღწ.** 243,18). **მ 46**ველეს ძეგლი, რომელშიც **დ ე დ ა-შ ა მ ა ნ ი** არის დადასტურებული, **ტღწ**ის თითხავია², ე. ი. ახალი წყობა, რომელშიც ჯერ მდებრობითი სქესის აღმნიშვნელი სიტყვაა, ხოლო მის მომდევნოდ — მამრობითისა, უკვე IX საუკუნიდან გვხვდება. შრი თავისებურებაც არის აღსანიშნავი: თუკი **შ ა მ ა-დ ე დ ა ნ ი** ს გვერდით **შ ა მ ა-დ ე დ ა ე** ც გვხვდება, შებრუნებული წყობისას კომპოზიტი მხოლოდ მრავლობითი რიცხვის ფორმით იხმარება: **დ ე დ ა-შ ა მ ა ე** ძველ ძეგლებში არაა დადასტურებული.

შ ე დ ა ქ ა ც ი (13,8; 59,7).
შ ი დ ქ ა ლ ი (9,6).
შ თ ა ვ ა რ ა ნ გ ე ლ ო ზ ი (39,8) ისეთივე აგებულებისაა, როგორისაც

1 **ტ. შ ა ნ ა ქ ე.** ღისა და ბიძაშვილი თუ ბიძაშვილები: შეფხია ტყაოსნის საკითხები, I, 1966, გვ. 148.
2 **ტ. შ ა ნ ა ქ ე** ღისა, **ტღწ**ის თითხავი რედაქციულად: **ცხუმ.** XXXII—XXXIII, 1947, გვ. 187; **ტ. წ ი რ ე თ ე ლ ი,** **მ 46**ველესი ქართული წარწერები **საღვთისმეტყველების**, 1960, გვ. 38.

ბერძნული ἀρχαίως. ზგი უძველესი კომპოზიტი და, სხვათა შორის, მის წარწერებშია დადასტურებული. შთავარანგელოზი ჩვეულებრივ ორი ანგელოზის — შიქაელის და ლაბრიელის — მიმართ ითქმის, ლსანიშნავია, რომ ძველ ქართულში შთავარანგელოზის გვერდით ვკვდება სინონიმური სიტყვა, რომელშიც კომპონენტები გადაადგილებულია: ანგელოზთ-მთავარი (სინ. 42,10; სვან. 379r; Ⴀ4დაბნ. 65rხ...).

ქალწული (9,17; 49,18; 51,5,8).

* ქათული სიტყვების ერთ ნაწილს საერთო უკანასკნელ კომპონენტად აქვს წული. წული თავისთავად ნიშნავს ვაჟიშვილს. ზგი იხმარება როგორც დამოუკიდებლად (შათ. 17,18C; ზუკ. 2,23; ზიტ. ქრ. I. 257,33...), ასევე კომპოზიტის მეორე შემადგენელ ნაწილად. Ⴀ4ნდა აღინიშნოს, რომ ხანდახან წულის ეს ზოგადი მნიშვნელობა შინაარსობრივად არ შეეფერება კომპოზიტში შემავალ წულს. შაგალითად, თუ ძმის-წული¹, დის-წული, ძის-წული, შვილის-წული, უფლის-წული, სეფე-წული... გულისხმობს მამრობითი სქესის წარმომადგენელს, თითქოს სხვა ვითარებაა ქალწულის შემთხვევაში. ამ უკანასკნელს ისეთივე აგებულება აქვს, როგორც დედაკაცს, სადაც კაცი არაა საქმარისი იმისთვის, რომ კომპოზიტის სქესი განსაზღვროს. Ⴀ4კანასკნელი ორი მაგალითის შემთხვევაში პირველი კომპონენტია წამყვანი (მნიშვნელობის მხრივ). ქალწულიცა და დედაკაციც მდებრობითი სქესის წარმომადგენლებზე ითქმის². შაგრამ ახლა ამით დაუპირისპირდება დედა-წული, რომელიც ნიშნავს ერთი მხრივ, ქონებას, შეძლებას, მეორე მხრივ კი — ოჯახის წევრებს, ცოლ-შვილს³ და, ამდენად, ორივე სქესის წარმომადგენელს გულისხმობს, ე. ი. ფაქტიურად სქესი განუსაზღვრელია.

ქალწულიდანაა ნაწარმოები ქალწულება (9,18; 47,22; 66,30 ლ; 76,23) და საქალწულე (9,18 ლ).

შოვა-ღამე (19,5 C), შუვა-ღამე 4, შოა-ღამე ლ.
 ყელმწიფებაა (36,4,7,8).

სასთ-წარკუთილი (33,30) ნიშნავს იმედდაკარგულს. ლსანიშნავია, რომ უძველეს ძეგლებში სიტყვა „იმედი“ არა გვხვდება — ყველგან სასო (სასოება) იხმარება. შაგრამ X საუკუნის ერთ სინურ ხელნაწერში და-

¹ ლ. გაგარელი შეცდომით თვლის, რომ ტერმინ ძმის-წულაკით „ქებაა ქებათას“ ტექსტში ერთნაირად აღინიშნება რუს. племянник და племянница და შესაბამისად ბერძ. ძმელჟმძე და ძმელჟმძი (A. A. Цагарели, Сведения о памятниках грузинской письменности, вып. первый, С.-Пб., 1886. გვ. 27—28, №53. 21). მაგრამ უნდა შევნიშნოთ, რომ ძმელჟმძი საერთოდ არ ვკვდება ჭიბლიან ტექსტში, ძმელჟმძე კი მრავალადა. ძმის-წულაკი მხოლოდ და მხოლოდ ვაჟს, მამაკაცს ვტლიხმობს და არავითარ შემთხვევაში — ქალს.

² შეიძთად ქალწული მამაკაცის მიმართაც ითქმის: ქალწული კაცი განჭრწეს (სინ. 35,39ra,2); ქალწულ არიან (ვაიოცხ. 14,4). ლს ნათქვამია მამაკაცებზე. შდრ. რუს. они девственники; (ფოთვცხ) სწწიდე და ქალწულებაა შეუხებელი და უბიწოა დაემარბა (ფოთ. 47,11).

³ შ. ყათხჩიშვილი, კომპოზიტები ძველ ქართულში; Ⴀსუ შრომები; ტ. 47, 1952, გვ. 65.

კანონებელი სასო-წარკუთილება შეცვლილია შესიტყვებების მიხედვით დისა წარკუთთა:

7შმაკმან შეგიყვანოს უსასობებსა¹ და იმედისა წარკუთთასა² (Sin. 35,153ra,7).

სახელ-მტყუვარი (39,14) იწინავს ცრუსახელიანს (ბერძნული *ψαδῶνσμοც*).

სახელ-ხენეწი (74,12). ღერძულში *δυσωσμαιε*: ვისი სახელიც ზიზღს იწვევს, საზიზღარი; ბოროტი, დაწყვეტილი, უბედური, ცუდსახელიანი. წინააღსწარ-ცნობაა (40,25), წინააღსწარ-მცნობელი (37,17; 65,14), წინააღსწარ-თხრობაა (37,22).

ცნობილი კომპოზიტია წინააღსწარმეტყუელი, რომლის პირველი კომპონენტი ძველ ქართულში სხვადასხვა ფორმით გვხვდება: წინააღსწარ, წინასწარ, წინააწარ, წინაწარ, წინარ³. ამათგან ყველაზე გავრცელებულია წინაწარ და წინააღსწარ. ამოსავალა, თავდაპირველი ფორმა არის წინააღსწარ, ყველა დანარჩენი კი მისი გამარტივებით არის მიღებული⁴. ამ დისკენის საფუძველს ისიც იძლევა, რომ სხვა კომპოზიტებში, რომელთაც პირველ წევრად წინააღსწარ აქვთ, ეს კომპონენტი ყოველთვის სრული სახით არის წარმოდგენილი. შემთავალიან გამარტივება (ალბათ ფონეტიკურ ნიადაგზე მომხდარი) ამ სიტყვას, როგორც ჩანს, მხოლოდ წინააღსწარმეტყუელში განუცდია. შამსადაამე, ძველ ქართულში ბუნებრივი და გავრცელებულია წინააღსწარ ფორმა. თავუპატებთ, რომ, როცა ეს სიტყვა დამოუკიდებლად იხმარება, იგი აუცილებლად სრული სახით, გაუმარტივებლად იქნება მოცემული. შავ: წინააღსწარ (30,10; 32,14; 36,28; 71,7).

ხვეულებრივ ერთი რედაქცია გარკვეულ წარმოებას ამჯობინებს და მხოლოდ ამ არჩეულ ფორმას ხმარობს. შავალითად: „ნტონის ცხოვრების“ სამრევე ხელნაწერი წინაწარმეტყუელს ხმარობს (14,31; 17,24; 32,32; 33,33; 79,2). შავრამ ხშირად ერთი თხზულების ფურცლებზე სიტყვებს აქვს აღგილი, ამ სიტყვის წერისას ერთ გარკვეულ წესს არ იცავენ. შავალითად, ათხთავის, „შამათა სწავლანის“, „ოვანეს გამოცხადების“ და სხვათა ტექსტებში ადვილად ვიბოვით პარალელურ ფორმებს.

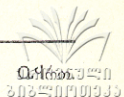
ტონიწულ კომპოზიტში შემადგენელი კომპონენტები ისე მკიდროდ არის ერთმანეთთან შერწყმული, რომ იმ შემთხვევაში, როცა ეს მიმღეობა პირიანი ფორმითაა წარმოდგენილი, პირის ნიშანი მთლიან კომპოზიტს უდგას წინ, იმის მაგივრად, რომ მხოლოდ მეორე ნაწილს დაერთოს: ვწინაწარმეტყუელედიო (შათ. 7,22 BCDEM), ვწინააღსწარმეტყუელედიო (შათ. 7,22 AK), სწინააღსწარმეტყუელედიო (შრავ. 256,28; A—95,14b). შეიძლება დავუშვათ, რომ, ასევე, დანიშნულების სა—ო აფიქსები ამ რთული სიტყვის მეორე ნაწილს კი არ მოუდის, არამედ ორივე

¹ ხელნაწერშია ვსასობებსა.

² ხელნაწერშია წარკოეთასა.

³ ს. ძეგზაძე, „ათული ზმნები ძველ ქართულში: სტუქინის სახ. პედ. ინსტიტუტის შრომები, ტ. 13, 1959, გვ. 405—406.

⁴ შ. ძიძიშვილი, „ფონეტიკური პროცესები ძველ ქართულში“, გვ. 47.

წევრს ერთად: საწინაწარმეტყუელოა (ტბო 57,14 CE; **მართლმადიდებელი ეკლესიის წიგნების კანონი** 164,6).

ყარკალ-სხელი (75,6). ძველი ქართულის სხელი ახალ ქართულში მსხელით შეიცვალა. ამ მოვლენის ჩანასახი ჩანს ჩვენს ძეგლში: ბარკალ-მსხელი (46,34). ძველსავე ძეგლებში ბარკალ-სხელის პარალელურად იხმარებოდა სხელ-ბარკალი (ფს. 146,10 წ; **წიგნ. ქრ.** I. 232,41; **ძრონ.** 240,18). ყარკალ-სხელი არის ბერძ. *μηρός*, რუს. *bedro, ляжка, стегно*, გერმ. *Lende*. ქართულში მას ბარძაყი შეესაბამება. „ეს არს მუკლის ზედეთ თეომდისი“ (საბა). სხვათა შორის, „ფსალმუნში“ დადსტურებულ ფორმას ბერძნულში შეესატყვისება არა *μηρός*, არამედ *αχημη*, რაც წვივს, კანკს ნიშნავს. **ხოვგერμηროს** ქართულში გადმოთარგმნილია როგორც ბარკალი (ტბ. 32,25,31,32; **ქება** 3,8; **წიგნ.** 7,17; 21,7); ანდა წყვილნი (ტბ. 24,29; 46,26; 47,49...).

სირუტყუ. „ნტონის ცხოვრებაში“ ამ სიტყვით გადმოცემულია ბერძნული *αχγος* (32,40; 36,3; 70,27) და *ჭლიცის* (61,31; 63,18; 70,22...). შათ შორის შინაარსობრივად ის განსხვავებაა, რომ პირველი აღნიშნავს უფრო საქონელს; ცხოველს, ჯოგს, მეორე კი — უტყვეს. სხვა ტექსტებში პირუტყუს შეესაბამება აგრეთვე *წბი*.

სულგრძელი (48,31,35) ნიშნავს მომთმენს, ამტანს. **ტყედანა** ნაწარმოები სულგრძელებაა (11,12).

საწინააღმდეგოდ, სულმოკლე (29,23; 48,35; 77,34...) არის მოუზმენელი, აჩქარებული. შავრამ ჩვენს ტექსტში მისი ბერძნული შესატყვისია ინფინიტივი *ἀλκυραειν* და შესაბამისი ზმნა *ἀλκυραειν*, რაც ნიშნავს უყურადღებობას, არაფრად მიჩნევას, არად ჩაგდებას, ზიზღს. შითქოს შეუსაბამობა ჩანს ბერძნულ სიტყვასა და მის ქართულ თარგმანს შორის. **რთვან** (47,8) სულმოკლე წარმოადგენს *απργια*-ს თარგმანს, რაც არის იმედის დაკარგვა, უიმედობა, სასოწარკვეთილება. ამ მნიშვნელობათა დაკავშირება სულმოკლე-ს ძირითად მნიშვნელობასთან ერთგვარად მაინც შესაძლებელია.

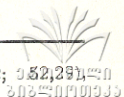
წარმოქმნილი ფორმა სულმოკლეება (29,38; 38,35; 42,24).

შორად გვხვდება ნაცვალსახელიანი კომპოზიტები, სადაც, ჩვეულებრივ, ნაცვალსახელი პირველი კომპონენტია. შორე ნაწილად უმეტესად გვაქვს ვითარ, ოდენ, ყამ, სახე... ამთგან ოდენ შეიძლება ფონეტიკური ვარიანტით იყოს მოცემული: ვდენ. შავალითები: ეგოდენი 18,28; 27,2; 46,12...), ეგევიტარი (16,30), ესევიტარი (22,27, 42,7...), ესოდენ (52,9; 74,14; 75,19...), თავდენ (28,25; 52,10; 53,7) მიღებულია რაოდენ-ისაგან ოსრედუქციის შედეგად¹.

ცალკე გამოიყოფა კომპოზიტები, რომელთა პირველი ნაწილი ფორმაუცულებელი სიტყვებია, კერძოდ, ზმნიზედები. ამთგან განსაკუთრებით ხშირად იხმარება წინა, გარე, ქუე, ზედა. შავალითები:

წინა: წინა-აღმდგომი (46,6), წინა-ადგომი (53,19),

¹ Н. Я. Марр, Грамматика... გვ 104, წ. შანიძე, საფუძვლები, გვ. 158.

წინა-აღდგომა (53,19 ო), წინამძღვარი (27,5; 47,22; 52,29) ღმერთი
წინამორბედი (57,30 ო).

ღარე: გარე-მოქცევა (33,35; 36,25; 76,24), გარე-მიმოქცე-
ველი (25,25); გარე-წარსლვა (53,8; 54,37), გარე-უკმოქცე-
ვა (30,18).

ქუე: ქუე-მღვთმარტ (37,6), ქუეყანა (29,3,9; 81,23),
ქუეწარმავალი (20,14; 24,2,6).

ხედა: ხედა-მისლვა (46,13; 76,19), ხედა-მოსლვა
(34,23).

წიად: წიადსლვა (50,19,22), წიადსწობილად (50,25).

თანა: თანა-მდები (52,26; 73,1) ნიშნავს მეგაღეს; თანა-
-მსხდომი (19,7 ო, თანა-მსხდომარე 74), თანა-წარსლვა
(34,25; 54,35); თანა-წარმავალი (53,15), თანა-შეკრული (44,4).

სომპოზიტთა ერთ ჯგუფს პირველ წევრად აქვს უარყოფითი ნაცვალსა-
ხელი, რომელსაც, ჩვეულებრივ, სხვა ნაცვალსახელი მოსდევს: არავინ
(81,24), არარა (7,11; 58,7; 72,3); არარამან (19,21), არლარა
(9,13; 22,16; 81,12), არლარავინ (9,2), ვერას (-ვერ-რას-ვერ-
-რას: 52,34), ვერვინ (19,25), ვერლარა (40,34), ნუვის (51,21),
ნურარა (18,2), ნურარასქურას (-ნურ-რას-ნურა-რას: 27,15 4).

ტრა აუცილებელი ნაცვალსახელს კვლავ ნაცვალსახელი მოსდევდეს.
ზოგჯერ ზმნიხდა, არსებითი სახელი ან ნეტყვლების სხვა ნაწილებიც
შეგვხვდება მეორე კომპონენტად: არასადა (41,17; 58,37; 66,14), არა-
-არსი (57,33), არაწმიდა (42,28; 59,20).

ცალკე უნდა გამოვყოთ რთული სიტყვების ის ჯგუფი, რომლის მეორე
კომპონენტად არის ყოფა ან მისგან ნაწარმოები მიმღეობა მოქმედებითი თუ
ცნებითი გვარისა: შეურაცხ-ყოფა (36,8), შეურაცხ-საყოფე-
ლი (35,26). შეურაცხ-ყოფა ნიშნავს არაფრად მიჩნევას, არად ჩადგე-
ბას, მხედველობაში არ მიღებას. აღნდა აღინიშნოს, რომ როცა მეორე კომპო-
ნენტი მიმღეობაა, ასეთ შემთხვევაში პირველი ნაწილი უფრო ხშირად ნათესა-
ობითი ბრუნვის ფორმით იხმარება: შეურაცხის-მყოფელთა (66,36),
შეურაცხის-საყოფელ (15,4 4; 35,39). სირიან ფორმებში კი პირველი
ნაწილი ფუძის სახით იქნება წარმოდგენილი: შეურაცხ-პყოფდა (75-76).

შავდაპირველად ალბათ პირველ კომპონენტად მარტივი, ფუძის სახით
წარმოდგენილი ფორმები უნდა გვექნოდა, ნათესაობითბრუნვიანა ფორმეპი
კი შედარებით მოგვიანო ხანისად უნდა ვივარაუდოთ.

სეთთა კიდევ:

გულისხმის-ყოფა (იხ. გვ. 114), ამბორის-ნყოფელი (27,2),
კმა-ყოფა (39,38), სათნო-ყოფა (48,26).

მეორე კომპონენტად კომპოზიტებში შეიძლება შეგვხვდეს ცემა ან
მისგან ნაწარმოები მიმღეობაც: ნუგეშინის-ცემა (38,17; 47,20; 77,9),
ნუგეშინის-საცემელი (45,29; 55,20), ნუგეშინის-ცემული
(42,25; 46,19; 77,7...).

სომპოზიტებს წარმოადგენენ რთული რიცხვითი სახელები: აცამეტი
(-ათ-სამ-მეტი: 50,12; 51,1), ათხუთმეტი (79,28), ათვამეტი

(8,4); სამასი (8,39) და სხვა, რომელთა შესახებ უკვე ბევრი თქმულია ჩვენც არას დაუმატებთ.

სიციხეთი სახელი შეიძლება კომპოზიციის პირველ ნაწილად შეგვხვდეს: ერთ-გზის (16,17,20), ორ-გზის (24,21; 36,1), ერთგული (37,31), ოთხგერჯი (46,14; 61,32; 62,3).

სინტაქსი

1. ლექსში ხშირად გვხვდება ა და მე კითხვითი ნაწილაკები:

ა) ლანვასემდითა (39,33), გულისხმა-ჰყავა (54,29), არიანა (58,39) და სხვ. ბ) შითარ-მე ანუ რაბამ-მე... დამარხულ არს (8,21); ვინ-მე ცოდაც (48,18) და სხვ.

2. ძალზე იშვიათად იხმარება სხვათა სიტყვის ო: იყოო (57,37), უსწავიესო (60,17), შესცთაო (62,1 ლ).

3. წინაშე, ზედა, თანა თანდებულებთან სულიერი საგნის სახელი ნათესაობით ბრუნვაში დგას, უსულოსი კი — მიცემითში¹.

ა) წინაშე მამისა (28,17), რომლისა [უფლისა] წინაშე (17,24 ლ), წინაშე ვლგა მისა (17,27 ლ), წინაშე მისსა (18,15), მაგრამ: წინაშე ცეცხლსა (23,14; 26,3), დალიჭსა წინაშე (43,31).

ბ) შის [წნტონის] ზედა (21,19), მის [რობის] ზედა (35,34), მაგრამ: ქუეყანასა ზედა (18,36), ვზასა ზედა (22,31), უდაბნოსა ზედა (22,38), მთასა ზედა (27,26), მას ზედა (22,37).

გ) მათუკისა თანა (12,1), მის თანა (17,8), მამისა თანა (57,38), მაგრამ: საუკუნესა მის თანა (28,24), სასუფეველსა თანა (29,5); ჰეშმარიტსა თანა (33,39).

მაგრამ აქვე გვხვდება საწინააღმდეგო ფორმა: ბნელისა თანა (58,2). უტყობა, უკვე იწყება რღვევა დადგენილი წესისა. ამ აღრევამ შემდგომში გამოიწვია ის, რომ სულ მოისპო აღნიშნული დიფერენციაცია და თანდებულმა ერთ ბრუნვაზე შეაჩერა არჩევანი².

4. შითარებით ბრუნვაში დასმულ საწყისთან პირდაპირი დამატება ადრე სახელობით ან მიცემით ბრუნვაში იყო³. შემდეგ კი ნათესაობითს მიანიჭა უპირატესობა. ძველი ფორმების ნიშნები ბლომად გვაქვს ჩვენს ძეგლშიც, მაგალითად: ამცნო... შირთუმად მისა პური (18,13); ვერ შემძლებელ არს დაყენებად მონაზონებასა ჩუენსა (33,7). სამივე ვარიანტია წარმოდგენილი შემდეგ მაგალითში:

ცხებად ზეთი არა თავს-იდვა (16,32 ლ).

ცხებად ზეთსა არა თავს-იდებლა ლ.

ცხებად ზეთსა არა თავს-იდვა ტ.

სოგორც ჩანს, მოცემულ შემთხვევაში სამივე ხელნაწერი განსხვავებულ ვითარებას გვიჩვენებს.

5. წრის შემთხვევები, როცა მოქმედებითი გვარის მიმღეობა მიცემითში ითხოვს პირდაპირ დამატებას.

1 ს. ხეცილიძე, უტიულები, I, 1956, გვ. 300—308.
2 ცანამ და ზედამ — მიცემითზე, ზოლო წინაშე-მ — ნათესაობითზე.
3 ტ. შარტიროსოვი, შასღარული კონსტრუქციის ვენეზისისათვის, გვ. 43—60.
9. ცხორება წმიდისა წნტონისი.

იერ შემსრულებელ არიან ეგოდენ ცემასა და გუენასა (18,28) და
 ტქ უპირო ზმნას (მიმღეობას) შენარჩუნებული აქვს პირიანი ზმნის თვისება --
 შეიწყოს პირდაპირი ობიექტი მიცემითში: ვერ შეუძლებენ ცემასა და
 გუენასა; და აქედან გამომდინარე: ვერ შემსრულებელ არიან ცემასა და
 გუენასა. შიმღეობის კავშირი პირიან ფორმებთან ჯერ კიდევ მჭიდროა¹.

6. სამდენიმე სიტყვა შეთანხმების შესახებ. როცა აღვიღოთ გვხვდება მსაზ-
 ლვრელ-საზღვრულის შეთანხმება ებიან მრავლობითში: მღგომარეები ჯორები
 (70,24). სეთი სახის შეთანხმება ძველ ქართულში იშვიათია.

სახელებს შორის შეთანხმებისას გვაქვს კიდევ ერთი თავისებურება --
 როცა ებიანი მრავლობითი ნარიანს ითანხმებს:

ტქუნდა მას მამა-დედათა მისთა მოკებული ყანები სამასი ნაყო-
 ფიერნი და ფრიად კეთილნი (8—9 ლ).

იუენეს მათა შინა მონასტრები, ვითარცა კარვები, აღ-
 საესენი საღმრთოთა კრებულითა (42,29).

სახელსა და ზმნას შორის შეთანხმების დროსაც აღინუსხა რამდენიმე
 თავისებურება. ჩვეულებრივ, ებიანი მრავლობითით გამოხატულ სახელს არ
 შესწევს ძალა ზმნის რიცხვში შეთანხმებისა. შავალითად: იხილა მონასტრები
 (42,37); მონასტრები და მონაზონთა სახლები ითქუმების (5,13); მიერთგან
 იყო მთასა ზედა მონასტრები (27,26 ლ). შავრამ: მიერთგან იუენეს მთა-
 თა ზედა მონასტრები (27,26 ტ4), იუენეს მათა შინა მონასტრები, ვითარცა
 კარვები (42,29).

ჩინ დასმული მართული მსაზღვრელი ეთანხმება თავის საზღვრულს:
 სხსასა მწინკულეცანებასა (30,9); უხაროდა მასცა, ხედვიდა რაა მონაზონთასა
 მას გულს-მოდგინებასა (47,20).

შოულოდნელია შეთანხმების დარღვევის ორი შემთხვევა, როცა საკითხი
 ეხება სულიერი არსებისა და ზმნის შეთანხმებას რიცხვში.

ტლიწერებოდეს იგი ცათა შინა მოქალაქედ (27,29 ლ).
 ძოგორც კონტექსტიდან და პარალელური ტექსტიდან ჩანს, მოსალოდნელი
 იყო „იგინი“.

ტრა თუ მე, არანედ იგი თავით თვისით იურვიან (41,11).
 სეთი შეუთანხმებლობა სხვა ძეგლებშიც შეინიშნება და ირკვევა, რომ ნა-
 ცვალსახელი „იგი“ მრავლობითის ფუნქციითაც იხმარება².

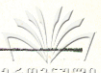
7. ძველ ქართულში ფართოდ იყო გავრცელებული ე. წ. პარონომაზია³,
 რომელიც დღევანდელ ქართულში ნაკლებად გვხვდება. ჩვენს ძეგლში დადას-
 ტურებულია პარონომაზიის რამდენიმე ნიმუშიც: და ესოდენ გუემეს ცე-
 მითა ნეტარი ტნტონი. (18,22); რაათა რწმუნებით მათ არწმუნონ
 (36,23); არცალა სლვით ვიდოდა (50,32).

8. ზვხვდება სინტაქსური ასიმილაციის შემთხვევებიც. ძოცა მთავარი წი-
 ნადადების ქვემდებარე თავისი შემასმენლისაგან გათიშულია დამოკიდებული

1 ნ. აის შესახებ: ლ. ლენაიშვილი, სახელი ბრუნება, გვ. 689—694; ხ. შა-
 ნელია, ურემიაა წინაწარმტყველებს ზოვიერთი სინტაქსურა თავისებურება: ძსე შრო-
 ნები, 105, 1965, გვ. 78—79.

2 ლ. ლენაიშვილი, ქართული ენის ისტორიული გრესტომათა, 11, 1963, გვ. 210.

3 ხ. ჭერეთელი, პარონომაზია ქართულში: სკე, VI, 1954.

წინადადებით, მაშინ ამ უკანასკნელის შემასმენელი იგუებს მთავრის მკაცრ ბარეს, რადგან უფრო ახლოს იმყოფება მასთან და მეტი გავლენაც აქვს: მრავალთა ვნებულთა რომელთა გან- ვე არაა -უღის კარი, გარეშე მონასტერსა დაადგრიან (44,27); კაცად-კაცადსა რომელსა უნდა თავისა თვისსა კრძალვად, არა თუ შორსა დაბასა თვისსა განყენის, არამედ მახლობელად ზინ და იმარ- ხავნ (9,25); ყოველმან რომელმან გამოიჩინოს კეთილი, შეეწიოს ღმერთი კეთილისათვის (29,36); ყოველსა რომელსა ჯელმწიფებდა აქუნ, არა თუ უცნებით მოვალს, არცა ერთთა ამინებნ, არამედ მყის, ვითარცა უნებნ, ჯელმწიფებდა აჩუენის (35,21); რაცდენთა ქალწულთა თხოვილთა ვითარცა იხილიან წმიდაჲ წნტონი მიერ მდინარესა, და დაადგრიან იგინი ჭრისტმსთვს ქალწულება- სავე (76,33).

9. **სოგორც ცნობილია, ძველ ქართულ ტექსტებში შეიმჩნევა ერთი სინ- ტაქსური თავისებურება და კავშირისა. სახელდობრ: თუ დამოკიდებული წი- ნადადება წინ უსწრებს მთავარს, მაშინ მთავარი წინადადება „და“, „ხოლო“... კავშირებით იწყება.** „წნტონის ცხოვრებაში“ მოიპოვება აღნიშნული მოვ- ლენის დამადასტურებელი რამდენიმე ნიმუში:

„ვითარცა ესმა მას სახელი მაცხოვრისა ჩუენისაჲ, და ვერ თავს-იდვა ამის- გან დაწუვაჲ და უჩინო იქმნა (41,19).

„სავედენთა ქალწულთა თხოვილთა, ვითარცა იხილიან წმიდაჲ წნტონი მიერ მდინარესა, და დაადგრიან იგინი ჭრისტმსთვს ქალწულებასავე (76,33):

„სავედენთა უნდა სიწმიდის, და ვაცოუენნ (14,28 ლ).

10. **თავისებურებას გვიჩვენებს „შეპრისხნა“ ზმნა. შას სუბიექტი შეიძ- ლება შეეწყოს როგორც სახელობითში, ასევე მოთხრობითში, ე. ი. ხან გარდა- უეალ ზმნად მიიჩნიათ, ხან — გარდამავლად. ჩვენს ძეგლში ამ ზმნის ხმარების 5 შემთხვევიდან ორში აშკარად ჩანს, რომ სუბიექტი მოთხრობითში დგას:**

„სომელმან-იგი ამით ესრტ შეპრისხნა მათ (39,21); სამეთუ შეპრისხნა მის უფალმან (51,41).

შანარჩენ 3 შემთხვევაში კი გაუტკვეველია, სუბიექტად იგი უნდა ვიგუ- ლისხმოთ, თუ მან:

„საჟამს-იგი ესევითართა მისა მიმართ უცნებათა ჰყოფდა, შეპრისხნა და ჰრქუა (39,15); და ვითარ მყის ჯმა-ყო, შეპრისხნა ეშმაკსა მას წნტონი სახე- ლითა შესუ ჭრისტმსითა (51,30); ხოლო რომელნი-იგი წინა-უძოდდეს მას, შეპრისხნეს მათ (52,23 ლ). მდრ. აშკარა სახელობითები ოთხთავიდან: თავადი შეპრისხნა მათ (ზუჯ. 9,21 CE); მოწაფენი მათ შეპრისხნეს (შათ. 19,13 C).

11. **ძველ ტექსტებში მსაზღვრელ-საზღვრული უმთავრესად პოსტობი- ციური წყობით იხმარება. აიოცა მართული მსაზღვრელის როლში საკუთარი სა- ხელი გამოდის, ძველი ქართულის ძეგლთა მონაცემები უფლებას გვაძლევენ**

1 ს. მონღუა, შიშართებითი ნაცვალსახელისა და მისამართი სიტყვის ურთიერთო- ბისათვის ეველ ქართულში: წინმის მოამბე, V-VI, 1940, გვ. 329-336; ტ. შანიძე, ძველი ქართული ენა: ძველი ქართული ენა და ლიტერატურა, ქრისტომათია სპუალო სკო- ლის IX კლასისათვის, 1953, გვ. 312-313; ფ. შრთელიშვილი, ათული წინადადების ისტორიისათვის ქართულში, I, ჰობოტაქსის საკითხები, 1963, გვ. 19.

2 ს. ვაუხჩიშვილი, შრთი უცნობი სინტაქსური მოვლენისათვის ძველ ქართულში: ქუთაისის პედ. ინსტიტუტის შრომები, IX, 1949, გვ. 111-119.

დავაცნობთ, რომ ამ კერძო შემთხვევაში საკუთარი სახელის აღვითქვამთ საზღვრულის შემდეგ. ეს არ უნდა გავიგოთ ისე, თითქოს ურყევი კანონი გვექონდეს. ყედარებით იშვიათად წყობა შებრუნებულია. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ წინ მდგომი საკუთარი სახელი ბრუნვაში შეთანხმებულია მომდევნო საზღვრულთან. თი რამდენიმე ნიმუში: **ნტონისი მოჯსენება** (5,31), **ნტონისი ესე მოჯსენება** (5,32); **ნტონისი ცხორება** (6,3 **ნტ**), **ნტონისი იგი ცხორება** **ნ**; **ესე ქრისტესი სარწმუნობა** (21,16 **ნ**; **მდრ. ესე ქრისტესი სარწმუნობა** **ნტ**); **ნტონისი გულს-მოდვინება** (45,19); **ნტონისი სიტყუა** (68,18); **ნტონისი... ლოცვა** (72,22 **ნ**, **მდრ. ნტონის ლოცვა** **ნ**); **ნტონისი ნეტარისა ცხორება** (83,35)...

12. **ქავორც** სამეცნიერო ლიტერატურაშია აღნიშნული¹, ძველ ქართულში წარმოშობით სამიბრიანი ზნების ერთ ნაწილს, რომლებიც ა-გზ აფიქსებით იწარმოებან, ერთი პირი, კერძოდ, პირდაპირი ობიექტის ფარდი, დაცარგული აქვს. **ნმ** ზნებს ახალ ქართულში ძველსაგან განსხვავებით პირდაპირი ობიექტი შენარჩუნებული აქვთ, ირიბი კი აღარ უჩანთ. **ნაჩვენებთ** რამდენიმე მაგალითს.

ქათა არავის დაამძიმოს ამისთვის (45,31); **ქაბუკი იგი მყის ზედა-მოუტდა ნტონის და აქენა მას** (51,38). **ნტენა მან მას და არა მან იგი. ნმამად ეს ზნა გა ზმნისწინს დაირთავს და სხვა მნიშვნელობა აქვს.**

ქათა [ქათა] რწმუნებით მათ არწმუნონ (36,23); **აწ უკუე ამათგან არწმუნენ თავსა თვსა** (29,23); ვითარ აიძლიან **ქათა** და ყოველთა მონაზონთა **[ნტონის]** მიღება **წიგნისა** (68,39).

„**ნიძულა**“ „**ამხილა**“ ტიპის ზნაა. **ნირიბი ობიექტი** — „**ნტონის**“ — იგულისხმება, პირდაპირი კი არის: მიღება **წიგნისა**. **ნმ** შემთხვევაში შედარებით ძველი ვითარება არის წარმოდგენილი. **ნმ** ზნას სხვების მსგავსად შეიძლება პირდაპირი ობიექტი არც ახლდეს. **ნავიმოწმებთ სხვა ძველს: აიძულა მონაზონსა (ზიმ. 85,8).**

13. **ქაშინ მოსწერდეს მისა, ვითარცა მამისა** (68,22).

წღვეანდელი ქართულისგან განსხვავებით ძველ ქართულში „მოსწერა“ (მიწერა) ზნა ობიბრიანია: მოსწერდეს იგი მას მისა — მოწერა მან იგი მისა. „მოსწერდეს“ ფორმაში ს პირდაპირი ობიექტის ნიშანია. **ნმის მიზეზია ის, რომ I სერიაში პირდაპირი ობიექტი მიცემით ბრუნვაშია და ზნას ზმნისწინი ახლავს. II სერიის ფორმებში პირდაპირი ობიექტი სახელობით ბრუნვაში დვას და ამიტომ მისი ფარდი პირის ნიშანი ზმნაში აღარ გვაქვს.**

ქად გიკვრს, უკუეთუ მოსწერს მეფე ჩუენდა? (68,31); **ლმერთმან რჩული კაცთა მოწერა** (68,34); **მიაღლინა მისა ნტონი და მიწერა მისა ებისტოლშ** (74,17); **რამე გამოვიკითხე მათგან და სრულად თქუენდა მივწერე** (6,25 **ნტ**).

¹ **ნ. ნიბაიშვილი**, ქართული ენის ისტორიული გრესატომია, II, გვ. 181—182.

ლექსიკონი

ც

აკოხეითი ნაწილაკი. არა სახელითა შენითა
ენშაკეთა განესხემდითა 29,33; ნუ უნრავ-
ლშს არიანა ესენი მათსა 58,39.
აგარაკი 8,39; 29,10 საანავ-სათესი მიწა, უანა.
ადრე 23,32 ზქარა.
ანაუთრი 7,5 მაღალი საზოგადოებრივი წრის
წარმომადგენელი, კეთლშობილი.
ანაუთრება-ი 34,2 თაფლ-ქუფლება.
აიარებდეს 5. აღსაარება.
აილაგ-ი 30,33; 32,1 ბილიკი.
აილაღება თავხედობა, სითამაზე. ნ: აქლაღ-
ნით 64,12.
ამბორის-ყოფა კონცა. ი/უ—(3)2: ამბორს-
-უყო ნით 81,14. ამბორის-ს-ყოფ-
-ელთაგან 27,2.
ამენ 39,34; 83,34,40 ნამდვილად, ქვენწარტად.
ამიერ 6,14 აქენან.
ამიერთგან 5,13 ამ დროიდან, ამია შემდეგ.
ამისოხს 37,18 ამის ვაჟთ.
ამრენავი 78,30 ბინბის ქაოვილი, ტილო. შდრ.
საქ. წ. 11, 45,20. სადაც არ მენაკი იყო-
თხება.
არასადა არასოდეს. ხოლო მან არასადა
მოიხსენის წარსულნი ეგე ემნი 17,14 წ.
ასპიტ-ი 20,18 შხაიანი გველი.
აფთარ-ი 46,22 ჰენა.
აქლემი 47,2.
აღგზებულ-ი 32,22 ანთებული.
აღდგინება აყენება. ა—2: დადაცათუ ლოც-
ვად აღგუადგინებდენ 33,26.
აღოქმფოფული-ი 33,34 აოქვეთილი, ერთმანეთში
არეული, მღვრიე.
აღოქმუმა-ი 28,26 აღოქმა, დაძირება. აღნა-
ოქმუმა 34,7 დაწაბრება
აღწართება აღწართვა, აყენება, ფეხზე დაყენე-
ბა. 0—(3)2: სული ნიდრევილი აქმარ-
თი 30,13. ე: აღეშართნეს 67,28.
აღმოგონა ანოსკლა. 0—1: წყაროა აღმოტ-
და 47,11 ამოვიდა.
აღმრღვევა ამღვრევა. ი/უ: რაათა. ვულო აღ-
უმრღვონ კაცთა 33,31.

აღმტკობა გაღება, დაღება. ა—2: აღამტკ-
ნეს პირები მათი 46,26.
აღმცირება წემცირება, შემაღლებება. დ: აღ-
მცირდა იგი საღმრობათაგან 21,36 შე-
უქსუბუქლა ტკივილები.
აღორძინება გაზრდა, გამრავლება. ა—2: არა-
მედ უფროას დლითა-დღედ ვიწყებდეთ
გულს-მოდგინებასა და აღვართძინებ-
დეთ 28,22. უფროაად აღართძინ-
ნაინ უცნებამ 39,11. დ: აღორძინდა
და ივნეა ქაბუცე 7,12.
აღსაარება აღიარება, ცნობა, ნართლის თქმა, გა-
მოტყულობა. ი: ამბორს-უყოფდეს ნეტარსა
წნტონის და აღიარებდესა სარგე-
ბელ ყოფასა მისგან 60,15 წ. ი/უ—(3)2:
... აღეგარებდეს იმგე წ; აღსაარ-
ებამ 63,13; აღმსაარებელი 44,4.
აღსახრული-ი 5,23 ბოლო.
აღსაშინებელი-ი დაამოძღვრავი, დაარბევ-
ელი, კუეს სასწავლი, სიტყუასა აღსაშ-
ნებელსა უთხრობნ 55,31.
აღსრულება 1. შესრულება, დასრულება. ა—
(3)2: იგი წელი აღსრულა ესრმა
26,9. ე: აღსრულენეს ექსენი თთუ-
ენი სიკვდილისა შემდგომად 8,7; აღს-
რულებამ 77,11. 2. სიკვდილი. ე: აწ-
ადესრულა წმონ 50,15; აღსრუ-
ლებამ 78,23; აღსრულებული
75,26 მკვდარი, გარდაცვლილი.
აღტაცება ნოტაცება, წყაცება, წაღება. ივნ: რა-
მეთუ აღიტაცა ვინებოთა 52,13; აღ-
ტაცებასა ქალისასა ქუეყანათ 63,22.
აღვება გაღება. ა—(3)2: ვითარცა უტყუებნდა
არა აღაღის პირი თვისი 34,17 რა-
გორც მუწვი ვერ გააღებს ხოლმე თავის
პირს.
აღშვნება ნ. აღსაშვნებელი.
აღძრვა აღშოთება, შეძრვა; წაქეზება, აღელ-
ვება. 0—2: ყოველსაგე აღსძრვენ დი-
ხნებას ჩუენი დაბრკოლებამ 31,26; არღარა
გულთა-სიტყუთა აღძსძრვიდა 14,11.
ივნ: წნტონი, რეკა თუ ღმრთით, აღიძ-

რა და შეიყუარა ადგილი იგი; აღძრ-
ვა ი 32,34.
აღწერილობა მიწვედონა. 0-2: რომელი აღწ-
რები უღებოდა, ვიდრე დარბლადნდე
54,18.
აღწერილობა (პირდ. თბ. მრ-ში) აღება ი: დაშთი-
მილი გუერტნი აღვიხუნიე 32,34.
აღწერილობა ასვლა. 0-1: აღწერილობა 31,27,

აღწერილობა იგი (ნავსა) 51,24; აღწერილობა
ცა 27,36 ცლ.
აწლა 49,35 აი ახლა, აი ეს-ეს არის.
აწოცა მოსაობა, გავრობა, აღმოცხება. 0-2:
უფალმან შესუ აწოცნა ცოდვანი მა-
გისინი 52,30.
ამა ნესეა 33,6 აი.
ამართა ნ. აღმართება.

ღ

ბაკ-ი ნაბაკევი 24,1.
ბანაკ-ი 19,28.
ბარაკალ-სხული-ი 75,6 ბარაკაი.
ბასრობა დაცივნა, გმობა, გიცხვა. ბასრო-
ბითა ეტყუდა მით 20-21.
ბეგრა-ა 24,27; 39,4; 46,8 ხმა, ხმაური.
ბზე-ა 32,25.
ბოჟულიად 45,4 ჯოგში, იხ. გვ. 110.
ბოროტ-ი 1. ცული. დღესა მის ბოროტსა
53,19.
2. მიიმე, სასტაი. ვნება იყო ფიცხელი
და ფრიალ ბოროტი მის თანა 49,9.
ბრალეა ბრალის დადება, დადანაშაულება.
ა-2: წინაწარმეტყუელი აბრალეა
დაცემულთა მით 14,31; 32,33.

ბრალეული-ი 1. 54,35 დამნაშავე. 2 60,21 მი-
წეხი, საფუძველი.
ბრძანება ნების დართვა, დანებება. ი/უ: და
მან არა უბრძანა 49,20.
ბრძნობა 0-2: ვბრძნობთ 62,12 ლ ვამ-
ტყვიებთ, ვამბობთ.
ბრძოლა 0-(მ): მთასა ზედა ვბრძავ ეწ-
მათა 59,1 გებრძვი.
ბრძლეუნი იუობ: ლომი იბრძლენ
20,21.
ბუფე-ა 71,21 ბუნაგი.
ბუნი-ი 49,12 ბუნე (თვალისა).
ბუე-ა 59,6 კარი.

ღ

გამოტყუმა 6,17 თქმა, თხრობა.
გამოსლვა 0-1: გამოკედ და ხხილე (ბრძ.)
54,12 გამოლი.
გამოჩინება 64,18 გამოჩენა.
გამოჩინებულ-ი 20,27 ლ; 36,24; 61,38 გამოჩე-
ნილი (რომელიც გამოჩნდა).
გამოწერა (ჯუარისა) პირჯვარის გადაწერა. ი:
გამოწერეთ ჯუარი თავთა თქუნე-
თა 38,7.
გამოხატვა წარმოდგენა, ჩვენება ი: გამო-
ხატავ 13,19 ლ. ე: ეშაიკი, ვითარკა
დღეიკი, დამე ყოველ გამოხატე-
ბოდა 13,19 ცლ.
განება გამოკეთება, მორჩენა. ე: კაცი იგი გ-
ნეგო მისგან მყის 51,31.
განება (სახისა). 35,5; 39,25 საქმის მოწესრი-
გება, მოკვარება, გამოწორება.
განზიდვა 0-(მ): განკვიდა 46,31 ვას-
წია.
განკითხვა განსჯა, გასამართლება. ი: ნუცა გ-
ნიკით ხანენ მოყუასა 48,7; თავკა
თუსსა განკითხვიდეთ 48,13;
თავნი თუსნი განკითხნიე 48,3 იენ:
რომლითა სარჩელითა პვიდეთ, მითვე

განიკითხეთ 73,13 რა სამართლითაც
(სხვა) გასამართლებთ, მითვე გასამართ-
ლებთ. არავინ ჩუნგანა განკითხვა
არს 37,29.
განკიცხვა 61,6 დაცივნა. 0-2: განკიცხეს
60,16 ლ დასცენს.
განკრძალვა ა-2: განაკრძალენდა 43,27
ამტყვიებდა, გულს უმავრებდა, ამხნევე-
და. ე: განკრძალის 43,2 ენერგიუ-
ლად ჰკიდებდა ხელს, იცავდა, ანავრე-
ბდა. განკრძალვა 31,36 გაფრთხი-
ლება, მოფრთხილება.
განლაღება ნ: განლაღნის 27,3.
განმაქარებელი ნ. განქარება.
განმწნობა გამწნეება, გამამცეება, გაგულ-
დება. დ: თითოეულად ყოველნივე განმ-
წნდებოდეს მისგან 76,27.
განპოვებულ-ი 60,31 განპრილი (ღრმა სიბე-
რენდე) (ნ. კ. პოხება).
განრთხმა გოლა, გაქიმივა. ი: განირთხნ
ფრქნი თუსნი 81,14.
განრღუეული-ი 49,11; 63,3 მარღებში დარღვე-
ული, დავარდნილი, საყარი.

განცხება გარეცხვა. ი: მან განიარცხა სა-
მოსელი თვისი 43,34.

განსლვა-ა სიკვდილი. უამი არს განსლვი-
სა ჩემისა 77,26.

განსუნება 23,23 დასვენება, მოსვენება. გან-
სასუენებელი 45,35 მოსასვენებელი,

განსმა (პირდ. თბ. მრ.-ში) გაყრა, განდევნა,
გაგდება. ა-ჰ: არა სახელითა შენითა ეშ-
მაკთა განვასხემდითა 39,33; გან-
სსმაა 39,30; განმსსმელი 39,23.

განტყვება გაშვება. ი/უ—(ჰ)2: არა განგ-
რტოე, ეიდრე პირველად მითბრა მე 50,28
არ გაგიშვებ, სანამ არ მტყყვი; განუ-
ტყვეს 47,7.

განქარება გაქრობა, მოსპობა. დ: კერპთა უც-
ნებაჲ განქარდების 65,20.

განქარვება გაქრობა, მოსპობა. ა-ჰ: რომელ-
მან... ეშმაკნი განაქარვნა 35,15; გა-
ნაქარვის გემოა 30,12; განმაქარ-
ვებელი 40,40; განქარვებული 66,9.

განქიქება სააშკარაოზე გამოტანა, გაწბილება,
გაკირტვება, შერცხვება. ა-ჰ: გან-
ქიქა იგი უფალმან 32,27; რამეთუ მათ
განაშიშლნა და განაქიქნა მაცხო-
ვარმან 38,9.

განყვება 9,28 განწორება, მოწორება. ა-ჰ:
ვერვინ განმაყენოს მე სიუფარულსა
ჴრისტესსა 40,37 მომაწორებს, მომაცილებს;
განყენებადი 83,16.

განყოფა 0-2: განყოფთ სამოსელი ჩემი
81,3 განაწილეთ.

განცდა 1. 11,4; 18,3 ლ. დანახვა. 2. 53,14 კა-
მოცდა, ИСКУСИТЬ.

განცვალება შეცვლა. ივნ: განიცვალ-
ბის 28,26 იცვლება.

განცოცხლებული ნ. ცოცხალი.

განცტმა შიგ გაყრა (საბა). ა-ჰ: სრატუკი გა-
ნაცტა ბაგეთა 33,1.

განცხრომა მხიარულება, ვართობა, ლხენა. ვნ.
(0—(2)1): ნუცა განსცხრობით 43,17;
განცხრობით 45,36.

განძარცვა მოცილება. ი: მერმე ხრწნილნი
განვიძტარცნეთ ჴორცნი 28,33.

განძება გაძევება, გაგდება, განდევნა. ივნ: თი-
თოეული იგი მართლუკუნიკევის და გა-
ნიძების 31,32; განძებული 14,7,12.

განწვალება გაყოფა. 0-2: გონებითა სულსა
განსწვალებთ 61,39.

განწმედა ვნ: ილოკვედ გულითად და გან-
წმდიანა 44,29 იწმინდებიან ხოლმე.

განწყობა შებრძოლება, ბრძოლა. ე: ჩუენ... მათ

ზედა განვეწყვედ ბოდიით 30,25 განსწ-
წყობილი 33,32 საბრძოლველად მო-
მზადებული, დარაზმული.

განხეთქა გაგლეჯა. 0-2: განხეთქენს
20,11; დ: განსთქდებოდა 19,32.

განხეთქლი 57,31; 78,2 მწვალეუბელი, ერეტა-
კოსი.

გარდამატებულად 66,16 გადამეტებით, გადა-
ქარებით.

გარდამოგრდომილი 41,1 ვადმოვარდნილი.

გარდამოქუმა ი: კბილითა გარდამოიქუა
ჴალაკოს 75,3 კბილით ვადმოილო ჴალა-
კოსი. შდრ. წარქუმა.

გარდამოქლი 0-1: გარდამოქლი 53,29
ვადმოვიდა.

გარდაცვალება შეცვლა. 0-2: ხუროთ-მოძღუ-
რისა მის პატევსა... სახელად გარდას-
ცვალებთ 64,1, ივნ: გარდაი-
ცვალე ამიერ 72,1 ვადაიწაცვლე, ვა-
მოიცივლე ადგილი; გარდაიცვალის
72,2; გარდაიცვალნიან და მიემ-
სგავსნიან დედათა და ჰქეთა 32,8.

გარდაქრა აოხრება, აკლება, განადგურება.

0-2: მო-მე-ვიდეს ეშმაკი და გარდამ-
ქრნეს ჩუენ 41,27 მოვი ეშმაკი და გა-
გვანადგურებს ჩვენ.

გარე თანდებული. მთასა გარე 53,35 ლ:
69,32 მთაში, მთაზე. შდრ. გარე შე.

გარე-მიქცევა მიბრუნება, აცილება, გვერდის
აღება. ა-ჰ: გარე-მიქცევენ სარწ-
მუნობითა და დასცემს 12,26. ი: ხოლო იგი
გარე-მიქცევენ ბირსა მთვან 72,36 ლ
პირს მიიბრუნებს ხოლმე; გარე-მი-
ქცეველი 25,25.

გარე-მოღვომა ა-2: გარე-მომაღვა 25,6
შემომეტყა, თავს დამება, მომიცვა. გა-
რე-მოღვომაილი 38,2 გარეშეობრტყ-
მული.

გარე-მოქცევა 30,10 უკან მობრუნება.

გარეშე 1. საერო, საერისკაცო. გარეშე
სიბრძნითა 82,27; 2. თანდებული. შეემო-
ვნეს გარეშე ნთასა 60,15 მთაზე. შდრ.
გარე.

გარე-წარდრინვა 0-2: რომელნიმე გარე-
წარტყრინვიდეს 54,23 ზოგიერთ-
ნი ფრენით გვერდს აუგლიდნენ.

გარე-წარტყევა უკან გაბრუნება, აცილება. ივნ:
გარე-წარტყევი სარწმუნოებითა
12,26 ლ.

გარე-წარტყომა აცილება, აშორება. 0-2: რა-
თმწვა გარე-წარტყდა მათ 51,21;
გარე-წარტყლის უცნებულად 13,22.

- გარნა 1. 35,8 მხოლოდ, მარტო. 2. 30,18 თუ არა.
- გება (1) არსებობა, ყოფნა. სტატ. ჰ გ ე ს 61,25 არის, არსებობს; ჰ გ ე ნ 27,6.
- გება (2) ქონება. ე: თუაღნიცა ცოცხლად ე გ ნ ეს 82,7 თულები ჯანსაღად მქონდა.
- გება (3) დაცვა, დლოდება 0—2: მ გ ე მ დ მცირედ 59,11 ცოტა მომიცაჯე; ჰ გ ე ზ მას 72,39 ლ.
- გებულად 31,4 უცვლელად, ხელუბლებლად.
- გლახა-ი 69,15; 75,37 ღარბი. ს ი გ ლ ა ხ ა ე ტ ე 76,2 სლობოე.
- გლახობა 5. ს ა გ ლ ა ხ ა ბ ზ ე ლ ი.
- გონება-შეგრებული 59,26 ლ მცოდნე, დაციკრებული.
- გრგენა-ა 13,2; 14,25 აღძვრა; აღღლებმა, აღგზნება, გაღვიძანება.
- გრძილ-ი 82,9 ღრძილი.
- გრძენება-ა 65,38; 67,19 მისნობა, გრძენულება. ჯადოქრობა.
- გრძნულ-ი 66,3 გრძენების მოქმედი, მისანი, ჯადოქარი.
- გრძნობა გაგება, შეტყობა, მიხვედრა, გრძნობა. ა—2: ა გ რ ძ ე ნ ი თ ს ა მ ე, ვითარ-იგი სულთ-ცოტქუემდ 70,31 ლ (ა ე ა ნ თ ტ).

- გუამი 13,6 ლ სხული.
- გუმეა ცემა, ტანჯვა, წყალება. 0—2: გ უ მ ე ა ტ ა თ ა და მონაზონთა ჰ გ ე მ ე მ ე ი ა მ ი უ ლ ლ ა 74,16. ივნ: ს ნ ტ ი ნ ი გ უ ე მ ე მ ე ბ ო დ ა და დამწერლებთან მათგან 20,29; ი გ უ ე მ ე მ ე ს 59,10 ლ.
- გულება დაპირება. ე: როგელთა ე გ ე ლ ე ბ ო დ ა წარსულმა მას გზასა 45,7 რომელიც იმ გზაზე წასკლას ამირებდა; ე გ ე ლ ე ბ ო დ ა ო დ ე ნ ო ბ რ ო ბ ა დ ქ ა ლ ლ ო ლ ა მ ის თუ ზ 49,17.
- გულითად 45,5 გულით, სულით და გულით: ნამდვილად, უჩუკულად, აუცილებლად.
- გულით-თქუმა სურვილი, ნატვრა, წადილი, ნდობა. ი/უ—(8)2: გ უ ლ ი - გ ი თ ქ ე მ ა მ ა 62,22; არცაღა ამისთვის გ უ ლ ი - თ ქ ე მ ა მ 7,32. ე: გ უ ლ ი ე ტ ე მ ა მ 29,15; გ უ ლ ი ს - თ ქ ე მ ა მ 12,11.
- გულით-სიტყუა 14,11 აზრი, ფიქრი, განზრახვა.
- გულით-სიტყუა-ყოფა 51,32; 54,32 გაგება, მიხვედრა, შეტყობა. 0—2: გ უ ლ ი ს ს ი მ ა - ყ ა ე მ ს 35,36 გააგოს. გ უ ლ ი ს ს ი მ ა - ჰ ყ ა ე მ ა 54,29 გაიგე? მიხვდი? გ უ ლ ი ს ს ი მ ი - ს მ ე თ ე ლ ი 59,27 ლ.

8

- და 40,26 რომ.
- დაბა 18,9 სოფელი. იხ. მ დ ა ბ უ რ ი.
- დაბადებული-ი 57,32; 58,5 განხილა, შექმნილა.
- დაბადებუელი 58,9,12 გამიხენი.
- დაგება შერაგება. ა—2: ნ რ ა ვ ა ლ თ ა ლ ა ლ ლ ო ლ ა და ა გ ე ბ ნ (და ა გ ე ბ დ ა ლ) ს ი ყ ა რ ო უ ლ თ 27,14 (ნებარებულად სოლმე).
- დადგრობა 9,36 ვაჩერება, დარჩენა, დადგონა. ა—(2)1: დ ა ე დ გ რ ე ბ ი თ 29,30 და დ გ რ ო მ ი ლ ი 5,7.
- დათმენა მოთმენა, ატანა, გაძლება. ი: რ ა ვ დ ე ნ თ ა და ი თ მ ე ნ დ ა ი გ ა ბ რ ი ო ლ ა თ ა 46,5; და თ მ ე ნ ა ა 45,4; 62,27.
- დათმობა მოთმენა, ატანა, გაძლება. ი/უ—(8)2: და თ მ ე ნ და ა რ ა ი ძ ლ ე 22,8.
- დათრგუნვა ჯგზით შედგომა და გათვლა. 0—2: არამედ დ ა ე ა ს თ რ გ უ ნ ე კ ე ნ და გ ა ნ - ც ა - ა მ მ ე ნ 83,32; და თ რ გ ე ნ ე ა 33,3; და თ რ გ უ ნ ე ვ ა დ 36,19; და მ თ რ გ უ ნ ე ე ლ ი 36,17.
- დათუ-ი 22,16.
- დაჯალა დაჯრა, კრა; დაუძლურება (7). 0—2: რ ა ვ დ ე ნ - გ ზ ი ს და მ კ ო დ ე ს გ ე ე მ ი თ ა 40,37. ივნ: ივინი ამისა შემდგომად და ი - კ ო დ ე ბ ო დ ე ს უ რ თ ა ე რ თ ა ს 40,39.

- დაკრვება 5,34 გაკვირება. ი/უ—2: და ე კ რ დ ა 51,1 და უ კ ვ ა რ დ ა. და ე კ ვ რ ე ბ უ ლ ი 11,12 გაკვირებული.
- დაკრალვა დაცვა. დ ა ე კ რ ა ო ლ ე ე ლ ა ზ 41,38 და უ ს ე ვ ლ ა დ.
- დალაშქრა 43,31 დიდებულითა დასაქდომელი. უ ლ თ ა ვ რ ე ა ა დ მ ის ა მ ა რ თ ლ ე თ ა ტ ა ბ ტ ი, ი რ ი ი, ი რ ს თ ა.
- დამარხვა დაცვა, შენახვა. 0—(8)2: და მ ა რ - ბ ე თ მ ა მ ა თ ა მ ო ც ე ნ უ ლ ი 78,13. ი/უ: და ე ჰ მ ა რ ხ ნ ე თ უ ჯ ა ლ ა ს ო ო ლ ო ნ რ ე უ ნ ი 31,6 დიდუცეით, შეუწინაბით. ი: რ ო ნ ე ლ მ ა ნ - ი ვ ი ა რ ო და ი მ დ ა მ ა რ ხ ა თ ხ ს ი წ ე ს 34,3; დ ა მ მ ა რ ხ ე ე ლ ი 7,28; და მ ა რ ხ ე ლ 80,39.
- დამტყევილ 30,28 დამტყეველი.
- დამშუთავდა დაღუბნება, მიჯნდება. ი/უ: კ ა რ - შ ა ი თ ა და ე მ მ შ ე უ ა ლ ნ ა დ ა უ უ ნ ი 32,1.
- დამომება წყენა, წყენაება, მძინე მდგომარეობაში ჩაყენება. ა—(8)2: რ ო თ ა ა რ ა ვ ის დ ა - ა მ ტ ი მ ო ს ა მ ის თ უ ს 45,31; და თ მ მ ს - მ ე ბ ე ე ლ ო დ 45,32.
- დანაკისყული 45,21 ჯინჯი. აქედან: დ ა ნ ა - კ ი ს ე ლ ო ბ ო ნ ი 45,13 ჯინჯით გაშერებული ადგილი (ზაღი).

ზანიღლი-ი 69,25 ზანიღლის წინასწარმეტყველები წიგნი.

დარცა დაგება, დღენა. ი: რომელი-იგი დავირეცი სიმოსელი 81,6.

დასლვა ჩასვლა (მზისა, მთავრისა). 0-(2)1: დაჰვალნ მზმ 47,35,38; რაათა ნუშეა ზმშ დაჰვალს 47,38; ჰამის მან ერთ-გზის დღესა შინა დასლვასა თდგნ მზისასა 16,21 დღეში მხოლოდ ერთხელ ჰამდა მზის ჩაყლის დროა.

დატეგება დატოვება, ნიტოგება, ი/უ-(4)2: რეცა თუ დიდსა რასზე დაუტეგებთ 29,2; მოციქულთა სოველივე დაუტეგებს 8,14 დატეგეს; დატეგენილი 71,21 (=დატეგებული) დატოვებული.

დაუცხრომილად 45,30 შეუწყვეტლად, შეუსვენებლად.

დაუროზობა 0-(2)1: დაჰტერთსა კმისა მისგან მისისა 15,12 ლ.

დაღათუ 15,26; 34,29 თუმცა.

დაღაცათუ 19,20 კიდევ რომ, თუნდაც.

დაყენება 35,7 გაბერება, შეგერება. ეამი ნავთა სლეისი დაყენებულ იყო 6,26 ლ ნოსნობის დრო შეგერებული (ვათაგებული, დახურული) იყო.

დაყოგება 73,29,39 დიდხანს დარბენა, გაჩერება. 0-(2)1: დაყოგენა 55,9; დაყოგენონ 73,34; დაყოგენიან 73,32.

დაყოფა 1. დაკეტვა, დახურვა. 0-2: ხოლო მან გზა იგი დაყო 24,3. 2. (პარისა) გაჩერება. ი/უ: პირი დაუყო ვშმკათა 34,12 პირი დაუხურა, დაუკეტა, ე. ი. გაჩუმა, ნმა ჩაუწყობა.

დაყოფება 1. გაჩერება, დაწყნარება; მყუდრობა, წყნარად, მშვილად ყოფნა. 6: დაღათუ დაყო, არავე დაყო დნა 34,29. 2. 45,5 (ჩერის) განმარტოებით ყოფნა, განდგეილობა.

დაშობა დაჩება. 0-1: დაშობა 8,2 დარბა.

დაშრეტა ჩაქრობა. 0-2: ესრეთ დაშრეტნ ჩაყოცრებალსა მას ნათურისასა. 13,5 ო4. დაშრეტის ექვე ლ. ვნ: ნეცხელად დაშრეტა სათელი 40,15 ჩქარა.

ეხისტოლე-ა 68,26 წერალი.

ერლო-ა 24,21 სახლის სახურავში დატანებულ სკეამტრა.

ერთამად 11,10 ლ; 51,7 ერთად.

ერთაულად 52,7 სწორად.

ერთი იგი... ერთი იგი 49,30,55,38 ერთა... მეორე.

ერთი ჯერი 61,9 მკარე ხანს, ცოტა ხანს.

დაშურომა შრომა, გარჯა, დაღლა. ეგრეთვე დანაშაულებანი. ვნ: დაშურებინ 25,22; დაშურებობდა 44,5; დაშურებთან 45,24.

დაცადება შეწყვეტა, გაჩერება, დაგვიანება, დაყოვნება. ა-(3)2: ხოლო თქვენ ნუ დაცადებთ ამიერ ნავთა მიმაგალთა კინთავად 6,14 ლ; ნუ დაცადებთ 23,33; დაცადება 50,35.

დაცხრობა შეწყვეტა, გაჩერება, დაწყნარება. ა-(8)2: საღმობანი ჩენნი დაცხრებენ 22,5; დამაცხრობელი 40,39.

დაცხრობა შეწყვეტა, გაჩერება, დაწყნარება. ვნ. 0-(2)1: დასცხრობა ბერილად მას მიმართ 6,13.

დაძინება იუთობ: მას ეამსა დაიძინა სმონ 50,39 მაინც ნოკედა სმონი.

დაწერება დაჩხვლება. იენ: წეტონი იფუნებოდა და დაიწერებოდა მათგან 20,30.

დაწუთობა დაწვეთება. 0-2: (ცრემლი მისა) და წყალი... გუეყანასა დასწუთებინ 49,10 ნიწუხე წყუთებოდა ხოლმე.

დაწუხება (თულისა) დახუჭვა. ი: ხოლო მე დავიწუხენ თელნი 40,14.

დაჭირვებული 72,33; 75,20 გაჭირვებული, შევიწროებული.

დაჯნა დამლა, დარღვევა, გაუქმება, გაჯრობა, მოსპობა. 0-(8)2: დავჰქნსით თქუენსა ეშმაკო-უცნებსა 65,27. დ: დაჯნდენ 73,36 დაიბოცებინ.

დაწმეა დაქება, დახურვა, დახშვა. 0-(8)2: დაჰქშეა კარი სმარისა 13,14. ე: ეამი ნავის ალღისა დაექშეგოდა 6,27 ნოსნობის სეზონი იხერებოდა.

დემა 0-1: რამ ძეს შენი და უღაბნობა 24,30 რა გინდა შენ უღაბნოსთან.

დირღვა-ა 50,20 წყალდიდობა.

დირტვნა 48,30 ბუნდუნე, უკმაყოფილება, პროტესტი (ჩვეულებრივ ჩუმად გამოხატული).

დუქს-ი 73,26 მთავარი, წინანძლოლი, სარდალი.

დღითი-დღედ 29,27 სოფელდღითად, სულ მუდამ.

ერისაგანი 64,2 ლ ჯარისკაცი.

ერისთავი 64,2 მთავარსარდალი.

ერქუანი 30,17 გუთანი.

ესვენ 5. ს-ავ.

ესთენ 74,10,13 ლ; ესოდენ 52,9 იმდენად.

ესრეთ 69,19 ასე, აგვარად, აშნაირად.

ესრინ 6. სრევა.

ე

ე (სუბ. მხ.-ში) ი/უ—2: უცის მას 32,1 ჰყავს.
ვალიდება-ა 24,27 გოგება, ვაება.
ვან-ა 11,14 ლ ბანა, საღვთო, საცხოვრებელი
ადგილი.
ვეფხი 20,17 ლეობარდი.
ვეც ნ. ცე მ ა.
ვიდრე 44,37 სდ, სათ, ყუდა.
ვიდრეცა 47,8 ადაც.
ვიდრევე 15,4; 31,1; 36,8.
ვიეთ „ვინ“ ნაცვალსახელის შრ. რიცხვის
ფუძე. ვეეთ ნიძე 58,34 ზოგაერთობა;
მერვე უტყუარეს ვიეთმეგ არიანობა
მას 57,20 ვილაც (ზოგეერთობა) არიანობა-
მა; ვიეთიძე 49,12; ვიეთსამე
39,7; ვიეთამე 6,21 ლ.

ვითარ 8,24 როცა.
ვითარ-იგი 5,21 როცორც.
ვითარმედ 15,32 რომ.
ვითარცა 1. 7,29 როცორც. 2. 12,22. როცა,
როცორც ცი.
ვინა-ა 22,38 საიდან. ვინა-ცა 47,4 საიდან.
ვინა-აგან 52,31 მას შემდეგ, რაც...
ვინა-ამე 25,1 საიდანვე, საიდანდაც.
ვალტოლი განვივა (რაიმე უბედურებისაგან თა-
ვის დაღწევის მიზნით). მცნ.: ვივლტი
19,23; მყის ივლტოდა მისგან 15,12
(ნ. გ. სივლტოლა).
ვინება-ა 49,3 ტყევილი, ავადმყოფობა.

ზ

ზაკუვა-ა 31,21 ცბიერება. შდრ. მზაკუ-
ვარო.
ზაკულება-ა 40,33.
ზაკულად 32,5 ცბიერებით.
ზამ (ზმნა) 0—2: რასა ჰზამ 44,37 რას შერე-
ბი, რას ავთებ.
ზახება 32,34 ახება, დაძახება, ყვირილი.
ზე 21,26 მალა.
ზედა-დება ა—2: ზედა-აც 37,30 ევალება.
ზედა-მიმართება მიხტომა, თავდასხმა. 0—(8)2:
მგელი ზედა-მიმართებენ 20,24.
ზედა-მიხტვა მიხტომა, მივარდნა, თავდასხმა.
ი/უ—2: მგელი ზედა-მიხტვალენ 20,
25 ლ; თითოეულნი ზედა-მიხტვიდო-
ლეს მას 20,19; ზედა-მიხტვება
46,13.
ზედა-მოქლომა მოხტომა, თავდასხმა. ი/უ—2:
ქაბუი იგი მყის ზედა-მოხტვდა 25-
ტონის 51,38.
ზედა-ს-ზედა 33,22 ზედიზედ.
ზიარი-ი 51,29 მოზიარე, მოწაწილე.

ზიარება 1. თანამონაწილეობა, მონაწილეად გან-
დობა. ე: წელუტიანოზთა განხუთილოთა
ეზიარა 57,1. 2. სერთო. არცა ერთი
ზიარება-ა არს ნათლისა ბნელისა თანა
58,1 სინათლეს არაფერი აქეს საერთო სიბ-
ნელესთან.
ზმნობა განზრახვა, ფიქრი, ნდობა. ა—2: ყოე-
ლად ესევითართა ზახებად აზმნობედ
32,35.
ზოგად-ი 28,19 საერთო.
ზრახება რჩევა, რჩევას მიცემა, წაქეზება. ა—2:
აზრახებდა მათ ცხოვრებისათჳს 69,6;
გაზრახებდენ ყოვლადვე პღრთა-ცა
არაჴმანასა 33,27.
ზრახვა 0—2: ვზრახავთ 36,33 ვლიპრა-
კობთ, ვღვიქობთ.
ზრუნვა აღძრვა, გაღიზიანება, აღგზნება. ა—2:
ესე აზრზე 13,3 ლ.
ზუაობა-ი 12,10; 46,29 ამპარტავნობა, მედილე-
რობა, ქედმაღლობა, სიამაყე. მზუავი 7,29
ამპარტავნი; უზუაობლობა 25,14.

ც

თავად-ი 10,32; 31,3 თვითონ, იგი.
თავით თვისით არარაჳ იყიან თავით თჳსით
27,15 არაფერი იციან თეთონს.
თავს-დება 1. კიარება, თავის თავზე მიდება
(ვალდებულებისა). ი: წიგნის სწავლაჳ არა
თავს-იდვა 7,14; არღარა თავს-იდ-
ვა მერვე ღვთამდ 9,13. 2. მოთმენა, ატანა,
გაძლება. ი: ეშმაკმან კერ თავს-იდვა
12,1.

თანა-დება ა—2: თანა-ცუა-ც ურთიერთსა
მათჳს განვრძალვაჳ 31,36; თანა-აც ნო-
ნებაჳ უფლისა 29,25 ვეალება, ჰმართება.
თანა-მდება-ი 73,1 ლ მოკალე, ვალდებულო,
ღირსი.
თანა-სღვა ი/უ—2: თანა-აუვიდოდა მათ
49,19 მიჳყებოდა.
თანა-წარსლვა: თანა-წარსლვით 34,25

მნიხოდომ; თ ა ნ ა-წ ა რ მ ა ე ვ ა ლ ი 53,15
გამვლელო.
თარგმანი-ბ 61,11 თარგმანი.
თარგმანება 6,11 ახსნა, განმარტება, თარგმანი.
თესლი-ბ 26,6 ტომი, ხალხი.
თესულ-ბ 45,37 ნათესი.
თითო-ფერ-ბ 7,31 ფერად-ფერადი, მრავალნაირი, მრავალფერი. თ ი თ ო-ფ ე რ ე ბ ა ა
31,17 სხვადასხვაგვარობა, განსხვავებულობა.
თინვა 27,3; 68,26 წ, მოწონება.
თულახ-ყოფა თვალთ ნიშნება. ი/უ—(მ)2:
თ უ ა ლ-უ ყ ე ნ ა მისლევად მისა 19,11 (თვა-
ლით) ანიშნა.
თუედ-თუედ 46,3 ყოველყოფიერად, ყოველ
თვეში ერთხელ.
თუნერ გარდა. თუნერ თქუნსა 80-მ
თქუნს გარდა.

თუნაგან 10,22 ცალკე, მარტო.
თუნსი 38,34 თვისიანები.
თქუმა ფის აღთქმა, ავის დაპირება; მუქარა.
ი/უ—(მ)2: სიტყვთ ხოლო გვთქუი მს
34,30 გვემუქრება; ყერას იქმენ, გარნა უთ-
ქუ მენ 35,8 ემუქრებთან; გინა თუ სიკუ-
დილსა გვთქუთ მადენ 34,23; თქუ-
მა ა 39,12.
თხუელი (ხელნ. თხსუელი) 46,31 დაწ-
ული.
თხიერ-ბ 47,13 ტიკი.
თხიელი-ბ 76,33 დანიშნული (ქალი).
თხრობა 1. 36,25 მუქარა. 2. 6,18 თქმა. ი/უ:
გ ი თ ხ რ ო ბ ე დ ე ნ 6,15; მ თ ხ რ ო ბ ე ლ-
თ ა ვ ა ნ 6,5.

იფკლი-ბ 45,27 ხორბალი.
იქი იქ. აქა და იქი 64,7 აქ და იქ.

იქცევის-ბ 62,16 წ „მბრუნავი“ (საბა).

კადნიერ-ბ 15,3; 32,13 გამბედავი, მსნე, უშიშარი.
კადრება გაბედა. ი: იკადრებთ 61,35
ბედავთ; იკადრის 29,26; იკადრა
40,24. შდრ. მიიკადრეს 47,25 გა-
ბედეს.
კარშიკ-ბ 32,40 რგოლი, **кольцо**, რ **хризид**.
კაცად-კაცად-ბ 6,16; 9,25; 39,24 თითოეული
(კაცი).
კლემა შერცხვენა. 0—2: ერის-კაცთა კდემს
78,39 წ. ე: არა ეკდემს ბოდა თაუ-
სა თუნსისა მოდრეკა 55,28; საკდემე-
ლად 48,1.
კეთილ-ბ 64,26 კარგი.
კერა 0—2: სფურითსა კერვიდა იგა
46,32 წწავდა.
კერძო მარბილეთ ზგუბით კერძო გზასა
49,34 ზგუბიტსიკენ.

კიბე-ბ 24,35.
კიცხვეა 64,4; 66,9 დაცინვა. ე: ეკიცხვეთა
52,37 დაცინით; სიკიცხვეად 61,36
ღსაცინად.
კრძალვა 9,26 მორიდება, გაფრთხილება. ე: ვე-
კრძალნეთ 34,21.
კრძალული-ბ 42,8 ფრთხილი; კრძალულიად
31,10 ფრთხილად, მოფრთხილებით.
კრძალულება-ბ 31,10; 34,26 სიფრთხილე, მო-
რიდება.
კუალად ქვიული-ბ 71,22 უკან გაბრუნებულ.
კუმს-ბ 51,3 დიდებული, მხედართმთავარი, რა-
თნის უფროსი.
კური-ბ 20,17,22 ხარი.
კურიაკე-ბ 7,22 კვირა დღე.

ლაღვა დავა, ცილობა, კამათი, ჩხუბი. 0—2:
კაქნი... ჰლაღვენ 24,35 წ; რამეთუ
ჰხედვენ მიმართ და ჰლაღვენ 46,10;
მლაღველნი 24,35; მრავალთა ლა-
ღულთა დაგებნ სიყუარულით 27,14;
ლაღვა 65,19.
ლანკნა-ბ 22,36 წ; ლანკნა-ბ 22,31 ლანგარი,
ღიღი თედში.

ლიწებული-ბ 51,27 დამარალებული.
ღოზობა ტყვილი. ე: ეღმოდა მას სტომაქი
51,5 კუბი სტოლოდა (ნ. კ. სალმობა).
ღოზი-ბ 20,16.
ღოცვა თბონა, ხვეწნა, ვედრება 0—(მ)2:
გლოცავ 59,10 გთხოვ; კრებულთა მათ
ჰლოცავნ 48,31 ეხვეწებოდა; ჰლოც-
ვედ მიღებად წიგნისა მისისა 68,23

სთხოვდნენ ზოლზე. იღობა: ი ლ ო ც ვ ე დ მიღებად წიგნისა მისგან 68,22 ლ.
 ლტობა ნ. შეუღლტობგლი.
 ლხინება ტანჯვის, ტყვილის შემსუბუქება,

მოქარება, ნორჩენა, ი/უ—(8)მარტაშვილი 58,28; ვგრეცა კვალად 83 ლხინება 71,16.

შ

მაღლდ-მსბობი-ი 36,35 სწრაფად მობრუნალი, შიკრიკი.
 მანქანება-ა 22,35; 33,17 მთხრება, ხეზი, ცბიერება, მეთოდი, მაქინაცია.
 მართლ 50,1; 71,30 სწორედ (ისე), სამართლიანად, სწორად.
 მართლუკუნეცევა უკან გაბრუნება. იენ.: მართლუკუნეიქეცე 39,16; მართლუკუნეიქეცეის 31,32.
 მართუე-ა 32,33 ბარტყი.
 მარტულობა, მარტურობა წვალემა, წამება, წამებით სიყვდილი. იენ.: იმარტულეზოდა იგი დღითი-დღე 44,7; იმარტურა 43,39; მარტურობა 43,24.
 მარხვა 5,12 დაცვა, შენახვა. 0—2: მმარხველეს 81,29 ინახედენ; ი/უ: დალმარხნეთ 31,3; ნამარხვეი 31,2 დაცული, შენახული.
 მასურალი-ი 45,29 დაღლილი.
 მაცილომბელი-ი 11,23 ნოცილდ, მოპაენრე, მოდავე.
 მაცხოვარი-ი 8,15 მხსნელი (ქრისტეს ეპითეტა).
 მაქირვებელი 42,34 შემავიწროებელი, შემაწეხებელი.
 მეელი-ი 20,18,24.
 მეელი-ი 50,19 მდინარის სახელწოდებაა.
 მდაბალი-ი 55,23 თავმდაბალი.
 მდაბური-ი 11,29; 19,3 სოფლელი (გლეხი).
 მდინარე-ა ნიმდინარე, რომელიც წიგნიწება. მდინარისათვის წყლისა 40,7.
 მღოვც-ი 72,1.
 მე კითხვითი ნაწილაკი, ვითარ-მე ანუ რა-ბამ-მე ამათი სასულებსა ცათა შინა დამარხულ არს 8,21; ვინ-მე ცოდაენ 48,18.
 მეღვარ-ი ნ. მომამედგრებელი.
 მეოტი-ი 32,40; 42,12 გამტეული, გადახვეწილი, ლტოლვილი.
 მერმე 1. 29,27 მეორე. 2. მომავალი. არავე ღირს არს მერმესა მას სასუვეველსა 29,5; მერმეთა 27,18. 3. 51,23 შემდეგ, потом.
 მეტი-ი 60,1 ზედმეტი, ფუჭი, ანო. უსარგებლო.
 მეტს 22,5; 35,9 სწრაფად, მაშინვე.
 მეტსეულად 35,30 ივივეა, რაც მეტს.
 მეტურწუმე-ა 24,14 მკენითავე.

მეცნიერი-ი 1. 59,27 მცოდნე. 2. 9,16; 24,23; ნაცნობი.
 მეცნიერება-ა 30,28; 82,28 ცოდნა.
 მეწიხარ-ი 70,25 წიხლის მკერელი. ნ. წიხნა.
 მსკუფარი-ი 14,13; 31,11 ცბიერი, ეერავი, მადური, ბარბოთნე, მუხანათი.
 მზირა თვალთვალდი, დარაჯობა, ხვერვა. ი/უ—2: ეშმაკი იგი უმზირინ 46,18; უმზირადა 13,8.
 მზირობა-ა 15,38 ლ. იგივეა, რაც მზირა (ნ).
 მზუავი-ი 7,25 ამპარტავანი, ამაცი, მედიდური. ნ. ზუვაობა.
 მთავრობა-ა 31,13 უფროსობა, ბატონობა, მეთაურობა.
 მთიბი-ი 33,22 ციხისკარი ვარსკვლავი.
 მთვარე-ა 47,39 მთვარე.
 მიაქუნდა ნ. ნიქუნა.
 მიახლება 57,13 მიახლოება.
 მიღვომა დაორსულება. ჩასახვა. ი/უ—2: გულის-თქუმა მიუდგის და შეის ცოდვა 31,8.
 მიღრევა გადახრა; ვნ.: რაქმს მიღრეკეს 30,34; სული მიღრეკილი ამპარის 30,12.
 მიერ 43,37 იქიდან.
 მიერთან 9,19; 79,16 იმ დროიდან, მას შემდეგ.
 მივრდომა 62,4 მივარდა.
 მითხრობა-ა 31,20 თხრობა, ანობა, მოთარობა.
 მიკადრება ნ. კადრება.
 მიმადლება მიცემა, ჩუქება, ბოძება. 0—8: რა გინავეს, და მიგმადლო შენ 40,26 რა ვინდა, რომ მიცევი შენ; მიმადლა 9,1 უბოძა. ნ. მომადლება.
 მიმართუმელი-ი 6,27 ნიმცემელი, მიმართველი.
 მისნობა 32,14; 37,13 გრძნება, მკითხაობა.
 მისწორება 5,9 ლ. ვათანაწორება, გატოლება.
 მიტყევა 1. ბატემა, შენდობა. ი/უ: მას თავდასა ნიუტეოთ საშველი 48,11. 2. ნების დართვა, საშუალების მიცემა, ვაწევა, დანება. ი/უ—(8)2: არა მიტყევებენ მე ჯდომად კაცნი 44,39.
 მიქუან ა—2: მეგობარი იგი მისი მივიღოდა და მიიქუნდა პური 18,34 მიქონდა.
 მიქცევა მიბრუნება, გაბრუნება. ა—(8)1: მა-

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
მინისტრის
გამგზავნი

მულსა თვისსა არა მიიქცია 10,12 იენს:
 არა მიიქციის თვისსა აღვილსა 10,3 ლ.
მიღება 19,13 წაღება.
მიცვალება 62,5 წეცელა.
მიღლუანება გაგზავნა, მიტანა. ი/უ: ეინ უწყეს.
 უფროსმა რამე ვისწავე და უკეთესადრე
 მიგოდლუანე 6,25 ლ. მიძლუანე-
 ბად 45,23.
მიწლოღვა 32,16 მიწვდომა, შდრ. მიწკ-
 ღომა.
მიწვენა იენს: რაათა მივიწიენეთ 30,15
 რომ მივიდეთ.
მიწლუომა მიწვდომა. 0—2: გუელი ზედა-მიე-
 ეალნ და ვერ მიწლუდებინ 20,24
 ვერ (მი)სწედება: მივსწუდებოდით
 30,14, მიუწდონელი 53,28 გამო-
 უთქმელი, წარმოდგენელი (უთქმე-
 ლი ლ), შდრ. მიწლუომა.
მიწლა გადახდებიანება. 0—8: მიმქდიან
 იგინი უფროსს ძალისა ჩემისა 45,2 მიხდე-
 ენიებენ.
მიწლუომა მისთან მისვლა. ი/უ—2: მიუქდეთ
 მას სჯუთა სახითა 20,3 მივიდეთ მასთან.
მიკლობრება-ა 63,24 კოვლობა.
მიკრცხლ 36,29 ქეითად.
მილაღვილი-ნ ღალღვა.
მიზამაფი-ი 5,27 მიზამაფელი.
მიზამა თოე-მოზმული საქონლის მოყვანა. ი:
 ვითარ მოიბეს იგი (აქლემი), ასუეს
 წყელი 47,14.
მიგება (1) შეძენა. ი: ესე მოვიგოთ და
 ვმოთ იგი 29,21; მოგებული ყანებუ
 8,38. ნ. მონაგებო.
მიგება (2) ე: გონებასა თვისსა მოეგო 19,7
 გონს მოვიდა; მოეგო თავსა თვისსა 49,58
 გონს მოვიდა, მოცოცხლდა.
მიღვამი 0—1: გონებასა მოდგა წეტონი
 19,5 ლ გონს მოვიდა.
მიღრეკა 55,29 მოზრა, დახრა.
მიზღლუღვა ზღუდის შემოვლება, გამაგრება,
 განმტკიცება. ი: სარწმუნოებითა და ნარხ-
 ვითა მოიზღლუდაენ გუამსა 25,18;
 მოზღლუდვილნი 66,21 გამაგრებულნი.
მიოთაღვა მიღება, ჩაბარება. ი: ნუ დიდად
 მოგიოღალაეს წარმავალი ესე 69,7 ლ.
მიოკლება გაქრობა, დაღვევა, გათავება, სიკვდი-
 ლი. ა—ღ: მზიარულთა მართაა მოაკლ-
 და 81,19 მოკვდა; ვითაოცა მოაკლ-
 დის კუამლსა, ეგრე მოაკლდედ 26,1.
მიოციხება დაციხება, შერტხენა. ი: მოიკი-
 ცხებდეს 21,21.

მოკრება გნ.: მოკრებებოდ ესე
 რიბებოდნენ, თავს იყრიდნენ.
მომადღება 38,13 მიეცა, ჩუქება, ბოძება. ნ.
 მიმადღება.
მომამდგრებელი 16,35 ლ დამაუტლურებელი,
 დამასუსტებელი.
მომახუფა 8,25 წეცელად.
მონაფე-ი 7,5 ლ, ქონება, შენაქენი.
მონა შემოსეა, ჩაცმა. 0—2, სტატ: მმო-
 სიედ 81,32 აცეია.
მოსაფ-ი 18,31 მონიდე.
მოსიკულიდი 29,40 მოკვდავი.
მოსლა 0—1: მოველ (ბრძ.) 8,31 მოდი.
მოსრა ამოწყვეტა, ამოყვება, დახოცვა, განად-
 გურება. 0—2: მოსრა მეცხულად
 თომეოც და სუთი ათისი 35,30; შეიღნი
 მისნი მოსრნა 35,35. იენს: ვითარცა
 თევზთა დაყოენიან ქმელსა ქმეყანასა და
 მოსრნიან 72,33.
მოქენე-ა 17,9 მოსოენელი, მახეწარი.
მოქცევა მობრუნება ა—(8)2: განწყარებულთა
 მოაქცევენ 75,13. ა—(8)1: მოაქცია
 მან თვისსაე მონასტერსა 28,1 მობრუნდა.
 იენს: მოიქცა მობრუნდა. ე: მოქ-
 ცა 70,6.
მოღება 6,10 ლ მიღება.
მოწურომა მოსვლა, გარჯა. გნ.: რაასა ესოდენ
 მოწურით ბრძენი ეგე 59,36.
მოცალე-ა 46,2 მოცელი.
მოცალემა-ა 43,12 მოხევენება, სიმშვიდე.
მოძლუანება მოტანა, გამოგზავნა. ი/უ: მიკრედ
 ოდენ რამე მისი მოვიტენო და მოგი-
 ძლუანო თქუნე 6,13 ლ.
მოძლუარ-ი 44,2 მასწავლებელი.
მოძვენა 1. დამართება. შემთხვევა, თავს და-
 ტება, შეხედვარება. ა—8: დაღაცათუ უფ-
 როასი მოაწიოთ ჩემ ზედა, არაამან
 შემიძლოს მე განყენებად სიყუარულსა
 ჭრისტუსსა 19,24. 2. მოსვლა. იენს: მოი-
 წია 43,21 მოვიდა; მოიწიენიან
 38,21 მოილენ ხოლმე.
მოწრადე 10,32 გულმოდგინედ, გულდადებე-
 ლად, დიდი სურვილით, მონდობებით.
მოწყდომა დახოცვა, ამოწყვეტა, ამოყვება.
 გნ.: მოვსწყდებით 29,39; ვითარცა
 თევზთა დაყოენიან ქმელსა ქმეყანასა და
 მოსწყდიან 73,33; მოვსწყდეთ
 29,12 ამოწყდეთ, დაიბოცოთ.
მოქდა გადახდებიანება. 0—8: არცაღა ესევი-
 თარმცა მონაზონებისათს მოვქდით
 სსუიდელსა 37,35; ხარკის-მოქდე-

ლი 42,34 ხარკს აწერდა; ვადაშხვენი-
ბელი.

მოქლა (სიტყვისა) სიტყვა ჩამორთმევა, პირო-
ბია ჩამორთმევა. 0—3: მოკლე და მათა
სიტყვაა 50,30; სიტყვაა მოკლე
დეს 52,24.

მოქლომა ნოველა. ი/უ—2: ნუ სდგათ, არამედ
მომიტევიეთ 21,12.

მოქლომა (გულსა) ი/უ—2: გულსა მოგიტე-
დეს ბოროტა 48,24 ახრად მოვივადეს
ბოროტი, მოვივადეს ბოროტი.

მოკვნიება 5,31 მოვონება. ი: მოვიტესენა
6,11 მოვივონო; მოვიტესენება 8,15.

მპარავ-ი 36,32; 37,16 ქურდი.

მრღვე-ა 33,35 წერიე, აწერეული.

მჩაობლი-ი 65,28 ორმავე.

მსახრავლი-ი 66,2 გრძეული, ნისანი, მკითხვა.
შემლოცავა.

მსოულად 71,17 ადრე, დილაადრიადა.

მსტოვარი-ი 37,16 მხვერავე, მოთვალთვალე, გა-
შეშე.

მტყუვარი-ი 32,37 ცრე, მატყუარა.

მუნ 24,4; 47,25 იქ.

მუნთქუესვე 75,6 უ მამინე, იმწამსვე, ნეის.

მღერა ე: ემღერიედ 39,12 დასტინაჲ
სამღერელად 33,2 დასტინაჲ

მეხსი 51,2 მამინე, სწოვად.

მჩხრეალი-ი 83,40 წყურალი.

მცნება-ა 45-46; 81,21 დარიგება, დაბარება,
ანდერძი, ბრძანება.

მცონარი-ი 7,23 წარმაცე; მცონარება
16,35 სხარამაცე.

მიმინდ მაგალი-ი 35,25 ნელა მოსიარულე.

მძლავრ 70,39 ძალით.

მძლავრ-ი 34,29 ტირანი, ნომალად, ძალ-
მომრე.

მძლავრობა ძალდატანება, ძალადობა, ტირანია.

0 — (მ)2: არა გუმძლავრობდე
ჩუენ გულს-წყრომაჲ 31,5.

მწე-ა 15,8 დამხმარე, მწეწეული, შემწე.

მწვალბელი-ი 58,18 გრეტეოსი.

მწინაული-ი 44,11 კუჭკი, სიბიხტურ, უწმინდუ-
რება. აქედან: მწინაულეგანი 13,1

და მწინეულეგანება 30,9.

მწუხრი-ი 30,2 საღამო.

მწუე-ა 26,28.

მხოლო-ა 39,18 მარტო (ერთი), ერთადერთი.

მკედარი-ი 36,28; 64,2 ცხენოსანი მემონარი.

ნ

ნ ი/უ—2: მიწდა 6,20 მანდოდა; ვითარ
არა გიწდა შენ 41,18 გინდოდა; მრ-
ვალთა უნდა მიზანდა მარხისა მისისაჲ
26,12 უნდოდა.

ნაბაევი-ი 26,21 ნამოახლარი, ნაბინაყარი.

ნაბერწყალი-ი 32,23 ნაბერწყალი.

ნაკულღევანი-ი 7,1 ნაკლიანი, ვისაც აკლია.

ნერწყუვა მიღურთხება 0—3: ღალაკოს განი-
ცინა და ებისტოლეა მას მნერწყუე
74,24.

ნეტარი-ი 5,20 უ ბედნიერა (წმინდა მანათა ები-
თეტია).

ნეტრული-ი 6,20 ივევა, რაც ნეტარი.

ნოში-ი 63,7 სასწაული.

ნიჭი-ი 82,30 საჩუქარი.

ნუ 58,38 ნეთე, განა.

ნუგეშობის-საცემელი 45,29 საკმელი.

ნუყვა ხეყწა, თხოვნი. ე: ენუკეგნ ვა
აწყინებნ მამა-დელათა ფერად-ფერადთა
კამადათუხ 7,30.

ნუთუთე 1. 74,21 რომ არ. 2. 79,19 ვი თუ.

ო

ო სხვათა სიტყვის ნაწილაკი. ოდესნ არ იყო
57,37; წიგნი არა უსწავიყო 60,17; იტყვი,
ვითარმედ ივა შესცათო 62,1.
ოდენ 16,21; 19,6 მარტო, მხოლოდ, სწორედ.

ოდესმე 50,19; 57,20 ოდესდაც.

ობრა-ა 33,21 დიდი ხმაური.

ოქერი-ი 24,1 უპატრონოდ მატკებელი.

უ

უპტი-ი 63,36 ღირსება, უპირატესობა.
უპტივის-პყრობა-ა 55,26 უპტივაცემა, მოწიწე-
ბით მოპყრობა.
უპტიოსანი-ი ძვირფასი. უპტიოსანი საუ-
მელი 7,32 უ ძვირუაი საუნელი.

უპტი-ი 29,29 სსჯელი.

უპრეელითგან 34,39 თადიდან, თადიპირველად.

უპტიახში-ი 74,35 ერთთავი, შთავი.

უპუნა იგნ: და სახლი იგი მერმე იპოვე
ყოვლიადე ცოცხალი 21,31 უ აღმოჩნდა.

პოხება იენ: და ყრმა იპოხებოდა მა-
მა-დღათა თვსთა თანა 7,9. იზრდებოდა
(ნ. კ. ვანპოხებულთ).

სრაქს-ი 8,16 *Идежъ емо даири...*
ცქულთა საქმე (ახალი აღთქმის ერთ-ერთი
წიგნი).

ყ

ყამ-ი 1. 50,20; 77,25 ღრთ. 2. 52,12; 70,5 სი-
ათი. 42,8.

ქ

რბამ-ი 5,23; 14,7 როგორი.
რამეთუ 1. 44,39 რომ. 2. 12,14; 13,25 რადუ-
ნაც.
რათა 5,26 რათა, რომ.
რახათხ 41,8,9 რატომ.
რაცხა აღრიცხვა, დათვლა, გამოანგარიშება.
0—2: შეპრაიქს 17,9 ლ; რაიქს-
დეს 29,27 აღრიცხვადეს.
რე (ოღნობის ნაწილაკი) ცოტათი, მცირედ.
შორადრე 50,21 ცოტა უფრო შორს; უკე-
თშადრე 6,25; უგრეტელესადრე 34,28;
ღარე-ყოფნებად 73,27.
რეკა 0—(8)2: პრეტედა კარსა 44,18 აკ-
კუნებდა კარზე; პრეტეკა ოდესმე კარსა
მონასტრისა ჩემისასა 41,6.
რეცა 21,27. რეცა თუ 29,10 თითქოს.

რვალ-ი 29,6; 32,29 სპილენძი.
რიდება 0—(8)2: არა პრიდა თვსსა მას ქე-
სა 27,21 არ დახოვა.
როკვა ცეკვა. 0—1: შოვიდეს და... როკვი-
დეს 40,19; უკუეთუ ურცხვოდ ღგენლა
და როკვიდენ 38,10.
რჩე: ერჩილა 7,26 ენორჩილებოდა, უამენ-
და, უჩერებდა; ერჩინ 54,15; გერ-
ჩით 34,19; გერჩდეთ 33,40.
რჩა (—სჯა) განსჯა, გასამართლება. 0—2: უფ-
როეს უოკელთა სამართლად რჩიდი 73,10 ტ.
რჩულიერი (—სჯულიერი) 78,40 კანონიერი,
სამართლიანი.
რჭმეა 0—2: გრჭმენინ (ზრმ.) 58,10
გწამდეს, ირჭმუნე, დიჯერე.

ს

საბელი-ი 47,14 თოკი.
საგლახობელი-ი 14,23 შესარცხვენი (=სარ-
ცხვენელი 24).
საგრილი-ი 42,39 სანრდილობელი.
სადამე 57,1,5 ოდესმე.
სადალა 36,3.
სადალათუ 36,6.
ს-ავე: რომელნი ესვენ უფალსა 46,15
ინელი აქუთ უფლისა. ნ. მოსავი.
სავანე-ა 1. 29,21 ბინა, სადგომი, სახლი. 2. 74,12
ღიდ შრაგზაზე ჩამოსხდომი და ღამ:ს
გასათევი ადგილი, ქარვასლა, სასტუმრო.
საზრდელი-ი 16,23; 43,7 საჭმელი, საზრდო, საკ-
ვები.
სათონება-ა 9,35 ყოველგვარი სიკეთე.
სათონ-ყოფა ე: რათა ღმერთსა სათონ-ვე-
ცვენეთ 37,34 რომ ღმერთს მოვეწონათ.
სათონელი-ი 45,26 ბანი.
საქდემელად ნ. კდ ე მ ა.
საკვრეელ-ი 52,14 საკვირველება.
სალბუნ-ი 76,28 მალამო.
სალმობა-ა 16,26 ლ; 28,29 ტყივილი; გადატ.
აუადყოფობა, მწუხარება, უბედურება,

სალხინებელი-ი 73,6 მწუხარების (ყოფის) შე-
მამსუბუქებელი, გამაქარებელი.
სამართალი-ი 9,15 სამართლიანი.
სამართლად 73,10 სამართლიანად.
სამე 70-71; 80,15,33.
სამემცა 60,5.
სამეფო 48,38 სამეფო (მეფის — царский).
სამკვდრებელი-ი 11,17 საცხოვრებელი ადგილი.
სამოთხე-ა 42,39 ბაღი.
სამოთხელი-ი 32,31 სასაინრო (ადგილი, ბაღი).
სამტეღურ-ი 32,39 ანესი.
საოცრად 40,13 შესაცდენად.
სართული-ი 1. 21,26; 32,16 სახლის სახურავი.
2. სართული საგან ცისა 62,1 სა-
მადლიდან.
სარკინოზ-ი 45,7 არაბი, ნაჰმადიანი.
სარკუმელი-ი 25,1 ფანჯარა.
სარჩელი (—სასჯელი) 69,10 სამართალი, მსა-
ჯის დიდება, სასამართლო.
სარწულ-ი 49,33 წულის ჭერჭელი.
სახობა-ა 8,22 იმედი, იმედოვნება.
სასუფველი-ი 29,15 სამეფო, საბრძანებელი (რო-
მელიც, მორწმუნეთა მიხედვით, ცაშია);

- სასწორ-ი 29,6 ფელსი ერთეული ერთგვარი, სატანა-ა 41,8 ეშპაკი.
- სატუხე-ი 60,30; 74,4 1. უმეცარი, ევოლინარი, უეცი. 2. უბრალო. *ჩ. იბრაჟი.*
- საუფლო-ა 70,23 საღმრთო.
- საუტრად 22,33 შესაცდენად, მოსატყუებლად.
- საფანე-ა 1. 8,32; 9,6; 81,29 განა, ღონება, საგანძური. 2. 23,22 ფასი.
- საქალწულე-ი 9,18 ქალოა მონასტერი.
- საყოფელი-ი 47,5 ბინა, საღვთო, სიკვორებელი ადგილი.
- საწინელი-ი 54,17 შესაწინებელი, საწინელი.
- საცთური-ი 32,1 შესაცდენელი, მხე, მოსატყუებელი.
- საცნაური-ი 21,7; 56,19 საცნობა, გამოსაცნობი, მისახვედრი.
- საცხებელი-ი 32,29; 33,6 ნელსაცხებელი, სტრელოვანი ზეთი.
- საძაგელი-ი 35,14 სისაძაგლე, საზიზღრობა.
- საწამებელი-ი 39,30 სარწმენო, დასაჩერებელი, დასადასტურებელი, დასამოწმებელი.
- საწუთრო-ა 78,10 ხანმოკლე, დროებითი, წუთიერი.
- საწუღობილი-ა 43,26 დასაწყვდელი ადგილი, საბერობილი.
- საქმადი-ი 82,2 საქმელი.
- საქურველი-ი 57,13 იარაღი.
- სახე-ა 1. 41,2; 42,15 შავალი. 2. 41,25 მიჯნი.
- სახელის-დგმა დაძაგება, წოდება, სახელია დარქმევა. 0—8: *ჩრისტეს სახელეცდევ* 40,26; *სახელ-სდგმთ* 63,22; *სახელ-სდგე* 59,17.
- სახელ-მტყუვარად 39,14 ცრუ სახელით, *ფაშბ-აჟაიც.*
- სახელ-ხენწე-ი 74,12 სახელგატებითი, ცუდ-სახელიანი.
- სახიერი-ი 51,14 კეთილი.
- საგმარი-ი 31,28; 37,25; 55,38 საქირი, სასარგებლო; საქმარი ქორცილი 43,15 საქმელი.
- საქუმილი-ი 32,24 ღუმელი, კოცონი.
- საქმნელი-ი *ჩ. მნა.*
- სიბორკილი-ი 40,22 სიგრიე, სიწმინდე.
- სიბორკთე-ა 37,21 სიმაკრე.
- სივლტოლა-ა 62,33 გაქცევა (რაიმე უბედურებისაგან თავის დაღწევის მიზნით).
- სივრცე-ა 56,11 ვანი.
- სიციხევა-ა 61,36 ლ. დაეინე, მოტყუება 5. *კაცხეცე.*
- სიმღერა-ა 1. 7,15 თანაში 2. 70,27 უტყუაო შეხტობა, კონტრუნი.
- სიმწვხე-ა 23,5 სიბერე; ხანი, ასაკი; სიდიდე.
- სიმწენე-ა 15,15 სიმამიცე, გულადობა.
- სირი-ი 33,2 ჩიტი.
- სირცხვლეული-ი 42,8; 43,8 შერცხვნილი.
- სიტყუ-სგება 64,28 პაუხის გაცემა, შეპასუება.
- სიფიცხლე-ა 12,13; სიმაკრე. სისახიციე. შეუბრალეზობა. *სიციხლე* (გზისა) 45,36 ცუდი ვა.
- სიქადელი-ი 29,11; 39,22 სიძაყე.
- სიღვა სიარული 0—1: ეღვრე ხეალ 44,57 სდ ნიღვარი.
- სინეა 0—2, სტატ.: *გეაპიეს* 41,24 გაგვიგონია.
- სიფელი-ი 28,25, 33,3 ქვეყანა, მხარე; სოფლის-მპრობელი 31,14 ქვეყნის ეფროსი, მფლობელი.
- სიამეტი, სიამხეტი 74,1,9 მხედრობათაგარი, მთავარარაღი.
- სიგეტი-ი 56,32 თეთრი.
- სიბა-ა 59,12 სირბილე; სირბით 23,30; 59,11 ლ.
- სიგვა სროლა. ე: საქურველითა *ესირინ* 12,30.
- სიტყვა სტენა 0—1: *სტყნენ* 34,10.
- სიტოქი-ი 51,5 კუტი.
- სული-ი 31,11 *სული ჩუენი*—თავი ჩუენი.
- სული-თქუმა ამოხვრა, ამოხვწევა, კენესა. იუობ: *ღამე ყოველ სული-თქუმიდა* 53,4; *სული-თქუმი* 70,32; *სული-თქუმა* 70,15.
- სულიმოკლე-ა 47,8 მოკთმენელი, აჩრებელი, *სული-თქუმა* 29,38 მოუთმენლობა.
- სურვილი-ი 17,11 მსურველი, მოსურნე.
- სფური-ი 46,32 გოღორი, კალითი.
- სძე-ა 56,32 რბე.
- სწორ-ი 11,22 თანასწორი, ტოლი; *სწორად* 6,15 თანასწორად.
- სწრაფა *ნ. წრაფა.*
- სხმა (სუბ. შრ-ში) ყოლა. ი/უ—2: მტერი გვსხენ უკეთური 31,11 გვაყვს.
- სჯა, შჯა განსჯა, გასამართლება. 0—2: რომლითაცა *საშველითა* მშჯიდეთ. (შჯიდეთ ლ), ბოთე განიკთმნეთ 73,13; რომელმან მისთჳს *საჯა* 50,3, იენ: *ვისაჯნეთ* 37,19 გაგსამართლებით.

ტაბლა-ა 70,23. მიგვიდა, სუფრა.
 ტარტაროზი 32,30 ქვესკელი.
 ტაძარი 48,38 ღრდი სახლი, სასახლე.
 ტყეება ი/უ—(8)2: ნუვის ტყეებზე 50,28
 უშვენი, ნებას რთავთ; გიტეგენ 6
 33,23; გუტენა 39,15 ნება მოგვიყ;
 სიტყუად არა უტეგენი 33,39 ლაბარაკი
 არ ლანება.
 ტბნელ-ი 23,1 დატეგენილი; გადატ. სასიარუ-
 ლო, სავალი, გავალაძლო (გზა).

E

ტყუილა ტანის დავრა. 0—1: ტყუილა
 კედ და იცინიდ 34,9; ტყუილა
 დეს 40,19.
 ტყუილა, ტყუილა მოტყუება. 0—2: ტყუილა
 მათ 37,1. ი/უ—(8)2: უტყუილა ვი-
 ეთმე არაინოზი მათ 37,20.
 ტყუილ 62,36; 64,5; 66,7 დისცინა, სასაცილო
 ნ. შეტყუება.

Q.4

უბადო-ა 13,7. უბადრუკი 13,7 ლ. უბედური,
 საწყალი, საბრალო, უიბადო.
 უბიწო-ა 10,33 წმინდა, უბიწო, უცოდველი.
 უგულუბელის-ყოფა არაფრად ჩაგდება. არაფ-
 რად მიხედა. 0—2: უგულუბელი-
 ყვინას 18,31.
 უღებ-ი 7,23; 48,6 ზარმაცი, გულდაუღებელი,
 ზანტი, დაუღებარი. აქედან: უღებებია 29,32.
 უზუაობლობა-ა 36,14 თავდაბლობა. წდრ.
 ზუაობაა.
 უციფური 31,11 ბოროტი, ავი, ცებერი, ვერა-
 გა; აქედან: უციფურება 20,3; 31,30;
 უციფურება 31,31.
 უკეთუ 8,28 უკეთ, თუ.
 უკუნისამდე 69,13 სულ, მუდან, სიარადისოდ
 უზანო-ა 33,30 წმინდა, უბიწო, უცოდველი.
 უზრწამშ-ი, უზრწამშ-ი 8,3 უმცროსი.
 უშუღშ-ი 74,26; 75,2 უღინერი.
 უსაკლულშ 6,38; 11,23 ყველაზე ნაკლოვანი,
 ნაკლიანი.
 უნებლეობა-ა 43,9; 44,13 აუცილებლობა.
 უნებლიად 73,5. უნებლიათ 55,12 ლ. უნებ-
 ლიდა, ნებას ვარეშე.
 უნებია შეკრება, შენახვა, ი: არცაღა ვიუ-
 ჯებდეთ ქვეყანასა ზედა 30,6.
 უბერ-ა 12,28 კბი.
 უპირატეს 37,17 ბირველად, სხვებზე ადრე;
 სხვებზე წინ.
 უპოვარი 30,7 არაფრის მქონე, ღარიბი, ღა-
 ტიკი.
 ურგები 73,4 უსარგებლო, ფუევი, ამაო

ურგება, ურგა წყუტება, წუხილი. —2: რა-
 აათეს აურგებ მათ 41,11; რაათს არ-
 ღარავინ აურგებდეს 9,3. იგნ: ვრ-
 თი იგი იურგის 49,35; აურგინ 41,12;
 აურგოღა 49,30; ურგოღა 76,3,12
 ტანჯილა, შეუწებებულა. შეურგებუ-
 ლი 76,6 ლ.
 ურჩულოება-ა (+ უხულოება) 79,10 ეკათ-
 ნობა, უსამართლობა.
 ურცხვო-ა 32,13 უსიციხილო.
 უსი-ი 34,17 ვააე არ ცნის; ყრუ.
 უსუსური 15,6 უძლური.
 უფალი 29,4,7 უფროსი.
 უფიცლშ-ი 16,6 უმცირესი, უსასტიკესი.
 უფროსდა 36,39 უფრო მეტად.
 უღუწად 45,14 უბატონოდ, მოუვლელად,
 დამუშავებლად.
 უშვენიერშ-ი 56,12 ღლამაზესი.
 უშუერი 24,28 ცუდი, უწონ, უღამისო. უშუ-
 რება 34,1 სიუშუივე.
 უჩინო-ა 32,11 გამოუჩენელი, უჩინარი; რომ
 არ ჩანს.
 უცალო-ა 69,38 მოუცლელი.
 უცები უვიცი, არმცოდნე, უმეცარი. უცებ
 ვარ ამაა 45,6.
 უცნება-ა 20,7,14; 22,33 მოჩვენება; მოტყუება,
 შეცდენა. —2: აუტენებდეს 21,21 ატ-
 ყუბდენენ არა უცნებით, არამედ ქემ-
 მარიტად 23,15 არა მოჩვენებით, არამედ
 ნაკლილად.
 უძლურება-ა (ჭორკოთა) 12,16 ავადმყოფობა.
 უწინარშ-ი 60,19 ბირველადი, საუბრეველი.

ფ

ფატარი 32,29 ფუტურთი.
 ფერად-ფერად-ი 7,31; 38,10 სხვადასხვანაირი,
 მრავალგვარი, წარ-ნაირი. აქედან: ფერად-
 ფერადება 31,18.
 ფისტელი 20,26; 49,9 მკაცი, სასტაკი, მძივე.
 10. ცხორება წმიდისა წმინდისი,

ფიცხელი მკრალაობა 51,25 სიწინელი
 სიმკრალე.
 ფრჯა გავიდვა. 0—2: ფრჯადეს მათ წი-
 ნაში სავაროსა ზედა 71,3.

შენიშვნა

ფრთხილი 20,34; 31,9 ფრთხილი გული
ფრთხილი 50,4 ფრთხილი გონება.
ფსალმუნ-ი 46,18 ებრაელთა მღვდის წავითის
მიერ შეთხზული საგალობელი; ფსალ-

მუნება 33,19 ფსალმუნის შესახებ
გალობა.
ფსალ-ი 16,30 კილა.
ფუტკარი 10,4.

+

ქადა (ქადილი) დამუჭრება, ევენა, ამაყობა.
იქობ.: ქორცოა და სისხლთა ზედა იქა-
დის 13,30; იქადინ 12,30; სსწიული-
თა იქადოდე 39,32. ე: ქორცია და
სსსლსა ექადინ 13,30.
ქალი 59,14 ლ; 59,19 ასული, ქალიშვილი.
ქადაქად-ქადაქად 66,15 ქადაქ-ქადაქ. ქალი-
შენი.
ქველის-საქმე-ა 42,31; 61,27 ნოწყალება.

ქუან ა—2: გუაქუხ ჩუენ. შემწედ ეფი-
ლი 29,36 გყავს; რომენი მქონან აქა
45,1 მქეს (მეერი).
ქუეან-ა 18,36; 49,31 მიწა.
ქუმა ნ. გარდამოქუმა, წარქუმა.
ქევა იენ.: სახლსა თუსსა იქცეოდა 9,21
იყო, იწყობოდა; თქვენ შორის თუ
იქცეოდინ 72,35 თქვენ შორის თუ
იქნებთან.

0

ლა ვიდრე რცხენოდა 50,23 ჯერ კიდევ
სანამ რცხენოდა.
ლათუ 1. 36,39 თუ.. ჯ. 56,4 თუმცა.
ლადადება-ა 38,15 ყვირილი.
ლაწუ-ი 33,1 ლოყა, ყბა, ლწვი.
ლაფე-ა 42,39 ხეობა.
ლაილი-ი 26,35.
ლაი ი/უ—2: გიღირდა ამითი დავურვე-
ბა 63,34 შეგუფრებოდა, გუელებოდა,
საჭირო იყო შენთვის; უღირს 29,11;
გვღირს 29,12 შეგვეფრება.

ღირება ნოქნევა, მოღერება. ა—(შ): გურო
აღირებს რქითა 20,22; ცენად მას
ვაღირე 40,27.
ღმრთება-ა 61,17,29 ლთობა.
ღრიაკლი-ი 20,18 მორიელი.
ღუაწლი-ი 30,11; 53,31 ტანჯვა, წამება, წვლი-
ნა, უხელურება.
ღუწა ი: ვიდუაწე 6,36 ვიშრომე, ვე-
ლე, ვიზრუნე; იღუწიდა 8,6.

4

ყოფილი-ი 29,7; 32,33 მთელი.
ყოფილად, ყოფილადე 21,32; 33,27 სრულებით,
სრულიად.
ყოფა წინა, კეთება. 0—2: ამის ხილვისა თქუ-
ენსა საჭმენლად ექყოფ 77,23 ვშერება,
ვაეყოფ. იენ.: იყავნ (ბრძ.) 31,5 იეს;

ადვილ არს ყოფად 30,22 ადვილია
შესასრულებლად, გასაყებლად; მყო-
ფი 30,22 არსებული.
ყოფებრა-ა 33,28 შერცხენა, სახელის ვა-
ტხსა.

5

შედაგმა ვაყოლა, მიყოლა, მიღვენება. ი/უ—2:
შე-ვიწმე-გვდა და დედაკი 59,7 გამოგვე-
ყვა; შეუღება იგიცა 43,22; მოციქუ-
ლი... შეუღებს მაცხოვარსა 8,14
გაპყვენენ.
შევალობენ 37,2 შედიან ხოლმე(?).
შევადრება ჩაბარება. 0—3: დაა იგი შექვე-
დრა შეცნიერთა შორშუენთა ჭალწულთა
9,16 ჩაბარა.
შეგრდობა ჩაებრდა. ი/უ—2: რევა თუ შე-
ურდებინ 14,10; შეუგრდებოდა
იქვე ლ.

შეთქმულად 52,6 ლ ერთნაირად, შეთანხმებუ-
ლად.
შეკრძალვა დაცვა. ი: ღმრთის მსახურება შე-
იკრძალეთ 78,17; ესრე შეიკრძა-
ლა თვისი თუხი 18,8 ლ გაინაგრა (შეიწ-
ტკოვა 74).
შელტობა ნ. შეუღობელი.
შემართ 70,26 მაღლა.
შეშხუევა შეხვედრა. ე: შეემთხუევიდე
75,15; შეემთხუეოდეს 48,22 შე-
ხვედობდა; სხუანიცა... შეემთხვნეს
მას 60,14 შეხვედნენ.

შემოდგომა გამოყოლა. ი/უ—2: მოგელ და შე-
მონი დეგ შე 8,32 გამოჰყვივი.

შემტაცება გამტაცება, გამოგრება. ი: შე ი ნ-
ტკიცა თავი თუხი 12,8 ლ.

შემწეა 21,25; 22,10 დამზნარი.

შენლობა ბატემა. ი/უ: ყოველთვე ყოველწე
შე უ ლ თ თ 30,5 ყველა ყველაფერი ცა-
პატიოთ.

შერაცხა ჩოვლა, მიჩნევა. 0—(8)2: არად
შე პ რ ა ც ხ ნ წარსრულთა ყმათა 17,29;
არცაღა დაჭირვებად შე პ რ ა ც ხ დ ე ს
წრომასა გზისასა 51,18 თვლინენ, მიცინე-
დნენ; ეგრე შე პ რ ა ც ხ ნ თ 6,6; ესრე-
ცა შე პ რ ა ც ხ ი ს 55,15; რაათა არაყან
გარდატეულად შე პ რ ა ც ხ ი ა 6,37; შე-
ე რ ა ც ხ ი ე ს რეანა, ვითარცა ბზ 32,29,
რვალი, ვითარცა შეწაა დეჯარი, შე ე რ ა-
ც ხ ა 32,29; ზოლო ვიდრეუე ვერ არს ში-
ში და მათი შეურაცხ-ყოფა და ქოვლადე
არა შე რ ა ც ხ ა 36,9; შე რ ა ც ხ ი ლ ი
61,2 მიჩნეული.

შერისხვა გაჯერება. ნ: ესრეთ შე პ რ ი ს ხ ნ ა
მათ 39,21 გაუჯერდა.

შესხენა 33,27 დასმენა, დაბეღება, ბრალის
დადება. ა—2: მამინ შე ე ა ს მ ე ნ დ ე ს ლ ა
ყერას ამხილებდა 52,34.

შესწავება ი: შე ე ა ს მ ე ნ ე ბ ე ნ 36,34 სწავ-
ლობენ. შესწავნებულ ი 69,19 შე-
წვილილი, ცნობილი.

შესხმა (პირდ. ობ. მრ-ში). ი: ქორცი ი ზ ე ნ-
თუხ შე ე ს ხ ნ ა 13,33 ხორცი ნეიბა,
ხორციელი ვახდა, ადამიანი გახდა. შდრ.:
ხორციესხმელი.

შეტეება შეშეება. ი/უ—(8)2: არა შე ე უ-
ტ ე ე ნ ი ს ი გინი შინაგან 24,23 არ შე ე-
შეებდა ხოლმე მათ შიგნით; არცა შე ე-ენ-
მე-უ ტ ე ო ს შინა 44,16.

შეტეება 1. მხილება. ა—(8)2: ესრეთ ღვაწლა
თავს-იღვენ და შე ა ტ ყ უ ე ბ ა ანათ და
გარე-წარჭდის უცნებლად 13,22.

2. დაცინება. ი: შე ი ტ ყ უ ე ე ს 60,16

დაცინეს; შე ი ტ ყ უ ო ნ 61,36 დაცინეა.

შეულტობელი 50,26 დასვლელბელი.

შეურაცხება-ა 39,24 არაფრად ჩავლება, არაფ-
რად მიჰწევა, ასეთავე მნიშვნელობაა
აგრეთვე შეურაცხ-ყოფა: შე უ რ ა ც ხ ი-
ყ ე ო ს 29,6; შე ე რ ა ც ხ ი ს-ს-ე-ე-
ფ ე ლ 31,25.

შეურაცხი 39,19 არად ჩასათვლილი.

შეურეებული 26,33 შეწუნებული.

შეთძრვილი 20,32 დამშვიდებელი, ატლევთ-
ბელი.

შეუძრწუნებელად 56,15 უშინარად.

შეყოფა-ა 38,22 წყნარება, დაცემარება.

შეყოფნება შეცლება. ა—2: წარმართი შე-
ა ც თ უ ნ ა ე ს უ ე ნ ე ბ ა თ ა 31,25.

შეძინება შემატება, მიმატება. ე: შე ე ძ ი ნ ა
წმინდათა შინათა 81,19; შე ე ძ ა ნ ე ბ ა ა
25,23 სარგებელი, შემატება.

შედება ი/უ—(8)2: შე უ ძ ლ ე 6,36 შეეძელი;
შ ე მ ა ძ ლ ო ს 19,25 შეძლოა (ჩემს მი-
მართ).

შეწევა დახმარება, შეწევა. ე: ვერ შე ე წ ე-
ნ ი ე დ წ ა მ ლ ო ბ ა ნ ი 65—66 ლ; ვერ შე ე წ ი-
ნ ი ა ნ ო ა რ შ ე კ ლ ს ხ ო ლ მ ე .

შეწენარება მიღება. ი: შე ე ე წ ე წ ა რ ე ბ
მათ 69,5; შე ე ე წ ე წ ა რ ე თ ქ ე ლ ნ ი-
ე რ ი ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა 5,28 მივიღე.

შეჭურვილი 40,9 შეიარაღებული.

შეძგავს 32,26 შეეჭვრება, შეძვრის.

შოათქმა-ა 52,34 ჩაქლაძე.

შოაქლომა 24,15 ჩასვლა.

შინა გამო 24,26 შევიჩნად.

შომაჯი 32,40 ავშარა, ქორაჯი, *шоджажик, ж*
шоджажид.

შრომა-ა 12,15; 45,5 წვალება, ქანცის გაწყვეტა.

შურა-ი 1. 47,19 მისწრაფება, წადილი, მონღო-
მება. 2. არა თუ შე რ ა ნ ვისიმე 60,36 ო
შურს.

შურობა ე: ზღენ, ქრისტიანეთა, გ უ ე წ ე-
რ ო ბ ე ნ 31,25 ჩგენი, ქრისტიანებთან,
შურთ; ე შ უ რ ო ბ ნ 60,38 ლ.

h

ჩგენებით, ცრუ გგონიბართ.
ჩევენება 69,30 სიზმარი, მოჩვენება.

G

ჩა, ჩან 0—1: ჩ ა ს 81,36 ჩანს.
ჩენა ი/უ—2: ცრუ გიჩ თ შე 63,10 ცრუ შე-

ცადება ცდა, დაცლა. ა—(8)2: ა ც ა დ ე ნ ი თ
ს ი მ ლ ე რ ა დ 25,16 აცაღეთ.

ცალიერად 40,1 ფუქად, ამაოდ.

ცემა დარტყმა. 0—8: ც ე მ ა ლ ნ ა ს ვ ა ლ ი რ ე

და მეგონა, რევა თუ ვ ე ე 40,27 დასარ-
ტყმელად მიუღიბრე და მეგონა, თანჯის
დავარტყვი.
ცერტუი 46,4,

ცილობა დავა კამპათი. ა—2: ამას არავინ აც-
ლობდეს 66,34.

ცნობად-ი 51,22 შესაცნობელი.

ცონა დაზარება. 0—2: კულად უგრეცელსად-
რე სიტყვად იგივე არა მცონოდას
34,26 არ დამეზარება.

ცოფი 59,37,36,40 ლ სულელი.

ცოცხალი 1. 51,8; 59,18; 67,29 ჯანმრთელი,
ჯანსაღი, მორჩენილი; განცოცხლე-
ბული 59,19 გამოჯანმრთელებული 2.
(სამოსელი) 21,33; 81,7; 82,7 მთელი, დე-
ზიანებული.

ძაძა-ა 44,10; 81,10 უხეში ქსოვილი, შვიი ტა-
ნისანოსა.

ძეს ნ. დე ბა.

ძი (ნაწილია) თუ; აბა თუ. ვინძი ანს უე
50,9 თუ ვინ არის ეს; ვითარძი 76,18 თუ
როგორ.

ძღება შეძლება. ი/უ—2: უძღავს 35,20
შეუძელი.

ძღვია 1. დაძღვია, გამარჯვება. 0—2: ვსძღე

ცრემლოვა 0—1: ხოლო იგი ცრემლოვად
70,19 ხოლო იგი ტიროდა.

ცული 23,16.

ცული 41,26; 60,1 ფუჭი, ამაო, უსარგებლო;
ცულიად 21,13 ამაოდა, ფუჭად.

ცხედარი-ი 78,31 აწოლი.

ცხოველი-ი 17,26; 35,1; ცოცხალი.

ცხოვნება ხსნა, გადარჩენა; მორჩენა: ცხო-
ვრება. და: ვგრე ცხოვნებობდეთ
80,8 ლ; სცხოვნებით 80,7 ც ვა-
დარჩებით.

ცხორება-ა 5,9 სცოცხლე; ხსნა, გადარჩენა.

ძ

15,4. 2. (ენ.) დამარცხება. იენა: დავთვე და
იძლიე 22,18 ლ.

ძმა-ა 46,2 მონასტრის მსახური, ბერი.

ძნიალ 15,9 ძნელად, გავირეებით.

ძვრი-ი 30,38 ავი, ბორბოტი, ცული.

ძვრის-ზრახვა 31,33; 32,3 ბორბოტის, ავის გან-
ზრახვა.

ძულუან ლ, ძოღან ლ 56,28 გუშინწინ.

წ

წადიერება-ა 17,13 სურვილი, მიზნობება, მო-
წადინება.

წარგრაგნი შეხვევა. 0—(3): წარგრაგნეს
გუამი იგი მხაი სამოსელსა 81,21; წარ-
გრაგნად 78,29.

წარღვევება 51,41 განღვევა.

წარმართი 30,23 კერპთაყვანაძკემელი.

წარმართება ე: წარმართოს 30,17 წარ-
მატება, მიღწევა ექნება. 0—2: წარ-
მართებდა 55,6.

წარმატება 5,10. ე: წარმატებოდა პა-
საკითა 7,12 ვითარდებოდა, სრულყოფილი
ხდებოდა ტანით. წარმატებოდა
55,6 წარმატება ჰქონდა.

წარმოსწრება 36,32 დასწრება.

წარმოტყუევა განადგურება, მოსობა. 0—2:
წარმოვსტყუენავთ თქვენსა ნა-
გას მრბობლ ეშაყებულეზასა 65,27.

წარსად 0—1: წარვად და გაყავდე
(პრძ.) 8,29 წადი და გაყავდე.

წარტყუენვა დატყუენება, ტყუედ წაყვანა. 0—2:
შინუელი პოვა და წარტყუენა 42,9

წარქუმა წადება. ა: წარაქუეს იგი ქალა-
ქად 75,7. შდრ. გარდაბთქუმა.

წარწყმედა დაღუბვა, დეკარგვა; მოსპობა, მო-
კვლა. 0—2: წარწყმიდნა წარსრულ-

თა უმთა ცოღვანი 29,33; ნუ წარსწყ-
მედთ 79,37 ნუ დაღუბეთ. ენა: წარ-
წყმედედ ცოღვანი პირისაგან ღმრთო-
საგას 26,4; წარსწყმედული 41,39
დაღუბული, დაკარგული; წარსაწყმე-
დულად 23,10.

წარძღუანება 0: რომელი ჩუენ თანა ვერ წარ-
ვიძღუანოთ 29,17 რომელსაც თან
კერ წაიღებთ.

წეს-არს 73,36 ვერ-არს.

წიად გაღმა. წიად მდინარესა მას 50,32.
წიადღვანა 50,19. წიადღვანა 24,4 ლ. წიად-
ზე (მდინარეზე, ხედაზე...) გადასვლა.

წიღვანი-ი 49,13 თვიურის მქონე (ქალი).

წიხნა-ა 70,28; 71,6 წიხლის კვრა. ი/უ: უწი-
ხიდეს 70,27; წ. მეწიხნარი.

წრაფა, სწრაფა ჩქარობა, მასწრაფება, მონ-
დომება, ცდა. იეობ: თვისა თვისი-
თს იწრაფინ 11,20; წიგნის მიწე-
ბელი იწრაფდა (ისწრაფდა ლ)
6,28 ჩქარობდა; ეიწრაფე (ვისწრა-
ფე ლ) ყოვლადგი შეწმარტებისათს 6,35;
წრაფა (სწრაფა) აქუნდა მონა-
ზონებისათს 10,14; სწრაფით 23,31
ჩქარა.

წრფელი-ი 7,19; 30,30,31 სწორი, გულწრფელი.

წურთა-ა 29,38; 47,35 დასწავლა, შესწავლა.
 წუსწით 12,27 ყოველ წუთს, ძალიან ხშირად,
 ზედიზედ.
 წყვილა წიგნა. 0-2: ვაწყვეცდ 40,6;
 მწყვეცენ 41,10,16.
 წყინება თავის ნობეზრება, შეწუხება, მიწყენა

ა-(3)2: არცაღა... ენუკენ და აწყვიტენ...
 მამა-დედათა ფერად-ფერადთა შესწავლა...
 7,30. აწყვიტენ ბედს 55,12. ე: ნუკა
 ვეწყვიტებინ შრომასა შინა 28,20 ნუ
 მოგწყინდება შრომა; უწყვიტობა 41,2
 მოუწყენლობა.

S

ჭამადი 7,31 საშემლო.
 ქენება ხელის კვრა, ბაძგება. ა-(8)2: ზედა-
 მოუტდა წნტონისა და აქენა მის 51,33.
 ჭილი- ჭილიბი, სარტელად მისა იყო ჭილი
 16,29 ო.
 ჭირ 1. საჭირთ. თდეს გონებად მხიარულ არს,
 ესეგითარაა არაჲ ჭირ-არს წიგნი 60,27;
 ამითი არაჲ ჭირ-არს 64,23 არ არის სა-
 ჭირო. 2. 0-2: მგებდ მცირედ, რამეთუ შე-
 ცა მჭირს სრბაჲ 59,12 ცოტა მონიცა-
 დე, რადგან შე ნიჭირს (შეძნელება) საარუ-

ლი; გჭირს 40,8 გჭირდეს 80,17
 გიჭირდეს, ვესაჭიროებოდე.
 ჭირება შეწუხება, შევიწროება, გაჭირვებულ
 მდგომარეობაში ყოფნა. იენ: ვითარ მო-
 აკლდა მათ წყალი ვხასა ზედა, იჭირგო-
 დეს 47,5; მაჭირვებელი 42,34
 შემაწუხებელი; ჭირვეული 73,3 კ-
 ჭირკვებულო.
 ჭურვილი-ი 46,8 შეიარადებულო, შეჭურვილი.
 ჭურჭელი-ი 9,5 ნიეთი, ქანება.

E

ხადა მოწოდება, მოხმობა, დამახება, წოდება,
 დარწმუნება. 0-(3)2: ხადიედ მის ღმრთის-
 მოკუარით 11,32 ო (მხადიედ 4); ყო-
 ველნი ესრეთ ხადიედ მათ 58,25 აუე
 უწოდებდნენ; ხადოდეთ კერპთა
 თქუენთა 67,19; ხადიან 49,24.
 ხალენ-ი 81,5,9 მიღედელთა მოსასხამი (ცხვრის
 ან თხის ტყავისა).
 ხატი-ი 6,2; 35,25 სახე, მაგალითი, ნიმუში.
 ხენეშ-ი 36,12 ცუდო, იგი (ნ. კ. საბეღ-სე-
 ნე ში).

ხეადნ. ს ლ ე ა
 ხვალისა დღე 18,33; 22,19 მეორე დღეს.
 ხლდომა-ი 70,28 ო ხტონა, ხტუნეა.
 ხოლო 1. 47,4 მხოლოდ, მართო. 2. 19,10 კი.
 ხუთი-ი 27,35 ნიანგი.
 ხრატუ-ი 33,1 ცხვირში გასაყრელი რგოლი,
 კაჭკი (შდრ. ხარტუკი: წბო; ისტ.
 ტრ. 1, 183,23).
 ხუფდრება ა-მ: შრომას ახუეჯრებენ
 37,9 აწუხებენ.

Y

ჯამ 0-1: ყოვლადეუ ლოცვაჲ ჯამს 39,36 სი-
 ჭირო, უნდა. ი/უ-2: რაჲ-იგი გიჯმს 43,13
 რაჲ გვირდებათ; არა გუჯმს გზად წარ-
 სლგაჲ 30,24; მათ არაჲჲ უჯმს წიგნი
 60,27 ო არ სჭირდებათ; არა უჯმდა
 ერი 35,28.
 ჯლომა წინაღმდეგობა, ნიხტონა, შევიარნა,
 მტრობა, ბრძოლა. 0-2: რამეთუ არა
 ვქდეზოდის, არცა ლაღადებდეს 38,14.
 ი: მიქდეზოდა 34,14 შეწინააღმდე-
 გებოდა, შეპიროდა.
 ჯლომწიფება-ა 21,10; 35,23 ძალა, შეძლება,
 უფლება, ძალაუფლება.

ქლოვანება-ი 64,13 ხელობა, თატატობა, სპე-
 ციალობა.
 ქმელი-ი 73,32 ხმელეთი.
 ქოცა ა-2: უფალმან შესუ ატოცნა ცოდ-
 ვანი მაგისნი 52,30 მოსპო, გაქრო, გააუქმა.
 ქუმევა ხნარება. ი: უკუეთუ უმწუთლომსო
 იქმეკენ ქორცთა უფროსს კაცთასა
 36,26; სპოსელსა თითო-ფერსა იქუმეკ-
 დეს (იქმეგდეს ო) 82,17 ო; სიტყუო
 ქელმწიფებაჲ იგი იქმია 35,29.
 ქურთი-ი 46,22; 71,22 ბუნავი.

X

ჭერ-ი და-ლა-დუმნა ერთი ჭერი ტონი იჭმინ 72,37; იჭმინა მათგან 79,20;
 61,9 ლ ერთ ხანს, მცირე ხანს. ჭმნულ იყენით 81,11; საჭმნელად
 ჭეროვან-ი 6-7 საჰირთ. 77,22 გამოსათხოვებლად.
 ჭმნა გამოთხოვება, გამომშვიდობება, განშორკ- ჯორ-ი 70,24; 71,7.
 ბა. იუობ.: გარე-ნიჩქევენ ჰირსა მათგან და

ს

მახკ-ი I. 7,13; 32,9; 56,10 ტანი, პოტ. 2. 'სინდოეთ-ი 37,2 ჴითობია.
 25,17; 81,40; 82,11 ასაკი, წლოვანება, ნიჰ- ჰუნე-ა 40,10 ცხენი.
 პატ. 'სრომე-ა 129,21 ქალაქი სომი,

უემოკლებათა განმარტება

1. **სბო** = შარტვლობა საბო ფილელისა: ძველი ქართული ავთოგრაფული ლიტერატურის ძეგლები, 1, 1963.
2. **სზბა.** = ჩიგნი სზბაკუმ წინაწარმეტყუელისა: *Patrologia Orientalis*, t. XXIX, fasc. 2, Paris, 1961.
3. **სნტ.** = სზორებაა წმიდისა სნტონისა (წინამდებარე გამოცენა).
4. **სპოკ.** = ქართული ვერსიები აპოკრიფებისა მოციქულთა შესახებ (გამოსცა გ. ქუტიციკიძე), 1959.
5. **სდწ.** = სინის მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (გამოსცა სე. ჯავახიშვილი), 1947.
6. **სკლ.** = სლოვაკის ქართული რედაქციები (გამოსცა ლ. სხელიძე), 1957.
7. **სკარლ.** = სზორებაა და მოქალაქობაა წმიდისა და სეტარისა მამისა წყენისა სკარლამ მალაქისა, რომელ იყო მთაა ზავესისა (გამოსცა ნ. შარბა): *SBOPAO*, t. XIII, C.—II, 1901.
8. **სლ.** = სლოატვთა მიმართ ებისტოლურ წმიდისა მოციქულისა სავლესა: სხალი აღთქმბა, 1963.
9. **სამ.** = სმოსლვთა: ჩიგნი ძეგლისა აღთქმბისანი (გამოსცა ს. მანიძე). ტ. I, ნაკვ. 1, 1947; ტ. I, ნაკვ. 2, 1948.
10. **სამოც.** = გამოცხადება სოვანსი (გამოსცა ს. სწანიშვილი): ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, 1961.
11. **სარსჯ.** = სზორებაა და მოქალაქობაა სავით სარსჯელისა, ნ. სბო.
12. **საბ.** = სზადებისა, ნ. სპ.
12. **სან.** = ჩიგნი სანიელ წინაწარმეტყუელისა: *Patrologia Orientalis*, t. XXIX, fasc. 5, Paris, 1961
14. **სბ. სნტ.** = სბისტოლურ სნტონისი (გამოსცა უ. სარიშა): *Corpus scriptorum christianorum orientalium*, vol. 148, *Scriptores Iberici*, t. 5, Louvain, 1955.
15. **სზე.** = წინაწარმეტყუელბაა სზეგიფლისა, ნ. სან.
16. **სსაი** = წინაწარმეტყუელბაა სსაისი: *Patrologia Orientalis*, t. XXIX, fasc. 3, Paris, 1961.
17. **სტ.** = ს. სველიძე, სტოდება ძველი ქართული ლიტერატურის იატორიდან (I—X).
18. **სფეს.** = სფესელთა მიმართ ებისტოლურ წმიდისა მოციქულისა სავლესი, ნ. სლ.
19. **სფთ.** = სზორებაა სოვანსი და სფთუმსი (გამოსაკეზად დამზადა სე. ჯავახიშვილი), 1946.
20. **სქუსთ.** = სსალი სიდი, სქუსთა დღვთა (გამოსცა შ. ხახაძე): შასალები სსპართეგლისა და სავკათა ისტორიისათვის, ნაკვ. II, ტ. 25, 1947.
21. **სირაქ.** = ჩიგნი სირანისა სო ისა სირაქისი: სზადება (სიბლია), ნაწ. II, ფილელი, 1884.
22. **სიარგ. გამოცხ.** = სნდრია სესირია-სზადლუკელი, მარგანება სოვანსი გამოცხადებისა (გამოსცა ს. სწანიშვილი): ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, 1961.
23. **სეკლ.** = შარტვლობა სეკლასა (გამოსცა ლ. სხელიძე): სნიმის მოამბე, VIII, 1961.
24. **სესალ.** = სესალონიკელთა მიმართ ებისტოლურ წმიდისა მოციქულისა სავლესი (1,2), ნ. სლ.
25. **სფადთ.** = სფადთა, სზიდან სზბრეელისა თქმულთა. ათორმეტთა მათ თუალთათუს (გამოსცა ს. სლელიძე), სონდონი, 1934.

26. ლკ. = ლკობისა კათოლიკე: ზათოლიკე ეპისტოლეთა ქართული ვერსიები (გაბოსცაჲნი
ქ. ზორთქიფანიძემ), 1956.
27. ლგვ. = ლგენი სოლომონისნი, ნ. ზიარაქ.
28. ლობ. = ლიგნი ლობისი, ნ. ლამ.
29. ლოვ. = სახარება ლიგნისა. ოთხთავის სხვადასხვა ხელნაწერები აღნიშნულია შემდეგი
ლიტერებით:

- A — ამბზისა
- B — ბეთისა
- C — ცდიშისა
- D — ჯრუქისა
- E — სარხლისა
- F — ოკრბნისისა
- G — სალესტინისა
- H — ზანისა
- I — ლელათისა
- K — ლჩიბაძინისა
- L — ლანისა
- M — შესტისა
- N — ლერთისა.

ამოგან ბეთისა და ამბზისა გამოაქვეყნა ზ. ლენეშვილი: შათე: სახარება
ოთხთავი, ნაკვეთი C, ს. სეტერბურგი, 1909. შარკოზ: სახარება ოთხთავი,
ნაკვეთი ლ, ს. სეტერბურგი, 1911.

ცდიშის, ჯრუქისა და სარხლისა — C. მანიძემ: ქართული ოთხთავის ორი ძველი
რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, 1945.

ლანისა — L. ლინაიშვილი: შარკოზ: სულქინის სახ. ბიბლიისის პედაგოგიკური
ინსტიტუტის შრომები, VI, 1949; შათე და ლიგნი: იქვე, VIII, 1950; ზუჯა: ქართული
ენის ისტორიული ქრესტომათია, I, 1949. C. სანკიევი: ნაწყვეტი ლიგნის
თავიდან: საქ. მეცნ. აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტის შრომები, IV, 1962.

30. I ლოვ. = ლიგნი მოციქულისა ლიგნი კათოლიკე (1,2,3) ნ. ლკ.
31. ლერ. = ლინაწარმეტყულებად ლერგისა: *Patrologia Orientalis*, t. XXIX, fasc. 4, Paris,
1961.
32. ლუ ჩავ. = ლიგნი ლუსის ძისა ჩავის: შაბადება (ბიბლია), ნაწ. I, ლელისი, 1884.
33. ლიმ. I = ლიშენი, ქართული პავიოგრაფიული ძეგლები (გამოსცა ზ. ლეკელიძემ), ტ. I, 1918.
34. ლიმ. II = ლიშენი, ქართული პავიოგრაფიული ძეგლები (გამოსცა ზ. ლეკელიძემ), ტ. II, 1946.
35. ლორ. = ლორინთელთა ნიშართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა საგლესი (1,2) ნ. ლალ.
36. ლიბ. = ლ. შოსბი, ლიბონარი (გამოსცა ლ. ლბულაძემ), 1960.
37. ლიტ. ქრ. I = ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია (გამოსცა ს. ლუბანიშვილი-
მა), ტ. I, 1946.
38. ლიჯ. = სახარება ლიჯასი, ნ. ლოვ.
39. შათ. = სახარება შათისი, ნ. ლოვ.
40. შაკაბ. = ლიგნი შაკაბელთა (1,2,3), ნ. ლიარაქ.
41. შარკ. = სახარება შარკოზისი, ნ. ლოვ.
42. შეფ. = ლიგნი შეფეთა (1,2,3,4), ნ. ლუ ჩავ.
43. შიარქ. = ლიგნი ლიარქა შიარქილისა: ძველი ქართული ავთოგრაფიული ლიტერატურის
ძეგლები, II, 1967.
44. შოქც. = შოქციევა ქართლისა, ნ. ლბო.
45. შრავ. = შრაველთავი (გამოსცა ლ. ლბულაძემ): ლინისი შრომები, ტ. XIV, 1944.
46. ოხე = ლინაწარმეტყულებად ოხესი, ნ. ლბაკ.
47. სეტ. = ლისტოლშ სეტრშისი (1,2), ნ. ლკ.
48. სიხე. = სიხელთა (გამოსცა ლ. ლბულაძემ): ქართული ბიბლიის ძველი ხელნაწერის რა-
მდენიმე ფურცელი: ძველი შრომები, XVII, 1941.

49. **ქომ.** = ქომაელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა **საელესი**, ნ. ჯალ.
50. **საქ. წ. II** = საციოხაგი წიგნი ძველ ქართულ ენაში (გამოსცა **ნ. შხაიშვილი**), II, 1966.
51. **სახ. პ.** = ძველ-ქართული სასულიერო პოეზია (გამოსცა **ს. ნგოროცკამ**), 1913.
52. **საქმე** = საქმე მოციქულთა (გამოსცა **ლ. ნუღლაძე**), 1950.
53. **სახსმეტყ.** = შვეცთათვს სახისა სიტყუა (გამოსცა **ნ. შარმა**): TP, VI, C.-Пб., 1904.
54. **სიბრძ.** = წიგნი სიბრძნისა სოლომონისი (ღმუჭური ბიბლიის მიხედვით).
55. **სინ.** = სინური მრაველთავი 864 წლისა (გამოსცა **ს. შანიძემ**), 1959.
56. **ს. შვეტეტე** = **ნხორება** და განგება წმიდისა სვმეონ შვეტეტისა და საკვრველომქმედისა, რომელი იყო დამკვდრებულ მთასა ზედა სალაზისასა (გამოსცა **ყ. ზარიომ**): **Corpus scriptorum christianorum orientarium, vol. 171, Scriptores Iberici, t. 7, Louvain, 1957.**
57. **სოფ.** = წიგნი სოფონია წინაწარმეტყუელისა, ნ. **ნმაკ.**
58. **სწავ.** = შამათა სწავლანი (გამოსცა **ლ. ნუღლაძე**), 1955.
59. **სიმ.** = სიმონის მიმართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა **საელესი** (1,2), ნ. ჯალ.
60. **სიტ.** = სიტეს მიმართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა **საელესი**, ნ. ჯალ.
61. **აჟღაბნ.** = აჟღაბნოს მრაველთავი (საქ. მუზ. ხელნ. A 1109).
62. **აჟრთ.** = ქართული და სომხური ლიტერატურული ურთიერთობა IX—X სს-ში (გამოსცა **ლ. ნუღლაძე**), 1944.
63. **ფილიპ.** = ფილიპელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა **საელესი**, ნ. ჯალ.
64. **ფხ.** = ფალაშუნის ძველი ქართული რედაქციები (გამოსცა **მ. შანიძემ**), 1960.
65. **ქება** = ქება ქებათა (გამოსცა **ნლ. ნავარელმა**): **Сведения о памятниках грузинской письменности, вып. 1, С.-Пб., 1886.**
66. **ქართყ.** = ქართყუენგა ჴერუსალშმისა, თქმული ნეტარისა სტრატეიკი მონაზონისა (გამოსცა **ნ. შარმა**): TP; IX, C.—Пб., 1909.
67. **ჟანთ.** = შრომა და მოღუაწება... ჴრიგოლის... ჟანთისა და მატბერდისა აღმაშშნებლისა... (გამოსცა **ნ. შარმა**): TP, VII, C.-Пб., 1911.
68. **ჟრონ.** = ჟრონოდრაფი ჴიორგი შონაზონისა (გამოსცა **ს. ცაქშიშვილი**), 1920.
69. **Sin. II** = სინური ხელნაწერი № 11 (ქ. ჴავახიშვილის აღწერილობით).
70. **Sin. 85** = სინური ხელნაწერი № 35 (ქ. ჴავახიშვილის აღწერილობით).

შ ი ნ ა ბ რ ს ი

ცხორებაჲ წმიდისა Ⴢნტონისი	5
„ღნტონის ცხოვრების“ ხელნაწერები და ენობრივი თავისებურებანი	64
C. საში ხელნაწერა — ორი რედაქცია	
4. ენობრივი თავისებურებანი	
ართოგრაფია	93
ფონეტიკა	97
მორფოლოგია	99
სინტაქსი	129
შექაყონი	133
შემოკლებათა განმარტება	151

ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები
(თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემა)

შ ა ი ბ ე ჯ დ ა :

1. ძველი მონღოლური ენის კათედრის წიგნთა ძველი რედაქციები. შექმნილია გამოკვლევითა და ლექსიკონით გამოსცა უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. თბილისი, 1955, XXXII+222 გვ.
2. უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. ქართული ენის გრამატიკა. I. შორეოლოგია. თბილისი, 1955, 08+330 გვ. გამოცემა მეორე, შესწორებული. თბილისი, 1962, 335 გვ.
3. უნივერსიტეტის სიმფონია, შედგენილია უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. ხელმძღვანელობით, მისივე წინასიტყვაობით და გამოკვლევით. თბილისი, 1956, 039+431 გვ.
4. უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში. თბილისი, 1957, 028+784 გვ.
5. სინური მრავალთავი 864 წლისა. სამოსაცემად მოამზადეს კათედრის წევრებმა. უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. რედაქციით, წინასიტყვაობით და გამოკვლევი უ. ლ. ბ. თბილისი, 1959, 020+338 გვ.
6. უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. მუშური კილო. თბილისი, 1960, 08+236 გვ.
7. უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ.
ლოკანს გამოცხადება და ნისი თარგმანება. ძველი ქართული ვერსია. შექმნილია გამოცხადება და გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ.
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. რამატყული სუბიექტი ზოგიერთ გარდაუვალ ზმნისთან ქართულში.
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. ოქტომბრის ხელმოწერის მუშაობის ძველი ქართულში.
8. საკითხავი წიგნი ძველ ქართულ ენაში. სამოსცა უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. თბილისი, 1963, VII+64 გვ.
9. უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ.
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. სტონი I-ის გავლენა სალიტერატურო ქართულზე და ძველი ქართული ენის ძეგლების ვითარება ძალი სტონის წიგნების გამოცემებში (გვ. 1-94).
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. ზოგიერთი ტიპის მემფელ-ზნის ფორმით ჩასახვა და განვითარება ქართულში (გვ. 95-150).
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. საკეთარ სახელთა ბრუნება სვანურში (გვ. 151-157).
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. სერემის წინასწარმეტყველების ძველი ქართული ვერსიები და ნათი მომდინარეობის საკითხი (გვ. 159-184).
უ. ლ. ბ. ჯ. დ. ა. შ. ოქტომბრის მრავალთავის ერთი ადგილის იდენტიფიკაციისათვის (გვ. 185-186).

ბრიტანეთის ბიბლიოგრაფია (გვ. 187—209).

სეტრე ზებრიელი (ფსევდო-შონისე ტრეობაველი). შრომები. 7 ფრენ
შვირის თარგმანი. ლაშოსკა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო
სამსონ ზნუქაშვილმა. თბილისი, 1951 (ტყევენიძე ტ. შა-
ნიძისა).

10. საკიოხავი წიგნი ძველ ქართულ ენაში, II. ლაშოსკა ნ. ზნუქაშვილ-
მა. თბილისი, 1966, 68+239 გვ.

11. საიუბილეო.

ტ. შანიძე, ურგანოვლის წლისთავზე (გვ. VII—VIII).

ტ. შანიძე, შესავალი სიტყვა, წარმოუქმელი დისერტაციის დაცვისას თბილისის
უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს სხდომაზე 1920 წლის 9 მაისს (გვ. 1—6).

ტ. შანიძე, უკან სუფიქსიანი ქაღალდის სხელები ძველ ქართულში (გვ. 7—16).

ტ. შანიძე და ნ. ცისკარიშვილი, ჭარანის ციხის წარწერა (გვ. 17—26)

А. Шанидзе и В. Цицкаришвили, Надпись Баранской крепости (Резюме)
(стр. 26).

ნ. ზნუქაშვილი, უნებლით გვარის ზმნათა თეისებურებანი ძველ ქართულში
(გვ. 27—54).

ბ. შუმბურდიძე, შყოფადის წარმოქმნის ისტორიისათვის ძველ ქართულში
(გვ. 55—75).

ბ. შანიძე, შესავალი უფრემ შვირის ფხალუნთა თარგმანებისა (ექსტი და ში-
ნიშვნები) (გვ. 77—122).

ბ. შანიძე, ძველი ქართულის ლექსიკონი (გვ. 124—141).

ბ. შელიქიშვილი, ზოგი საკავშირებელი სიტყვისა და ნაწილია მნიშვნელო-
ბისათვის ზოგე სეტრის წიგნებში (გვ. 133—142).

А. Шанидзе, Грузинская надпись XI—XII вв. из Армении (стр. 143—144).

ბრიტანეთის ბიბლიოგრაფია (გვ. 145—165).

შხია ტნდრონიკაშვილი, ჩარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი
ურთიერთობიდან. I (ტყევენიძე ტ. შანიძისა).

ბოჰან შიმონოშვილი, ზოგე ნანისკლის „სარდამოცემის“ ქართული
თარგმანები (ტყევენიძე ბ. შანიძისა).

12. ცხორებია წმიდისა ნეტონისი. ექსტი ვაშოსკა, გამოკვლევა და ლექსიკო-
ნი დაურთო ნახტანგ ზნუქაშვილმა. თბილისი, 1970, 156 გვ.